

Møte tirsdag den 25. april 2017 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 72):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) (Innst. 257 L (2016–2017), jf. Prop. 63 L (2016–2017))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap i spørsmål om avgradering av dokumenter i forbindelse med Stortingets behandling av Tillegg nr. 1 til Dokument 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring (Innst. 259 L (2016–2017))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Pål Farstad om varig vern mot petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Innst. 249 S (2016–2017), jf. Dokument 8:42 S (2016–2017))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en strategisk omstilling og utfasing av norsk petroleumsproduksjon i perioden 2018–2040 for å redusere Norges økonomiske risiko og innfri klimamålene i Paris-avtalen (Innst. 258 S (2016–2017), jf. Dokument 8:48 S (2016–2017))
5. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 18. april 2017)
6. Innstilling fra justiskomiteen om Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021) (Innst. 247 S (2016–2017), jf. Prop. 12 S (2016–2017))
7. Innstilling fra næringskomiteen om Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon (Innst. 251 S (2016–2017), jf. Meld. St. 11 (2016–2017))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2017 under Helse- og omsorgsdepartementet for å dekke økte kostnader i barnevaksinasjonsprogrammet (Innst. 253 S (2016–2017), jf. Prop. 69 S (2016–2017))
9. Lov om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte) (Lovanmerkning 2 (2016–2017), jf. Lovvedtak 74 (2016–2017), Innst. 239 L (2016–2017) og Prop. 49 L (2016–2017))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn) (Lovvedtak 75 (2016–2017), jf. Innst. 246 L (2016–2017) og Prop. 48 L (2016–2017))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i bustøttelova (tilbakebetaling av bustøtte) (Lovvedtak 76 (2016–2017), jf. Innst. 252 L (2016–2017) og Prop. 59 L (2016–2017))
12. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Lauritz B. Sirevaag***Presidenten:** Tidligere stortingsrepresentant Lauritz Bernhard Sirevaag er død, 90 år gammel.

Lauritz B. Sirevaag var født 14. mars 1926 i Stavanger. Han tok examen artium i 1947 og deretter handelsutdanning. Fra 1948 til 1965 var han avdelingssjef i Sandnæs Dampskibs-Aktieselskab, og gikk deretter over i A/S Norske Esso.

Sirevaag var medlem av Sandnes bystyre fra 1963 til 1971. I årene 1967–1969 var han ordfører i Sandnes. Han forlot ordførervervet da han i 1969 ble valgt til Stortinget for Høyre i Rogaland. Sirevaag satt åtte år på Stortinget og var medlem av sosialkomiteen og industrikomiteen. I begge komiteer var han en meget aktiv representant, men det var nok næringspolitikken som lå hans hjerte nærmest. Han var delegat til FN's generalforsamling og var varmann til styret i Stortingets gruppe av IPU.

Etter årene på Stortinget ble Sirevaag ansatt i Rogalandsbanken som banksjef. I 1990 ble han viseadministrerende direktør samme sted, og etter fusjonen med Fokus Bank var han distriktsbanksjef for Rogaland frem til han gikk av med pensjon i 1992. Sirevaag fikk et comeback i politikken da han i 1987 lot seg velge inn i Rogaland fylkesting. Her satt han i hele 12 år – de første fire årene også som medlem av fylkesutvalget.

Sirevaag hadde en rekke offentlige oppdrag. Han var bl.a. formann i Bedriftsforsamlingen for Store Norske, styremedlem i Distriktenes utbyggingsfond og medlem av Televerkrådet. Han hadde også en rekke styreverv i næringslivet og tillitsverv innenfor idretten.

Lauritz B. Sirevaag var en samfunnsbygger av rang og satte spor etter seg både i politikken og i samfunnslivet for øvrig. Han var æresmedlem i Rogaland Høyre, og det var vel fortjent at Lauritz B. Sirevaag i 1998 fikk Kongens for tjenstmedalje i gull i 1998.

Lauritz B. Sirevaag var en politiker med klare meninger, men han red aldri kjepphester. Han var alltid opptatt av å finne gode løsninger. Til det bidro også hans gode humor og vennlige omgangstone.

Vi minnes Lauritz B. Sirevaag for hans virke i Stortinget, og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Kåre Simensen og Hans Olav Syversen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Sør-Trøndelag fylke, Aud Herbjørg Kvalvik, tar nå sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Ingebjørg Amanda Godskesen og Morten Wold om permisjon i dagene 25. og 26. april, og fra representantene Lise Christoffersen, Frank J. Jenssen og Ingjerd Schou om permisjon tirsdag 25. april – alle for å delta i Europarådets parlamentariske forsamlings delsesjon i Strasbourg
- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Øyvind Halleraker tirsdag 25. april for å delta i møte i NATOs parlamentariske forsamling i London

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Hadia *Tajik* tirsdag 25. april for å delta i en konferanse i Bergen
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Anette *Trettebergstuen* fra og med 25. april og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representantene Gunvor *Eldegard*, Irene *Johansen* og Tove Karoline *Knutsen* tirsdag 25. april. Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for henholdsvis Oslo og Sør-Trøndelag fylke, Prableen *Kaur* og Marvin *Wiseth*, foreligger søknader om fritak for å møte i Stortinget under henholdsvis representanten Hadia *Tajik* og Frank J. Jenssens permisjoner, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Aust-Agder fylke: Lene *Langemyr*
 - For Akershus fylke: Are *Helseth*
 - For Buskerud fylke: Laila *Gustavsen* og Lavrans *Kierulf*
 - For Hedmark fylke: Lasse *Juliussen*
 - For Hordaland fylke: Charlotte *Spurkeland*
 - For Oslo: Vegard *Grøslie Wennesland*
 - For Troms fylke: Sigmund *Steinnes*
 - For Sør-Trøndelag fylke: Kjetil *Reinskou*
 - For Østfold fylke: Tone *Damsleth* og Wenche *Olsen*

Presidenten: Lene *Langemyr*, Are *Helseth*, Laila *Gustavsen*, Lavrans *Kierulf*, Lasse *Juliussen*, Charlotte *Spurkeland*, Vegard *Grøslie Wennesland*, Sigmund *Steinnes*, Kjetil *Reinskou*, Tone *Damsleth* og Wenche *Olsen* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Vidar *Helgesen* overbrakte 18 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Anne *Tingelstad Wøien* vil fremsette et representantforslag.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:08:15]: Jeg vil på vegne av representantene Marit *Arnstad*, Kjersti *Toppe* og meg selv legge fram et forslag om innføring av rett til full merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner.

Presidenten: Representanten Torgeir *Knag Fylkesnes* vil fremsette et representantforslag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:08:45]: På vegner av representantene Audun *Lysbakken*, Kirsti *Bergstø*, Heikki *Eidsvoll Holmås* og meg selv vil eg setje fram eit representantforslag om innføring av eit produksjonsvederlag for oppdrett av laks, aure og regnbogeaure innanfor territoriallinja.

Presidenten: Representanten Karin *Andersen* vil fremsette et representantforslag.

Karin Andersen (SV) [10:09:15]: På vegne av stortingsrepresentantene Kirsti *Bergstø*, Audun *Lysbakken* og meg sjøl vil jeg sette fram et representantforslag om å styrke eldreomsorgen gjennom kvalitetsbaserte bemanningsnormer, mer valgfrihet for eldre og en tillitsreform framfor målstyring.

Presidenten: Representanten Sivert *Bjørnstad* vil fremsette et representantforslag.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:09:51]: På vegne av stortingsrepresentantene Erlend *Wiborg*, Oskar J. *Grimstad*, Morten *Ørsal Johansen* og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om å tillate konsum av alkohol under 22 volumprosent i parker.

Presidenten: Representanten Olaug V. *Bollestad* vil fremsette et representantforslag.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:10:19]: På vegne av stortingsrepresentantene Rigmor *Andersen Eide*, Geir *Jørgen Bekkevold* og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om helsehjelp til papirløse migranter.

Presidenten: Representanten Kjersti *Toppe* vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:10:49]: Eg vil på vegner av meg sjølv fremja eit representantforslag om å styrkja pasientar si rett til behandling i sjukehus innan forsvarleg frist og innføra full openheit om ventetider og ventelister.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at Stortinget fraviker bestemmelsen i forretningsordenens § 59 første ledd og foretar votering etter at sak nr. 1 er ferdigbehandlet, og deretter samlet votering etter sakene nr. 2–11 ved slutten av dagens møte.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag – og det anses vedtatt.

Videre vil presidenten opplyse om møtet fortsetter ut over kl. 16.

Sak nr. 1 [10:12:00]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.) (Innst. 257 L (2016–2017), jf. Prop. 63 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 10 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og

at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Milde (H) [10:13:07](ordfører for saken): Som sakens ordfører vil jeg takke hele komiteen for å bidra til en god og opplyst sak, der ulike synspunkter presenteres på en oversiktlig og grei måte. Ikke minst hadde komiteen en høring med begrenset deltakelse fra ulike juridiske miljøer som bidro til et godt grunnlag for arbeidet i komiteen.

Før jeg går inn i de ulike forslagene i saken, kunne det kanskje være nyttig med et lite tilbakeblikk på hva Stortinget har vedtatt ved ulike anledninger knyttet til forvaltning av ulv i Norge.

Vi kan starte med behandlingen av St.meld. nr. 15 for 2003–2004, Rovvilt i norsk natur. Her ble prinsippet om egen ulvesone med tre årlige ynglinger fastsatt. Dette var altså noen år før vi fikk naturmangfoldloven, og derfor var jakt på ulv hjemlet i viltloven – at det må

«gjennom egen forskrift åpnes for lisensjakt på ulv når det finnes et overskudd utover det fastsatte bestandsmål. Lisensjakt for ulv kan også iverksettes etter nærmere fastsatte kriterier innenfor forvaltningsområdet dersom dette er hensiktsmessig for å regulere bestanden.»

Stortinget var med andre ord tydelig på at vi skulle ha en aktiv forvaltning av ulv på samme måte som for de andre rovdyrene. Henvisningen til hjemmel i viltloven gjaldt for felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein.

I 2009 fikk vi naturmangfoldloven under den rød-grønne regjeringen, og her ble spørsmålet reist om hvordan rovviltforliket fra 2004 skulle stå seg i forhold til den nye loven. Høyre og Fremskrittspartiet ønsket en egen lovformulering som sa at forvaltningsmålet i loven ikke skulle gjelde for arter som det foreligger andre nasjonale retningslinjer for forvaltningen av. Flertallet nøyde seg med merknader som fastslo at regjeringens politikk når det gjelder de største rovdyrene, bygger på rovviltforliket, og at vedtak om naturmangfoldloven ikke medfører at de prinsipper som er fastslått der, må endres.

Så i 2011 kom et nytt forlik som samtlige partier i Stortinget stilte seg bak. Første punkt i vedtaket lyder at norsk rovviltforvaltning «skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bern-konvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette».

Foreløpig siste kapittel i historien om Stortingets ulvevedtak er forliket basert på Meld. St. 21 for 2015–2016, Ulv i norsk natur. Bak dette forliket sto Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti med et stort flertall i Stortinget. Igjen slår flertallet fast at prinsippene i forliket fra 2004 og 2011 skal danne grunnlaget for den videre forvaltning av ulv i norsk natur, og det settes et nytt bestandsmål på fire–seks ynglinger, inkludert grenserevir med en faktor på 0,5, og målet om tre helnorske ynglinger opprettholdes.

Noe annet som skjer i 2016, er at vi for første gang når de fastsatte bestandsmålene ved at det registreres syv helnorske ynglinger og fire i grenserevir, totalt ni ynglinger. For første gang ble altså naturmangfoldloven og spørsmå-

let om lisensfelling satt på prøve fordi ulvebestanden var over bestandsmålet. Basert på det nye målet på fire–seks ynglinger fatter rovviltmyndene innenfor sonen vedtak om lisensfelling av i alt fire flokker. Dette blir påklaget, og departementet opphever vedtaket, bl.a. med henvisning til at naturmangfoldloven ikke gir tilstrekkelig hjemmel fordi skadepotensialet på bufe og tamrein ikke ble ansett å være stort nok.

Statsråden holder en redegjørelse i Stortinget 17. januar. Den debatteres 31. januar, der Stortinget ber om en sak før 10. mars – og her er vi nå.

Regjeringens forslag er å endre naturmangfoldloven ved å skrive Bern-konvensjonens artikkel 9 første ledd siste strekpunkt inn i naturmangfoldloven, noe som ikke ble gjort i 2009. Bestemmelsen slår fast at partslandene, under forutsetning av at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning, og at uttaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse, kan tillate, i strengt kontrollerte former, på selektivt grunnlag og i begrenset utstrekning fangst, forvaring og annen skjønnssom bruk av enkelte ville dyr og planter i et lite antall.

Regjeringens forslag har av ulike grunner ikke fått tilslutning i komiteen. For regjeringspartiene ble det uaktuelt å endre loven når et av våre samarbeidspartier ikke ønsket å gjøre dette. Vi har som kjent en avtale for det parlamentariske arbeidet der et av punktene er at naturmangfoldloven skal ligge fast dersom ikke partiene blir enige om noe annet. Jeg overlater til de andre partiene å redegjøre for hvorfor de ikke støtter lovendringen, men flertallet bak innstillingen har vektlagt den fleksibilitet man mener finnes innenfor det lovverket vi har.

Både under komiteens begrensede høring og ulike høringsinnspill til lovproposisjonen ble det påpekt at det kan være et hjemmelsgrunnlag for lisensfelling i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, som viser til allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Regjeringen har også gitt åpning for en slik drøftelse i proposisjonen gjennom å skrive:

«Summen av private interesser vil imidlertid kunne overlappe med offentlige interesser, og det som i utgangspunktet er en privat interesse kan få karakter av en offentlig interesse hvis det berører tilstrekkelig mange. Hensynet til å ivareta næringer som utmarksbeite og jakt kan være relevant i denne sammenheng. En kan også tenke seg at innskrenket livsutfoldelse på grunn av frykt for ulv (eller andre store rovdyr) for en større gruppe mennesker og over tid, kan anses å berøre offentlige interesser.»

Dette grep partiene som sto bak forliket i 2016, fatt i, nå også sammen med Senterpartiet, og vi legger inn et nytt begrep, «distriktpolitiske hensyn», som et mulig hjemmelsgrunnlag. Flertallet peker på at negativ påvirkning på bl.a. beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn.

De samme partiene fremmer også forslag om at rovviltforskriftene skal vise til hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven istedenfor viltloven som ble erstattet i 2009. Bettinget skadefelling kan hjemles i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og lisensfelling kan hjemles i første ledd bokstav b og c. Partiene har også et forslag om at fler-

tallsmerknadene skal legges til grunn for den videre forvaltning av ulv i Norge.

Alle partier, unntatt Senterpartiet, står bak et forslag om å foreta en faglig gjennomgang av den norske delbestanden av ulv. Det foreligger også to mindretallsforslag om forvaltningsplan og midler til kommuner med ulvrevir, som jeg regner med partiene bak vil legge fram selv.

Så til slutt noen ord om det løse forslaget som er varslet her i salen i dag. Det er kanskje på sin plass å minne om at naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009 under en annen regjering, og at vi nå for første gang får prøvd loven mot bestandsmålene. Flertallsmerknadene og flertallsforslagene i dag prøver å rydde opp i ubalansen mellom loven og bestandsmål satt av Stortinget. Svaret på om vi lykkes, ligger i hendene på denne regjeringen, den regjeringen som kommer etter valget, og i siste instans kanskje i domstolen.

Få saker skaper så steile fronter som hvordan rovdyr, og ulv i særdeleshet, skal forvaltes. Det er en hårfin balanse mellom ulike interesser. Alle partier på Stortinget har et ansvar for å dempe konfliktnivået. Høyre har i denne saken og i tilsvarende saker prøvd å finne fram til løsninger som har bredest mulig oppslutning i Stortinget, og det føler jeg også at vi har lykkes med.

Terje Aasland (A) [10:22:15]: La meg starte med å takke saksordføreren for arbeidet i Stortinget, som har vært krevende i og med at komiteen ikke har funnet grunnlaget for den innstillingen som er framlagt til behandling i Stortinget, i den lovproposisjonen som regjeringen fremmet for Stortinget.

La meg også trekke opp litt av historien. Da Arbeiderpartiet i juni i fjor inngikk i et flertall om ulveforvaltningen i Norge – det såkalte ulveforliket – var det to hensyn som var helt avgjørende og bærende for Arbeiderpartiet. For det første mente vi at det var på sin plass å få på plass en forvaltning som dempet en økende konflikt mellom mennesker og samfunn på den ene siden og ulv på den andre.

For det andre ville vi bidra til å sikre videreføring av den todelte målsettingen som har ligget til grunn i rovdyrpolitikken, og at vi gjennom det kunne få en bærekraftig forvaltning, som sikret en reproduserende ulvestamme. Jeg mener – og det er heller ikke tilbakevist på noen som helst måte – at de to formålene sto veldig godt i den innstillingen som Stortinget ga sin tilslutning til i juni i fjor.

I debatten som ble holdt i Stortinget i juni i fjor, kom det ingen signaler fra regjeringen eller uttalelser fra statsråden som skulle tilsi at Stortingets vedtak ikke var mulig å gjennomføre. Tvert imot sa statsråd Helgesen i Stortinget den 6. juni følgende:

«Jeg registrerer også at komiteens flertall gir flere oppdrag til regjeringen. Det er viktig å ha en kunnskapsbasert forvaltning, og regjeringen skal følge opp disse oppdragene. Klima- og miljødepartementet vil følge opp de vedtatte endringene i innstillingen om bestandsmål og sone, slik at disse raskt kan tre i kraft. Vi vil også informere hele rovviltforvaltningen om endringene og hvilke konsekvenser de får for forvaltningen.»

Mer lojalt mot Stortingets innstilling kan det knapt sies å være. På den bakgrunnen startet selvfølgelig forvaltningen. De regionale rovviltneemndene og fylkesmennene satte i gang en forvaltning i tråd med det som var uttalt i Stortinget. Så kom rovviltneemndene med sin konklusjon. Vedtaket ble

påklaget, og i desember – nesten et halvt år etter at Stortinget hadde behandlet saken – kom regjeringen og statsråden med sin oppsummering av klagen. Man sa da at det ikke er hjemmel for lisensfelling av ulv. Men det er en vurdering som er tatt basert på en begrenset del av naturmangfoldloven, nemlig naturmangfoldloven § 18 bokstav b.

Den beslutningen betydde selvfølgelig en massiv reaksjon, både fra det stortingsflertallet som hadde forutsatt at Stortingets flertall ble fulgt opp, og ikke minst fra den befolkningen som var berørt. Konflikten eskalerte ganske betydelig. Så endte vi opp med at statsråden ble tvunget til Stortinget for å holde en redegjørelse, som ble avholdt den 17. januar med påfølgende debatt den 31. januar, da statsråden veldig tydelig ble instruert av Stortinget om å komme tilbake til Stortinget med en sak og en håndtering som kunne samsvare med det som var utgangspunktet for Stortingets vedtak i juni 2016.

Spørsmålet umiddelbart etter statsrådens redegjørelse og etter at konklusjonen i desember var tatt, var hvorfor man ikke hadde benyttet seg av naturmangfoldlovens bestemmelse § 18 bokstav c, hvor det står:

«for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.»

Den gang meldte statsråden tilbake at forarbeidene ikke åpnet for dette. Men at statsråden gjennom lovproposisjonen, som nå er til behandling i Stortinget, ikke har lagt grunnlag for å åpne opp for den forståelsen og veldig tydelige tolkningen, er for meg forunderlig. Da komiteen begynte sitt arbeid med denne saken, var alle de juridiske innspill som komiteen fikk, veldig klare og tydelige på at for å oppfylle Stortingets vedtak av juni 2016 er det forståelse og tolkning av naturmangfoldloven § 18 bokstav c som må være grunnlaget. På bakgrunn av de klare juridiske rådene som ble gitt, har komiteen gått inn og foretatt en behandling og tolkning av hva vi mener det er grunnlag for å forstå i tilknytning til naturmangfoldloven § 18 bokstav c.

Flertallet i komiteen mener veldig tydelig at distriktpolitiske hensyn må anses som en vesentlig offentlig interesse, etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Flertallet mener at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for unntak. Flertallet vil også påpeke at en sammensatt vurdering av ulike faktorer må avgjøre om dette vilkåret er oppfylt.

I innstillingen sier vi videre – for å klargjøre det veldig tydelig fra Stortingets talerstol:

«Flertallet vil understreke at vurderingen av hvorvidt vilkårene som omfattes av begrepet «offentlige interesser av vesentlig betydning» er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak om felling. Flertallet vil påpeke at lisensfelling kun tillates når uttak ikke truer bestandens overlevelse, det ikke er funnet annen tilfredsstillende løsning, og når de offentlige interesser som foreligger anses å være av vesentlig betydning.»

Det er altså en innramming etter lovverket og det som det er mulig å åpne for.

Flertallet mener videre og er veldig tydelig på at slikt som jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovvilt-

bestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.

Så det vi i komiteen veldig tydelig har gjort – jeg kunne referert til flere forhold som komiteen konkret omtaler – er å si veldig tydelig fra om at naturmangfoldloven § 18 bokstav c er å benytte også med hensyn til forvaltning av ulv, i tråd med det som er forlikets formål fra juni 2016.

Vi sier også videre veldig tydelig at selv om ulv skal ha et sterkere vern i enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måten som i andre distrikter. Vi går sågar så langt i dette flertallet at vi understreker at flertallet bak ulveforliket i Stortinget ikke ønsker at ulvesonen utvikles til et ulvereservat.

Gjennom tre punkter i forslaget til vedtak, og spesielt i punktene 1 og 2, er vi særdeles tydelige på forventningene til praktiseringen. Det er en instruks og en veldig tydelig klargjøring av hva regjeringen skal gjøre – punkt én er å endre forskrifter. Det er unaturlig at Stortinget påpeker dette, men med bakgrunn i debatt og hendelser fra juni i fjor mener vi denne gang at det er naturlig å gjøre det. Vi understreker også at det er flertallsmerknadene i denne innstillingen som skal legges til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge.

Det som blir helt avgjørende for utfallet av denne saken og en vurdering knyttet til tillit/ikke tillit, er jo hvordan regjeringen velger å svare på den innstillingen som nå er forelagt. Jeg har en forventning om at statsråden på en tydelig og troverdig måte slår fast at han har til hensikt å gjennomføre Stortingets flertallsinnstilling til punkt og prikke, og at kanskje også statsministeren sann sett bekrefter det. Alt annet vil være svært uheldig for rovviltforvaltningen i Norge. Det er nå behov for å gjenoppbygge tillit til forvaltningen og til den politikken som bør legge grunnlaget for at vi skal ha bærekraftige rovviltstammer i Norge.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [10:32:02]: Aller først ønsker jeg å takke saksordføreren for et godt samarbeid. Men jeg ønsker også å presisere at ulveforliket fra våren 2016 mellom Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet ligger fast, og at den saken som vi behandler i dag, i all hovedsak dreier seg om hvilken forståelse som skal legges til grunn for å kunne følge opp Stortingets vedtak og forutsetninger, slik de ble vedtatt i forliket, med hensyn til å kunne foreta lisensfelling og bejning skadefelling i og utenfor ulvesonen.

For Fremskrittspartiet er det viktig å forholde seg til det handlingsrommet som ligger i dagens naturmangfoldlov, med tanke på hvilke hensyn som kan gi muligheter for felling av ulv, ikke bare utenfor, men også innenfor sonen.

For Fremskrittspartiet er det viktig å verne om liv og eiendom når det står i motstrid til andre interesser. Etter den todelte målsettingen skal det være plass til både mennesker, husdyrhold og ulv innenfor ulvesonen. Et eksempel på dette er at Stortinget nå utvider husdyrbegrepet til også å omfatte hund, etter § 18 første ledd bokstav b.

Kanskje det viktigste for Fremskrittspartiet er at et stort flertall i komiteen har fått på plass at det ikke kan være tvil om at psykososiale aspekter ved helse skal være omfattet av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, og at allmenne helse- og sikkerhetshensyn kan gi grunnlag for

uttak av ulv, noe det også ble tatt til orde for under høringen den 21. mars.

Det er heller ingen tvil om at et bredt flertall i komiteen og på Stortinget mener at distriktpolitiske hensyn må anses som en vesentlig offentlig interesse, etter § 18 første ledd bokstav c. Det er flott at Stortinget legger til grunn at den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting med næringsliv i Norge nå også kan gi hjemmel for uttak.

Det er også verdt å merke seg at Stortingets flertall understreker at den interesseavveiningen som må gjøres med hensyn til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, skal være av dynamisk karakter. Dette innebærer at i perioder der bestanden av ulv er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. Og der er vi i dag.

Det er også viktig at selv om ulv skal ha et sterkere vern i sonen enn utenfor, skal det fortsatt være rom for lokalt næringsliv, bosetting, sosiale aktiviteter og fritids- og friluftsliv. Og det har aldri vært slik at flertallet på Stortinget – noe man understreker i sine merknader – har ønsket at det skal være et ulvereservat. Flertallet i forliket understreker også at jaktutøvelse som grunnlag for både nærings- og friluftaktiviteter er viktige distriktpolitiske hensyn, som kan tillegges vekt dersom en voksende rovvildbestand innvirker på hjorteviltbestanden, slik at denne blir vesentlig forringet.

Jeg registrerer at Senterpartiet kritiserer regjeringen for ikke å følge opp ulveforliket fra i fjor. Dette er litt underlig, all den tid Senterpartiet forlot forhandlingsbordet etter særdeles kort tid, og ble da heller ikke med i forliket. Senterpartiet snakker mye om konfliktdependente tiltak, samtidig som partiet legger ut bilder og videoer av skadede dyr, til musikk fra skrekkfilmer som «Haisommer». Dette er meget kynisk. Det de egentlig gjør, er å bære bensin til bålet.

La oss skru tiden litt tilbake. I 2009, under Senterpartiets saksordførerskap, ble naturmangfoldloven loyet igjen på Stortinget. Ved ikrafttredelse av loven var det altså slik at viltlovens bestemmelser ble opphevet, og det ble ikke rettet på. Det ble heller ikke rettet på i 2011. Men nå, etter noen år og lang tid, ser tydeligvis også Senterpartiet at det er behov for å endre kriteriene for uttak – som de selv var med og innførte.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:37:36]: Jeg er nok blant dem som trodde vi var ferdige med denne saken og debatten da vi vedtok det såkalte ulveforliket for knapt et år siden. Slik gikk det ikke. Som vi alle kjenner godt til, ble fellingstillatelsene gitt av rovviltneemndene påanket, og statsråden besluttet å stoppe 32 av dem.

I ulveforliket som ble resultatet av behandlingen av Meld. St. 21 for 2015–2016, om ulv i norsk natur, fastsatte stortingsflertallet et bestandsmål for ulv i tillegg til å understreke betydningen av at konfliktdependente tiltak er vesentlig i forvaltningen av ulv. Vi vil påpeke at regjeringas håndtering av ankesaken etter rovviltneemndenes kvotetildeling i fjor høst har ført til det motsatte, og konflikten har økt betraktelig. Vi mener at dette har medført at tilliten til forvaltningen er svekket, og at konflikten har eskalert i de områdene hvor ulv forvaltes. Dette må regjeringa bære ansvaret for.

Kristelig Folkeparti ønsker å bidra til en løsning som er i tråd med den nødvendige balansegangen mellom ansvar for en ulvebestand og andre hensyn som ligger til grunn for ulveforliket fra 2016. Det har vært vårt fokus i behandlingen av denne saken.

Jeg vil gjerne også framheve den jobben saksordføreren, Eirik Milde, har gjort ved denne behandlingen. Han har beholdt roen når det har kokt og har stormet fra alle kanter. De fire partiene bak rovdryforliket har alle vært konstruktive og løsningsorienterte i en vanskelig sak for alle.

Kristelig Folkeparti har i denne saken – som i ulveforliket – lagt vekt på å finne balanse. Vi har nedfelt i vårt program at Norge skal ta sin del av ansvaret for levedyktige bestander av de fire store rovdynere. Vi har også programfestet at vi skal ha et nytt bestandsmål for ulv, som også inkluderer grenseulvene. Vi har levert på vårt program og er glad for flertallet som fant en løsning sammen i forliket. Når denne ekstraomgangen kom, har det også hele tida vært vårt fokus.

Ulven var i flere tiår nesten borte fra norsk natur. Det sier seg selv at når den faktisk kommer tilbake og har klart å bygge seg opp igjen, er det et resultat av en villet politikk fra flertallet på Stortinget. Ulven spør ikke Stortinget om hvor den skal slå seg til, men vi i Kristelig Folkeparti har hele tida ment at når vi skal ha ulv i Norge, må det være i områdene mot svenskegrensa, ettersom det er på det rene at den norske bestanden må ses i sammenheng med den svenske. Vi snakker om å ta vår del av ansvaret, ikke om en stor bestand av ulv i Norge. Men ulvesonen var ikke tenkt som et ulvereservat. Ulven skal forvaltes, også innenfor sonen, når bestandsmålet er nådd. Lisensjakt er det virkemidlet som bør brukes til bestandsregulering.

Stortingsflertallet sier nå eksplisitt at både § 18 b og § 18 c skal tas med i hjemmelsgrunnlaget for rovviltnevnene, og komiteen legger opp til at Stortinget vedtar at forskriften skal endres i tråd med dette. Kall det gjerne at vi instruerer regjeringa.

Rovviltpolitikken de siste årene har vært forankret i brede forlik i Stortinget. Det var også et bredt flertall som sto bak vedtaket i Stortinget 6. juni 2016, som var begrunnet i avveiningen av hensynet til å sikre en levedyktig bestand av ulv på den ene siden og en ivaretagelse av andre brede offentlige interesser på den andre siden. I innstillinga understreker flertallet, forlikspartiene pluss Senterpartiet, at slike avveininger gjort av et flertall på Stortinget skal være styrende for den bestandsforvaltningen av ulv som rovviltmyndighetene har ansvaret for.

Vi regner med at denne avklaringsrunden, som endte med at vi ikke støtter regjeringas lovforslag – som bare delvis ville ha løst problemet – nå sikrer tilstrekkelig basis for at bestandsmålet fra ulveforliket kan effektueres, og at vi får en god, forutsigbar og konfliktdempende behandling av lisensjakta for kommende sesong. Det er alle tjent med.

Marit Arnstad (Sp) [10:42:32]: La meg først få lov å si – med den begrensede taletiden jeg har – at jeg deler representanten Aaslands framstilling av historikken i denne saken.

I dag tidlig hørte jeg statsministeren si at Senterpartiet sto alene i ulvepolitikken. Det er for så vidt riktig at vi har et annet primærstandpunkt enn ulveforliket fra i fjor sommer, men vi har valgt å være med i flertallsmerknader og

flertallsforslag i dagens innstilling fordi vi mener det er på tide at regjeringen og resten av oss viser respekt for de vedtak Stortinget har gjort i denne saken.

Det er aldri enkelt å gå på Stortingets talerstol og si at en ikke har tillit til en statsråd, men av og til er det nødvendig. Over lang tid har statsråden oversett, trenert og argumentert imot de vedtak som Stortinget har gjort om forvaltning av ulv. Dette er den tredje gangen på under ett år at Stortinget overprøver og instruerer regjeringen i denne saken. Ingen av de to første rundene med vedtak er blitt fulgt opp av regjeringen.

Senterpartiet vektlegger følgende fire punkter:

- Statsråden har ikke oppfylt sin opplysningsplikt overfor Stortinget.
- Statsråden har ikke fulgt opp Stortingets vedtak fra juni i fjor og januar i år. Det gjelder særlig vedtaket om å bruke § 18 bokstav c i naturmangfoldloven som grunnlag for lisensfelling.
- Statsråden har foreslått en lovendring som ikke gir rom for økt felling av ulv, og som avvises av Stortinget i dag.
- Statsråden har på feilaktig grunnlag gitt inntrykk av at Justisdepartementets lovavdeling skulle ha vurdert hele naturmangfoldloven, og at Stortingets vedtak ikke skulle være i tråd med loven.

La meg få lov å utdype disse punktene og ta det siste først. Statsråden har sagt at Stortingets ulveforlik innebærer et brudd på naturmangfoldloven. Det er feil. Stortingsflertallet har aldri bedt regjeringen om å bryte loven. Faktum er at regjeringens såkalt fremste juridiske ekspertise, Justisdepartementets lovavdeling, aldri har vurdert den lovbestemmelsen som stortingsflertallet nå ønsker å ta i bruk. Lovavdelingen har aldri vurdert naturmangfoldloven § 18 c. Det er derfor både uriktig og uheldig at statsråden med denne typen retorikk går til angrep på Stortingets gjentatte vedtak.

I dagens innstilling grunngrir stortingsflertallet godt hvorfor hjemmelen i § 18 c kan og bør brukes. Noen av våre fremste eksperter på Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven har i høring med komiteen gitt uttrykk for at denne paragrafen åpner for en langt bredere og dynamisk interesseavveining enn det regjeringen har gitt inntrykk av. Det er også bakgrunnen for at stortingsflertallet i dagens innstilling fremmer et eksplisitt forslag om at departementet skal følge de merknadene som ligger i innstillingen, i sin praktisering og fortolkning av ulvepolitikken. Det er et meget sterkt og uvanlig signal når Stortinget gjennom vedtak på dette punktet rett og slett instruerer regjeringen om hvordan loven skal tolkes og forstås.

I stedet for å følge opp Stortingets tidligere vedtak i denne saken har regjeringen foreslått en lovendring som de mente ville åpne for mer felling av ulv. Nær sagt alle høringsinstanser har gitt uttrykk for at så ikke er tilfellet – denne endringen kommer ikke til å gi noen økt felling av ulv. Det er med andre ord framlagt en lovproposisjon og en lovendring uten innhold. Som et tydelig flertall stadfester i dagens innstilling: Det er ikke behov for noen lovendring for å forvalte ulv i tråd med Stortingets vedtak fra juni i fjor. Det finnes allerede hjemmel i dagens lov, dersom regjeringen vil ta i bruk hele loven og ikke bare deler av loven. Resultatet er at et samlet storting i dag avviser regjeringens forslag til lovproposisjon, og stortingsflertallet instruerer isteden regjeringen om å ta i bruk § 18 c i natur-

mangfoldloven og også endre forskriftene slik at det kan skje. En så klar avvisning av sitt eget forslag er det mildt sagt uvanlig at en statsråd opplever.

Senterpartiet er også av den oppfatning at statsråden brøt sin ubetingede opplysningsplikt overfor Stortinget da han i fjor høst ikke umiddelbart informerte Stortinget om det han anså som vanskelig i denne saken. Med en slik opptreden greide departementet å trenere den ulvejakten som var planlagt i vinter, og som var nødvendig for å nå det bestandsmålet Stortinget har vedtatt, og gjentar i dagens innstilling. Resultatet er en økende ulvebestand og et økt konfliktnivå.

Senterpartiet beklager statsrådens holdning og oppfølging av denne saken. Dagens vedtak vil være den tredje runden med vedtak som Stortinget gjør på under ett år om ulv. Statsråden har ikke vist noen vilje til å følge opp de to første rundene med vedtak. Senterpartiet har ikke tillit til at statsråden på en god måte vil følge opp og forvalte den tredje runden med vedtak som Stortinget i dag kommer til å gjøre.

På denne bakgrunn tar jeg opp de forslagene Senterpartiet har fremmet i denne saken.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [10:48:09] (komiteens leder): Ulv er en kritisk truet art i Norge. Det er viktig å ta inn over seg utgangspunktet. Det er i år påvist 42 helnorske ulver. Det er fire helnorske ynglinger, seks i grenserevir, sju to-talt – så langt påvist – altså to færre enn det var i 2015.

Stortinget har vedtatt å slutte seg til Bern-konvensjonen, en juridisk bindende internasjonal avtale for å ivareta ulv, og vi har innført og vedtatt en naturmangfoldlov i 2009 som stiller strenge krav til uttak av ulv, i tråd med Bern-konvensjonen. Venstre er glad for at vi i dag har et flertall som avviser endringene i naturmangfoldloven, at naturmangfoldloven ligger fast, og at Venstre sammen med de andre tre partiene på borgerlig side slår dette fast i saken.

Da vi i 2016 hadde ulvemeldingen til behandling, ble det gjort helt klart i meldingen at vi kunne få en situasjon der lovverket – fordi det er så strengt – gjør at vi vil ha flere ulv i Norge enn de måltallene som Stortinget vedtok. Som det har vært påpekt her, vedtok flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene, et bestandsmål som ligger for lavt til at man med loven i hånd kan følge opp det.

Da rovviltnevnene i fjor gikk inn for å ta ut fire flokker med 32 ulv og dette ble påklaget til statsråden, mener vi fra Venstre at statsråden gjorde helt rett. Det er ikke noe grunnlag i lovverket, da det ikke er skadepotensial. I ulvesonen ble det i fjor tatt seks sauer, det er ikke ulv i tamrein-områder, så det er ikke noe grunnlag for å tillate de uttakene. Loven krever også at før man tar uttak av en fredet art som ulv, må man se på om det kan finnes andre tilfredsstillende løsninger for å unngå uttak, f.eks. forsterkning av gjerder. Det er ingen tvil om at statsråden fulgte loven i de vurderingene som ble gjort i fjor høst.

Da er det oppsiktsvekkende at i dag – som tidligere – prøver et flertall på Stortinget å instruere statsråden i å bryte loven, som man nå gjør når man vedtar at det er flertallets merknader som skal legges til grunn for forvaltningen

og de enkeltbeslutningene som statsråden skal ta. Det er jo helt klart at enkeltvedtak i Stortinget ikke kan overprøve lovvedtak i Stortinget, heller ikke i denne saken.

Det blir veldig spesielt når Senterpartiet kommer med et mistillitsforslag fordi man mener at statsråden ikke har oppfylt opplysningsplikten – jeg kan ikke se at det er noen opplysninger her som ikke statsråden har gitt – at man ikke har vurdert § 18 bokstav c – det er jo gjort også i proposisjonen fra statsråden – og at man ikke skal ha fulgt en vurdering også ut fra § 18 bokstav c.

Og når Arbeiderpartiet i sitt innlegg – etter et mistillitsforslag som er lagt fram på et så syltynt grunnlag – ikke klarer å klargjøre før behandlingen i Stortinget om de vil støtte eller ikke støtte forslaget, er det veldig spesielt.

Venstre mener også at vi selvfølgelig skal ta på alvor situasjonen for folk som lever med rovdyr, men det er mange måter å ivareta og ha konfliktdempende tiltak på. Det gjelder forebyggende tiltak, og vi har i saken foreslått at man også bør legge opp til en sterkere økonomisk støtte inn i kommuner som har etablerte flokker med ulv. Det kommer vi til å følge opp inn mot revidert budsjett. Men denne saken viser at vi har en sterk forpliktelse til å ivareta sjeldne arter i Norge, også ulv, i Bern-konvensjonen, i naturmangfoldloven, og vi har et sterkt lovverk, som heldigvis ikke endres i og med denne saken.

Jeg tar opp Venstres forslag.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp forslaget han refererte til.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:53:32]: Ulvedebatten i det politiske Norge er en farse. Debatten i dag markerer et brudd med den anstendige retningen et bredt flertall har stått for i rovdyrpolitikken i to tiår.

To observasjoner: På samme måte som det å la landets høyrepopulistiske og innvandringsfiendtlige parti lede an i innvandringsdebatten har ført til en uanstendig innvandringspolitikk, fra et flertall av debattene, har det å la Senterpartiets populistiske og ulvefiendtlige retorikk være ledende i ulvedebatten ført til en uanstendig ulvepolitikk fra et flertall av partiene på Stortinget.

For det andre later Senterpartiet som de snakker på vegne av folket, men de er på kollisjonskurs med folkeflertallet. Senterpartiet representerer det ekstreme standpunktet om å utrydde ulv i norsk natur – det er det svært få nordmenn som mener.

Litt historie: Ulven er totalfredet i norsk natur, og det har den vært siden 1973. Den er totalfredet, og det ble sågar fremmet av en Senterparti-statsråd. Ifølge overskriften over truede arter er ulven kritisk truet i norsk natur, og det er hakket før den er utryddet. Gjennom brede rovdyrforlik i 2004 og 2011 har et bredt flertall av norske politikere gått inn for gradvis å øke rovdyrbestanden, prioritere ulven innenfor ulvesonen og beitedyrene utenfor. Dette er en vellykket politikk. Ulvebestanden har økt, og i takt med at det har skjedd, har antallet husdyrskader fra ulv gått ned – delvis på grunn av at utmarksbeite for sau er kuttet ut i områder med ulv, men også fordi ulv i flokk i revir er stedbundne og tar elg istedenfor sau, fordi de er i stand til det. På den måten gjør de også jobben sin i naturen med å felle den elgen som er syk og svak, og bidrar til en sunnere elgstamme.

Flertallets vedtak i 2016 var et brudd med denne linjen – nå skulle ulvebestanden reduseres. Men Stortinget ga også to andre føringer:

- Naturmangfoldloven ligger fast. Skadepotensialet skal være avgjørende for om man kan felle.
- Bern-konvensjonen og våre internasjonale forpliktelser ligger fast.

Til Senterpartiets mistillitsforslag: Det er det dårligst begrunnede mistillitsforslaget de siste tiårene.

Påstand én – Stortinget er feilinformert: Det er rett og slett ikke sant når Senterpartiet antyder at statsråden har feilinformert Stortinget. Allerede i 2016 informerte statsråd Helgesen om vesentlige ting:

- Han ville følge opp Stortingets vedtak, men holde seg innenfor Norges lover og våre internasjonale forpliktelser.
- Stortingets vedtak kunne være i strid med Norges forpliktelser.

Det andre spørsmålet er: Har statsråden nektet å følge opp Stortingets vedtak? Svaret på det er ja, han har ikke tillatt skyting av så mange ulv som Stortinget har vedtatt, men Stortinget har også bedt ham om å følge naturmangfoldloven, og dermed har han fulgt Stortingets vedtak. Naturmangfoldloven fungerer i strid med Stortingets vedtak om ulveskyting, for loven er laget for å beskytte naturen. Han åpner ikke for lisensjakt med mindre det er skadepotensial, og det er det ikke. Man kan heller ikke felle hvis andre alternativer kan benyttes.

Så kommer det som er det spesielle og spissfindige i denne saken: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiet Fremskrittspartiet mener at statsråden lyver, og at statsråden kunne åpnet for lisensjakt av andre grunner enn at ulven utgjør skadepotensial. De mener han kunne ha brukt § 18 bokstav c, og nå ber jeg dere høre nøye etter, for her er argumentene: Det er sterke samfunnsmessige hensyn som er påstanden, det kan gi felling. Frykt, distriktspolitikk og elg er brukt i innstillingen.

Folks frykt skal tas på alvor, men det er altså ikke drept mennesker av ulv i Norge og Sverige. Kunnskap om ulv og hva man bør gjøre og ikke gjøre i nærheten av ulv, er åpenbare alternativer til å skyte ulven.

Om distriktene: Det er altså ikke ulven som driver folk til å flytte fra Hedmark. Måltrettet distrikts- og landbrukspolitikk er et åpenbart alternativ til å skyte ulv.

Om elg: Før var problemet at ulven spiste sau, nå er problemet at den spiser elg. Ulv spiser elg, det er en del av det å være ulv. Hvis det at en ulv oppfører seg som en ulv, gjør at den skal skytes, må partiene heller si som Senterpartiet: Utrydd ulven.

Hvis Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet mener at det bør skytes mer ulv, må de heller endre loven enn å fremme argumenter som ikke holder vann, og som ser pinlige ut om man ser dem utenfra. Norge jobber nemlig for å ta vare på ville dyr i resten av verden. Tiger dreper både mennesker og jaktvilt i distriktene i India. Ville Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og resten gått inn for å drepe mer tiger hvis de styrte i India? Eller hva med elefanter og løver i Afrika: Ville Senterpartiet gått inn for å utrydde løve i Sør-Afrika og brukt begrunnelsen om at det finnes så mange løver i andre land i Afrika?

Før valget i 2013 uttalte Erna Solberg:

«Det trengs en ny giv i miljøpolitikken. Under

dagens regjering har klassisk naturvern blitt nedprioritert.»

Siden den gang har bjørnebestanden gått ned, Høyre har åpnet for økt jakt på kongeørn, og nå er retorikken at det skal skytes mer ulv.

Farvel anstendighet. Jeg setter min lit til at det store folkeflertallet som ønsker seg rovdyr i norsk natur, skal seire til slutt. Med det tar jeg opp forslag nr. 2, fra SV og MDG.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [10:58:49]: Det såkalte ulveforliket fra i fjor kulminerer i dag med at Senterpartiet fremmer mistillit mot miljøvernministeren, og Arbeiderpartiet har varslet mulig støtte til dette.

Dette mistillitsforslaget er det pinligste politiske grepet som er foretatt på Stortinget i denne perioden. Senterpartiet har ikke reist mistillit mot integreringsminister Listhaug for hennes splittende og aggressive asylpolitikk. De har ikke reist mistillit mot justisminister Amundsen for grov svikt i terrorsikring av offentlige bygg. De har ikke reist mistillit mot klimaminister Helgesen for det enorme gapet mellom løfter, forpliktelser og resultater i klimapolitikken. Men når den samme miljøvernministeren føler seg forpliktet til å følge en naturmangfoldlov som Senterpartiet og Arbeiderpartiet selv har vært med på å fremme, da går det over styr for Senterpartiet. Å skyte for lite ulv står igjen som den største politiske synden regjeringen har begått i denne stortingsperioden, ifølge Senterpartiet.

Ulven er blitt selve syretesten på naturvern i Norge. Naturvern betyr at også den naturen som ikke er pen, ikke smaker godt og ikke er lønnsom, har livets rett. Senterpartiet, med følge av Arbeiderpartiet og skaperverkets parti, Kristelig Folkeparti, stryker så det suser i denne syretesten. De har i denne stortingsperioden rykket mange skritt bakover i respekten for grunnleggende naturvernprinsipper. Og folk som er glad i norsk natur, bør tenke seg grundig om før de stemmer disse partiene inn til regjeringsmakt. I ulvesaken er det faktisk den blå Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen som viser et minimum av respekt for natur, prinsipper og lovverk.

Så litt om frykt: Det siste årets glideflukt fra sau til frykt som hovedargument mot ulv er interessant. Senterpartiet og en del Arbeiderparti-representanter med flere hevder at ulvekonflikten er større enn noen gang. Er den det? Et massivt flertall i Norge og i ulvefylket Hedmark vil ha ulv. Innenfor ulvesonen utgjør ulven et stadig mindre skadepotensial for det den alltid har vært kritisert for før – sau. I fjor var det mer ulv i Norge enn på mange år, men tapet av sau til ulv gikk ikke opp. Er det ikke mer naturlig å tolke dette som at konflikten er dempet?

Etter hvert som beitedyrargumentet har mistet sin slagkraft, har altså Senterpartiet med flere valgt å gjøre ulvepolitikken til det eneste politikkområdet i Norge hvor frykt løftes fram som et selvstendig argument, og hvor gevær framstilles som en god løsning på fryktproblemet. I alle andre tilfeller hvor folk er redde for noe her i landet, med eller uten grunn, velger vi andre løsninger. Vi får fram fakta, vi informerer, vi lager regler og strategier, vi beroliger, vi forteller barna våre at trafikken er farlig – for det er den – men at de ikke trenger å være redde hvis de følger trafikkreglene og ser seg om. Vi går tur i vinterfjellet, og vi

overlever kulde, stup og skredfare fordi vi har lært oss hvordan vi skal gjøre det. Vi er enige om at en masse ting i den norske hverdagen er farlige, men vi baserer oss ikke på frykt når vi skal håndtere det – unntaket er altså ulv, ifølge Senterpartiet og en del andre representanter.

Dette mistillitsforslaget og mye av debatten ellers markerer et kraftig fall i naturpolitisk omdømme for Senterpartiet og flere andre partier. Ikke bare var det Senterpartiets miljøvernminister som fredet ulven i 1973, men da tilslutning til Bern-konvensjonen ble vedtatt i Stortinget, uttalte Senterpartiets daværende partileder, Johan Buttedahl: «Vi ønsker å sikre levedyktige stammer av bjørn, ulv og jerv, fordi de er en naturlig del av den norske fauna.» Det er det viktig å huske på når man bruker politikkenes sterkeste virkemiddel mot en statsråd som prøver å følge det prinsippet.

Statsråd Vidar Helgesen [11:03:31]: Stortinget avslutter i dag behandlingen av en krevende sak. De merknader som flertallet har samlet seg om i denne saken, vil bli lagt til grunn av regjeringen.

Norsk ulvepolitikk har betydning for folks liv, betydning for hvordan folk bor, hvordan områder brukes til beite, og hvordan folk bruker naturen. For noen er konsekvensene smertefulle. Samtidig som ulvepolitikken er nasjonal og lokal, er den imidlertid også internasjonal. Da Stortinget i 1986 enstemmig vedtok å slutte Norge til Bern-konvensjonen, ble det uttalt fra denne talerstol at «det påligger Norge et særlig ansvar for å praktisere konvensjonen i samsvar med formålet. Norge tok initiativet til konvensjonen og spilte en aktiv rolle i arbeidet med å få den best mulig egnet til å ivareta artsrikdommen i vår og andre lands flora og fauna.»

Denne påpekningen fra daværende statsråd Rakel Surlien reflekterer at det er i Norges interesse at land forplikter seg til å følge internasjonale rettsregler, og at vi selv står ved slike forpliktelser.

Bern-konvensjonen legger klare føringer for rovdyrpolitikken, som for Norges del ikke minst er gjenspeilet i naturmangfoldloven. Hovedregelen og utgangspunktet etter norsk rett er at det er forbudt å avlive ulv. Slik var det også før Bern-konvensjonens tid. Det var under miljøvernminister Helga Gitmark i 1973 at ulven ble varig fredet i Norge – ikke uten sterke protester.

Stortinget ble i stortingsmeldingen Ulv i norsk natur våren 2016 informert om at selv i en situasjon der bestanden av ulv ligger over Stortingets vedtatte bestandsmål, vil lovens krav kunne avskjære lisensfelling. Det er i dag åpenbart at det ville vært tjenlig å understreke dette poenget sterkere også i debatten rundt meldingen.

Etter at denne situasjonen ble satt på spissen høsten 2016, har regjeringen arbeidet for å skape bedre samsvar mellom Stortingets vedtatte bestandsmål for ulv, naturmangfoldloven og Bern-konvensjonen. Et bredt flertall på Stortinget har ønsket større fleksibilitet i forvaltningen av ulv.

Regjeringen fremmet i mars forslag om å ta inn en ny unntaksbestemmelse i naturmangfoldloven. Den ville ha gitt noe større fleksibilitet i forvaltningen, også innenfor ulvesonen. Regjeringen fremmet dette forslaget etter dialog med Venstre. Fra regjeringens side mener vi at en lovendring hentet direkte fra Bern-konvensjonen ikke ville stått i konflikt med formålet bak samarbeidsavtalens enig-

het om at naturmangfoldloven ligger fast. Vi konstaterer likevel at det etter videre dialog mellom samarbeidspartiene ikke er grunnlag for den lovendringen.

For regjeringen har det vært viktig å følge opp Stortingets anmodningsvedtak av 31. januar med en åpen og grundig fremstilling av bredden i de rettslige spørsmålene slik at Stortinget fikk en mulighet til å behandle disse. Regjeringen fremholdt i saken til Stortinget at bestemmelsen i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c etter sin ordlyd kan gi et visst rom for å trekke inn hensyn som redusert livskvalitet, legitimitet av ulveforvaltningen, hensyn til næring og jakt mv. under vilkåret «andre offentlige interesser av vesentlig betydning».

Stortinget har fulgt opp denne omtalen med nå å gi utdypende uttrykk for hva som kan utgjøre offentlige interesser av vesentlig betydning etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. Stortinget har også bedt om at rovviltforskriften endres, slik at denne lovbestemmelsen kan anvendes som grunnlag for lisensfelling. Jeg har tidligere signalisert at jeg var åpen for en slik endring i rovviltforskriften, men at det var naturlig å avvente Stortingets behandling av lovproposisjonen før endringen gjennomføres. Etter dagens behandling i Stortinget vil jeg umiddelbart følge opp med å endre forskriften. Dette betyr at rovviltneemdene og andre deler av rovviltforvaltningen i fremtiden kan vurdere lisensfelling etter både § 18 første ledd bokstav b og § 18 første ledd bokstav c.

Forarbeidene til § 18 første ledd bokstav c fra lovens vedtagelse i Stortinget nevnte kun enkelt dyr som utgjør en konkret trussel, f.eks. om en bjørn tar tilhold i bebygde områder. Stortinget har med sin innstilling i dag gjort et etterarbeid og altså lagt opp til en videre tolkning. Regjeringen vil i sin politikk legge stortingsflertallets merknader til grunn.

Regjeringen vil alltid måtte fatte vedtak som er i tråd med norsk lov og internasjonale forpliktelser. Hvilke konsekvenser dette vil få i praksis, vil måtte avklares når de enkelte vedtak skal fattes. Jeg viser i denne sammenheng til at flertallet i komiteen understreker at vurderingen av hvorvidt vilkårene som omfattes av begrepet offentlige interesser av vesentlig betydning er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak om felling.

Komiteen ber også regjeringen om å foreta en faglig gjennomgang av bestanden av ulv i Norge. Dette kommer regjeringen til å følge opp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [11:08:26]: Jeg har merket meg hva statsråden sa om at regjeringen vil følge opp det som nå er stortingsflertallets klare innstilling. Det ble for så vidt også sagt i juni i fjor, men jeg er glad for at han gjentar det her nå og er tydelig på det.

På basis av det som nå står i innstillingen, hvor Stortinget veldig tydelig ber regjeringen følge opp innstillingen og merknadene i innstillingen og legge det til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge, forventer jeg at statsråden kan garantere for dette overfor Stortinget, at dette vil bli fulgt opp.

Statsråd Vidar Helgesen [11:09:10]: Som jeg sa i mitt innlegg, vil regjeringen i vår politikk fremover legge stortingsflertallets merknader til grunn. Vi forholder oss

til at Stortinget, med den innstillingen som nå ligger på bordet, har gitt utdypende og utfyllende betraktninger om hva som kan legges i begrepet «offentlige interesser av vesentlig betydning». Det er et etterarbeid som legger opp til en videre tolkning, og det vil vi legge til grunn i oppfølgingen.

Terje Aasland (A) [11:09:48]: Statsråden var innom at oppfyllingen av vilkårene ble basert på enkeltvedtak, og det er undertegnede helt enig i. Men samtidig har flertallet i innstillingen lagt inn et betydelig skjønn nettopp for oppfylling eller vurdering av dette også. Er statsråden enig i at det nå foreligger et betydelig skjønn når det gjelder utøvelsen av og innrammingen også av enkeltvedtak i den innstillingen som foreligger?

Statsråd Vidar Helgesen [11:10:23]: Det er jo ingen tvil om at den innstillingen som nå foreligger, gir en mye bredere gjennomgang. Og sammen med proposisjonen, som også gir en bred gjennomgang av de rettslige spørsmålene, har vi nå flere knagger å henge ting på enn det vi hadde med forarbeidene til naturmangfoldloven.

Jeg noterer at vi er helt enige om at det er i det enkelte vedtak om felling at vurderingen av hvorvidt vilkårene er oppfylt, må gjøres.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:11:05]: Mitt spørsmål går i samme retning som representanten Aaslands. Etter å ha lyttet til statsrådens innlegg sitter jeg igjen med følgende spørsmål og ønsker statsrådens klare presisering: Mener statsråden at det overhodet er problematisk å følge opp dagens flertallsvedtak?

Statsråd Vidar Helgesen [11:11:25]: Det er en statsråds oppdrag og plikt å følge opp et stortingsflertalls vedtak. Vi har stått i en situasjon hvor det har vært problemer med å få god nok sammenheng mellom bestandsmålsvedtaket, naturmangfoldloven og Bern-konvensjonen. Nå har vi med dagens behandling i Stortinget en bredere meny av hensyn og en del utfyllende betraktninger fra Stortinget, ikke minst om hva som kan legges i begrepet «offentlige interesser av vesentlig betydning». Det er det som gjerne kalles et etterarbeid. Siden forarbeidene er ganske magre på dette punktet, har vi nå mer å gå ut fra i oppfølgingen. Stortinget har lagt opp til en videre tolkning, og vi vil i vår politikk legge stortingsflertallets merknader til grunn.

Marit Arnstad (Sp) [11:12:32]: Det var nok på mange måter en helt nødvendig erkjennelse statsråden kom med i slutten av sitt innlegg når det gjelder bruken av § 18 første ledd bokstav c. Men det har tatt statsråden ganske lang tid – tre runder med stortingsvedtak – før statsråden kom dit. Så seint som i slutten av mars svarte statsråden på spørsmål fra min side at § 18 første ledd bokstav c overhodet ikke kunne brukes til lisensfelling. Det var departementets svar den gangen.

Det er ingen tvil om at ekspertisen sier at det er en betydelig nasjonal handlefrihet i å avgjøre hva som er «public interest», eller offentlige interesser, etter naturmangfoldloven og Bern-konvensjonen, og at den fleksibiliteten også er større når en kommer over bestandsmålet.

Så mitt spørsmål er egentlig: Hvilken praktisk betydning vil det få? Statsråden vil nå stå overfor noen klagesaker, det gjelder bl.a. en ulveflokk i Trysil. Vil dette også få betydning for Slettås-flokken og ønsket om å ta ut flere individer i Slettås-flokken?

Statsråd Vidar Helgesen [11:13:42]: For å starte med det siste: Lisensfellingsperioden er nå over, men vi har løpende skadefellingsvurderinger i Miljødirektoratet og i departementet.

La meg si om § 18 første ledd bokstav c at den ble vurdert i forbindelse med klagevedtaket i fjor, men det var ikke hovedspørsmålet som ble forelagt Lovavdelingen. Vi mente at vilkårene i § 18 første ledd bokstav c ikke var oppfylt i den saken. Vi har forarbeidet fra § 18 første ledd bokstav c som peker tydelig på typiske skadefellingstilfeller, og vi har ingen forvaltningspraksis som har lagt § 18 første ledd bokstav c til grunn i lisensfellingssaker.

I saken til Stortinget pekte vi på at ordlyden i bestemmelsen om andre offentlige interesser av vesentlig betydning kan gi et visst rom for felling, selv om terskelen der vil være høy. Nå har Stortinget med denne innstillingen gjort et etterarbeid som legger opp til en videre tolkning, som drar opp ulike hensyn, og som definerer tydelig hva Stortinget mener er slike offentlige interesser. Det vil regjeringen legge til grunn.

Ola Elvestuen (V) [11:14:56]: I ulvemeldingen i fjor opplyste statsråden – som det også er gjort senere – at vi kunne få en situasjon hvor man har en bestand av ulv som er større enn det bestandsmålene til Stortinget ville tilsi. Gitt at vi har en internasjonal forpliktelse i Bern-konvensjonen, og at vi har et sterkt lovverk i naturmangfoldloven: Er det noen som helst mulighet for at de vedtak som flertallet gjør i dag, vil kunne endre på den situasjonen, eller er det sann at vi vil kunne ha en bestand av ulv i Norge som på grunn av et sterkt lovverk fortsatt vil kunne ligge over de bestandsmålene som flertallet setter?

Statsråd Vidar Helgesen [11:15:40]: Det er bred enighet om at vi skal ha ulv i Norge, og det er bred enighet om at den skal forvaltes. Vi ønsker noe større fleksibilitet i forvaltningen av ulv, ikke minst innenfor ulvesonen. Det lå bak det forslaget vi fremmet til Stortinget. Med de merknadene Stortinget vedtar i dag, vil det, som komiteen selv understreker, være i det enkelte vedtak om felling at vurderingen av om vilkårene er oppfylt, gjøres. Det slipper vi ikke unna, og det kan derfor ikke sies noe generelt om dette. Men det Stortinget i dag vedtar, og de merknadene Stortinget har forfattet i denne innstillingen, vil ligge til grunn for regjeringen fremover.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:16:37]: Stortingsflertallet vil ikke endre loven i dag, men har altså gjennom sitt arbeid gått inn for at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, der det står at Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk for å ivareta allmenne helse- og sikkerhets-hensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, må det være mulig å tolke lite grann bredere – det er det man har sagt.

Men det jeg vil spørre statsråden om, er: En sann bredere og utvidet tolkning må i alle tilfeller tolkes opp mot det som står i avsnittet etterpå, nemlig annet ledd, der det står:

«Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare

treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.» Det stemmer – er det ikke så?

Statsråd Vidar Helgesen [11:17:37]: Vilkårene om at uttak ikke må true bestandens overlevelse, og at det ikke må finnes annen tilfredsstillende løsning, ligger fast. Det er slik at når rovviltmemndene nå får en utvidet adgang til å bruke mer av § 18 til å gjøre sine vurderinger, vil de like fullt måtte gjøre en tolkning av loven. Tolkningen og anvendelsen av loven må gjøres i det konkrete tilfellet. Der er selvsagt bestandssituasjonen et viktig utgangspunkt. Og bak det hele ligger Bern-konvensjonen som et tolkningsgrunnlag. Derfor er jeg glad for at komiteen er veldig tydelig på at det er i det enkelte vedtak om felling at vi vil se de konkrete utfallene av dette.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Knut Storberget (A) [11:18:42]: Jeg har innledningsvis lyst til å takke saksordføreren for utmerket arbeid, og jeg vil også takke de partiene som nå faktisk står opp om det vedtaket som Stortinget inviteres til å fatte. Det er jo en spesiell parlamentarisk situasjon, der vi får et forslag fra Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa, og hvor forslaget så å si blir nedstemt av alle – også deres egne – men samtidig med en så klar instruks går inn på et felt hvor man etter mine begreper for lengst både burde ha funnet rett paragraf og satt i verk de tiltakene som burde ha vært satt i verk, nettopp for å unngå konflikt.

La meg med en gang ile til å si, for folk har på talerstolen referert til Hedmark, at jeg er sjøl bosatt i en ulvesone, midt i området som engasjerer veldig sterkt: Heller ikke der opplever vi at det er en slags svart–hvitt-tenkning knyttet til mot eller for rovdyr som sådanne. Det er riktig, som mange har påpekt, at faktisk har et flertall av Hedmarks befolkning sagt at man vil ha rovdyr ute i naturen, men man glemmer et viktig forhold, i hvert fall i de seneste spørreundersøkelsene – og det er at dette er under forutsetning av at rovviltstammen forvaltes. Der står de fleste av oss. Jeg syns, med all respekt, at det momentet også bør tillegges dem som lever i disse områdene, at man nettopp har en slik inngang til dette.

Jeg er langt på vei enig i den faktiske beskrivelsen som gis av flertallet, men ikke minst i det som også statsråden var inne på i sitt innlegg, nemlig at her diskuterer vi en sak som har betydning for folks liv – og noen ganger er det smertefullt. Det er faktisk sånn at når vi nå har telt et veldig lite tap av sau innenfor ulvesonen, er ikke det nødvendigvis fordi rovdyra har sluttet å spise sau, men fordi ganske mange næringsaktører innenfor sonen har tatt en betydelig belastning ved å slutte å bruke utmarksbeitet sitt, og ved å slutte å drive næring. Jeg syns noen ganger vi skal ha med oss det. Så ser vi vekst, vi ser fortsatt store skadetall utenfor sonen, og det er ingen grunn til å tro at det vil avta med den voksende bestanden vi nå ser. Når vi ser at antallet ynglinger er det doble av Stortingets fastsatte bestandsmål, og hva som da vil komme av flere dyr utover, har i hvert fall jeg forståelse for at det gjør folk urolige, både de som lever midt i området, og de som omfattes av streifyrenes aktivitet.

Det er derfor en utfordring for oss at den skade som forårsakes, ofte kommer i konflikt med næringsinteressene.

Jeg er i så måte veldig glad for at Stortinget ved denne anledning så tydelig sier at det er ikke bare snakk om det å drive med sau og annet bufe, men også at hensynet til jaktinteressene i disse områdene må tas med og tas på større alvor enn det man faktisk har gjort til nå.

Jeg vil også si at det er fascinerende å høre, særlig fra representanter fra Venstre og SV – og representanten Heikki Eidsvoll Holmås svinger seg fra den afrikanske savannen til de norske våpenskap – at man nærmest hopper bukk over folks redsel. Den syns jeg skal tas på alvor. Det er mennesker som ikke tør å gå ut på samme måte som tidligere, og som ikke tør å sende ungene ut. Man kan flire av det, men møter man disse menneskene, vil man forstå at vi er i en situasjon hvor det er såpass mange, og hvor det er såpass vedvarende, jeg tenker på f.eks. Slettås i Trysil, at man i det minste må vurdere det opp mot bestemmelsen som har stått der hele tida, og som de mener burde ha blitt vurdert, om krenking av «andre offentlige interesser av vesentlig betydning» – åpenbart. Jeg håper det får betydning også for departementet og regjeringas klagebehandling av saken.

Til slutt har jeg lyst til å si at det svekker ikke bare tiliten til politikere, men også til rovdyrpolitikken som sådan at vi ikke effektivt klare å forvalte. Mitt håp er at tilliten vil øke hvis vi klarer å få til mer effektiv forvaltning. Bern-konvensjonen har mer skjønnsmargin enn det mange av oss legger til grunn. Den svenske dommen i den Högsta förvaltningsdomstolen i Sverige viser tydelig dette.

Harald T. Nesvik (FrP) [11:24:19]: Jeg kommer fra et område i Norge der vi ikke har hatt problemer med ulv. Det har riktignok vært tilfeller av en del streifyr, men det er annet rovvilt som vi i mitt fylke, Møre og Romsdal, har hatt større problemer med. Men det gjør ikke at jeg, som representant for Møre og Romsdal, skal sette meg ned og definere hvilke typer utfordringer, redsler og usikkerhet man har i andre deler av landet med de problemene som ulven medfører. Jeg har stor forståelse for at innbyggerne i både Hedmark, Oppland, Trøndelagsfylkene og lenger nord også – altså områder som har stort innslag av ulv – har stor usikkerhet.

Jeg er veldig glad for at statsråden i dag har vært veldig tydelig på at statsråden og regjeringen vil legge til grunn det som i dag blir Stortingets vedtak for den videre oppfølgingen av det som har med både bestanden og forvaltningen av ulv å gjøre. Det er en klokkeklar klargjøring som regjeringen har sagt vil bli fulgt opp. Det er jeg veldig glad for, og det bør egentlig medføre at Senterpartiet trekker sitt mistillitsforslag i salen i dag. Når det gjelder dette forslaget fra Senterpartiet, er det med ulike tilnærminger forsøkt forklart hvorfor man fremmet forslaget. Men det som i bunn og grunn ligger til grunn her, er at man mener at statsråden ikke har fulgt opp et vedtak som Senterpartiet ikke var med på. Det er jo en litt spesiell situasjon. Og så prøver man altså gjennom dette forslaget å skape inntrykk av noe helt annet.

Dette er et av de tynneste grunnlagene for et mistillitsforslag jeg noensinne har sett, og det er ikke av mangel på respekt for dem som sliter med ulv og deres problemer – det har regjeringen sagt vil bli fulgt opp nå, og Stortinget har også sagt at det skal følges opp – men det er argumentasjonsrekken til Senterpartiet som bekymrer meg, og på hvilket grunnlag man gjør det.

Det er faktisk slik at da rovviltforskriften kom i 2005, som ble fulgt opp i 2009 med naturmangfoldloven, satt altså Senterpartiet i regjering og gjorde dette. Når man så kom til 2011, valgte man i forbindelse med rovviltforliket heller ikke da å gjøre noe med forskriften. Det er mulig det er Senterpartiets dårlige samvittighet for egen mangelfulle politikk på feltet som gjør at man prøver å ta fokuset vekk fra det som man selv har klart å stille i stand.

Jeg håper at Arbeiderpartiet i hvert fall ikke slutter seg til det forslaget som Senterpartiet prøver seg på her. I den situasjonen vi hadde etter 22. juli og evalueringen av alt som skjedde da, valgte man til tross for det ikke å fremme noe mistillitsforslag i Stortinget. Men når vi kommer til denne saken, vil man altså lage et politisk spill av det fra Senterpartiets side ved å fremme et mistillitsforslag på dette grunnlaget.

Jeg vil så sterkt som jeg kan, av hensynet til ettermålet til denne salen og denne perioden, be om at Senterpartiet trekker dette forslaget, fordi statsråden har vært veldig klar på at vedtaket i salen i dag vil bli lagt til grunn for den videre oppfølgingen. Regjeringen vil følge opp, det har statsråden tydelig bekreftet. Da bør man ikke stå ved det forslaget som ligger her, på det syltynne grunnlaget som Senterpartiet prøver å skape et politisk spill av.

Audun Otterstad (A) [11:29:13]: Arbeiderpartiet legger tre forhold til grunn for hvordan vi ser på forvaltningen av ulv. Det ene er at vi skal redusere skadepotensialet, det andre er at vi skal ha rovdyr i norsk natur, og det tredje er prinsippet som den glimrende miljøvernministeren fra daværende styringsparti, Sosialistisk Venstreparti, slo fast – at rovdyrforliket er en ufravikelig plattform – da daværende styringsparti måtte håndtere saken.

Den 5. januar kunne vi lese at de parlamentariske lederne i Høyre og Fremskrittspartiet var ute og svingte seg, og man ga klar beskjed til egen statsråd om at det var hans ansvar å rydde opp. Som det er beskrevet i saken, skal man tvert imot – i stedet for å forsvare – ha ironisert over at regjeringens vedtak langt på vei har gjort ulvesonen til et ulvereservat. Dette er altså ikke ord brukt av opposisjonen. Det er brukt av regjeringens egne partier og partifeller på Stortinget. Når saksordføreren innleder med å si at det får være opp til andre partier å svare på hvorfor man ikke har støttet at deler av Bern-konvensjonen tas inn i naturmangfoldloven, blir det også interessant å gå tilbake og se på hva han tidligere har sagt.

Representanten Milde har sagt at Høyre har vært tydelig på at man ønsker å gjennomføre rovviltforliket fra juni i fjor, og at man nå gir regjeringen mulighet til å se på formuleringene i naturmangfoldloven av 31. januar 2017. Det er om lag to måneder før Vidar Helgesen legger fram sitt forslag til endringer i naturmangfoldloven, og han sier at han håper på å kunne konsultere samarbeidspartiet Venstre. Samarbeidsavtalen har ligget til grunn hele veien. Det ville vært fristende å spørre om man egentlig mente det man la fram. Og mener egentlig representanten Milde at det får være opp til andre partier å svare for det han selv ikke kan stille seg bak?

Det bringer oss over til om dette var gjennomførbart eller ikke, om det faktisk ville bedret situasjonen, for det må man legge til grunn når representanten Milde sier at når det gjelder disse endringene i naturmangfoldloven, kunne han gjerne tenkt seg å støtte statsråden og regjeringen. Da må

vi vise til det ulvegeneralen i Høyre, representanten Gundersen, sa til ABC Nyheter den 3. mars – at statsråden og byråkratiet har lyktes i å trenere ulvesaken. Det er intet håndslag. Det er en katastrofe.

I morgentimene i dag på spørsmål om han tar selvkritikk, svarte miljøvernministeren nei. Kunne du gjort noe annerledes? – Nei. Da er det forunderlig å høre den samme miljøvernministeren i en litt annen tone, i hvert fall slik jeg velger å tolke ham, si: Ja, vi skal følge opp loven som ligger der – på samme måte som han tidligere har sagt at nei, vi kan ikke bryte loven. Og det er den samme loven som ligger der. Det er ingen politiske argumenter, men avpolitiserte argumenter som bunner i jus. Det bringer oss over på om det er første gang regjeringen argumenterer med jus og avpolitiserer i vanskelige saker. Nei, det skjedde i saken om oljeprisfallet, skattekuttene, arbeidsledigheten og nå også i ulvesaken. Så spørsmålet til regjeringen er: Ønsker man egentlig å styre?

Oppsummert er godt gjort bedre enn godt sagt. Og i denne saken har det stort sett vært godt sagt.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:34:29]: Bak alle de juridiske debattene, de politiske slagene, handler ulvedebatten om folk – folk som i generasjoner har høstet av naturen og levd med naturen, folk som har hatt mistillit til forvaltningen, som har følt seg umyndiggjort gang etter gang, som har erfart at tidligere rettigheter har blitt borte, at jaktmuligheter har forsvunnet, at beiting har blitt umuliggjort, og som har måttet akseptere stadig mer nærgående ulv i sitt nærmiljø, på gårds plasser og i hager.

Ulveforliket i Stortinget i fjor var ikke optimalt, men det ga håp om bedring, litt mindre belastning og større mulighet til å bli hørt. Men det utrolige har skjedd, den mistilliten vi før så mellom lokalbefolkning og myndigheter, har nå kommet mellom storting og regjering. Gjennom sin handling og håndtering av ulvevedtakene i Stortinget i fjor vår har regjeringen og statsråd Helgesen bidratt til at konfliktnivået rundt ulv er høyere enn noensinne. Og Stortingets vedtak har ikke blitt gjennomført, det har blitt trenert. Tre ganger har statsråd Helgesen fått beskjed om hvordan man skal tolke rovdyrpolitikken, hvordan man skal gjennomføre rovdyrpolitikken. Jeg tror aldri jeg har vært vitne til noe lignende – at en statsråd gang etter gang får beskjed. I dag får han til og med beskjed om hvordan man skal lese merknadene, at de skal ligge til grunn for forvaltningen videre.

Et av de vesentlige punktene i merknadene er at vesentlige offentlige interesser skal kunne legges til grunn, og at der skal også distriktpolitiske hensyn vektlegges. Det vi hørte på Politisk kvarter i dag tidlig, var at statsråd Helgesen prøvde å tolke dette. Helgesen sa at det ikke har vært avfolkning i Hedmark, altså er det ikke grunnlag for felling. Jeg tror ikke statsråd Helgesen kan mene at hvis det hadde vært avfolkning i Hedmark, skulle man ha felt ulv, men på grunn av at det fortsatt bor folk der, skal man ikke felle ulv. Det er den type utsagn som gang etter gang har kommet fra statsråd Helgesen, og som har giret opp konfliktnivået.

Når flere tusen i to runder tok turen til Oslo for å demonstrere for en ny og bedre politikk, var det ikke for at Stortinget skulle vedta en ny politikk, men for at Stortingets politikk skulle bli gjennomført. Det er det som er det utrolige som har skjedd i denne saken, det er ikke demonstrasjoner mot Stortinget, det er demonstrasjoner for at Stortingets politikk skal bli gjennomført.

Når vi i dag kommer til å stemme for et mistillitsforslag, er det fordi dette er tredje gangen Stortinget, stortingsflertallet, pålegger statsråden å gjennomføre en politikk, og fordi Stortinget ikke ble informert om at rovviltforliket ifølge statsråden selv ikke kunne gjennomføres – da det forliket ble vedtatt i juni i fjor.

Gunnar Gundersen (H) [11:37:36]: Jeg mener at her har saksordføreren og Stortinget gjort en meget god jobb. Jeg har også registrert at statsråden har tatt det inn over seg, og nå har bekreftet, at man skal på sporet og følge Stortingets vedtak. Det er jeg fornøyd med. Derfor skal jeg ikke si så mye mer om ulvens virkninger på folk, på dem som faktisk lever med den, og på næringsgrunnlag. Det har også Knut Storberget vært inne på, jeg kunne ha sluttet meg mye til det.

Men jeg kommer nok aldri til å forstå at man tar en kamp mot et solid stortingsflertall begrunnet i en rovviltforskrift som ikke er oppdatert i henhold til lovverket som landet skal styres etter. Man har faktisk en rovviltforskrift som forholder seg til en viltlov som ble opphevet for mer enn ti år siden, og som ble erstattet av naturmangfoldloven. Det er kjernen i hvorfor vi står her. Det synes jeg er ganske bemerkelsesverdig. Jeg kommer aldri til å forstå det, særlig i lys av det som dukket opp i går, da professor Fauchald – Fauchald er ikke noen hvem som helst, han er en av ekspertene som departementet ønsket skulle gå inn i dette – påsto at ulvemerkingene som ble satt i gang, er brudd på norsk lov, og at man ikke har undersøkt lovgrunnlaget.

Da kommer jeg til det jeg mener er en av de aller mest alvorlige sidene ved saken, at det er i ferd med å bre seg en holdning hvor man ikke har tillit til forvaltning og forskning. Det virker som om forvaltning, forskning og politikk gjør akkurat det man vil, når det passer en, mens man bruker spissfindige lovtolkninger til å stoppe det når man ikke vil. Det mener jeg er ganske alvorlig.

Saken dreier seg om respekt for enkeltmennesker, respekt for lokalsamfunn, respekt for at ulv og alle andre dyrearter skal forvaltes, som Storberget også var inne på. Her har statsråden posisjonert seg på feil side på alle punkter. Det er en betydelig belastning, og det er å lese Bern-konvensjonen på en ganske «skrå» måte. Jeg har lest Bern-konvensjonen mange ganger, og jeg synes det er en klok konvensjon. Jeg er veldig opptatt av miljøvern og av at vi skal verne arter, men konvensjonen presiserer at det må være et miljøvern som de som skal leve med det, forstår. Det er det jeg virkelig leser ut av Bern-konvensjonen, at vi skal ha et fornuftig miljøvern, som ikke skaper store konflikter, og som folk forstår. Dette forstås ikke – at man ikke skal forvalte også en ulvestamme.

Jeg blir spurt mye om jeg stemmer for mistillit, jeg gjør ikke det. Det er en lang vei mellom det å være kritisk og det å ha mistillit – særlig å erklære mistillit til en statsråd, og særlig når han nå så tydelig sier at nå skal det etterleves. Men jeg vil nok poengtere overfor statsråden at det er mer

enn bare det som står i innstillingen i dag, som skal følges opp. Det er et forlik fra i fjor vår. Der skal alle punkter følges opp, spesielt dette med uavhengig gransking av hvor ulven kommer fra, slik at vi kan få slått fast om vi faktisk har et ansvar eller ikke.

Tina Bru (H) [11:40:52]: Jeg er glad for at det er et svært bredt flertall som står bak merknadene og forslagene som vedtas her i dag. Jeg forventer at disse vedtakene gjør det mulig både for dagens regjering og for fremtidige regjeringer å gjennomføre det som er Stortingets klare beskjed om å forvalte ulvebestanden innenfor bestandsmålet som er satt. Jeg er også glad for at statsråden i sitt innlegg her i dag bekrefter dette.

Men jeg er svært skuffet over Senterpartiet i dag. Å bruke Stortingets sterkeste virkemiddel overfor en statsråd som en del av et politisk taktikkeri, slik Senterpartiet gjør i dag, er uheldig. Senterpartiet sier at de vil skape tillit til ulvepolitikken, og at Stortingets vedtak må følges opp, men de opptre på en måte som gjør begge deler vanskelige. For hvordan forklarer Senterpartiet at de først valgte å stå utenfor det brede forliket fra 2016, for deretter å kritisere regjeringen for ikke å følge opp de samme vedtakene? Hvordan forklarer de at de i dag fremmer mistillit mot statsråden, men samtidig stiller seg bak både merknader og forslag fra det flertallet som bygger på forliket de sto utenfor i fjor? Det henger ikke sammen, og jeg tror forklaringen er at Senterpartiet innså at de var i ferd med å bli satt helt på sidelinjen når det gjelder forvaltningen av ulv i Norge.

Jeg har lyst til å avslutte i en optimistisk tone. Det er heldigvis nemlig ikke slik at Senterpartiet legger premisene i ulvepolitikken. For la oss si det som det er: Hvis det var slik, hadde ulven i Norge blitt tilnærmet utryddet. Et bredt flertall i Stortinget har igjen slått fast at vi skal ha ulv i norsk natur, men at den skal forvaltes på en måte som skaper tillit både nasjonalt og ikke minst i de berørte lokalsamfunnene, som har ulven tett innpå seg. Det mener jeg gir grunnlag for at denne regjering og fremtidige regjeringer skal kunne ha en aktiv forvaltning av ulv, til det beste for naturmangfold og mennesker.

Med det mistillitsforslaget som Senterpartiet fremmer her i dag, fortsetter Senterpartiet å sette seg helt på sidelinjen i forvaltningen av ulv i Norge.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:43:17]: Ulveforvaltningen i Norge har lenge vært i en tillitskrise mellom folk og forvaltning, og det er nå også en tillitskrise mellom storting og regjering. Senterpartiet er på hovedlinja i folks forståelse av ulv, ikke på noe sidespor. Jeg kjenner ikke til noe saksområde i mine snart 16 år på Stortinget hvor det brukes så mange krumspring som i arbeidet for å få stadig flere ulver i Norge – en ulv som ikke er genetisk spesiell, en ulvebestand som har innvandret fra våre naboland.

Stortingsflertallet fastsatte bestandsmål for ulv i 2016. Statsråden og regjeringa har fram til denne debatten sagt at Stortingets vedtak er i strid med naturmangfoldloven. Det har blitt hamret på det fra statsråden. Den samme statsråden sa ikke at det var i strid med loven da vedtaket ble gjort. Statsråden har dermed brutt opplysningsplikten.

Så legger regjeringa i dagens sak om endring av naturmangfoldloven fram forslag til endring av loven. I dagens innstilling avviser samtlige partier forslaget til lov-

endring – ganske spesielt – og flertallet instruerer regjeringa om hvordan loven skal forstås: En skal ta i bruk naturmangfoldloven § 18 c, og en skal endre rovviltforskriften.

Så opplever vi at statsråden i sitt innlegg i dag sier: Sjølsagt skal regjeringa følge opp Stortingets vedtak, sjølsagt skal regjeringa redusere ulvebestanden til fire–seks familiegrupper i Norge. Lovgrunnlaget er altså ikke noe problem nå – meget sjeldent. Det er tydeligvis Senterpartiets mistillitsforslag som har tvunget fram en kuvending hos regjeringa. Presset har blitt for stort, statsråden må gi seg. Men hva betyr dette? Vi som hørte statsråden i Politisk kvarter på NRK i dag, la merke til at han la sterk vekt på at vedtaket om felling av ulv kunne påklages til rettsapparatet for hver enkelt ulv. Spørsmålet er da: Kan statsråden bekrefte at det nå ikke lenger er lovmessig grunnlag for å stoppe eksempelvis lisensfelling eller skadefelling av ulv for å gjennomføre Stortingets vedtak – sjøl om loven altså i dag ikke blir endret? Det er vesentlig å få det avklart fra statsrådens munn i dag.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:46:28]: Den 31. januar fattet Stortinget to anmodningsvedtak om denne saken. Da ba man om en sak fra regjeringen om hvordan forvaltningen av ulv, herunder adgangen til lisensfelling, kan gjennomføres i samsvar med ulveforliket. Det skulle skje gjennom å se på gjeldende lovverk og internasjonale konvensjoner, særlig naturmangfoldloven § 18 første ledd b og c.

Etter det kom regjeringen tilbake til Stortinget med et forslag om lovendring. Et forslag om lovendring i naturmangfoldloven forutsetter jo at regjeringens samarbeidspartier var innforstått med det. Det viste seg ikke var tilfellet da det kom til Venstre. Dermed var vi i en ny situasjon her i Stortinget. Det er altså Stortinget som nå egentlig oppfyller den bestillingen Stortinget ga, nemlig at endringene nå skjer etter gjeldende lovverk. Så kan det, som statsråden sier, kalles for Stortingets etterarbeid, og at Stortinget selv presiserer sin egen lovgivning.

Jeg tror vi med fordel kunne kommet til dette på et langt tidligere tidspunkt. Jeg tror statsråden var inne på noe av utfordringen da ulveforliket ble inngått, nemlig at det måtte vært klarlagt på en helt annen måte at bestandsmål og lovens krav kunne komme i konflikt med hverandre. Det skrev statsråden en setning eller to om i meldingen. Så går Stortinget til det skritt å stramme inn ytterligere på hvor mange ulver vi skal ha i dette landet, men det kommer ikke fram at dette antagelig ville falle ved første anledning. Det er etter min mening kjernen i den problemstillingen vi har, og de problemene vi har fått. Det største problemet med dette er mistilliten mellom forvaltning og befolkning. Der har statsråden og regjeringen en stor jobb å gjøre for å rette opp dette.

Vi stemmer ikke for forslaget fra Senterpartiet, også fordi statsråden så klinkende klart har sagt at den presiseringen som Stortinget nå foretar i gjeldende lovverk, vil bety at man kan felle flere ulver, som dermed er i tråd med det som var Stortingets vedtak i ulveforliket. Med den forsikringen ser ikke vi noen grunn til å stemme for forslaget.

Heidi Greni (Sp) [11:49:46]: Fra mine hjemtrakter, som er i fjellregionen på grensen mellom Hedmark og Sør-Trøndelag, kan jeg melde om mange som går sommeren i møte med bange anelser før beiteslipp. Vi har lenge

slitt med store tap til rovdyr, både av sau og av tamrein. Manglende vilje fra ansvarlige myndigheter til å forebygge skader fra rovdyr gjør at mange mister motet og vegrer seg for å videreføre tradisjonell drift.

Ikke bare i min region, men fra nord til sør, oppleves det at rovdyrproblemer ikke tas på alvor av sentrale myndigheter. For folk i store deler av landet er dette et spørsmål om storsamfunnet ønsker en videreføring av næringsvirksomhet, naturbruk og levekår i distriktene, eller om det er rovdyprene som skal ha forrang. Fra Senterpartiets side har vi ikke støttet stortingsflertallets rovdypolitik, det har vært altfor mange ulne kompromisser som gir uttrykk for vilje til å kontrollere situasjonen, men som ikke har tilsiktet virkning.

Jeg opplever at Stortinget etter hvert har forstått at det må tydeligere politikk og sterkere virkemidler til. Derfor var det tross alt positivt da Stortinget gjennom sin innstilling til rovdypmeldingen i 2016 vedtok innstrammingen for å følge opp tidligere rovdypforlik. Dette ble ikke etterlevd av regjeringen, og i januar i år gjorde Stortinget vedtak der regjeringen ble instruert om hvordan Stortingets tidligere vedtak om forvaltning av ulv og gjennomføring av lisensfelling kunne gjennomføres i samsvar med Stortingets vilje.

Klima- og miljøministeren valgte ikke å følge opp Stortingets vedtak denne gangen heller. I stedet fikk vi presentert tolkning av Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven som snevrer inn handlingsmulighetene langt utover Stortingets vilje og langt utover tolkningen av lovverket fra framtreddende forvaltningsjurister.

Det virker som om statsråden vegrer seg for å akseptere at det er Stortinget som er hans oppdragsgiver. Da er det naturlig at det ender som det gjør i energi- og miljøkomiteens innstilling. Statsråden står uten støtte i Stortinget. Det er ikke ofte vi opplever noe slikt. Stortingets innstilling om endringer i naturmangfoldloven har blitt noe mer enn et spørsmål om forvaltning av ulv i Norge. Det er like mye et spørsmål om en statsråd gang etter gang kan se bort fra Stortingets vilje.

Vi har hatt store debatter i Norge gjennom mange år om rovdypolitikken. Senterpartiet har stilt seg bak Stortingets mål om å verne store rovviltarter med opphav i Norge, samtidig som vi opprettholder en utstrakt beitebruk og trygge og gode levevilkår for folk i norske bygdesamfunn. Vi mener fortsatt at ulv står i en særstilling blant de store rovdyprene, fordi ulven i Norge er en etablering av finsk-russisk ulv her i landet. Stortingsflertallet har imidlertid gått inn for etablering av en ulvestamme i Norge basert på fire–seks årlige ynglinger.

Rasmus Hansson (MDG) [11:53:10]: Kjerneproblemet i denne saken er at flertallet på Stortinget skaper et inntrykk av at det er greit å skyte mange ulver fort innenfor rammen av den eksisterende naturmangfoldloven, som det altså er slått fast ligger fast. For å løse problemet legges det nå økende vekt på begrepet «offentlige interesser», som nå altså kan inneholde jaktinteresser, næringsinteresser, frykt og mye annet. Stortinget instruerer altså nå statsråden og regjeringen til å gjennomføre ulvevedtaket ved hjelp av denne tolkningsendringen. Spørsmålet er om man risikerer at det ikke først og fremst er ulven dette går ut over, men naturmangfoldloven. Grunnen til at det er slike bestemmelser i naturmangfoldloven, som

man hittil har tolket til å gjelde i enkelttilfeller, er selvfølgelig at hvis begreper av typen «offentlige interesser» tolkes bredt, faller bunnen ut av lovverket.

«Offentlige interesser» er jo i prinsippet hva som helst – det er den til enhver tid rådende sum av folkemening, næringsinteresser, politiske interesser osv. Dette er kjempeviktig, men måten vi håndterer generelle offentlige interesser på, er jo normalt gjennom politiske valg. Mellom de politiske valgene følger vi loven, eller Stortinget forandrer loven, men det har man altså valgt ikke å gjøre i dette tilfellet.

Det som har skjedd – og skjer – i Hedmark, er at ulv skaper betydelige problemer for enkelte næringsdrivende, men de skaper vesentlig færre problemer enn effekten av f.eks. åtte år med rød-grønn regjeringsmakt, som førte til at mange tusen bruk i Norge ble lagt ned, en god del også i Hedmark. Ulven som skadegjører på næringslivet rekker ikke den rød-grønne regjeringen, og heller ikke den blå regjeringen, til sokkene.

Det vi sitter igjen med nå, er et politisk vedtak i Stortinget som – kanskje med vilje, kanskje ikke med vilje – risikerer å slå bunnen ut av det viktigste naturvernpolitiske redskapet den forrige regjeringen fikk vedtatt, nemlig naturmangfoldloven.

Ulven kommer til å overleve i Norge. Folk vil ha den, det kommer til å bli flere av den, og vi kommer til å venne oss til den, men vi vil tape stort hvis det stortinget som sitter her, slår bunnen ut av naturmangfoldloven.

Jonas Gahr Støre (A) [11:56:23]: Statsråden sa at det var naturlig å avvente Stortingets behandling av denne saken. For egen og Arbeiderpartiets del kan jeg si at det var naturlig å avvente statsrådets innlegg i denne sal. Det har vi nå fått.

Utgangspunktet her har jo vært det som sto igjen etter ulveforliket fra juni i fjor, der vi ønsket en forvaltning som dempet konflikten mellom mennesker og samfunn på den ene siden og ulv på den andre. Nå har flere talere her fortalt historien om tiden siden. Det går jeg ikke inn på nå, men det vi jo kan slå fast, er at konflikten ikke er dempet, den er økt. Nå, etter i dag, kan vi – og jeg gjentar kan – komme tilbake dit vi ønsket å være i juni i fjor: at vi har rovdyr i vår fauna, at vi tar våre internasjonale forpliktelser på alvor, at vi har en bærekraftig forvaltning som sikrer en reproduserende stamme, og at vi med et bredt flertall nå har lagt til grunn rammene for en forsvarlig forvaltning, som befolkningen kan ha tillit til, slik at konfliktnivået kan gå ned.

Det er en spesiell situasjon i Stortinget at regjeringspartiene så å si vender seg mot sin egen statsråd, rammer ham inn og gir instruks. Men her ligger også det vi må legge til grunn vil sikre at flertallets klare holdning blir praktisk politikk. Så vil jeg legge til at også jeg ble i tvil da jeg hørte statsråden i radioen i dag tidlig, der det virket som om han prøvde å skape en ny, alternativ fortelling, men vi må kunne si det slik at tvilen må være ryddet av veien med det statsråden har sagt i denne sal med statsministeren til stede. Det var allikevel slik at jeg var inne på tanken å be statsministeren bekrefte det som statsråden nå har sagt, og som regjeringspartiene stiller seg bak, men jeg kom til at det må være grenser for hvor langt man skal trekke denne saken. Når statsråden har sagt det han har gjort, partiene står bak det de har gjort, og statsministeren sitter i salen,

må vi legge det til grunn. På dette grunnlaget velger vi i Arbeiderpartiet å ha tillit til at denne politikken for både folk og ulv blir tatt på alvor.

Arbeiderpartiet har således fått de avklaringene som var nødvendig for at vi kan gjøre det helt klart at vi ikke stemmer for Senterpartiets forslag.

Trine Skei Grande (V) [11:59:23]: Ja, det var godt.

Jeg satte meg ned og kikket på de mistillitsforslagene som er levert i Stortinget siden 1980. Fløypartiene og de populistiske partiene har en ganske høy andel av dem. Av alle mistillitsforslagene som er fremmet i Stortinget siden 1980, står Fremskrittspartiet for 15 av dem og SV for 7 av dem. Alle de andre partiene som er representert i salen i dag, står for 16 av dem. Det sier noe om hvor sjelden det blir brukt, i hvilke sammenhenger det blir brukt, og litt om hvilke typer partier som bruker det. Det er alvorlig. Venstre har gjort det én gang siden 1980.

Jeg har lyst å snakke litt om redsel. Jeg syns det er viktig å ta redsel på alvor. Jeg syns ikke man skal fleipe med andres redsel, men jeg syns også at det handler om politisk lederskap ikke å spille på andres redsel – enten det er redsel for andre mennesker, eller det er for andre dyr.

Jeg kan innrømme en stor svakhet: Jeg er livredd en vernet art i norsk fauna – den heter hoggorm. Det hindrer mitt friluftsliv. Jeg kan ikke gå i Nordmarka om våren. Det er et mareritt. Hoggorm er en fredet art. Jeg er for at den er fredet, og jeg mener at den fortsatt skal være fredet – jeg mener ikke at den skal utryddes. Jeg hyller gjerne trønderisk naturliv, der en kan gå på fjelltur uten noen gang å møte en orm. Jeg mener ikke at redsel skal være utgangspunktet for å lage politikk, sjøl om en har respekt for at andre har det.

Det andre poenget her er at jeg mener at det bør være en effektiv og rasjonell forvaltning, som ikke dyrker de konfliktenes som er. Men, kjære president, det er faktisk et stort flertall av det norske folket som mener at vi skal ha de store rovdynene. Hvem er det som virkelig har dyrket fram denne konflikten? Det er i hvert fall ikke et ansvar som Venstre er klare til å ta. Vi har verken organisert de store demonstrasjonene eller stått og ropt. Dette er skapt av at noen dyrker ytterpunktene i debatten og ikke prøver å tilnærme seg å lage et flertall som klarer å nå det som flertallet av det norske folket ønsker, nemlig å ha de store rovdynene i norsk fauna. Så ikke dyrk det ekstreme da! Dyrk mellompunktene.

Jeg vil bare påpeke at Venstre og SV stemte for regjeringas forslag til stortingsmelding. Det var et godt forslag. Det hadde kommet til å skape flertall, og jeg tror det hadde møtt akkurat det som er mellompunktet, som folk også ønsker. Problemet i denne salen er at Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Arbeiderpartiet vil tilfredsstille både Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven samtidig som en vil skyte all ulv. Det er ikke mulig. Man må faktisk velge.

Marit Arnstad (Sp) [12:02:47]: For Senterpartiet er dette en alvorlig sak. Det er en alvorlig sak fordi den berører livet og hverdagen til mange rundt omkring i dette landet. Mange av dem har nok følt det siste året at de ikke helt har nådd fram med sin fortelling om hvordan deres hverdag er.

Representanten Bru var inne på at Senterpartiet egentlig hadde et annet standpunkt. Ja, vi har det. Det sa jeg i mitt innlegg. Vi har det. Vi har et annet primærstandpunkt. Men vi har strukket oss i denne saken. Vi har stilt oss bak flertallets merknader, sjøl om vi kanskje ikke helt ut er enig i alle vurderingene. Det har vi gjort fordi det nå er på tide at noen sier fra om at det må være respekt for de vedtakene Stortinget har gjort i denne saken, og vi vil bidra til det. Derfor er vi med i flertallet i dag.

I likhet med representanten Gundersen tror jeg at jeg aldri kommer til å forstå hvorfor regjeringen har valgt å håndtere denne saken på den måten de har gjort i høst og i vinter. Hver gang statsråden har blitt konfrontert med hva et flertall i Stortinget vil, har han ikke lyttet, men i stedet valgt å så tvil om stortingsflertallets vedtak og holdninger. Det har vært en uklok strategi. Det har betydd at en har skapt et sterkt økende konfliktnivå og en fallende tillit overfor forvaltningen. Det er ikke bra.

Det har tatt lang tid å komme til den erkjennelsen som statsråden ga uttrykk for fra talerstolen i dag. Så seint som i mars spurte jeg statsråden helt konkret: Hvorfor kan ikke § 18 c brukes som grunnlag for lisensfelling? Svaret var at det var ikke mulig. Så skjer det i dag at statsråden sier at den kan sjølsagt brukes. Det gjør jo da at all retorikk om brudd på loven kommer helt ut av proporsjoner. Da blir retorikken om brudd på loven slått til jorda. Nå erkjenner jo statsråden at det er rom i loven, og nå skal statsråden plutselig bruke det. Da vil jeg gjerne be statsråden garantere, fra denne talerstolen, at det er lovmessig grunnlag for at en kan komme ned på det bestandsmålet stortingsflertallet har vedtatt, nemlig fire til seks ynglinger. Jeg synes statsråden kan gjøre det her i dag fra talerstolen, slik at vi fullt ut får høre statsrådens vilje til å følge opp Stortingets vedtak.

Jeg har forståelse for at Høyre og Fremskrittspartiet i Stortinget i dag har behov for å angripe Senterpartiet. Det kan jo ta søkelyset vekk fra den meget slette behandlingen som vi har sett i løpet av hele høsten og vinteren, der Stortinget i tre runder har behandlet saken, og der regjeringen i to av rundene har valgt ikke å følge opp Stortingets anmodninger og klare flertallsvedtak.

Senterpartiet kommer ikke til å trekke sitt forslag i dag. Vi mener at statsråden systematisk har trenert Stortingets vedtak. Det har betydd og skapt nye konflikter, og han har også helt klart brutt opplysningsplikten overfor Stortinget – den ubetingede opplysningsplikten som enhver statsråd har.

Iselin Nybø (V) [12:06:05]: La meg begynne med å si at jeg mener veldig sterkt at vi skal ha ulv i norsk fauna. Jeg mener det er en internasjonal forpliktelse, og jeg mener det er en moralsk forpliktelse. Så hører alle at jeg er fra Rogaland, og der har vi ingen ulv. Sånn sett kan det være lett å si, når man er fra Rogaland, at man ønsker at det skal være ulv i Norge. Men i likhet med min partileder er jeg opptatt av å møte de folkene som har ulven tett på, med respekt. Som representanten Storberget sa for kort tid siden, er ikke dette midt i ulvesonen et svart-hvitt-spørsmål. Det er nyanser også der. Også blant dem som har ulven tett på, er det et flertall for at vi skal ha ulv i Norge.

Representanten Greni sier fra talerstolen at hun mener ministeren har problemer med å forstå at det er Stortinget som er ministerens oppdragsgiver. Jeg mener tvert imot at

ministeren har forstått at regjeringen er en selvstendig statsmakt, og at det er Stortinget som er den lovgivende forsamling, og at statsråden sånn sett ikke har noe annet valg enn å forholde seg til de lovene som vi her på Stortinget har satt. Så har han, etter hva jeg kan forstå, etter beste evne foretatt de juridiske vurderingene som var nødvendige, og sånn sett ikke hatt noe annet valg enn å komme tilbake igjen med saken, som han har gjort. Jeg mener derfor at det ikke er noe grunnlag for å stemme for Senterpartiets mistillitsforslag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:07:59]: Statsrådens lovforslag får altså ingen stemmer – ingen fra Høyre, ingen fra Fremskrittspartiet, ingen fra noe annet parti støtter statsrådens forslag. Det er en ganske ny situasjon at en regjering ikke har en eneste støttespiller i salen. Og det er da ikke i runde én, det er ikke i runde to, det er i runde tre at statsrådens forslag ikke får noen støtte. Det er ingen stor tillitserklæring fra noen. Tydeligere kan det ikke gjøres når Stortinget instruerer i detalj hvordan den nye rovviltforskriften skal skrives. Det er ikke en hentydning, det er helt tydelig i vedtaks form, ikke i merknads form, hvordan man skal ha ny rovviltforskrift, og hvilke lovparagrafer som skal ligge til grunn. Og man vedtar – man skriver det ikke bare i merknadene, men man vedtar, et eget vedtak – hvordan flertallsmerknadene i denne innstillingen skal brukes, både i oppfølging, praktisering og forvaltning av ulvepolitikken, som har rammet det inn så godt som overhodet mulig. Først vedtar man hvordan man skal endre rovviltforskriften, og så instruerer man statsråden i hvordan merknadene skal forstås. Tydeligere tale fra Stortinget går det ikke an å ha, og det er absolutt ingen tillitserklæring til en statsråd som skal forklares i detalj hvordan han skal forstå lovverk, og hvordan han skal skrive forskrifter.

Fram til desember sa statsråd Helgesen ingenting om at det kunne være problematisk med det forslaget som Stortinget hadde vedtatt. Han satt i ro. Så kom 20. desember, og statsråd Helgesen sa at nei, det er ikke mulig ifølge naturmangfoldloven å gjennomføre den vedtatte lisensjakten. I dag forsto jeg statsråd Helgesen sånn at nå er det mulig. Det som var umulig fra desember til april, var det mulig å høre statsråd Helgesen si i dag er mulig. Det ber jeg statsråd Helgesen bekrefte. Mener statsråd Helgesen nå at det er mulig å gjennomføre Stortingets vilje og rovviltforliket fra juni 2016 med gjeldende lovverk, eller mener han det ikke? Det er det som er det viktige å få klargjort. Er det sånn framover, hvis statsråd Helgesen fortsatt er statsråd når neste runde skal tas, at han mener at naturmangfoldloven ikke hjemler at Stortingets vilje blir gjennomført? Det håper jeg at vi får et klargjørende svar på enten fra Helgesen eller statsministeren før denne debatten er over.

Bård Vegar Solhjell (SV) [12:10:51]: Eit mistillitsforslag kan fremjast på kva grunnlag som helst – det er ingen formelle reglar for det – men grunngevinga for mistillitsforslaget kan eg, som mange har sagt herifrå, ikkje sjå noko riktig i. Regjeringa har følgd opp Stortingets politikk og varsla at dei framleis vil gjere det. Allereie i fjor – eg las delar av meldinga – informerte dei om desse problema, så enkelte representantar har vist manglande evne til å forstå det som stod der. Det er ikkje noko grunnlag for å hevde at ein ikkje har informert Stortinget.

Men for meg er dette mest historia om korleis vi på ganske få år gjekk frå eit av dei breiaste forlika som er inngått på Stortinget, der alle parti som var representerte på det tidspunktet, var med – til full konflikt. Det gjorde vi på eit område der langsiktigheit og breie forlik er spesielt viktig, nemleg naturforvaltning, og vi gjorde det trass i dokumentarbar suksess på dei viktigaste parametrane, altså betre forvaltning av dei store bestandane, redusert tap av beitedyr til rovdyr, meir lokal forvaltning og større kunnskap på feltet – likevel.

Av og til må ein sjå seg sjølv i bakspegelen, og eg trur nok at Stortinget i dette tilfellet verken kan skylde på juristar, byråkratar eller Vidar Helgesen for at det skjedde, men at det faktisk er Stortinget som har ansvaret – Stortinget som klarte å inngå eit breitt forlik for nokre år sidan, følgje det opp, og som ikkje har klart det no. Det får alle parti bere eit ansvar for, òg parti som på ulike felt no står utanfor. Eg trur likevel eg vil seie at skal ein kome ut av den situasjonen, er det òg nødvendig at Arbeidarpartiet og Høgre – som dei to største partia, som stort sett alltid er med viss ein skal kunne kalle det eit breitt forlik – er ein del av det og tek heilskapleg ansvar.

Det som gjer dette saksfeltet vanskeleg, er at vi har ei todelt målsetjing. Dei målsetjingane står litt i strid med kvarandre, og då er det vanskeleg å balansere det. Mi oppleving er at i både Høgre og Arbeidarpartiet har det skjedd at krefter og synspunkt som ikkje representerer det breie fleirtalet i midten, men som ligg på sida, har fått lov til å dominere og sleppe fram og prege partia i for stor grad. Vi må alle ta ansvar, men skal ein kome ut av det, må dei kreftene som vil forsøkje å foreine det å ta omsyn til levedyktige bestandar og at beitenæring skal vere mogleg å drive, få dominere i større grad framover. Den viktigaste grunnen til at det er nødvendig, er at utan det klarer vi ikkje den vanskelege oppgåva det er å drive langsiktig forvaltning av dei store rovdyra, og i den konflikten tapar òg dei som driv beitenæring i Noreg, som er avhengige av at vi har gode løysingar for å handtere det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:14:13]: Jeg kommer som kjent fra Oppland, og Oppland er det fylket i landet som har flest beitedyr på utmarksbeite. Bare av sau er det 260 000 dyr, og 95 pst. av disse dyra slippes på utmarksbeite og er organisert i beitelag. Det foregår altså i ordnete former.

I disse dager har sauebøndene i Oppland, med tusenvis av andre bønder over hele landet, nattevakt i fjøsene sine. De følger med og passer på at lammingen skal gå for seg på best mulig måte, og som regel går det greit. I andre tilfeller må de kanskje trå til med hjerte- og lungeredning for å berge liv. I begynnelsen av juni i fjor, rett etter at en bonde hadde sluppet dyra sine på beite, mistet han 15 sauer etter at ulven hadde vært på ferde. Denne sauebonden fra Kvam hadde til og med brukt hårføner for å gi liv i en liten krabat den våren. Det hører med til historien at det var sett ulv i området, men det var ikke bekreftet, for det var ikke sporbart. Synsobservasjoner er som kjent ikke nok.

Jeg synes bildet av den vesle lamungen som varmes av en hårføner i fanget til bonden, er en god illustrasjon på den omsorgen bøndene har for dyrene sine. Diskusjonen om beskatning av ulv eller av rovdyr generelt handler ikke om blodtørstige bønder som verken er opptatt av dyra sine eller av å ta vare på det biologiske mangfoldet som rov-

dyra representerer. Det handler ikke om redsel for å møte ulv. Det handler om omsorg for dyra, om levebrødet deres. Vi vet at forvaltning også betyr beskatning, og det er forsvarelig forvaltning denne saken handler om. Det var det rovviltneemndene tok på alvor med sine vedtak om lisensfelling. At statsråden ikke før rett før vi skulle inn til julematen, plutselig mente at det ikke var i tråd med lovverket, er ikke akseptabelt.

Det handler i dag om statsrådens håndtering av hva Stortinget har bestemt. Det handler ikke om Senterpartiet. Jeg tror bøndene der ute er oppgitt. For tilliten er det viktig at Stortingets vedtak følges, og det er det regjeringa og statsråden ikke har gjort. At ingen stemmer for statsrådets forslag i dag, sier alt om den manglende tilliten. Oppland har forvalteransvar for bestander av både jerv og gaupe, og i tillegg har vi utfordringer med både bjørn og ulv. Til tider har det vært jaktet på alle de fire store rovdyra samtidig. Totalbelastningen blir altså veldig stor for dem som lever av utmarksbeite.

Det er observert ulv i Lillehammer-traktene nå, og heldigvis er ikke sauen sluppet ennå, men det nærmer seg. Skal en kunne leve av beitedyr i fylket mitt, er det helt avgjørende at forvaltningen fungerer. Denne saken viser med all tydelighet at statsråden ikke har fulgt opp det Stortinget har bestemt.

Ola Elvestuen (V) [12:17:18]: Jeg er enig med representanten Arnstad i at saken er alvorlig, men vi må også se litt på dimensjonene i den. Nå er det, ifølge Rovdata i år, sju ynglinger i Norge – én yngling over det som er flertallets måltall fra i fjor vår, med fire-seks ynglinger. Det er også det som utløser et mistillitsforslag fra Senterpartiet. Det får stå for deres regning.

Men det som er like alvorlig, er det som flertallet forsøker å gjøre: Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, som gjennom vedtak vil instruere en statsråd i, om mulig, å begå lovbrudd. Det er klart at når vi nå ikke endrer loven – og Venstre er godt fornøyd med at samarbeidsavtalen ligger fast – gjelder jo fortsatt lovteksten, det som går på § 18, både b og c, innenfor naturmangfoldloven, b: at en må ha et skadeomfang, og c: at en kan åpne for offentlige interesser av vesentlig betydning. Men selv om dette skal legges til grunn, gjelder fortsatt det som ligger i andre avsnitt, at en kun kan ha uttak hvis «formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte». Når det trekkes opp distriktspolitiske hensyn, er det klart at både næringsutvikling, bosetting, sosiale aktiviteter og friluftsliv helt klart bedre kan nås på andre måter enn ved uttak av ulv.

Så har jeg lyst til å si til representanten Solhjell at jeg er helt enig med ham i at tidligere hadde man et bredt forlik, og at det var et bredt forlik som også skapte ro. I fjor vår var Venstre helt klart for at vi skulle prøve å få til et bredt forlik også når det gjelder bestandsmål for ulv. Vi forhandlet sågar fram en enighet med Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og SV om hvordan det skulle se ut, men det var altså disse partiene ikke interessert i når de gikk til sine egne grupper. Da fikk vi ikke noen bredde i fjor. I år har også Venstre vært innstilt på at ja, vi kunne se på en justering av naturmangfoldloven, slik at vi kunne ha noe mer fleksibilitet i forvaltningen også innenfor ulvesonen, men da må vi legge til grunn at det er fordi vi har en større bestand. Det var heller ikke disse par-

tiene villig til å være med på å se på. Da må vi jo gå tilbake til det som er den muligheten vi har, at naturmangfoldloven ligger fast, for det er utgangspunktet og grunnlaget for den samarbeidsavtalen vi har.

Jeg mener at er det noe vi virkelig har forsøkt, er det å strekke oss for å få en stor bredde.

Trine Skei Grande (V) [12:20:38]: Det er noen misforståelser jeg har behov for å adressere fra talerstolen.

Det å påstå at statsråd Helgesen ikke har sagt fra om at dette kunne være i strid med loven, mener jeg er direkte feil. Jeg mener han gjorde det skriftlig allerede i fjor vår. Jeg mener at det er en håpløs forvaltningspraksis fra Stortingets side å si til en statsråd at om han bryter loven og tolker den slik som Stortinget gjør i merknader, for vi vil ikke endre loven, betyr det i ytterste konsekvens at en sier til en statsråd at enten får han mistillit i Stortinget, eller så blir det snakk om riksrett, fordi han lovlig bryter en lov som han vet at han bryter. Da skjønner jeg at statsråden sitter her under en mistillitsdebatt, for statsråder skal faktisk forholde seg til lovvedtak, som er av det ypperste vi gjør i denne sal, og det å instruere statsråder til å bryte loven mener jeg er under dette rommets verdighet med hensyn til hvordan vi skal opptre i forholdet til statsråder.

Så mener jeg, som representanten Elvestuen sa, at det hadde vært mulig her å få til en bredere enighet. Det hadde vært mulig å finne et bredere fundament, som ikke hadde tatt utgangspunkt i ytterpunktene, men som faktisk hadde prøvd å nå det punktet som også er folkeviljen i Norge, nemlig at vi skal klare å beholde de store rovdirene også i norsk fauna. Vi i Venstre har i hvert fall vært villig til å strekke oss. Vi har strukket oss så langt at vi også lurte på om vi har begynt å nærme oss det som er grensen i loven, i det forliket som vi sa ja til, men de andre partiene valgte å gå enda et skritt lenger for å hindre at vi skulle være med på det laget.

Jeg tror at det går an å bygge en bred enighet her i Stortinget, også i ulvepolitikken. Jeg tror det går an å finne det vippepunktet. Jeg tror det er viktig å ha en forvaltning som gjør at vi imøtekommer dem som bor i disse områdene, der vi har en fornuftig jakt også på disse dyreartene, men da må det være basert på de bestandsmål og de internasjonale forutsetninger som vi har hatt også i forvaltningen av våre rovdyrstammer. Og jeg skjønner ikke hvorfor dette skal kjøres ut i det ytterste, men jeg skjønner at populismens grunnleggende drivkraft ligger i mistillitsforslagene. De har aldri noen gang kastet en regjering, men de har mange ganger undergravd parlamentet og parlamentarismen i denne salen i måten en bruker det på, og dagen i dag syns jeg dessverre er en dårlig dag for å stille et mistillitsforslag.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:23:48]: Jeg er godt fornøyd med den innstillingen som vi nå har til behandling. Den gjør at vi kan få en god forvaltning av den ulvestammen vi har i Norge. Og jeg er – tro det eller ei – godt fornøyd med det jeg hørte fra statsråden tidligere i dag, da han bekreftet at den innstillingen som Stortinget kommer med, skal følges, og at vi skal forvalte ulven på lik linje med andre rovviltarter – ja sågar på lik linje med andre viltarter i dette landet.

Redsel har i saken blitt tatt opp mange ganger fra denne talerstolen. Representanten Trine Skei Grande sa hun var

redd for hoggorm, at det ødela en del av hennes livskvalitet, og at redsel ikke skal være nok til å kunne utrydde eller drepe dyr. Nei, men redsel har også med livskvalitet å gjøre. Det å ta ut rovdyr er ikke bare basert på redsel, det er basert på det å kunne ha livskvalitet med bakgrunn i det å kunne leve ute i et område der det er ulv, drive med husdyr. Det har med rettigheter å gjøre, som å drive med jakt og å ha inntekter fra jakt. Det har med et helt næringsgrunnlag å gjøre. Så det er mange ting som kan avgjøre om en kan ta ut ulv – ikke bare redsel. Det er sammensatt. Det har med livskvalitet å gjøre, det å kunne bo uten å være redd. Det kan være det å gå i naturen, sende ungene på skolen, det å leve av og drive med næringsvirksomhet i et område der vi har rovdyr. Alt dette til sammen skal avgjøre om vi skal kunne ta ut ulv.

Det er litt forunderlig når jeg hører at et stort flertall i Norge ønsker å ha ulv. Ja, det er nok mange som ønsker å ha ulv. Jeg har sett på en del landsomfattende meningsmålinger der det stilles spørsmålet: Mener du at det er for lite ulv, passe med ulv eller for mye ulv der du bor? Da svarer noen: Det er helt passe med ulv der vi bor – i Rogaland. I Rogaland finnes det ikke ulv, så jeg vil tolke det sånn at de som er fra Rogaland – eller fra Hordaland eller fra Sogn og Fjordane – synes det er passe med ingen ulv.

Det er ikke sånn. Går en inn og ser på de målingene som er, ser en at det er ikke noe stort flertall for at vi skal ha ulv. Men vi har i denne sal vedtatt at vi skal ha en levedyktig bestand av ulv. Det skal vi ha, men da skal det forvaltes på en fornuftig måte. Det tror jeg vi nå klarer å få til.

Vi skal nå utrede om det er en levedyktig bestand. Vi har radiomerket ulven for å se på levesettet. Men det aller viktigste, som også representanten Gundersen var innom: Vi skal ha forskning og utrede det genetiske opphavet til ulven. Det er det aller viktigste, for det vil avgjøre om vi egentlig har en ulvestamme i Norge som vi kan ha.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:27:04]: Jeg ser at statsråden har bedt om ordet, og da vil jeg gjenta spørsmålet: Mener statsråden nå at det er lovmessig grunnlag for å stoppe lisensfelling eller skadefelling av ulv for å gjennomføre Stortingets vedtak, sjøl om loven ikke blir endret? Det er viktig at Stortinget får et svar på det, og det er viktig at de enkelte partier her i salen får et svar på det. Jeg tenker spesielt på regjeringas støttepartier i dag, Venstre, Miljøpartiet og SV.

Ellers merket jeg meg representanten Hanssons utsagn om at mening om ulv er sjølve syretesten på naturvern i Norge. Representanten brukte sterke ord om Senterpartiet, og jeg kan si at vi lever veldig godt med det, og jeg skal begrunne det.

Ulven i Norge er ikke utryddingstruet. Den er ikke genetisk unik, for ulven var borte fra norsk fauna i mange år. Regjeringa følger ikke opp Stortingets vedtak om en avklaring av genetikken. Det er ikke tilfellig, etter min vurdering. Senterpartiet ønsker at vernepolitikken skal baseres på vitenskapelig grunnlag, et vitenskapelig grunnlag angående prioriterte arter og utvalgte naturområder. Sjeldne arter skal sjølsagt vernes. Det er Senterpartiets grunnlinje i dag som tidligere.

Jeg vil si dette: Miljøpartiet De Grønne er et grunt naturvernparti når de går vekk fra det vitenskapelige grunnlaget i vernespørsmål. Det beste eksempelet var i forbindelse med barskogvernet i Nordmarka, hvor de var for-

kjempere for uttrykket «eventyrskog». Eventyrskogvern var symbolet på å gå vekk fra det vitenskapelige grunnlag. Uten at en har et vitenskapelig grunnlag, et klart definert formål, er det heller ikke mulig å ha den nødvendige oppfølging av det som er vernet. Riksrevisjonen har påpekt det. Derfor står Senterpartiet fjellstøtt på det vitenskapelige grunnlaget.

Hvis ikke Miljøpartiet De Grønne endrer syn på naturvernet, undergraver en folks respekt for vern, spesielt blant de verdikonservative som lever i og av og er interessert i naturen, som ønsker å forvalte den i et langsiktig perspektiv. Jeg gleder meg til en debatt med Miljøpartiet De Grønne om et djupere naturvern som også omfatter ulv og ulvens genetikk.

Eirik Milde (H) [12:30:17]: Det nærmer seg slutten av debatten, så jeg tenkte jeg skulle ta opp et par forhold som har kommet fram.

Jeg har en fortid som leder av rovviltneemnda i region 4, det er Oslo, Akershus og Østfold. Den gangen jeg var leder, og vi holdt på med ulveforvaltning, hadde vi én stor utfordring, og det var at vi ikke nådde bestandsmålet. Vi ble fortalt av den regjeringen som satt den gangen – og vi fortalte videre til befolkningen i ulvesonen – at bare man når bestandsmålet, kan vi tillate en forvaltning av ulv.

Det er kanskje langt på vei det som er problemet i denne saken. Folk i sonen har blitt forespeilet en bestandsregulering når bestandsmålet er nådd. Vi har en naturmangfoldlov, som ble vedtatt i 2009, som gir en streng begrensning på mulighet for jakt, sammen med Bern-konvensjonen. Vi har rovviltneemnder som har hatt hjemmel i rovviltforskriftene for å tillate lisensfelling for å forhindre skade på bufe og tamrein, med henvisning til den gamle viltloven, som for så vidt ble delvis opphevet i 2009.

Som statsråden selv sa, gir lovproposisjonen som vi behandler i dag, en mulighet til å foreta et etterarbeid til loven. I forarbeidene var det få merknader til hva som kunne ligge i begrepet «andre offentlige interesser av vesentlig betydning». Det er denne muligheten flertallet her i dag har benyttet. Og vi drøfter innholdet i, hva vi legger i, begrepet «distriktpolitiske hensyn».

Ingen bør være i tvil om at Høyre ønsker en levedyktig bestand av ulv i Norge, men det må også være mulig å ha en forvaltning innenfor sonen. Jeg mener at det helt siden 2009 har ligget en ubalanse latent mellom bestandsmål og naturmangfoldloven, og at det har vært nødvendig for Stortinget å rette opp den ubalansen, og det er det vi gjør i dag, føler jeg. Like nødvendig var det å flytte hjemmelen til rovviltneemndene fra den gamle viltloven og til naturmangfoldloven, for vi endrer ikke loven, vi bare flytter hjemmelsgrunnlaget fra viltloven til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c.

Alt i alt vil jeg si at det har vært en god debatt i dag, og jeg må få uttrykke meg på den måten og si at jeg setter stor pris på at det utelukkende er Senterpartiet som støtter mistillit mot statsråd Vidar Helgesen i denne saken.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:33:11]: Jeg har noen momenter jeg ønsker å ta opp. Det ene er at det som skaper utfordringer med hele diskusjonen rundt det med bestandsmålet som Stortinget har vedtatt, er at det tidligere var et bestandsmål som var ment å dra ulvebestanden opp, mens det nå er ment å ha som formål fra stortings-

flertallet å dra ulvebestanden ned. Det er da en kommer opp i den konflikten med naturmangfoldloven, og det settes på spissen. Jeg skal komme mer inn på det.

Det andre momentet mitt er påstanden om at de utfordringene som ligger med Stortingets flertallsvedtak i fjor vår, ikke er redegjort for. Det er ikke sant. I brev fra klima- og miljøministeren den 26. mai 2016, i et svar på spørsmål fra SV og komiteen, sier statsråden altså:

«Hvis det nye måltallet skulle medføre en faktisk bestand på den nedre grense på 4 ynglinger inklusiv grenserevir, ville det innebære en reduksjon sammenlignet med den faktiske ulvebestanden slik vi har forvaltet den de senere år.

Min beste forståelse av Bern-konvensjonen er altså at en lavere nedre grense på bestandsmålet enn dagens faktiske bestand vil være tvilsomt i forhold til konvensjonen.»

Så all tvil er feid av banen. Dette sa Vidar Helgesen allerede da.

Det er derfor jeg kaller det en farse, for nå later Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Høyre som om regjeringen liksom er satt på plass med dette vedtaket og de merknadene som kommer, og at vi nå endelig skal nå bestandsmålet. Men det er overhodet ikke sikkert. Hvis vi leser det som er flertallets egen formulering i innstillingen som vi behandler i dag, så refererer de til Bern-konvensjonen og sier følgende:

«Flertallet mener derfor det må være overveiende sannsynlig at ulvebestanden virker negativt inn på nasjonale distriktpolitiske hensyn dersom uttak skal tillates. Flertallet vil understreke at vurderingen av hvorvidt vilkårene som omfattes av begrepet «offentlige interesser av vesentlig betydning» er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak ...».

Dette var også statsråden inne på. Og så kommer det – og dette har altså hele flertallet sluttet seg til:

«Flertallet vil peke på at lisensfelling kun tillates når uttak ikke truer bestandens overlevelse, det ikke er funnet annen tilfredsstillende løsning og når de offentlige interesser som foreligger anses å være av vesentlig betydning.»

Dette er kjernen i saken. Her sier altså flertallet at nå blir det åpnet for mye mer felling av ulv, for nå skal det være alle slags mulige distriktpolitiske hensyn som skal telle med. Men det må altså være sånn at dette ikke kan nås på andre måter. Det hadde vært fristende å spørre Senterpartiet: Mener Senterpartiet virkelig at de har så lite potent distriktpolitikk at de ikke vil klare å oppveie konsekvensene av noe mer ulv enn det som ligger i bestandsmålet?

Statsråd Vidar Helgesen [12:36:31]: Senterpartiet har fra representantene Arnstad, Slagsvold Vedum og Lundteigen på ulike måter utfordret meg til å slå fast hva som til syvende og sist blir det konkrete resultatet av Stortingets vedtak i denne lovdiskusjonen. Jeg kan forsikre Senterpartiet om at jeg ikke akter å overta domstolenes rolle i vår statsskikk.

La meg oppsummere noen hovedpoenger: I proposisjonen, som er til behandling i dag, gjør regjeringen det klart at § 18 c etter sin ordlyd kan gi grunnlag for felling etter bredere hensyn. Jeg nevnte noen av dem i mitt innlegg, men terskelen er høy. I innstillingen i dag gir Stortinget

nye vurderinger av lovens innhold, hvordan loven er å forstå. Det er det som gjerne kalles etterarbeid.

Så er det slik at loven tolkes og anvendes i konkrete enkelttilfeller. Det understreker også komiteens flertall, inkludert Senterpartiet. Og de hensyn og vurderinger som Stortinget nå peker på i innstillingen, vil nå inngå i tolkningen og anvendelsen i det enkelte tilfellet. Men til syvende og sist er det domstolene som etter vår statsskikk avgjør hvordan loven er å forstå.

Presidenten: Neste taler er representanten og parlamentarisk leder Marit Arnstad, som fortsatt har 3 minutters taletid i henhold til forretningsordenen ved slike debatter. Det gjelder alle de parlamentariske lederne.

Marit Arnstad (Sp) [12:38:12]: Det er godt at en har mulighet til å bruke taletida!

For det første har jeg lyst til å understreke noe som saksordføreren sa, og som jeg opplever som ganske viktig i denne saken: Det har vært en oppfatning i forvaltningen, hos besluttende myndigheter, at bare en når et bestandsmål, kan en også få lov til å forvalte rovviltarten, enten det er bjørn, ulv, gaupe eller jerv, og dermed også foreta lisensfelling. Det er noe av det som har kollidert i denne saken. Det har vært sagt når en lå under bestandsmålet. Så kommer en plutselig over bestandsmålet, og da er det altså ikke vilje til å bruke det juridiske rommet som finnes for å foreta lisensfelling. Det er det flertallet i Stortinget i dag sier at en må gjøre, en må bruke det juridiske rommet som finnes.

Jeg synes også at innstillingen på en veldig god måte dokumenterer at det juridiske rommet finnes. Den nasjonale handlefriheten til hva som er offentlige interesser etter Bern-konvensjonen og naturmangfoldloven, er ganske stort. Den kan variere fra stat til stat, og den er større hvis bestanden er økende.

Det er innenfor de offentlige interessene vi har definert noen klare interesser, bl.a. distriktpolitikk, næringsutøvelse osv. Derfor blir jeg bekymret når statsråden i dag går opp og sier at han ikke vil garantere for at det å åpne for bruk bl.a. av § 18 c vil gi et rom innenfor loven til å komme ned på bestandsmålet på fire–seks ynglinger, som Stortinget har vedtatt. Det betyr at statsråden fortsatt ikke vil stille seg bak det bestandsmålet som Stortinget har vedtatt på fire–seks ynglinger, men han tenker som så: Jeg orker ikke mer av det stortinget – jeg lar rettssalene avgjøre det. Det er det statsråden i realiteten tenker. Det synes jeg er en lite trivelig opptreden.

Jeg må også få lov til å si – jeg ser at det kommer en del angrep fra Venstre og SV – at etter min mening er flertallet i saken, Høyre, Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, et ganske bredt flertall. Så jeg blir litt overrasket når Ola Elvestuen påstår at fordi Venstre ikke er med, er det ikke noe bredt flertall. Jeg synes det er et overveldende bredt flertall, selv om Venstre, SV og MDG ikke er med. De har aldri vært med på noen av disse flertallene. Senterpartiet har også stått utenfor av og til, men vi har samlet oss nå når det er viktig i saken, men det har SV, Venstre og MDG aldri gjort.

Terje Aasland (A) [12:41:14]: Nå har vår parlamentariske leder, Gahr Støre, på en god måte klargjort Arbeiderpartiets holdning til mistillitsforslaget fra Senterparti-

et. Gjennom denne debatten har vi fra Stortingets side og fra det flertallet som er i komiteen og i stortingssalen, klargjort at handlingsrommet blir gitt, og statsråden har bekreftet at handlingsrommet har han fått. Det er det saken egentlig handler om, i det store og hele. Dette er selvfølgelig ikke, hvis det blir valgt brukt, en fortolkning som sier at Stortinget ber statsråden om å bryte loven. Tvert om, det er Stortinget som har sagt at en utvider handlingsrommet, og så er det regjeringen som må gripe det, og jeg har forstått det dit hen at statsråden ønsker å bruke den muligheten.

Så til debatten opp mot SV, Venstre og til dels Miljøpartiet De Grønne. Bare la det være veldig tydelig slått fast: Forliket og bestandsmålet som er satt, underbygger at det skal være ulv i norsk natur. Alle andre påstander er svært svake og kan ikke begrunnes faglig sett.

Det er også sånn at i den situasjonen vi er i nå, ligger vi faktisk over bestandsmålet på fire–seks ynglinger, hvorav tre helnorske. Før juni i fjor hadde vi et bestandsmål på tre helnorske ynglinger per år, og med det bestandsmålet klarer vi altså å bygge opp en ulvestamme i Norge – fra det tidspunktet hvor representanten Rasmus Hansson var et lite barn, hvor det ikke fantes ulv, og likeledes da representanten Heikki Eidsvoll Holmås vokste opp, da var det heller ikke noe særlig ulv i Norge. Men vi har altså fått en utvikling i ulvebestanden nå som tilsier en ulvebestand som vil holde et antall ynglinger per år på et nivå mellom fire og seks. At vi da foretar en regulering av ulvebestanden, er egentlig ganske naturlig, nettopp for å opprettholde tilliten til forvaltningen, og for at de menneskene som bor innenfor ulvesonen, også skal ha et forhold knyttet til det. Det er det som er klargjort i denne innstillingen.

Jeg håper at både SV, Venstre og Miljøpartiet De Grønne etter denne debatten slutter med å bruke den betegnelsen at det er noen som ikke vil ha ulv i norsk natur. Nå er det et enstemmig storting som slår fast at vi ønsker ulv i norsk natur. Det er en ganske unik posisjon. Jeg tror aldri Stortinget har vært i den før.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:44:12]: Det er ingen faglig uenighet om at vi er langt over bestandsmålet for ulv. Det er heller ingen uenighet om at det er tredje gangen statsråden blir instruert av Stortinget – ingen støtter statsrådens opprinnelige lovforslag. Statsråden fattet et vedtak før jul der han stoppet en lovlig jakt bestemt av rovviltneimndene. Nå har Stortinget gått inn og sagt at en skal ha en ny rovviltforskrift, og en har instruert statsråden til å lese merknadene og legge dem til grunn for den videre rovviltforvaltningen.

Min utfordring til statsråden er: Ville de vedtak som ble gjort før jul, stå i et annet lys etter de vedtakene som Stortinget gjør i dag, eller mener statsråden at det ikke ville hatt noen betydning for de vedtak som ble gjort før jul?

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:45:18]: Statsråden svarer ikke på spørsmålet, om det nå er lovmessig grunnlag i rettsvesenet for å stoppe lisensfelling og skadefelling av ulv for å gjennomføre Stortingets vedtak. Statsråden står altså på det han sa i NRK, i Politisk kvarter, i dag.

Det er derfor totalt sett et meget solid grunnlag for mistillitsforslaget. Det er resultat av en trenering fra regjeringa – fra Høyres og Fremskrittspartiets side – over lang tid. En har brutt opplysningsplikten. En har ikke vurdert lisensfelling ut fra § 18 c i naturmangfoldloven. Regjeringas forslag til lovendring er enstemmig avvist, og regjeringa blir instruert til å endre rovviltforskriften.

For Senterpartiet er nok nok fra statsråd Helgesen. Statsråden trenerer Stortingets vilje. Mistillit er derfor nødvendig.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [12:46:25]: Til det siste, at man kommer med mistillit fordi statsråd Vidar Helgesen har fulgt loven: Det er oppsiktsvekkende og egentlig helt uakseptabelt – ut fra en parlamentarisk situasjon – fra Stortinget side. Vi endrer jo hele forholdet mellom storting og regjering.

I de beslutningene som ble gjort i vår, fulgte man loven og lovens tekst. Det som er avgjørende også i denne saken, er at Stortinget ikke kan pålegge en statsråd å bryte loven. Det er fortsatt ordlyden i naturmangfoldloven og ordlyden i Bern-konvensjonen som må ligge til grunn for enkeltsakene, og som også skal gjelde for beslutninger framover.

Så skal vi selvfølgelig ta på alvor situasjonen for folk som lever med både ulv og andre store rovdyr. Vi må komme med tiltak for å komme dem imøte, og det foreligger det også forslag om i saken.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:47:33]: Så lenge stortingsflertallet ikke endrer naturmangfoldloven, er det slik at det vi gjør i Stortinget i dag, ikke gir noen blankofullmakt til å skyte ulv, som er en fredet art.

Hva burde vært gjort annerledes i ulvepolitikken? Etter vår oppfatning burde vi økt bestandsmålet istedenfor å redusere det. Staten burde i større grad ha gitt økonomisk støtte til kommuner med ulvrevir, slik at de kunne brukt penger på skadeforebygging og konfliktdempende tiltak. Det oppfordres regjeringen igjen til å gjøre, men det er ikke kommet på plass. SV vil det, sammen med andre partier. Vi mener at erstatningsordningen burde endres, slik at bønder som forebygger tap i ulvesonen, blir premiert, istedenfor at de bare får kompensert tapene. Norge burde lære av land som har vesentlig flere rovdyr og mindre tap, som Slovakia, der sauerasene avles opp til å forhindre rovdyr-tap, og gjeterhunder brukes for å beskytte flokkene.

Dette har ikke vært strategien valgt av stortingsflertallet og bondeorganisasjoner. Så lenge vi ikke går den veien, vil det fortsatt være konflikt.

Statsråd Vidar Helgesen [12:48:48]: Meget kort: Representanten Slagsvold Vedum spør om vedtaket som ble gjort før jul, ville stått i en annen stilling med det Stortinget i dag vedtar. Jeg vil minne om at en av de tingene som ligger i innstillingen i dag, og som Senterpartiet er med på, er at det er i de konkrete enkelttilfellene disse vurderingene skal gjøres. Det krever grundighet, tolkning og lovanvendelse, til syvende og sist i domstolen. Senterpartiet er også med på i denne innstillingen at det er i de konkrete tilfellene avgjørelsene tas, og da er komiteens innstilling i dag og de merknadene som er der, med i den vurderingen. Det betyr at jeg nå ikke kan si hva som blir det konkrete resultatet i enkelttilfeller. Det er Senterpartiet egentlig enig i, det er bare det at det nå høres ut som de ikke er det.

Marit Arnstad (Sp) [12:50:00]: Da må jeg be statsråden være så snill å klargjøre om han mener at det Stortinget i dag sier, at § 18 c gir økt rom for lisensfelling av ulv – om han er enig i det, eller om han ikke er enig i det. For det han nå gikk opp på talerstolen og sa, kunne gi inntrykk av at statsråden ikke mener at det å ta i bruk § 18 c ikke gir økt rom for lisensfelling. Jeg vil gjerne at han bekrefter at det faktisk er tilfellet.

Det hadde vært en fordel om han også kunne gitt noen vurderinger basert på det stortingsflertallet har sagt om hvilke vurderinger som skal ligge til grunn for § 18 c, og om han på bakgrunn av de vurderingene kunne gitt noen vurderinger til Stortinget om klagebehandlingen i fjor høst hadde blitt annerledes om man hadde kunnet legge vekt på distriktpolitiske hensyn, på jaktensyn, på psykososiale forhold, osv.

Statsråd Vidar Helgesen [12:51:15]: La meg gjenta det jeg sa i sted, ment som et svar til representanten Arnstad, at allerede i proposisjonen som ligger til behandling i dag, sier regjeringen at etter sin ordlyd kan § 18 c benyttes for lisensfelling. Men igjen: Som Senterpartiet er helt enig i i innstillingen i dag – det er i de konkrete sakene resultatet vil vise seg.

Marit Arnstad (Sp) [12:51:57]: Hele dagens flertallsinnstilling baserer seg på at det finnes et langt større og bredere handlingsrom knyttet til § 18 c enn det statsråden gir uttrykk for i proposisjonen som ble oversendt til Stortinget. Og det er det handlingsrommet jeg forstår at statsråden i dag har erkjent overfor Stortinget, slik at han skulle slippe at det ble så mye diskusjon om mistillit.

Men nå mot slutten sår statsråden faktisk tvil om han mener at det finnes et bredere handlingsrom etter § 18 c. Det er jo hele kjernen i innstillinga fra Stortinget, fra flertallet, at det handlingsrommet er mye større enn det departementet gir uttrykk for i sin proposisjon. Det burde være mulig for statsråden også på den bakgrunnen å kunne si noe om det ville lagt andre føringer for de klagenes som ble behandlet i fjor høst.

Statsråd Vidar Helgesen [12:43:07]: Jeg har sagt det før, og jeg sier det igjen, at i innstillingen i dag gir Stortinget nye vurderinger av lovens innhold som Stortinget ikke ga i forarbeidene. De gis nå som etterarbeider, og derfor er det slik at dette vil være med i de konkrete vur-

deringene som vil bli gjort i fremtiden. Det er også Senterpartiet som kjent med på i innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Olemic Thommessen gjeninntok her presidentplassen.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ola Elvestuen på vegne av Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 4, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Klima- og miljøminister Vidar Helgesen har ikke Stortingets tillit.»

Da dette er et mistillitsforslag, vil voteringen i tråd med vanlig praksis skje ved navneopprop.

Oppropet starter med representant nr. 8 fra Nordland fylke. De som stemmer for forslaget, svarer ja. De som stemmer imot, svarer nei.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 159 mot 10 stemmer ikke bifalt.

De 159 representantene som stemte mot forslaget, var:

Kjell-Idar Juvik, Rigmor Aasrud, Tore Hagebakken, Olemic Thommessen, Morten Ørsal Johansen, Stine Renate Håheim, Ketil Kjenseth, Truls Wickholm, Nikolai Astrup, Vegard Grøslie Wennesland, Michael Tetzschner, Christian Tybring-Gjedde, Jonas Gahr Støre, Kristin Vinje, Trine Skei Grande, Heikki Eidsvoll Holmås, Marianne Marthinsen, Frode Helgerud, Rasmus Hansson, Mazyar Keshvari, Jan Böhler, Stefan Heggelund, Marit Nybakk, Ola Elvestuen, Heidi Nordby Lunde, Hans Olav Syversen, Siri A. Meling, Eirin Sund, Bente Thorsen, Arve Kambe, Olaug V. Bollestad, Torstein Tvedt Solberg, Roy Steffensen, Tina Bru, Hege Haukeland Liadal, Sveinung Stensland, Helge Thorheim, Geir Sigbjørn Toskedal, Iselin Nybø, Ingrid Heggø, Bjørn Lødemel, Sveinung Rotevatn, Terje Aasland, Solveig Sundbø Abrahamsen, Bård Hoksrud, Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Geir Jørgen Bekkevold, Martin Henriksen, Elisabeth Vik Aspaker, Øyvind Korsberg, Sigmund Steinnes, Kent Gudmundsen, Torgeir Knag Fylkesnes, Ingvild Kjerkholt, Arild Grande, Elin Rodum Agdestein, André N. Skjelstad, Trond Giske,

Kjetil Reinskou, Audun Otterstad, Sivert Bjørnstad, Torhild Aarbergstø, Jorodd Asphjell, Karianne O. Tung, Lill Harriet Sandaune, Aud Herbjørg Kvalvik, Svein Flåtten, Dag Terje Andersen, Anders Anundsen, Kårstein Eidem Løvaas, Sonja Mandt, Morten Stordalen, Anders Tyvand, Svein Roald Hansen, Tone Damsleth, Ulf Leirstein, Wenche Olsen, Bengt Morten Wenstøb, Stein Erik Lauvås, Erlend Wiborg, Eirik Milde, Line Henriette Hjemdal, Freddy de Ruit, Svein Harberg, Lene Lange-my, Kjell Ingolf Ropstad, Ingunn Foss, Kari Henriksen, Åse Michaelsen, Hans Fredrik Grøvan, Norunn Tveiten Benestad, Odd Omland, Sylvi Graham, Anniken Huitfeldt, Kari Kjønås Kjos, Tone Wilhelmsen Trøen, Sverre Myrli, Bente Stein Mathisen, Marianne Aasen, Hans Andreas Limi, Henrik Asheim, Abid Q. Raja, Åsmund Aukrust, Nils Aage Jegstad, Ib Thomsen, Are Helseth, Mette Tønder, Hårek Elvenes, Bård Vegar Solhjell, Martin Kolberg, Trond Helleland, Tone Heimdal Brataas, Laila Gustavsen, Anders B. Werp, Torgeir Micaelsen, Lavrans Kierulf, Kristin Ørmen Johnsen, Helga Pedersen, Laila Davidsen, Kåre Simensen, Jan-Henrik Fredriksen, Kirsti Bergstø, Knut Storberget, Lasse Juliussen, Gunnar Gundersen, Tor André Johnsen, Tone Merete Sønsterud, Karin Andersen, Charlotte Spurkeland, Per Rune Henriksen, Gjermund Hagesæter, Peter Christian Frølich, Jette F. Christensen, Torill Eidsheim, Knut Arild Hareide, Helge André Njåstad, Magne Rommetveit, Sigurd Hille, Terje Breivik, Ruth Grung, Audun Lysbakken, Ove Trellevik, Erik Skutle, Helge Orten, Else-May Botten, Harald T. Nesvik, Elisabeth Røbekk Nørve, Tove-Lise Torve, Oskar J. Grimstad, Rigmor Andersen Eide, Pål Farstad, Lisbeth Berg-Hansen, Odd Henriksen, Kenneth Svendsen, Eirik Sivertsen, Margunn Ebbesen, Anna Ljunggren og Jan Arild Ellingsen.

De 10 representantene som stemte for forslaget, var:

Janne Sjelmo Nordås, Anne Tingelstad Wøien, Geir Pollestad, Liv Signe Navarsete, Marit Arnstad, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Trygve Slagsvold Vedum, Kjersti Toppe og Geir Inge Lien.

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre rede for arbeidet med en ny uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen til ulvestammen i Norge i samband med forslaget til revidert budsjett for 2017, og presentere en tidsplan for framdriften».

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 156 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.09.44)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til revidert nasjonalbudsjett for 2017 foreslå en ordning slik at kommuner med ulvrevir tildeles midler til konflikt-dempende og tapsforebyggende tiltak».

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 160 mot 8 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 13.10.02)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en forvaltningsplan for ulv i Norge med kortsiktige og langsiktige mål for forvaltningen av ulv i Norge, og som baseres på en vitenskapelig vurdering av bestanden».

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 151 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.10.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen endre rovviltforskriften, slik at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b inngår som del av hjemmelsgrunnlaget for betinget skadefelling og lisensfelling av ulv, og at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c inngår som del av hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling av ulv.

II

Stortinget ber regjeringen legge flertallsmerknadene i denne innstillingen (Innst. 257 L (2016–2017)) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge.

III

Stortinget ber regjeringen foreta en faglig gjennomgang av den norske delbestanden av ulv.

Presidenten: Det votes over I og II.

Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 146 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.10.48)

Presidenten: Det votes over III.

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 157 stemmer for og 10 stemmer imot komiteens innstilling.

Marit Nybakk (A) (fra salen): Mitt stemmeutstyr virker ikke, og min stemme blir derfor ikke registrert.

Presidenten: Utslagene her er så tydelige at vi lar de forrige voteringene stå, men vi kan ta denne voteringen på nytt.

Det votes på nytt over III.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 150 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.12.17)

Presidenten: Da er vi ferdig med voteringen i denne omgang, og vi går videre til sak nr. 2.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Sak nr. 2 [13:12:51]

Innstilling fra Stortingets presidentskap i spørsmål om avgradering av dokumenter i forbindelse med Stortingets behandling av Tillegg nr. 1 til Dokument 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring (Innst. 259 L (2016–2017))

Stortingspresident Olemic Thommessen [13:13:35]:

Jeg vil med dette legge frem presidentskapets innstilling til Stortinget i spørsmålet om avgradering av to dokumenter i forbindelse med Stortingets behandling av Riksrevisjonens undersøkelse om politiets og Forsvarets objektsikring.

Hovedrapporten om undersøkelsen er unntatt offentlighet av hensyn til rikets sikkerhet. Det er bred enighet om at det ikke er aktuelt å avgradere denne.

Dokumentene som denne saken handler om, er for det første det sammendraget Riksrevisjonen laget av hovedrapporten med sikte på offentliggjøring, og for det andre brevet fra Forsvarsdepartementet der det gis en nærmere begrunnelse for hvorfor departementet mener at sammendraget ikke kan offentliggjøres. Disse to dokumentene er gradert henholdsvis «konfidensielt» og «begrenset» etter sikkerhetsloven.

Bakgrunnen for at presidentskapet legger spørsmålet om avgradering frem for Stortinget, er at kontroll- og konstitusjonskomiteen i brev av 28. mars i år ber presidentskapet om å igangsette en prosess for at Stortinget avgraderer de nevnte to dokumentene. Som det er nærmere redegjort for i innstillingen, har spørsmålet om avgradering av Riksrevisjonens sammendrag vært forelagt forsvarsministeren, justisministeren og statsministeren i flere omganger. Konklusjonen etter dette er at regjeringen står fast på at avgradering kan skade rikets sikkerhet eller andre vitale og nasjonale sikkerhetsinteresser, og at Stortingets anmodning om avgradering ikke kan imøtekommes.

Dersom Stortinget eventuelt skal foreta en avgradering, legger et samlet presidentskap til grunn at dette må gjøres i lovs form. Innstillingen redegjør nærmere for dette. I spørsmålet om hvorvidt Stortinget bør vedta en slik lov, er derimot presidentskapet delt. Et flertall av presidentskapets medlemmer, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, går mot avgradering, mens et

mindretall, Arbeiderpartiets medlemmer, fremmer forslag til en særlov om avgradering.

Jeg vil kort redegjøre for flertallets standpunkt og forutsetter at mindretallet redegjør for sitt standpunkt i et senere innlegg. Presidentskapets flertall mener at Stortinget kun unntaksvis, i helt ekstraordinære situasjoner, bør benytte sin mulighet til å avgradere hemmeligstemplede dokumenter. Som et argument for avgradering har det vært vist til avgradering av Lund-kommisjonens rapport i 1996. Flertallet mener dagens sak på vesentlige punkter avviker fra saken den gang. For det første var Lund-kommisjonen nedsatt av Stortinget selv. Videre var kommisjonens tema – gransking av påstander om ulovlig overvåkning av norske borgere – gjenstand for stor offentlig debatt, den berørte sterke allmenne interesser, og den gjaldt i all hovedsak tidligere forhold – alt dette til forskjell fra dagens sak. I tillegg kommer at den gangen var regjeringen innforstått med at rapporten ble avgradert, noe som ikke er tilfellet nå.

Flertallet mener at Stortinget med avgradering vil etablere en ny praksis som bringer spørsmålet om avgradering inn i Stortingets løpende politiske arbeid på en svært uheldig måte. Flertallet vil også her vise til det internasjonalt anerkjente prinsipp at det er den som gir ut informasjonen, og som har bestemt at denne må hemmeligholdes, som også må avgjøre spørsmålet om offentliggjøring. Det ligger i sakens natur at det vil være svært vanskelig for Stortinget på en kvalifisert måte å overprøve forvaltningens faglige vurderinger av behovet for gradering. I denne saken er det også grunn til å understreke at de aktuelle dokumentene og øvrige dokumenter i denne saken faktisk er tilgjengelig for alle Stortingets representanter. Regjeringen har også gjennom hele behandlingen av saken signalisert at den er opptatt av at Stortinget skal få fyllestgjørende informasjon, og at regjeringen derfor har vært innstilt på å gi ytterligere opplysninger om saken i lukket høring. Stortinget vil således ha tilgang til all foreliggende informasjon i denne saken.

Det er altså min og flertallets holdning i presidentskapet at Stortinget på generelt grunnlag bør utvise særdeles stor tilbakeholdenhet med hensyn til å avgradere hemmelig informasjon av eget tiltak. En ny praksis på dette feltet kan også rukke ved det tillitsforholdet som gjelder mellom storting og regjering, og bygge barrierer for fremtidig informasjonsutveksling. Dette vil også fra et demokratisk synspunkt være svært uheldig.

På denne bakgrunn mener presidentskapets flertall at avgradering i tråd med kontroll- og konstitusjonskomiteens anmodning ikke bør etterkommes, og flertallet tilrår i tråd med dette at saken vedlegges protokollen.

Marit Nybakk (A) [13:19:01]: Jeg tar ordet på vegne av mindretallet i presidentskapet for å legge fram mindretallsforslaget, forslag nr. 1.

Presidentskapets medlemmer fra Arbeiderpartiet framlegger forslag til en egen særlov om avgradering av Riksrevisjonens sammendrag av undersøkelsen om politiets og Forsvarets objektsikring samt avgradering av Forsvarsdepartementets brev der det argumenteres imot at sammendraget offentliggjøres.

Denne saken handler om Norges sikkerhet, om vår sårbarhet, og om hva slags beredskap vi faktisk har. Bombeangrepet i regjeringskvartalet og drapene på Utøya i 2011 viste oss at Norge som samfunn ikke var godt nok forbe-

redt på et terrorangrep. I minuttene og timene som fulgte, var kanskje det mest påfallende ved manglende beredskap at de enkelte etater og ressurser ikke fant hverandre, at det ikke var et godt nok samarbeid mellom sivil og militær beredskap, at mye ikke fungerte, og at bygninger og objekter ikke var godt nok sikret. Vi fikk Gjerv-kommisjonen og Den særskilte komité i Stortinget, ledet av Knut Arild Ha-reide. Det ble trukket klare konklusjoner om hvor viktig det er med koordinering mellom etatene og et godt samarbeid mellom politi og forsvar.

Riksrevisjonen konkluderer i objektsikringssaken med at viktige objekter ikke er sikret, og at det kan bety en fare for liv og helse. Det dreier seg bl.a. om mangel på samarbeid mellom Forsvaret og politiet. Riksrevisjonen mener at våre beredskapsmyndigheter ikke vil kunne gi tilstrekkelig beskyttelse av sentrale objekter for samfunnet i en krise- eller terrorsituasjon. Vi mener på denne bakgrunn at en avgradering er nødvendig for å gi offentligheten en bredere innsikt i saken enn det den svært kortfattede omtalen av undersøkelsen som er gitt i Dokument 1 fra Riksrevisjonen, gir.

I et demokratisk samfunn er det viktig at det kan være en åpen debatt om den parlamentariske kontrollen. Ikke bare Stortingets medlemmer, men også landets borgere har berettiget interesse for kunnskap om svakheter i den nasjonale sikkerheten, ikke minst fordi bakgrunnen for denne saken ligger i Gjerv-kommisjonens rapport om 22. juli-terroren.

Rapporten, som ga et usminket bilde av beredskapssituasjonen, var i sin helhet offentlig. Det hører hjemme også i denne sammenhengen. Vi er nok derfor veldig overrasket over at regjeringen – la meg understreke det – til tross for gjentatte oppfordringer fra Stortinget og fra et samlet presidentskap ikke har funnet, på noen som helst måte, å kunne imøtekomme Stortingets ønsker om offentlighet. Og la meg legge til: De har hatt mange tidspunkter og korsveier å kunne ombestemme seg på. Presidentskapet og administrasjonen har i flere måneder forsøkt å få både Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet til å avgradere saken. Vi har også henvendt oss til statsministeren.

Vi er selvfølgelig enig med presidentskapets flertall i at det bør foreligge tungtveiende samfunnsmessige interesser for at Stortinget skal overprøve regjeringens vurderinger av behovet for å sikkerhetsgradere informasjon. Men vi mener at det nettopp er slike tungtveiende hensyn som gjør seg gjeldende i denne saken.

Saken handler om politiets og Forsvarets evne til å beskytte objekter som er av grunnleggende betydning for samfunnssikkerheten. Riksrevisjonen har i sin kritikk brukt betegnelsen «svært alvorlig». Dette er en form for kritikk som kun brukes unntaksvis, f.eks. hvis det er fare for liv og helse. Dette tilsier at offentligheten, og ikke bare stortingsrepresentanter, bør få innsikt i saken. Vi har i vår tilråding også lagt betydelig vekt på Riksrevisjonens faglige vurdering. Riksrevisjonen mener at sammendraget kan offentliggjøres, og at verken enkeltopplysninger eller framstillingen samlet sett bryter med sikkerhetslovens bestemmelser.

Hensynet til å få en reell offentlig debatt om sentrale sider ved landets beredskap tilsier, mener vi, at Stortinget bør vedta en egen særlov, slik at ytterligere opplysninger i saken kan offentliggjøres.

La meg til slutt, for ordens skyld, si at det er ikke et regjeringsdokument vi foreslår at Stortinget avgraderer. Det er et dokument fra Stortingets eget kontrollorgan, nemlig Riksrevisjonen.

Med dette tar jeg opp mindretallsforslaget i innstillingen.

Presidenten: Representanten Marit Nybakk har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Martin Kolberg (A) [13:24:32]: I likhet med hva som var representanten Nybakks referansepunkt, vil jeg også si at denne saken har sine tydelige forgreninger tilbake til 22. juli 2011. Men for kontrollkomiteens vedkommende begynte denne saken for fem måneder siden. I fem måneder har Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité arbeidet med denne saken, også i samråd med presidentskapet, for å skape grunnlag for en riktig behandling her i Stortingets plenum. Det kan dessverre se ut som at det ikke skal lykkes til tross for denne lange prosessen.

Jeg refererte til 22. juli 2011 fordi det var en sak som handlet om objektsikring, beredskap og sikkerhet for befolkningen i sin alminnelighet. Som vi alle vet, var det en hendelse som rystet oss i vår sjel, og som avstedkom sterk kritikk fra Stortingets side. Statsminister Jens Stoltenberg beklaget her i Stortinget og påtok seg ansvaret. Jeg vil også minne om at mye av behandlingen av 22. juli-kommisjonen rapport handlet nettopp om det denne saken handler om, nemlig objektsikring. Vi husker at Grubbegata og manglende stenging av den var et av de vanskeligste temaene vi behandlet den gangen i kontrollkomiteen. Også den gangen ble det avholdt kontrollhøringer, hvor en rekke ansvarlige embetsmenn og statsråder så vel som statsministeren var innkalt og ga sin forklaring.

I kontrollkomiteens innstilling fra den gang er det krass kritikk av den manglende sikringen av regjeringskvartalet, og den daværende opposisjonen bestående av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mente at tidsbruken – årene som gikk mellom vedtatt sikkerhetslov og utarbeidelse av forskrift – var uakseptabel og en illusjon på manglende erkjennelse av sikkerhetslovens formål og behov. Det sa opposisjonen da.

Det som vi imidlertid bør huske nå i ettertid, er at ingen var forberedt på et terrorangrep av denne art. Gjørv-kommisjonen pekte også på at ingen egentlig hadde tatt helt på alvor at dette kunne ramme oss.

Det en samlet kontrollkomité var enige om, var at regjeringen måtte respondere og følge opp alle de tiltak som var foreslått av henholdsvis Stortingets særskilte komité, under ledelse av Knut Arild Hareide, som representanten Nybakk også viste til, og selvfølgelig 22. juli-kommisjonens rapport.

Flere forslag ble vedtatt av Stortinget. Og flere tok opp spørsmålet om objektsikring.

Stoltenberg-regjeringen satte i gang et stort og omfattende arbeid for at vi ikke skulle oppleve å være uforberedt neste gang det skjer. Gjörv-kommisjonen pekte på i sin hovedkonklusjon at storting og regjering på de fleste områder hadde stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet, men at utfordringene ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling. Kommisjonen stilte opp syv tiltak på nasjonalt nivå. Punkt 6 lyder:

«Sikkerhetslovens bestemmelser som pålegger til-

tak for objektsikring, må gjennomføres på en offensiv måte. NSM må føre tilsyn med objektsikring. Det bør utarbeides en nasjonal objektsikringsplan der oppgavene dimensjoneres og fordeles mellom politi, Forsvaret og objekteier. Det må gis anledning til å gjennomføre realistiske øvelser på de utvalgte objektene.»

Situasjonen nå er at NSM fører tilsyn. Det er fagdepartementene som har hovedansvar ifølge sikkerhetsloven for «sine» objekter, men i tillegg er det også innført sikkerhetsinstruks om at politi og forsvar skal beskytte objekter som er viktige for samfunnssikkerheten.

Heller ikke utvelgelsen av disse objektene har fullt ut skjedd, jf. oppfølgingen av Dokument 1 fra justisministerens side. Justisministeren viser til Nasjonal sikkerhetsmyndighets rapport og skriver at rapporten fokuserer på svakheter i styring av forebyggende sikkerhet på alle nivåer. Svakheter i lederforankring og styring av sikkerhetsarbeidet i et stort antall virksomheter kan få konsekvenser for virksomhetene og for nasjonal sikkerhet. Videre skriver de: Alle virksomheter må leve med en viss risiko, men det er avgjørende at virksomhetene vet hva de må beskytte og på hvilken måte dette bør gjøres.

Vel, nå er det snart gått seks år. Likevel mener altså Riksrevisjonen i dag at sentral beredskap ikke er på plass. De har gått så langt som til å mene at det er svært alvorlig. Det betyr, sagt her på Stortingets talerstol: Vår riksrevisjon sier at det står om liv og helse.

Da – etter denne innledningen – er vi tilbake til det som vi diskuterer i dag. Er dette en særskilt viktig sak? Er dette en sak som det norske folk bør vite godt om og involveres i? Det er temaet i denne debatten, men jeg holdt denne innledningen for å presisere bakgrunnen og synspunktet.

Arbeiderpartiet mener, som representanten Nybakk har redegjort for, ja. Et flertall i Stortinget bestående av Høyre og Fremskrittspartiet og med støtte fra Kristelig Folkeparti mener nei. Statsministeren mener, sier hun, at Stortinget har de opplysningene vi trenger, og at regjeringen har motatt nok kritikk.

Sannheten er at den hemmelige delen av denne saken ikke er lest av Stortinget i plenum – ikke er lest av Stortinget i plenum – eller gis mulighet til å debatteres av Stortinget i plenum. Det er det flertallet i presidentskapet blokkerer med sitt vedtak.

Det er mange som har sagt at debatten i seg selv er en historisk debatt. Men jeg må si at jeg føler sterkt at det vedtaket som flertallet her står for, også har en historisk side ved seg som bør påkalle oppmerksomhet. For dette eksemplaret, som ligger i ett eksemplar i komiteens safe, er det i og for seg ingen som har bedt om skal bli avgradert. Det er ingen som har bedt om det. For det ville være å trosse bestemmelsene i sikkerhetsloven. Derfor er det ingen som har tatt til orde for det. Men det sammendraget som Riksrevisjonen har utarbeidet med omhu for ikke å utlevere sensitiv informasjon, og som et samlet kollegium i Riksrevisjonen mener kan offentliggjøres, er altså det som nå debatteres.

Det er dette sammendraget justisminister, forsvarsminister og statsminister mener ikke kan offentliggjøres, mens Riksrevisjonen fortsatt mener det er innenfor rammen av hva som kan legges ut offentlig, og som Riksrevisjonens kollegium ikke vil endre eller renonsere på.

Som kontrollkomiteens leder vil jeg understreke her i Stortingets plenum at hele komiteen, fra Riksrevisjonen avga sin rapport 18. oktober 2016, har vært samstemte i at dette er en alvorlig sak. Det kan være uenigheter om ting, men vi er enige om at det er en alvorlig sak.

Det har, som det har vært redegjort for, vært ført en omfattende korrespondanse mellom Stortinget og de berørte departementene samt statsministeren angående avgradering, som det allerede har vært sagt. Og det har vært ført korrespondanse mellom komiteen og Stortingets presidentskap. Jeg har ikke skrevet det, president, men jeg føler jeg nå vil si at hele tiden har jeg for min del som komiteens leder følt at vi har hatt presidentskapet på vår side. Presidentskapet har ment at det sammendraget som er til konkret behandling her, ikke inneholder opplysninger som er av en slik karakter at en offentliggjøring ville true sikkerhetsloven – ikke har ment, president.

Korrespondansen er gjengitt i innstillingen, så jeg skal ikke gå i detaljer inn på den. Men jeg vil likevel framheve at da Riksrevisjonen i brev av 21. november 2016 til presidentskapet opplyste om at Riksrevisjonen i samråd med de ansvarlige departementene ville forsøke å skrive om den graderte rapporten på en slik måte at dokumentet ikke kom i konflikt med sikkerhetsloven §§ 11 og 12, var det et skifte i saken. For de fleste av oss framsto det som en vilje til å offentliggjøre også fra departementenes side.

Den 13. januar 2017 opplyste Riksrevisjonen at de hadde utarbeidet et sammendrag av rapporten som hadde et samlet innhold og et detaljnivå som etter Riksrevisjonens vurdering gjorde at den kunne være offentlig tilgjengelig. Riksrevisjonen understreket i brevet at den omskrevne rapporten gir et bedre grunnlag for parlamentarisk kontroll, og at den tilrettelegger for åpenhet i debatten – sa vår egen riksrevisjon.

Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet hadde imidlertid motsatt seg at Riksrevisjonens sammendrag ble gjort offentlig. Riksrevisjonen fant det i denne situasjonen riktig å overlate til Stortinget å ta stilling til spørsmålet om eventuell avgradering av den omskrevne rapporten.

Forsvarsministeren og justis- og beredskapsministeren ba derimot om at sammendraget behandles som et dokument som inneholder sikkerhetsgradert informasjon.

Stortinget har etterkommet dette, men ville gjøre enda et forsøk og ba om at presidentskapet skulle sette i gang en prosess for å få Riksrevisjonens omskrevne rapport avgradert. Det er her min opplysning kommer om at presidentskapet var enig i det og tok et konkret initiativ overfor statsministeren ved å sende et brev til statsministeren hvor man ba statsministeren ta et initiativ til å få avgradert rapporten. Statsministeren svarte at Forsvarsdepartementet ville ta et initiativ overfor Riksrevisjonen med sikte på å komme fram til et nytt ugradert sammendrag av rapporten. Statsministeren ville ta et nytt initiativ overfor Forsvarsdepartementet.

Riksrevisjonen på sin side ga i brev til presidentskapet uttrykk for at en ytterligere omskrivning av allerede framsett sammendrag til Stortinget etter deres vurdering ville svekke alvorlighetsgraden i saken, og at Riksrevisjonen sto fast på den omskrevne rapporten som tidligere var oversendt Stortinget. Jeg tror faktisk også det er forvaltningsmessig historie at Riksrevisjonen sier at vi skriver ikke mer, fordi det går ut over alvorlighetsgraden. Det merket iallfall kontroll- og konstitusjonskomiteen seg på

en grunnleggende måte. Riksrevisjonens kollegium fant det riktig å overlate til Stortinget å ta stilling til spørsmålet om eventuell avgradering av den omskrevne rapporten.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen gjorde nok et forsøk og ba statsministeren selv om å foreta en fornyet vurdering. Statsministeren svarte i brev av 16. mars 2017 at verken statsministeren eller Statsministerens kontor hadde myndighet til å avgradere og ba Forsvarsdepartementet, i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet, om å foreta en fornyet vurdering av spørsmålet om avgradering av sammendraget. Forsvarsministeren konkluderte i brev av 15. mars 2017 til statsministeren med at Riksrevisjonens sammendrag ikke kan avgraderes.

Jeg tenker at kanskje noen som hører på dette, synes at dette er litt for omstendelig, men det er det ikke. Det er nødvendig fra mitt ansvarspunkt i Stortinget å framføre dette så nøye som jeg her gjør. Jeg gjør dette fordi det er viktig at Stortinget i plenum får innsikt i hvor omfattende denne saken har vært, og derigjennom innsikt i hvor viktig denne saken har vært for Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

Etter denne lange runden hadde komiteen på mange måter ikke noe annet valg enn å holde en åpen kontrollhøring basert på de opplysningene som lå i Dokument 1 og i de åpne brevene fra statsrådene. Det var etter vår mening viktig å ha en åpen og offentlig debatt om så viktige temaer som rapporten omhandler, og at Stortinget i plenum også skulle få mulighet til å behandle, diskutere og ytre sine oppfatninger i åpenhet.

Det er viktig for meg å si at det også ble gjort oppmerksom på at det sistnevnte hensynet – at all relevant informasjon må fram – er så overordnet at det ble varslet om en lukket høring hvis det skulle vise seg nødvendig.

Den åpne høringen var viktig, men den ga også komiteen en erkennelse av at Riksrevisjonen har rett i sine betraktninger om at den omskrevne rapporten gir et bedre grunnlag for parlamentarisk kontroll, og at den tilrettelegger for åpenhet i debatten, noe som altså nå dessverre ser ut til å bli stoppet.

Innstillingen fra Stortingets presidentskap er, som det er redegjort for, delt, og jeg går selvfølgelig ikke nærmere inn på det.

Det at flertallet i presidentskapet motsetter seg avgradering, vil jeg si at jeg beklager. Presidentskapets flertall burde stilt seg på Stortingets side i denne saken og ikke på regjeringens.

Alle aksepterer at regjeringen og Forsvarsdepartementet har de nødvendige fullmakter til å unnta dokumenter fra offentlighet i henhold til sikkerhetslovens bestemmelser. Alle aksepterer det. Men Stortinget har også et ansvar – en gang til: Stortinget har også et ansvar – for å passe på at de lover som er gitt, blir brukt slik Stortinget har bestemt. Alle som har lest sammendraget, det gjelder også presidentskapets medlemmer, er, som jeg allerede har sagt, enig i at det ikke står noe konkret der som skader landets sikkerhet. Dette er sakens kjerne. Det alvorligste er da at presidentskapets flertall allikevel ikke velger å støtte Stortingets eget kontrollorgan Riksrevisjonen og det store flertallet i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité.

Sikkerhetsloven skal ikke brukes til å hindre den parlamentariske kontroll og skal ikke brukes til å hindre nødvendig offentlig debatt om vesentlige spørsmål som knyt-

ter seg til befolkningens sikkerhet. Det burde president-skapets flertall tatt inn over seg.

Slik jeg ser det, holder på dette grunnlaget flertallets be-grunnelse rett og slett ikke i møte med denne sakens poli-tiske og samfunnsmessige realitet. For hvis ikke denne sa-ken er særskilt viktig, forstår jeg ikke innholdet av ordet «særskilt».

Dette handler, som jeg har sagt, om befolkningens sik-kerhet, som vi fikk satt på prøve for seks år siden, og som vi vet med sikkerhet – kanskje – blir utfordret igjen.

Arbeiderpartiet vil derfor, som vi også varslet i hørin-gene, nå når det blir gjort et slikt vedtak som det formo-dentlig blir gjort i dag, ta initiativ senere i dag i komiteens møte til en lukket høring før Stortinget går fra hverandre. Jeg tar ikke ansvaret for at Stortingets plenum ikke skal få all den informasjon som ligger i dokumentene, og som hindres av at vi ikke får avgradert det dokumentet som burde vært avgradert gjennom denne behandlingen.

Her kunne på mange måter innlegget stanset. Men jeg vil på grunnlag av de informasjoner jeg har fått i dag, gi Stortinget en særlig informasjon:

I det siste møtet i komiteen, tirsdag for en uke siden, ba en enstemmig komité regjeringen om å få oversendt det sammendraget av rapporten som Forsvarsdepartementet i offentligheten selv har sagt de mente kunne oversendes uten gradering. Det var det dokumentet Riksrevisjonen av-viste, men de sa de hadde et slikt dokument, og henviste til det. Komiteens hensikt med å be om å få det var å kunne foreta en sammenligning med det dokumentet som ligger til behandling her for eventuell avgradering. Men til tross for at det i dette brevet ble presisert at dokumentet skulle sendes Stortinget uten opphold, slik at vi kunne få den nødvendige kunnskap om dokumentet før denne debatten, har vi ikke mottatt dokumentet.

Under henvisning til den lange behandlingen som ko-miteen har hatt av dette, og sakens alvor, vil jeg si at dette ikke kan karakteriseres annerledes enn at departementet her ikke viser tilstrekkelig respekt for Stortinget. Vi ber ikke om et slikt viktig dokument uten opphold hvis ikke komiteen enstemmig ber om det. Statsråden, som jo er til stede her, selvsagt, bør derfor i sitt innlegg forklare hvor-for komiteens brev ikke er besvart, slik som komiteen for-utsatte. Det manglende svaret på komiteens henvendelse burde også kanskje få Kristelig Folkeparti til å vurdere sin holdning i saken på nytt.

Michael Tetzschner (H) [13:46:55]: Under henvis-ning til foregående innlegg vil jeg si at her var det mye å gripe fatt i, for den som lyttet nøye etter i det innlegget, vil finne ut at dette skriver seg inn i en systematisk rekke av ustøheter når det gjelder konstitusjonelle spilleregler, som dessverre Arbeiderpartiets fraksjon i kontrollkomite-n av alle steder i Stortinget har gjort seg til talsmann for.

Det er selvfølgelig tatt litt etter hukommelsen, men i det forrige innlegget ble det sagt omtrent som følger: Stortin-get har et ansvar for at lovene blir holdt slik lovgiver har bestemt. Med det utsagnet har man gjort seg til talsmann for en helt ny statsskikk. Dette går ut på følgende: Stortin-get, når de vedtar en lov, f.eks. sikkerhetsloven, som vi skal komme tilbake til, gir den loven fra seg til oppfølging, rettshåndhevelse og rettsanvendelse i departementene og eventuelt i domstolene. De som ville være uenig i departe-mentets vurdering av loven, kan alltid bruke domstolene.

Det er altså ikke Stortinget som kan gå inn og overta den rettsanvendelsen, og hele resonnementet til representanten Kolberg bygger jo på at vi kan gå inn i rettsanvendelse av saker som interesserer oss spesielt. Her er det partipolitik-ken som er førende. Man har i annen sammenheng vist til at man kan gjøre unntak fra hovedregelen hvis det er tungtveiende samfunnsmessige interesser. Men slik det defineres i debatten i dag, er disse tungtveiende samfunns-messige interessene når opposisjonen, anført av Arbeider-partiet, har lyst til å mistenkeliggjøre regjeringens motiver nettopp når den gjør det Stortinget har forutsatt, nemlig å etterleve sikkerhetsloven.

Og da må vi jo komme inn på sikkerhetsloven, for den instituerer to veldig viktige prinsipper som også er i sam-svar med internasjonal lovgivning på området. Det er at i et komplisert samfunn med etterretningsvirksomhet på kryss og tvers og med utvidede muligheter for å spionere er det slik at enhver offentlig instans som har med hemme-lige opplysninger å gjøre, skal tenke gjennom og ta ansva-ret for en riktig gradering, hvis det er behov for det, av beredskapsgrunner og forsvarsgrunner. Det slår sikkerhets-loven fast, samtidig med at det også er vedkommende in-stans, som utsteder av informasjon, som har ansvaret for å vurdere om man av hensyn til andre ting, f.eks. samfunns-debatt eller åpenhetskulturen, som vi også ønsker å ha i et demokrati, ønsker å nedgradere. Men det er ikke noe en til-feldig fraksjon i kontrollkomiteen kan gjøre, det er ikke noe Riksrevisjonen er tillagt noen som helst oppgave i, slik det var påberopt av representanten Nybakk. Riksrevisjo-nen ble nærmest gitt en sheriffmyndighet på vegne av Stortinget. Nei, i denne sammenheng kjenner ikke sikker-hetsloven Riksrevisjonen, og i hvert fall ikke i den rollen som representantene Kolberg og Nybakk vil skrive Riks-revisjonen inn i. Hvis man leser gjennom deres innlegg i ettertid, vil man se at de tar til orde for at det er fordi Riks-revisjonen har en annen oppfatning – som utenforstående instans, en instans som ikke ser sammenhengen mellom hvilken farlighet sammenholdte informasjonen kan ha sammen med offentlig tilgjengelige informasjonen. Det er noe ingen kan vurdere fra utsiden. Det er derfor man har lagt, ensidig, ansvaret for dette på dem som utsteder infor-masjonen. Det er denne innblandingen av partipolitikken i konkrete vurderinger av dokumentene som flertallet i kon-trollkomiteen har ønsket å instituere og pålegge regjerin-gen. Det er heldigvis et mindretall i presidentskapet, og – hva som er viktigere – det ser heldigvis ut til at et så viktig element i sikkerhetsloven fortsatt har flertall i denne sal.

Det flertallet i kontroll- og konstitusjonskomiteen da vil gjøre – en komité som hele tiden har hatt full tilgang også til de hemmeligstemplede delene av rapportene, som på det grunnlag kan utøve den kritikken, og som til og med kan omtale problemstillingene, men ikke i samme detalje-ringsgrad når det kommer til behandling her senere, i til-legg til alle de mulighetene de har for å føre denne kontrol-len – er å gjøre seg til saksbehandlere ved selv å overta skjønnsutøvelsen og frata de kompetente sikkerhetsmyn-dighetene, som etter loven er tillagt oppgaven med å vur-dere dette, denne skjønnsutøvelsen og legge den inn i sitt politiske skjønn. Det var jo bare å høre komitélederens sterke vektlegging av noe som ikke er sammenlignbart, nemlig Gjørsv-kommisjonens innstilling, som så langt jeg har forstått, ikke er en del av sikkerhetslovens system.

Arbeiderpartiets fraksjon uttrykker seg som om spørsmålet om gradering skulle være begrunnet i et ønske om å skåne Forsvaret og politiet fra kritikk. Det er nettopp to åpne høringer, altså to høringsdager i full åpenhet – og formodentlig en lukket høring, som resultat av debatten vi har i dag – som gjør at denne saken ennå ikke er avsluttet i kontrollkomiteen.

Når det gjelder komitébehandlingen, må man jo også si at det hadde vært fint hvis komitélederen av og til også minnet om at det var uenighet i kontroll- og konstitusjonskomiteen, for allerede under oppspillet til den diskusjonen vi hadde med presidentskapet, og i og for seg i dialogen med statsråden, måtte Høyres og Fremskrittspartiets medlemmer utforme en ganske kraftig protokolltilførsel nettopp om hvilken instans som etter loven skal ta stilling til gradering og eventuelt nedgradering av disse dokumentene.

Høyres og Fremskrittspartiets medlemmer har hele tiden oppfattet flertallets brev til presidentskapet av 14. mars som en bestilling om å endre eller utvide lovgrunnlaget for nedgradering av dokumenter. Det vil altså rett og slett være en praksis som strider mot den sikkerhetsloven som vi har. Som det står i § 11:

«Den som utsteder eller på annen måte tilvirker skjermingsverdig informasjon, skal sørge for at informasjonen merkes med aktuell sikkerhetsgrad.»

For øvrig viser jeg til gjennomgangen i sted. Dette er en plikt som understøttes av en straffebestemmelse i samme lov, nemlig:

«Enhver som får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som ledd i arbeid, oppdrag eller verv for en virksomhet, plikter å hindre at uvedkommende får kjennskap til informasjonen.»

«Uvedkommende» er altså de som ikke er bemyndiget til å foreta disse vurderingene. Så man ville altså ha brutt loven hvis man hadde presset Riksrevisjonen, som egentlig i denne sammenheng sier at det er opp til Stortinget å gjøre hva de vil med saken videre. Riksrevisjonen har i hvert fall vært klar over at de ikke kunne nedgradere, for det har de ikke rettslig kompetanse til.

Jeg må allikevel si her i denne sal at det har jo skjedd en lekkasje til pressen som samtidig representerer nettopp brudd på den straffebestemmelsen i sikkerhetsloven § 31 som jeg refererte til, og for grovere tilfeller også straffeloven. Det bør også bekymre Stortinget. Siden vi er mange bekymrede, middelaldrende personer som deltar i denne debatten, burde vi også være bekymret for den delen. For det er jo vesentlig at det kan skje et pliktbrudd – nesten uten at noen befatter seg med det – et eller annet sted i forløpet i behandlingen av et sikkerhetsgradert dokument som dermed kaster mistanke over alle involverte instanser, enten det er her i Stortinget, enkeltrepresentanter, eller det er Riksrevisjonen eller de angjeldende to fagdepartementene. Det er dessverre et enda større skadepotensial i dette fordi Stortingets og forvaltningens funksjonsdyktighet rett og slett avhenger av at vi har evne til å skjerme forsvarskritiske opplysninger og beredskapsvital informasjon, og at enkeltpersoner ikke setter seg utover de vurderingene for å oppnå egne politiske formål eller hva det skulle være.

Arbeiderpartiets standpunkt i saken, som ytterligere er blitt forfremmet nærmest til prinsipp av representanten Kolberg, gir grunnlag for å undres over om Arbeiderpartiet i det hele tatt tar konstitusjonell funksjonsfordeling i be-

traktning når de behandler spørsmål av denne karakter, eller om alt som kommer derfra for tiden er preget av mer opportunistiske hensyn, der man er villig til å svekke rettsstatens maktfordelingsprinsipp, altså samspillet mellom utøvende regjering, departement og storting, og at man ser bort fra disse meget viktige hensyn som jeg har vært inne på, nettopp fordi man av mer partipolitiske og kortsiktige årsaker ønsker å kritisere en regjering man er politisk uenig med.

Jeg mener Arbeiderpartiet bør tenke gjennom den rollen de har inntatt i konstitusjonelle spørsmål, som nettopp har gitt dem dette preget av å være obstruerende og ikke konstruktive i den fellesforvaltningen av konstitusjonelle felles spilleregler som Stortinget burde være sammen om.

Arbeiderpartiet vil at Stortinget gjennom en særlov på denne måten skal avvike fra den innarbeidede arbeidsdelingen mellom lovgivende og utøvende myndighet og skaper dermed en farlig presedens, hvis den blir fulgt fremover, nemlig at Stortinget etter innstilling fra en komité selv kan overta saksbehandlingen, og selv kan nedgradere enkelt dokumenter etter egen vurdering. Det er ikke holdbart at Stortinget på egen hånd nedgraderer et dokument som etter sikkerhetsloven tilligger enten Nasjonal sikkerhetsmyndighet, et departement eller regjeringen å nedgradere, ikke minst fordi det er Stortinget selv som gjennom generell lovgivning har satt disse spillereglene, og hvor lovanvendelsen bevisst er lagt til forvaltningen og eventuelt uavhengige domstoler.

Helge Thorheim (FrP) [13:59:14]: Jeg vil i denne saken begrense meg til å si at jeg slutter meg til flertallet i presidentskapets innstilling til Stortinget om å avgradere et dokument som er gradert av Forsvarsdepartementet. Jeg deler fullt ut merknadene i saken fra flertallet, som presidenten har belyst på en god måte i sitt innlegg. Jeg viser ellers til det nylig avholdte innlegget fra representanten Tetzschner og slutter meg til innholdet i det.

Fremskrittspartiet vil stemme for flertallsinnstillingen fra presidentskapet.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [14:00:01]: Det denne saken handler om, er hvorvidt Stortinget skal vedta en særlov som avgraderer enkelte dokumenter i en konkret sak. Det konkrete innholdet i saken, Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring, skal Stortinget behandle på et senere tidspunkt. Den kommer vi tilbake til i sin fulle bredde når komiteen har gjort ferdig sitt arbeid. Nå i dag handler det om hvorvidt Stortinget skal sette sikkerhetsloven til side, og hvorvidt Stortinget skal ta styringen av dokumenter som er gradert av hensyn til rikets sikkerhet.

Kristelig Folkepartis standpunkt i dette spørsmålet er klart. Vi tar Riksrevisjonens kritikk på dypeste alvor, men vi setter likevel ikke sikkerhetslovens bestemmelser ut av spill. Til det er arbeidet med sikkerhet og beredskap for viktig. Jeg vil i det følgende begrunne vårt standpunkt, og selv om saken handler om avgradering, blir det selvsagt også nødvendig å berøre selve innholdet i sakskomplekset, nemlig manglende objektsikring. Det er tross alt svikten i objektsikringen som er det bakenforliggende her, men som sagt vil vi komme tilbake til den delen av saken senere, når den har vært behandlet i komiteen.

Saken vi har til behandling i dag, handler for Kristelig Folkeparti om ikke å bidra til hemmelighold. Denne saken handler ikke om å beskytte dem som ikke har gjort jobben sin. Den handler heller ikke om at vi ikke ønsker offentlig debatt, tvert imot, svikten i arbeidet med objektsikring skal ha en offentlig debatt. Derfor vil vi bl.a. ha en åpen offentlig høring om saken. Men spørsmålet om avgradering handler om noe annet. Det handler om å sikre at vi har en helt nødvendig arbeidsdeling mellom storting og regjering, med de underliggende etater og de hemmelige tjenester, slik at disse kan gjøre den jobben de er satt til å gjøre. Det er det denne saken handler om. Den handler om hvordan vi kan sikre størst mulig grad av tillit, og hvordan vi sikrer at den utøvende makt har de virkemidlene som er nødvendige for å sikre befolkningens trygghet.

Som politikere er det vårt viktigste ansvar å sørge for trygghet og sikkerhet for innbyggerne. Da er sikring av kritiske objekter i samfunnet helt sentralt. Når det avdekkes feil og mangler, må myndighetene ta ansvar. Noe av lærdommen etter 22. juli er nettopp at det aldri må være tvil om hvem som har ansvaret. Nå har vi en rapport fra Riksrevisjonen som bruker begrepet «svært alvorlig» om manglende objektsikring i Norge. I dette tilfellet er det regjeringen med statsministeren i spissen som har ansvaret.

La det derfor ikke være noen tvil: Når Riksrevisjonen mener at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet ikke har sørget for å styrke og bedre samarbeidet mellom politiet og Forsvaret, slik Stortinget har forutsatt, og at viktige tiltak som skal sikre godt samarbeid og gode forberedelser, ifølge Riksrevisjon ikke er gjennomført, og at det dermed er risiko for at viktige objekter ikke kan opprettholde sin virksomhet og funksjonalitet i kritiske situasjoner, er dette noe Kristelig Folkeparti tar på dypeste alvor. Etter Riksrevisjonens mening er det sannsynlig at verken politiet eller Forsvaret, sammen eller hver for seg, vil være i stand til å utøve tilstrekkelig beskyttelse av viktige objekter når en trusselsituasjon tilsier det. Samtidig skriver Riksrevisjonen i sin ugraderte rapport at regjeringen heller ikke gir fullgod forklaring på hvorfor arbeidet med objektsikring og grunnsikring ikke er gitt nødvendig prioritet. Nettopp på grunn av denne sakens karakter, og alvorlighetsgraden i dette, har Kristelig Folkeparti ment – og mener – at alle kort må på bordet.

Derfor var det viktig for Kristelig Folkeparti å innkalle bl.a. statsministeren til den åpne høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen 20. mars. Det er regjeringsskolegiets overordnede ansvar at landets beredskap gir størst mulig trygghet innenfor tildelte økonomiske rammer. Dette ansvaret faller ikke bort selv om sektoransvaret av praktiske grunner er lagt til en eller flere fagstatsråder. Under høringen i komiteen dannet det seg et klart inntrykk av at det har vært svikt i flere ledd og på flere felt. Til tross for at forsvarsjefen bedyret at alt var på stell, viser fakta det motsatte. Og justisministeren og politidirektøren måtte innrømme at arbeidet med objektsikring ikke var kommet så langt som man trodde. Dette er saker vi skal komme tilbake til på et senere tidspunkt her i Stortinget. Men dette er altså bakteppet i denne saken, og det må nevnes for å kunne gi et presist bilde av vårt standpunkt knyttet til spørsmålet om særlov.

Skal vi sikre en best mulig gjennomføring av tiltak som er vesentlige for folks sikkerhet, er det viktig med et godt samspill mellom storting og regjering. Forholdet mellom

statsmaktene må være ryddig og forutsigbart. Regjeringen må ha de verktøyene som trengs for å gjøre jobben, og de må ha det nødvendige handlingsrom. Samtidig skal Stortinget ivareta den folkevalgte kontrollen, og vi skal stille ressurser til rådighet. Vi skal sikre at tiltakene er i tråd med de vedtak som er fattet. For å sikre parlamentarisk kontroll må Stortinget fra tid til annen gå inn i informasjon og dokumenter som er gradert. Som folkevalgte er det vårt ansvar å kontrollere regjeringen samtidig som vi behandler sensitiv informasjon etter de regler som gjelder for håndtering av ulike typer gradert informasjon. Sensitiv informasjon på avveier vet vi kan gjøre stor skade i hendene på aktører og stater som ikke vil oss vel. Det må Stortinget respekttere, og regler for dette følger av sikkerhetsloven.

Så har jeg behov for å understreke at Kristelig Folkeparti er i utgangspunktet svært spørrende til hvorfor Riksrevisjonens sammendrag må være gradert. Etter vårt syn kunne dette vært offentliggjort. Likevel er det svært gode grunner til at man bør respektere sikkerhetslovens bestemmelser om gradert informasjon.

Så har noen hevdet – riktignok har jeg ikke hørt den argumentasjonen brukt av politiske partier som i dag foreslår avgradering – at når to av dokumentene likevel er offentlig kjent, gjennom en lekkasje til pressen, kan man like godt avgradere dem. Det blir helt feil. Tvert imot vil en etterfølgende avgradering etter en lekkasje innebære en form for etterfølgende godkjenning av en ulovlig handling. Man kan heller ikke se bort fra at en avgradering i dette tilfellet kan bidra til at taushetsbelagt informasjon lekkes i senere saker med det formål å provosere fram en avgradering. Her må Stortinget være seg sitt ansvar bevisst.

Kristelig Folkeparti mener det vil være å trå over en grense dersom Stortinget skal ta eierskapet til gradert informasjon ved å vedta avgradering, gjennom en særlov i dette tilfellet. Kun én gang tidligere har Stortinget gått til et så dramatisk skritt, i forbindelse med Lund-rapporten. Imidlertid var den kommisjonen nedsatt av Stortinget selv, og det var enighet med regjeringen om at informasjonen kunne nedgraderes. Ingen av delene er tilfellet i objektsikringssaken.

Stortinget kan sette sikkerhetsloven til side gjennom en særlov, og det er det et mindretall nå foreslår å gjøre. En slik særlov vil være helt i strid med det som er prinsippet i sikkerhetsloven, nemlig at utsteder av informasjonen er den som skal ta stilling til gradering. Jeg hører at representanten Kolberg i dag innfører et skille mellom offentliggjøringen av hele rapporten og offentliggjøringen av sammendraget. Jeg kan ikke forstå at dette er et skille som står seg juridisk. Selv om dette er to dokumenter med helt ulik detaljeringsgrad, er de begge i dette tilfellet gradert av dem som utsteder informasjonen, og de må derfor etter min oppfatning håndteres på samme måte, i tråd med sikkerhetslovens reglement.

Kristelig Folkeparti mener Stortinget ikke bør gi seg selv en lovhjemmel for å bli saksbehandler av enkelt dokumenter som sikkerhetsmyndighetene graderer. Dette er kjernen i saken. Dette er et svært viktig punkt, etter vår oppfatning, og det har både en prinsipiell og en praktisk side ved seg. Dette handler om maktfordelingsprinsippet, og det handler om at vi må sørge for at utøvende myndigheter har mulighet til å bruke de verktøyene Stortinget har gitt dem – verktøy som er gitt dem for at de skal kunne gjøre en så god jobb som mulig for å trygge samfunnet mot

farer. Ikke engang regjeringen har gitt føringer for graderingsspørsmålet, av respekt for den sikkerhetsfaglige vurderingen. Den rollefordelingen bør også Stortinget respektere.

Når det gjelder hvorvidt Stortinget skal vedta en særlov om avgradering, må jeg si at jeg er oppriktig bekymret og forundret over Arbeiderpartiets standpunkt og argumentasjon. At Arbeiderpartiet som det statsbærende parti det er, og som et parti som har ambisjoner om å styre landet, velger å utfordre maktfordelingsprinsippet, er urovekkende. At Arbeiderpartiet synes å ta så lett på viktige sider ved vår konstitusjon, får vi bare notere oss, men jeg må si at det bekymrer.

Fra Kristelig Folkepartis side deler vi ikke den kritikken som går på at dette prinsippet skulle beskytte regjeringen. På vegne av det norske folk får Stortinget innsyn i alt, også de hemmelige delene, og kan rette akkurat den kritikken med den styrke og valør en mener det er grunnlag for, uten å måtte gå i detaljer. For å kunne trenge inn i flest mulige sider ved denne viktige saken bør vi i denne saken i tillegg, etter Kristelig Folkepartis oppfatning, også gjennomføre en lukket høring.

Dersom vi innfører en ny praksis hvor Stortinget tar eierskap over hemmelige, graderte dokumenter, kan resultatet bli mindre åpenhet, ikke mer åpenhet. Vi kan få et mer lukket system som i større grad beskytter seg selv. Og vi kan med skrekk og gru tenke oss hvordan situasjonen vil være dersom et flertall på Stortinget stadig – eller flere ganger – skulle overprøve mindretallsregjeringer i noe som lett kunne bli oppfattet som et ledd i et politisk spill.

Kristelig Folkeparti vil at den utøvende makt skal ha tililit til at Stortinget behandler informasjon korrekt. Kun da kan Stortinget utøve sin viktige kontrollfunksjon. Vi kan heller ikke sette oss i en situasjon der respekten for sikkerhetsloven er ulik, avhengig av om en regjering har flertall eller mindretall bak seg i Stortinget.

I mange tilfeller kan gradert informasjon være ufarlig i seg selv, men satt inn i en større sammenheng kan informasjonen være en fare for liv og helse dersom den blir kjent. Stortinget bør derfor, etter vår oppfatning, ikke oppetre som saksbehandler for prøving av de faglige begrunnelsene som ligger til grunn for hvordan sensitiv informasjon håndteres.

Regjeringen mener Riksrevisjonens sammendrag fortsatt inneholder informasjon som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. Vi kan være uenig i vurderingen, men samtidig er det for oss viktig at vi verner om de verktøyene vi har gitt regjeringen – verktøy som skal sette utøvende myndigheter i stand til å gjøre også den delen av jobben. Sikkerhetsloven og muligheten til å hemmeligholde sensitiv informasjon er et slikt verktøy.

Stortinget har tilgang til all relevant informasjon for å kunne behandle denne viktige og alvorlige saken inngående. Det har vært avholdt en omfattende høring. Ut fra vår kjennskap til saken mener vi sammendraget av rapporten burde vært avgradert, og de faktaene som har kommet fram om manglende objektsikring, er svært alvorlige. Dette bør følges opp med en lukket høring. Kristelig Folkeparti tar Riksrevisjonens kritikk på dypeste alvor, men vi setter ikke sikkerhetslovens bestemmelser ut av spill. Til det er maktfordelingsprinsippet og arbeidet med sikkerhet og beredskap for viktig.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:13:18]: Jeg vil først si at jeg slutter meg til komitélederens grundige redegjørelse. Når jeg sier det så klart, er det på grunn av representanten Tetzschners forsøk på en juridisk forelesning, som ikke treffer, og med sterkt nedlatende karakteristikker av komiteens leder.

Dette er ikke jus, det er politikk. Det som er kjernen i saken, er de realiteter som ligger her, og som jeg skal gå nærmere inn på. Det saken gjelder, er trygghet og beredskap, det er altså militære og sivile installasjoner, i hvilken grad bygg og anlegg blir sikret. Vi snakker her om nøkkelindustrier, vi snakker om nøkkelstrømforsyninger, nøkkelenergiforsyninger, nøkkelkommunikasjonsanlegg, som det er helt avgjørende at fungerer i alle situasjoner for å gi folk trygghet.

Riksrevisjonens konklusjon når de har gått gjennom dette på en grundig måte, er at det er en manglende objektsikring, og deres karakteristikker er at det er svært alvorlig. Det er altså den strengeste påtegning som Riksrevisjonen kan gi. Riksrevisjonen har lagt to rapporter. Også Riksrevisjonens andre, reviderte rapport er gradert. Riksrevisjonen ønsket at den skulle avgraderes, men det har ikke regjeringa gått med på.

Når representanten Tetzschner tar inn ordet «spionere» i denne saken, er det å skyte meget, meget langt over mål – ja, jeg vil si at dersom han hadde vært på skytebanen, hadde han fått tegnet for skivebom.

Regjeringa har sagt til Riksrevisjonen at den ønsket å få en tredje rapport, og der har det oppstått det spesielle at Riksrevisjonen har nektet å lage en tredje rapport etter henstilling fra regjeringa. Senterpartiet ønsker at Riksrevisjonens reviderte rapport skal avgraderes av Stortinget i lovs form, slik som vi drøfter i dag, og slik det framgår av forslaget fra mindretallet i presidentskapets innstilling. I et demokratisk samfunn er det viktig at det kan være en åpen debatt om den parlamentariske kontrollen, og allmennheten har sjølsagt berettiget interesse i kunnskap om svakhet i den nasjonale sikkerheten.

Riksrevisjonen har stor erfaring med behandling av graderte dokumenter. Det er ikke første gang Riksrevisjonen behandler graderte dokumenter. Riksrevisjonen har tidligere kommet til komiteen med graderte dokumenter, vi har behandlet det, og det har ikke vært noe ønske fra komiteen i andre tilfeller om å ha den behandlingen som vi nå legger opp til. Riksrevisjonen mener at verken enkeltopplysninger eller framstillingen samlet sett bryter med sikkerhetslovens bestemmelser. Det er ganske sterkt at Riksrevisjonen kommer til en slik konklusjon, men det blir jo enda sterkere ved at regjeringa ikke følger dette.

Senterpartiet har tillit til at Riksrevisjonen har foretatt en solid faglig vurdering når de går for avgradering. Som sagt: Riksrevisjonen har betegnet manglende objektsikring som svært alvorlig – Riksrevisjonens sterkeste kritikk. Altså: Offentligheten, og ikke bare stortingsrepresentantene, må få innsyn i saken. Som medlem av kontrollkomiteen har jeg lest de to graderte rapportene fra Riksrevisjonen samt forsvars- og justisministerens brev om avgradering. Jeg må si jeg er helt uforstående til at Riksrevisjonens andre rapport skal forbli hemmelig for det norske folk, slik at vi som stortingsrepresentanter ikke kan referere til den. Vi kan derfor ikke referere til de graderte dokumentene i et åpent møte, og det er jo dette som er sakens

fakta. I enhver sak må en prøve å formulere sakens fakta for å få den rette konklusjonen.

Et flertall i kontrollkomiteen, alle unntatt Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er positiv til at Stortinget i dag avgraderer Riksrevisjonens rapport, dette fordi det er en ekstraordinær situasjon, det er en meget viktig sak, Riksrevisjonen har et ønske om avgradering, og fordi det ikke er saklig grunnlag for gradering etter sikkerhetsloven, sett fra vårt ståsted. Det er noe Senterpartiet er enig i, og gradering er i dette tilfellet etter vår vurdering misbruk av sikkerhetsloven.

Etter å ha hørt innleggene fra representanter fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti forstår jeg at forslaget om avgradering av Riksrevisjonens dokument om politiets og Forsvarets objektsikring vedtatt i Riksrevisjonens møte 12. januar i år, samt Forsvarsdepartementets brev til Riksrevisjonen fra 6. januar i år, blir nedstemt av disse partiene her i dag. Det som da blir neste fase i komiteens arbeid, er å gjennomføre en lukket høring.

Flertallet i presidentskapet viser i denne innstillinga til at de aktuelle dokumentene i saken er tilgjengelige for Stortingets representanter. Det vil jeg anmode Stortingets representanter om å følge opp bokstavelig. Det betyr at alle Stortingets representanter da må gå på kontrollkomiteens rom, be om å få lese de dokumenter som er der, slik at alle får innsyn i hva som er sakens faktum, slik som komiteens medlemmer kan gjøre. Det står videre fra flertallet i presidentskapet at «regjeringen har vært innstilt på å gi ytterligere opplysninger i saken i en lukket høring». Jeg håper det betyr at disse partiene fortsatt er for en lukket høring, at det er det som er realiteten vi står overfor – for det er i hvert fall nå helt nødvendig at vi får en lukket høring.

Kjernen i Riksrevisjonens arbeid er om Forsvaret ivaretar sitt ansvar for sikring og beskyttelse av nøkkelobjekter, herunder at Forsvaret peker ut de nødvendige sivile nøkkelobjekter samt gjør Heimevernet i stand til å sikre og beskytte nøkkelobjektene. Det er sakens kerne, og det er en veldig viktig sak å få en offentlig debatt om det, få en offentlig debatt om hva som er nødvendig for å rette opp situasjonen, slik at Riksrevisjonens påtegning kan bli tatt på alvor og endret, slik at vi får en helt annerledes beredskap og trygghet når det gjelder disse sentrale samfunnsinstitusjonene og militære installasjonene.

Abid Q. Raja (V) [14:20:56]: Jeg skal forsøke å bruke kortere tid enn det taletiden tillater, og jeg skal forsøke å gå rett på sak.

Jeg tror vi må kunne slå fast at det er merkverdig at Riksrevisjonens rapport skal holdes hemmelig. Det tror jeg selv regjeringspartiene mest sannsynlig er enig i. Riksrevisoren selv har sagt det, Kristelig Folkeparti har sagt det, Senterpartiet har sagt det, Arbeiderpartiet har sagt det – nå har jeg ikke hørt SV og MDG ennå, men jeg vil anta at de også vil si det – at vi ikke helt forstår at dette sammendraget som vi snakker om, skal holdes hemmelig.

Jeg vet ikke hvordan man skal uttrykke det, om man skal si at det er flaut, eller om det er pinlig. Jeg vet ikke hvilken ordbruk man skal ha om det regjeringen gjør, når de allikevel velger å hemmeligholde dette. Man legger i alle fall til rette for en ukultur når man ønsker å unndra seg offentlig kritikk og debatt. Er det sånn vi ønsker å ha det i Norge? Er det sånn Norge skal være, at vi ikke skal kunne

diskutere åpent det som gjelder oss alle: vår egen sikkerhet – borgernes sikkerhet?

Jo, vi har en sikkerhetslov, og selvfølgelig skal vi ha respekt for loven. Vi har hørt den formelle gjennomgangen av Michael Tetzschner. Men loven – og det vil også Michael Tetzschner være enig i – er ikke ment for å misbrukes eller for å unndra seg offentlig kritikk, slik det gjøres i denne saken. Man skal ikke kunne skjule seg bak loven og dytte den foran seg når det egentlig ikke er noen reell grunn til at en rapport skal holdes hemmelig. I denne saken mener riksrevisoren selv – som er den som har skrevet rapporten og vært tydelig her – at det er ingen sikkerhetsmessig grunn til at dette sammendraget som vi snakker om, skal holdes hemmelig. Dette er altså Stortingets eget kontrollorgan. De sier at det er ingen grunn til at sammendraget skal være hemmelig. Likevel skal Stortinget behandle denne saken – vi skal behandle denne saken – uten å kunne omtale sammendraget. Vi skal ikke kunne bruke det åpent, vi skal ikke kunne debattere det åpent, vi skal ikke kunne skrive noe om det i våre merknader. Det er oppkonstruert og kunstig. Det framstår merkverdig og rart, både flaut og pinlig, og det framstår som om vi skaper en ukultur som Norge ikke fortjener.

Stortinget er ikke her bare forsøkt kneblet, vi er kneblet. Jeg finner det også urovekkende og vil strekke det så langt som å si at presidentskapet her – altså flertallet – ikke fungerer som Stortingets presidentskap, men som regjeringens forlengede arm. Det er det flertallet gjør. Det virker som om man nærmest har gått på autopilot, og at man bare har fulgt innstillingen fra partiene og ikke foretatt en selvstendig vurdering på vegne av Stortinget om hva som tjener Stortinget, hva som tjener det norske folk, og hva som tjener åpenheten. Man skal passe seg for å bli tatt for å være regjeringens forlengede arm, man skal gjøre en selvstendig vurdering her. Det er tross alt all makt i denne sal det skal være, og det ville være synd for Stortingets omdømme dersom deler av presidentskapet skulle framstå som regjeringens nikkedukker.

Jeg vet ikke hva rett ordbruk skal være om det neste, om man skal si det er paradoksalt, eller om det er parodisk, kanskje noen vil si det er politisk teater, men Stortinget skal ikke kunne vise til Riksrevisjonens rapport, ikke omtale den, mens den har blitt lagt ut av Dagens Næringsliv. Jeg tror det kan forsterke inntrykket av, eller framstå enda mer krampaktig av regjeringen, at man likevel skal forsøke å holde dette hemmelig. Regjeringen mener visstnok at det truer rikets sikkerhet at dette kommer ut. Nå har det jo kommet ut, mens presidentskapet har funnet et prinsipp om å skyve dette foran seg. De skriver at Stortinget «på prinsipielt grunnlag» ikke bør overprøve dette. Jeg forstår ikke hvorfor, men det skal visst være et prinsipp her at man ikke på prinsipielt grunnlag skal overprøve dette – rapporten fra Riksrevisjonen, som også er vårt eget kontrollorgan, skal holdes hemmelig. Alt dette er egentlig for å unndra seg kritikk, unndra seg offentlig debatt og kanskje også: Hvordan ville det framstå hvis regjeringen nå plutselig ombestemmer seg? Da er det kanskje lettere å fastholde det opprinnelige standpunktet, selv om det er galt.

En regjeringens hovedoppgave er å sikre borgernes sikkerhet. Borgernes sikkerhet er politikernes hovedoppgave. Det har vært, det er, og det bør fortsette å være politikernes hovedoppgave. Vi vet at det sviktet 22. juli. Regjeringen sviktet, Stortinget sviktet, politiet sviktet, samfunnet svik-

tet, Norge sviktet, og vi har ikke råd til å svikte igjen. Verken Stortinget, regjeringen, politiet, samfunnet eller Norge kan svikte igjen. Det norske folk fortjener bedre, men riksrevisoren slår fast at verken politi eller forsvar vil kunne yte nødvendig beredskap og sikkerhet, hver for seg eller samlet, dersom det kommer et angrep. Folkelig sagt er det sinnssykt. Politisk vil jeg kanskje karakterisere det som helt uakseptabelt og noe vi må rydde opp i. Samtidig vet vi fra høringen – og det er Nasjonal sikkerhetsmyndighet som fører tilsyn med objekter som er meldt inn – at statsministeren ikke ville svare på spørsmålet om Olje- og energidepartementet hadde meldt inn objekter eller ikke, fordi dette var unntatt offentlighet og kunne true rikets sikkerhet. Men man kunne lese om dette i VG, for der hadde man uttalt seg – departementet selv hadde uttalt seg. Der står det å lese 25. oktober 2016:

«Åtte landanlegg for olje og gass i Norge er ikke sikret mot terror på samme måte som plattformene til havs.»

De er ikke meldt inn. Forsvarets forskningsinstitutt sier at angrepet vil være over før politiet og Forsvaret vil kunne klare å respondere. Man har altså rett og slett ikke meldt inn objekter, slik at det ikke er mulig å føre tilsyn med objektene. Dette ville ikke statsministeren svare på i høringen, men man kunne lese om det i VG.

Venstre er opptatt av åpenhet, og at åpenhet er bra, tror jeg alle her vil mene. Jeg tror alle vil mene at det skjerper oss at debatten opplyser og bidrar til endringer. Jeg tror de fleste her, også regjeringspartiene, vil mene at åpenhet tjener det norske folk, og at det er gjennom åpenhet vi kan skape den beste politikken. Men så velger likevel regjeringen en lukkethetskultur, og det er en skummel vei å gå. Jeg og Venstre vil på det sterkeste advare mot en lukkethetskultur og manglende åpenhet om dette. Regjeringen må ikke bruke sikkerhetsloven til å forsvare seg selv. Den er ment å beskytte sensitive opplysninger. Og som jeg sa, Riksrevisjonens rapport og Per-Kristian Foss selv har sagt at dette sammendraget er det ingen grunn til å hemmeligholde. Da handler det ikke om å beskytte opplysningene mot offentligheten på grunn av rikets sikkerhet, men om regjeringens omdømme, å beskytte regjeringens omdømme, og regjeringens egen sikkerhet – for å sette det på spissen. Da gjemmer man seg bak loven, da misbruker man loven. Derfor burde egentlig presidentskapet og Stortinget ha satt foten ned og avgradert rapporten selv. Det gjøres ikke, og Venstre sitter ikke i presidentskapet.

I dag er jeg skuffet, først og fremst skuffet over at sikkerheten og beredskapen i Norge ikke er god nok, slik riksrevisoren har slått fast, skuffet over at regjeringen vil hemmeligholde og kneble debatten, og skuffet over at vårt eget presidentskap ikke lytter til eget kontrollorgan og riksrevisoren. Mest av alt er jeg skuffet på vegne av demokratiet og folket, som ikke vil få anledning til full åpen debatt om dette i dette hus, om det som er vår viktigste oppgave: borgernes sikkerhet.

Presidenten: Neste gang representanten er usikker på hvilke ord han skal velge, vil det være en fordel å unngå uttrykk som «nikkedukke». Det ligger litt utenfor den parlamentariske språkbruken.

Bård Vegar Solhjell (SV) [14:30:34]: SV er enig med mindretallet i presidentskapet i denne saka. Tidlegare

talarar – ikkje minst representanten Nybakk og, etter kvart, komitéleiarer, Kolberg – har gått igjennom saka og argumenta på ein god måte, synest eg. Lat meg likevel leggje til eller utdjupe tre moment som eg synest er sentrale.

Det første er at eg trur vi må leggje til grunn i ei stor og viktig sak i 2017 at så stor openheit som mogleg og ein brei offentleg debatt er ein del av behandlinga av saka, ikkje eit tilleggsgode. Det høyrer med i tida vår – i så stor grad som mogleg innanfor det sikkerheitslova og andre lovverk fastset – kanskje aller mest fordi offentleg debatt og kritisk journalistikk er med på å

1. avdekkje forhold
2. påskunde framdrifta i å gjere noko med det

Det er til og med slik at det er det som kan føre til meir endring enn det ein elles ville fått – at det vert belyst offentleg. Det er grunnen til at dette er sentralt.

Så er det slik at når noko angår sikkerheitsmessige forhold, som gjer at det ikkje kan vere offentleg, skal det heller ikkje vere det. Eg må likevel seie at i dette tilfellet – når det gjeld det samandraget som Riksrevisjonen laga for at det kunne offentleggjerast – har eg til gode å sjå gode argument frå andre enn regjeringa sjølv for at det må vere unnateke offentlegheit. Eg er på ingen måte nokon ekspert, men gjennom arbeidet mitt har eg – vil eg seie – fått ein del erfaring i å lese graderte dokument, f.eks. frå Regjeringas Sikkerheitsutval. For meg er det nesten uforståeleg at det samandraget må vere unnateke offentlegheit.

Det første punktet mitt er at det i det store og heile er sterke argument for at dokumentet, samandraget, skal kunne vere offentleg.

Det andre med denne saka er at ho er ei oppfølging, eit oppfølgingspunkt – ikkje det einaste, men eit av mange – etter Stortingets behandling av rapporten frå Gjærv-kommisjonen og den særskilde komiteen. Gjennom det arbeidet vart det sett ein særleg høg standard for openheit – ein uvanleg høg standard – bl.a. ved at utdrag av dokument frå Regjeringas Sikkerheitsutval vart offentleggjort, noko som er svært uvanleg, og som vart gjort på grunn av den spesielle karakteren til saka. Særleg difor synest eg det er uheldig at ein no sit igjen med eit inntrykk av – slik eg les samandraget – at standarden for openheit er ganske låg, når ein vel ikkje å avgradere det. Det er uheldig, med den spesielle historia saka har, og med den høge standarden som då vart sett.

Eg må likevel seie at eg meinte sterkt at det burde vere openheit, og hadde allereie lukta på den moglegheita før høringane. Det var likevel gjennomføringa av høringane som overtydde meg om at det var riktig, for i høyringa gjekk både politikarar og embetsfolk i sine elles gode svar mykje lenger i openheit enn det som vart gjort i samandraget. Det ein gjorde der, var at ein i ei rekkje tilfelle konkretiserte langt meir enn det vi som har lese det, er klar over vart gjort i samandraget.

For eksempel tok ein opp ein prosentvis del objekt der det hadde vorte øvd – Justis- og beredskapsdepartementets og Forsvarsdepartementets underliggjande einingar, som er Forsvaret og politiet, øvde saman. Ein tok opp ein prosentvis del objekt som det er planar for i dag. Kritikken på dei punkta er generaliserte meir enn det i samandraget. Det er fleire andre eksempel òg. Når det gjeld svarbrevet frå Justisdepartementet, vil eg iallfall seie at det kan konkurrere med samandraget i konkretiseringsnivå.

Så har det vorte nemnt eit argument – bl.a. gjorde statsministeren det i munnleg spørjetime, der ho gjekk eit stykke ved å seie at det er lettare med openheit om det som går bra, enn om det som går dårleg. Sjølv om det sjølv sagt kan høyrast litt paradoksalt ut – og jo er litt problematisk at det er slik – er det eit forståeleg argument. Men det som er veldig vanskeleg å forstå, er at det skal vere vanskeleg med openheit om det som gjekk ganske dårleg i 2015, men lett med openheit om det som går relativt bra, men ikkje perfekt, i 2017. Trass alt er dagsbildet meir kritisk enn eit bilde frå nokre år tilbake. Og det var ikkje slik at opplysningane vi fekk i komiteen, var at det var perfekt. Tvert imot svarte sjefen for NSM, Nilsen, på direkte spørsmål at vi ikkje er i mål, at det står igjen ting. Openheita om dagsbildet var likevel større der.

Det som gjer det problematisk, er at det heng igjen eit bilde av at regjeringa har brukt sikkerheitslova først og fremst til å unngå den ganske sterke kritikken som kjem fram i samandraget. Dersom det er tilfellet, er det svært, svært alvorleg.

Eigentleg finst det etter mitt syn berre éi fullgod løysing i denne saka. Den fullgode løysinga hadde vore at statsministeren hadde dialog med forsvarsministeren om å finne ei løysing, og at forsvarsministeren så presenterte den løysinga, nemleg ei avgradering av samandraget som Riksrevisjonen gav. Det hadde etter mitt syn vore den kloke løysinga, ho som eit samla presidentskap bad om, og etter ein førespurnad frå kontrollkomiteen.

Når det ikkje har skjedd – etter to førespurnader, først frå presidentskapet, så frå eit fleirtal i kontrollkomiteen – synest eg det i dette tilfellet er forsvarleg og riktig at Stortinget bruker den moglegheita ein har til å vedta ei særlov som sikrar openheit om eit så viktig dokument og om dokumenta som høyrer til det. Det er bakgrunnen for at SV støttar mindretalet i presidentskapet.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Jonas Gahr Støre (A) [14:37:56]: Arbeiderpartiet ønsker at sammendraget fra Riksrevisjonens rapport om Forsvarets og politiets innsats med å sikre kritisk infrastruktur i Norge blir avgradert, slik at sammendraget som oppsummerer vurderingene, kan debatteres åpent og ærlig, slik at lærdommene om hva som ikke er gjort, og hva som må gjøres bedre, kan diskuteres åpent og ta sin plass i samfunnsdebatten som det fortjener, og slik at ikke bare regjeringen og departementene kan lære, men at vi alle kan trekke lærdommer av hva moderne samfunnssikkerhet krever av oss.

Det har – og det er verdt å dvele ved dette – vært bred enighet om behovene for denne åpenheten og om behovet for avgradering. Det har vært holdningen til en samlet kontrollkomité, det har vært holdningen til et samlet presidentskap, og det har vært holdningen til de som har utført revisjonen og skrevet sammendraget, et samlet kollegium i Riksrevisjonen, for øvrig av personer med veldig bred erfaring fra dette hus.

Men det er altså en holdning som ikke deles av ledelsen i Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet – kanskje særlig Forsvarsdepartementet, får vi inntrykk av. De har aktivt og ved flere anledninger motsatt seg anmodningene, og de har til og med forsøkt å endre sammendraget på en

måte som skulle mildne eller dempe kritikken – et forsøk Riksrevisjonen forståelig bestemt sa nei til.

Det er et ønske som ikke deles av statsministeren, som passivt bare viser til at dette ikke er hennes ansvar, og at de to departementene er eiere av sin gradering – en statsminister som før valget sa at landet trengte sterkere ledelse i beredskapsarbeidet, som lovet bedre gjennomføringskraft, og som innførte et såkalt beredskapselement på Statsministerens kontor som skulle sikre bedre samordning.

Dette er svært beklagelig. La meg gå til kjernen, også jeg: Selv om dette er en rutinemessig evaluering fra Riksrevisjonen av arbeidet med objektsikring, kommer vi ikke unna at dette handler om hvordan landet og myndighetene trekker lærdom av hva vi erfarte 22. juli 2011. Regjeringen den gangen ba om en åpen og ærlig gjennomgang, og vi fikk det, gjennom Gjerv-kommisjonen, som pekte på en rekke områder der det var påkrevd med forsterket innsats, bl.a. når det gjelder objektsikring.

Dette er av største betydning, og la oss bare minne om hva et objekt er i denne sammenheng. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap omtaler det som «samfunnets kritiske funksjoner»: vann- og matforsyning, elektrisitet, elektronisk kommunikasjon og transportsystemer. Manglende objektsikkerhet vil kunne ramme oss alle. Slik sett er det å anse som ekstraordinært viktig å sørge for åpenhet.

Åpenhet, ofte brutal åpenhet, lå til grunn for Gjerv-kommisjonens arbeid. Og da er vi ved det spesielle: Ved første korsvei, ved første grundige gjennomgang av oppfølgingen, er det slutt på åpenheten. Da går gardinen ned. Stortinget må gjerne debattere innholdet, men det må skje i lukkede og lydtette rom. Det står knapt til troende. Jeg har lest Gjerv-kommisjonens rapport. Jeg har lest Riksrevisjonens sammendrag. Og jeg må si det slik: Hvis Gjerv-kommisjonens rapport kunne være offentlig, så er det helt umulig for meg å forstå at ikke dette sammendraget også kan være det, og at det holdes hemmelig.

Nå er jo den åpne delen av Riksrevisjonens gjennomgang alvorlig nok. Her står det å lese at det er risiko for at verken politiet eller Forsvaret sammen eller hver for seg vil være i stand til å utøve tilstrekkelig beskyttelse og sikring av viktige objekter ved en trusselsituasjon, og det er risiko for at viktige funksjoner settes ut av spill som følge av manglende objektsikkerhet.

Dette er i korthet hva saken handler om etter gjennomgangen i 2015. Men det viktige nå er jo at vi står i 2017 og ber om en åpen debatt om hvordan dette kunne skje, hvem hadde ansvaret, og hvem tok for lett på det. Men enda viktigere: Hva er status i dag? Er objektsikringen bedre, mer forsvarlig? Klarer politiet og Forsvaret, sammen eller hver for seg, å gjøre den jobben vi må kunne forvente? I høringen kom det så mange motstridende meldinger at det er høyst uklart om det står bedre til nå, og det er uholdbart.

Jeg gjentar: Den åpne delen rommer kjernen i kritikken. Vi har ikke bedt om noen omtale eller offentliggjøringer av enkelte objekter eller noen annen del av gjennomgangen som åpenbart bør unntas offentlig innsyn. Det er når statsministeren rekker hendene i været og sier at dette ikke er hennes ansvar, når hun overlater til to fagdepartementer å si nei til avgradering, det er da Arbeiderpartiet mener at Stortinget må ta ansvar. Stortinget må ta ansvar og sikre at konklusjonene fra gjennomgangen i Stortingets eget kon-

trollorgan kan gjøres tilgjengelig. Det er en uvanlig fremgangsmåte, men den er mulig, og den endrer ikke maktfordelingsprinsippet.

Som det heter i innstillingen i dag, har det «vært alminnelig antatt at Stortinget har kompetanse til å avgradere og offentliggjøre opplysninger beskyttet av hensyn til offentlige interesser.»

Fra Frøiland-utvalget er det sitert at «Stortinget har kompetanse til å avgradere opplysninger, samt et vidt skjønn til å avgjøre hva som ellers bør være hemmelig av hensyn til offentlige interesser».

Arbeiderpartiet har ingen tradisjon for å avgradere og legge åpent ut opplysninger som ikke burde være offentlig. Alle forstår at det innen terrorberedskap finnes en rekke opplysninger som ikke kan legges ut til offentlig innsyn. Jeg tror at i Arbeiderpartiet forstår vi det bedre enn de fleste, etter å ha sittet i ansvarsposisjoner lenger enn noe annet politisk parti.

Dette handler ikke om å legge ut for allment skue hemmelige dokumenter fra regjeringen. Det handler om et overordnet sammendrag av hva vårt eget kontrollorgan, Riksrevisjonen, har funnet når de har gjennomgått regjeringens oppfølging av Stortingets vedtak. Når vi går inn for at Stortinget sikrer avgradering, er det fordi vi tar ansvar.

Flertallet, som går mot avgradering, avviser ikke at det er mulig å gjøre det. De skriver at «Stortinget kun unntaksvis bør benytte sin mulighet til å avgradere hemmeligstemplede dokumenter». Jeg er enig med presidenten og resten av flertallet: kun unntaksvis. Men dette er et tilfelle som påkaller unntaket.

Flertallet skriver også at «unntak fra det prinsipielle utgangspunktet om å ikke overprøve regjeringens vurderinger i graderingsspørsmål bør (...) forbeholdes ekstraordinære situasjoner». Men det er jo dette som er forholdet. Dette er en ekstraordinær situasjon, så Stortinget må ta ansvar. Å gå inn for avgradering er ikke å rokke ved verken sikkerhetsloven eller maktfordelingsprinsippet. Tvert imot, regjeringens bruk av sikkerhetsloven for å nekte avgradering er med på å svekke tilliten til loven.

La meg sitere riksrevisor Foss, som i klare ordelag er uenig i at sammendraget skal hemmeligholdes med hjemmel i sikkerhetsloven. Han sier:

«Jeg mener sikkerhetsloven her var brukt på en måte som var mer tjenlig for å forsvare departementets og Forsvarets forsømmelser enn å forsvare noe som gjaldt rikets sikkerhet».

Representanten Grøvan snakket om at regjeringen må kunne bruke sine verktøy. Det er jeg enig i. Men det er Stortingets ansvar å sette foten ned når verktøyet misbrukes, og Stortinget må holde hodet kaldt. Jeg tar til etterretning at representanten Tetzschner mener han selv er en bekymret middelaldrende mann. Han burde bruke sin beymring på en annen måte enn han har gjort her i dag.

Så la meg gjenta: Referanserammen for denne saken er 22. juli-kommisjonens rapport om «ressursene som ikke fant hverandre». Arbeiderpartiet var terroristens mål, og vi tapte våre unge. Vi lovet åpenhet, og vi innfridde på det punktet. Etter Gjorv-kommisjonens sviende kritikk måtte vi erkjenne en beredskap som sviktet da det gjaldt som mest.

Nå er det snart seks år siden. Likevel mener Riksrevisjonen at sentral beredskap ikke er på plass. Statsminister,

justisminister og forsvarsminister insisterer på å holde deler av Riksrevisjonens kritikk hemmelig for befolkningen slik at den ikke kan diskuteres opplyst og offentlig. Det er et tilbakeslag for den åpenhetslinjen som kom etter 22. juli. Det gjør det vanskeligere for folk å forvise seg om at det som ikke holdt mål i 2015, holder mål nå i dag, i 2017. Det er alvorlig.

Michael Tetzschner (H) [14:47:23]: Når man snakker mye, er det kanskje ikke evnen til å lytte som er mest utviklet. Jeg henviste til rekken av middelaldrende, bekymrede menn. Man får se på talerlisten før og etter meg om den bryter med det inntrykket.

Når det gjelder innholdet i det representanten Støre sier, argumenterer han som om Riksrevisjonen plutselig har blitt en av våre sikkerhetsinstanser som er tillagt etter sikkerhetsloven å vurdere gradering, og eventuell avgradering eller nedgradering. Hvis man ikke har det systemet klart for seg når man uttaler seg i saken, vil man lett kunne falle ned på det resonnementet at det er tidligere hederskronede medlemmer – som nå enten er leder av Riksrevisjonen eller sitter i revisjonsutvalget – sin saksbehandling og skjønnsutøvelse som skal være førende for Stortinget.

Det styringssystemet kjenner vi ikke. Da må vi igjen presisere, selv om det kan irritere noen, at det er slik at selv om Riksrevisjonen leverer en rapport til Stortinget som er nedgradert, er det ikke fordi de er informasjonsutsteder i disse tilfellene, men fordi de har basert sin rapport på sikkerhetsinstanser som er utstedende informasjonsansvarlig etter sikkerhetsloven. Da er det disse instansene, ikke Riksrevisjonen og heller ikke partigrupper her, som kan bestemme seg for å overprøve det skjønnet. Hvis det skal skje, må det skje gjennom et lovhjemmelsvedtak i Stortinget. Derfor hadde det vært fint om representanten Støre ikke nøyde seg med å sitere brokker av det juridiske notatet som har kommet fra konstitusjonell avdeling, men hele. Jeg regner med at det lå til grunn for deler av hans resonnement.

Det ble også stilt spørsmål om hvor vi står i dag. Da kan jeg vise til Meld. St. 10 for 2016–2017, som har vært kjent siden desember og formodentlig ligger på Støres bord når han er hjemme og har kommet seg i orden etter landsmøtet. Der står disse tingene, ikke minst oppfølgingen av 22. juli-oppdraget som ble gitt av Stortinget. Det står opplistet der og er et helt vedlegg, og det er ganske imponerende hva som har skjedd. Dette er faktisk tilbakemeldinger til Stortinget – også om det som ikke er fullført, helt åpent – og er av nyere dato enn selve den revisjonsrapporten som vi diskuterer nedgraderingen av.

Ellers vil jeg si at representanten Støres innlegg er preget av at han ikke følger disse sakene på så nært hold som hans partifeller ellers gjør i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Jeg vil gå over til komitéleder Kolberg, som åpnet sitt innlegg med å si at vi står overfor en nærmest dramatisk situasjon, hvor kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde bedt om å få den versjonen som regjeringen var villig til å nedgradere til, og som Riksrevisjonen sa nei til. Det var bare det at Kolberg selv, i VG den 22. februar i år, ikke ville ha den rapporten, den som han nå etterlyser med stor dramatik fordi Kristelig Folkeparti også gjerne vil ha den. En samstemt komité vil gjerne ha den fordi det er det regjeringen, dvs. departementene, har kunnet gi fra seg av nedgradert informasjon. Det blir, om jeg får lov til å bruke

det uttrykket, litt hult å stå her og etterlyse, med litt dramatiske retoriske virkemidler, en rapport som man avviste å ville ha innsyn i, gjennom mediene den 22. februar. Den rapporten finnes og er antagelig også lett å få tak i.

Til representanten Lundteigen som sier at dette ikke har noe med juss, men med politikk å gjøre: Ja, ja, hvis man er medlem av landets lovgivende forsamling, må man finne seg i å høre juridiske argumenter og av og til også henvisninger til konstitusjonelle spilleregler. Igjen: Riksrevisjonen er ikke den rette myndighet til å nedgradere det som andre instanser har truffet av beslutninger etter sikkerhetsloven og beskyttelsesinstruksen.

Jeg synes det er oppsiktsvekkende at Senterpartiet og Arbeiderpartiet argumenterer for en ordning som rett og slett er i strid med den sikkerhetsloven som Stortinget vedtok den 20. mars 1998, og beskyttelsesinstruksen som er utarbeidet i medhold av denne. Og da er det slik at Riksrevisjonens – ja, jeg skal ikke gå tilbake til det.

Jeg vil bare takke for debatten, og særlig for de delene av debatten som har befattet seg med saken, nemlig nedgradering.

Martin Kolberg (A) [14:53:16]: Først bare en merknad. Jeg vil at det skal være sagt, før debatten er slutt, at det er grunn til å merke seg at justis- og beredskapsministeren, som jo sitter med betydelig ansvar for dette, ikke har funnet grunn til å være til stede i Stortinget under denne debatten. Det virker som om forsvarsministeren heller ikke har tenkt å delta i debatten – det virker i hvert fall ikke slik – men nå ser jeg at jeg kan trekke det tilbake, og det er fint hvis hun kommer opp og sier noe. Jeg tenkte at hun kanskje tenkte at dette var Stortingets debatt, og at hun ikke ville kommentere den. Men nå gjør hun det, slik at da faller det på plass. Det er fint.

Så har representanten Gahr Støre på en utmerket måte redegjort for Arbeiderpartiets prinsipielle posisjon i saken, og jeg viser til det, men ettersom flere av representantene, spesielt representanten Tetzschner – og Grøvan, litt overraskende, vil jeg si – kom med sterke prinsipielle angrep på Arbeiderpartiet og på meg, vil jeg også kommentere det kort.

Det er ingen som kan betvile at Stortinget har full rett til å føre den debatten som føres her i dag. Som det ble sagt fra Gahr Støres side: Presidentskapets flertall avviser heller ikke det på prinsipielt grunnlag, så påstandene fra representantene Tetzschner og Grøvan om at dette er et brudd på maktfordelingsprinsippet, bygger på fullstendig sviktende juridisk og konstitusjonelt grunnlag. Det er heller ingen som noen gang har kunnet beskylte Arbeiderpartiet for å sette landets sikkerhet i fare. Jeg gjør Stortinget oppmerksom på at vi har hatt to hemmelige rapporter til behandling i kontroll- og konstitusjonskomiteen, om våre fregatter og om denne saken. Arbeiderpartiet har ikke tatt initiativ til avgradering av de dokumentene som helt åpenbart ville utfordre sikkerhetssituasjonen i landet – har aldri gjort det og gjør det ikke i denne saken heller.

Så vil jeg gjennom presidenten minne representanten Tetzschner om at han og jeg i fellesskap – i fellesskap og i enighet – gikk til presidentskapet og ba om avgradering. Det er det kanskje nødvendig at Tetzschner tenker gjennom når han framfører en så sterk prinsipiell argumentasjon og et angrep på meg og på Arbeiderpartiet. Det var slik at vi mente at et sammendrag var av en slik karakter at

det kunne lette på trykket, for vi visste ikke helt hvordan vi skulle gjøre det fordi vi satt med denne hemmelige rapporten som ingen ber om avgradering av. Sånn var det. Det var for å skape en lempelig situasjon for Stortingets plenum.

Men nå, fordi vi får det vedtaket vi formodentlig får, foranlediget av presidentskapets flertall og av Stortingets president, vil det bli en hemmelig prosess. Det får dere ta ansvar for, som står for det. Det gjør ikke vi andre. Vi skal gjøre det absolutt beste ut av det, men at denne delen av debatten, som er så viktig for befolkningens sikkerhet, ikke kommer til offentlig uttrykk, må da bæres av en konstitusjonell praksis som jeg mener er feil i dette tilfellet. Presidentskapet burde tatt, som jeg sa i mitt innlegg, Stortingets parti i denne saken, fordi det ikke utfordrer sikkerhetslovens intensjon og praksis. Tvert imot styrker det sikkerhetsloven når Stortinget sier at her går grensen for hvordan den kan brukes.

Så gjør Grøvan et skille. Han sier at han forstår ikke skillet fra min side mellom å ikke avgradere den rapporten som vi har ett eksemplar av, og sammendraget. Det er jo helt åpenbart. Det er fordi at i den hemmelige rapporten ligger alle de opplysningene som ikke bør avgraderes, og som vi aldri har bedt om blir avgradert. Den sammenligningen er ikke relevant, og jeg bare tilbakeviser den.

Til slutt – så langt i alle fall – til dette som framføres om at jeg på et feil og dramatisk grunnlag henviser til det som jeg sa til slutt i innlegget mitt, nemlig at jeg nå vil ta imot en rapport jeg før ikke har sagt at jeg vil ta imot, som representanten Tetzschner sa. Nei, det er klart: Jeg sa at jeg vil ikke ta imot den rapporten som et alternativ til Riksrevisjonens rapport som vi ikke får til behandling fordi den er gradert. Det burde vært åpenbart for alle stortingsrepresentanter at vi ikke skal undergrave vår egen riksrevisjons autoritet ved å akseptere at Forsvarsdepartementet sensurerer Riksrevisjonen. Derfor sa jeg at jeg vil ikke motta det dokumentet, men etter initiativ fra flere i komiteen i forrige møte ba man om å få den for å se forskjellen, og det er en annen problemstilling. Men Forsvarsdepartementet har altså ikke funnet grunn til å greie å sende den over i løpet av uke, til tross for at vi ba om å få den før denne debatten. Det føyer seg inn i det mønsteret vi har sett ved behandlingen av denne saken, helt konsekvent, nemlig at det har gått vinter og vår. Denne alvorlige saken har nå ligget i Stortinget i fem måneder før den kommer til behandling, på grunn av fram og tilbake og fram og tilbake og fram og tilbake. Jeg vet ikke om det er effektiv parlamentarisk kontroll – det er det selvsagt ikke.

Det siste handler om det jeg vil si er en ikke tilstrekkelig respekt for Stortinget. Derfor har jeg mine ord i behold når jeg karakteriserer behandlingen av dette på den måten som jeg nå har gjort.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:00:38]: Jeg skal innrømme at jeg var noe i tvil om hvorvidt jeg som statsråd skulle være til stede i salen i dag. Bakgrunnen for det er egentlig det som komiteens leder var inne på i sitt avslutningsinnlegg, nemlig at dette i utgangspunktet er en sak der Stortinget behandler Stortingets egne rammer, prosedyrer og praksis for håndtering av gradert informasjon, altså en intern sak hvor statsrådets deltakelse normalt ikke vil være naturlig. Samtidig går de underliggende problemstillingene i saken til kjernen av forholdet mel-

lom storting og regjering og innebærer et ønske fra mindretallet om å utfordre forvaltningens faglige vurderinger, i dette tilfellet en tydelig sikkerhetsfaglig vurdering, som det i henhold til loven nettopp er forvaltningen som har kompetanse til å gjøre. Konstitusjonelt og overfor Stortinget er det jeg som er ansvarlig for disse vurderingene, og jeg har derfor valgt å være til stede.

Riksrevisjonens rapport om politiets og Forsvarets objektsikring for budsjettåret 2015 er en del av Riksrevisjonens ordinære revisjon av forvaltningen, eller som representanten Gahr Støre sa i sin innledning: en rutinemessig revisjon. Rapporten peker på enkelte svakheter og mangler som det er viktig å få rettet opp, og dette har departementet arbeidet med over tid. Forsvarsdepartementet ga derfor en rekke pålegg til Forsvaret om å iverksette forbedringstiltak allerede før den endelige revisjonsrapporten forelå i fjor høst, og Forsvaret har siden det levert flere statusrapporter. Disse viser at flere av svakhetene allerede er rettet opp, mens andre er under god oppfølging, og dette skjer i et nært og godt samarbeid mellom politiet og Forsvaret.

Både justisministeren og jeg redegjorde grundig for dette og for status i dag under Stortingets åpne høring, og jeg går derfor ikke mer inn på substansen i dag, men kommer tilbake til det når Stortinget skal behandle innstillinga fra komiteen.

Regjeringa er selvfølgelig opptatt av at Stortinget skal få behandlet denne saken på en grundig og god måte. Det er derfor viktig at Stortinget har fyllestgjørende informasjon om de forhold som er påpekt i Riksrevisjonens rapport.

Stortinget har hatt fullt innsyn i alle Riksrevisjonens ugraderte og graderte funn, merknader og anbefalinger i saken siden oktober i fjor. Departementenes graderte svar har ligget ved rapporten, og det er derfor lagt til rette for en god og grundig behandling av saken. Fra samme tid har offentligheten vært kjent med den ugraderte omtalen av hovedfunnene og kritikken, men da ikke detaljer som er sikkerhetsgradert. Det har kommet gjennom Riksrevisjonens hoveddokument for revisjonen av departementene i 2015 og gjennom Riksrevisjonens offentlige presentasjon av saken. Departementenes ugraderte svar er også inntatt som del av Riksrevisjonens offentlige dokument.

Jeg er glad for at det så tydelig i dag kommer fram at det ikke er noen av partiene på Stortinget som utfordrer graderingen av selve hovedrapporten. Temaet for diskusjonen i dag er altså om ytterligere et sammendrag, i tillegg til den ugraderte omtalen i Riksrevisjonens hoveddokument for revisjonen av departementene i 2015, også skal kunne gjøres offentlig.

Det er ikke uvanlig at Stortinget og Stortingets organer behandler sikkerhetsgradert informasjon, og i 1999 ble Stortingets forretningsorden endret og utvidet for å presisere reglene for Stortingets håndtering av gradert informasjon, jf. forretningsordenens § 75. Det er derfor rutiner for både møter, høringer og oppbevaring av dokumenter, slik at graderte opplysninger kan behandles på en forsvarlig måte.

Jeg vil også vise til at dette nylig ble ivarettatt på en god måte ved Stortingets behandling av revisjonene av Heimevernets operative evne og fregattenes operative evne. For den siste ble det også utarbeidet et ugradert sammendrag, i nært samarbeid med Riksrevisjonen. Dette hensynet ivaretas også på en svært god måte i de årlige graderte vurde-

ringene av operativ evne som gis til utenriks- og forsvarskomiteen. Jeg har i min korrespondanse med Stortinget i denne saken tatt opp flere ganger at sikkerhetsgraderte opplysninger må håndteres i tråd med regelverket.

I vårt parlamentariske system er det altså lagt til rette for at Stortinget på en forsvarlig måte kan være informert om og behandle saker av denne karakter, og det er disse prosedyrene regjeringa har fulgt.

Det er svært viktig at Stortinget fører parlamentarisk kontroll, og at den som hovedregel skjer åpent. I denne saken har Stortinget gjennomført åpne høringer, men det er også viktig at Stortinget har mekanismer for lukket og fortløpig behandling av gradert informasjon. Dette er en integrert del av det representative demokratiet, der representantene fører kontroll på vegne av befolkningen også i saker som etter sin karakter ikke fullt ut kan offentliggjøres. Det er i både Stortingets og regjeringas interesse, fordi det muliggjør grundig behandling av slik informasjon. Det er også viktig for at regjeringa skal kunne ivareta sin informasjonsplikt etter Grunnloven § 82 til å framlegge nødvendig og dekkende informasjon for Stortinget.

Riksrevisjonen ble møtt av både justis- og forsvarssektoren med full åpenhet, og de ble også gitt fullt innsyn i både styrker og svakheter. Siden vesentlige deler av informasjonen var sikkerhetsgradert, var det også en forutsetning at den ble behandlet deretter.

Offentligheten har fått informasjon om Riksrevisjonens kritikk, og det skulle også bare mangle. Dette har skjedd gjennom den ugraderte omtalen av revisjonen i Riksrevisjonens hoveddokument og gjennom Riksrevisjonens offentlige presentasjon av saken.

Den 20. og 21. mars i år ble det gjennomført to åpne høringer i Stortinget, som også ga offentligheten et godt innsyn i saken. Både regjeringa, inkludert statsministeren, ansvarlige etatsledere og andre var representert i høringen for å svare på Stortingets spørsmål.

Riksrevisjonens kritikk er også behørig dekket i mediene. Fra rapporten ble lagt fram av Riksrevisjonen i oktober i fjor, har saken blitt omtalt hele 600 ganger i redaksjonelle oppslag, debatter og kommentarer. I mars i år utgjør denne saken 15 pst. av all omtale av Forsvaret, og det er mye. I den sammenheng framstår det kanskje noe underlig at mindretallets utslagsgivende argument for å overprøve den faglige vurderingen og graderingen, er «hensynet til å få en reell offentlig debatt om sentrale samfunnsspørsmål».

Det er altså godt kjent at Riksrevisjonen har påpekt svakheter i visse deler av beredskapen for objektsikring for 2015. Dette er ikke noe regjeringa verken kan eller ønsker å legge lokk på.

Politiets og Forsvarets objektsikring består i å sikre viktige eiendommer, områder, bygninger, anlegg, transportmidler og materiell mot sikkerhetstrusler. Politiets sikkerhetstjeneste, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet sier i sine trussel- og risikovurderinger for 2017 at Norge og norske interesser utsettes for fremmed etterretningsvirksomhet som kan ha et stort skadepotensial. Gjennom etterretningsvirksomheten hentes det ut informasjon om sivil og militær infrastruktur. I en spent situasjon eller under en terrortrussel kan trusler og anslag mot viktig infrastruktur bli brukt til å øve press og skape kaos. Jeg vil også her, som jeg gjorde i høringen, minne om den ganske betydelig endrede sikkerhetspolitiske situasjonen Norge og

andre land står overfor. Jeg er derfor helt uenig i det representanten Lundteigen sier, at å trekke inn spørsmålet om spionasje er «å skyte meget, meget langt over mål». Tvert imot er det midt i kjernen av det som er sikkerhetsmyndighetenes vurderinger og vurderingstemaer.

Den etterretningsmessige interessen for viktige norske objekter omfatter også å skaffe seg mest mulig presis informasjon om eventuelle svakheter i politiets og Forsvarets arbeid med å sikre objektene. Dette gjelder f.eks. informasjon om hvor svakheter finnes i arbeidsprosesser, operativ evne, informasjonsflyt, planlegging, kompetansetiltak og sikringstiltak. Kompromittering av informasjon som gir innsyn i disse forholdene, vil kunne inngå i grunnlaget for framtidig spionasje og i verste fall også i planlegging av sabotasje, terror og væpnet angrep. Med andre ord er det viktig ikke å peke ut området der potensielle trusselaktører kan lete etter informasjon som er relevant for deres ønske om å skade norske interesser. Det finnes trusselaktører med betydelige ressurser, betydelig kompetanse og evne og vilje til å utfordre og skade norske interesser.

Presidentskapet slår i sin innstilling klart fast at det er utsteder av informasjonen som har kompetanse til å vurdere graderingsspørsmålet. I denne sammenheng er det altså Forsvarsdepartementet, ikke Riksrevisjonen eller andre, som er utsteder av informasjonen. Jeg sier det på den måten, fordi det er Riksrevisjonen som har gitt rapportene, men det er på bakgrunn av informasjon som er utstedt av departementet, og det hersker ingen tvil om at det da er departementet som er utsteder av informasjonen. Den kompetansen omfatter også spørsmålet om av- eller nedgradering. Det følger av lov og forskrift, i tillegg til internasjonalt anerkjente prinsipper, og bygger på det som er en rimelig og naturlig funksjonsfordeling mellom statsmaktene. Det er naturlig at den som utsteder informasjonen, og som sitter med etterretningsinformasjon, informasjon om hvordan potensielle trusselaktører opererer, og hvilken informasjon de søker, er nærmest til å vurdere hvilket skadepotensial kompromittering av informasjonen kan ha.

Jeg syns også det ville være fristende å spørre særlig representanten Lundteigen, som tok det direkte opp. Han sier at «det ikke er saklig grunnlag for gradering etter sikkerhetsloven, sett fra vårt ståsted». Jeg er nysgjerrig på hvilket faglig grunnlag representanten Lundteigen bygger den antakelsen på.

Jeg registrerer for øvrig at det er enighet i presidentskapet om at det må særlig tungtveiende samfunnsmessige hensyn til dersom Stortinget ved lov skal avgradere informasjon i strid med hva den kompetente myndigheten mener er tilrådelig. Sikkerhetsgradert informasjon er jo taushetsbelagt nettopp ut fra hensynet til offentlige interesser – det å ikke øke potensielle sårbarheter i samfunnet. I denne aktuelle saken har Stortinget hatt full tilgang til all informasjon som grunnlag for å gjennomføre sitt kontrolloppdrag, og offentligheten er kjent med hovedfunn og kritikk gjennom Riksrevisjonens ugraderte omtale og offentlige presentasjon av saken, Stortingets åpne høringer og en omfattende debatt og omtale av saken i mediene.

Det er viktig å huske på at sikkerhetsloven snakker om både objektsikkerhet og informasjonssikkerhet, det å verne om informasjon som, dersom den kommer ut eller kompromitteres, kan ha skadefølger.

Forsvarsdepartementet er, som utsteder av informasjonen i det aktuelle sammendraget fra Riksrevisjonen, etter sikkerhetsloven pålagt å gradere informasjon som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. Dette er ikke noe vi kan velge å se bort fra. Forsvarsdepartementet har behandlet gradering av saksdokumentene i denne saken på lik linje med andre saker og gjort en grundig faglig vurdering av informasjonens skadepotensial. At en sak får oppmerksomhet i media, som den skal og bør få, kan ikke være grunn til å se bort fra de hensyn til informasjonssikkerhet som vi er pålagt gjennom sikkerhetsloven.

Det er Forsvarsdepartementets vurdering at Riksrevisjonens forslag til ytterligere et ugradert sammendrag i sum inneholder opplysninger som, dersom de blir kompromittert, i noen grad kan medføre skadefølger for rikets sikkerhet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser. Derfor skal informasjonen graderes.

Lovens vilkår for å sikkerhetsgradere informasjon er at sikkerhetsmessige grunner gjør dette nødvendig. I en vurdering av sikkerhetsgradering må også dokumentets innhold som helhet vurderes. Den samlede informasjonsmengden i det aktuelle dokumentet utgjør en kunnskapsbase som er skjermingsverdig i henhold til sikkerhetsloven, fordi den samlet og sammenstilt berører rikets sikkerhet og vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

Det er blitt forsøkt skapt et inntrykk av at regjeringa har gradert Riksrevisjonens forslag til ytterligere et gradert sammendrag for å beskytte seg mot kritikk eller å unndra seg kritikk. Jeg vil på det sterkeste tilbakevise dette. Regjeringa ser Riksrevisjonens funn som alvorlige, viktige og nødvendige, noe både justisministeren, statsministeren og jeg var klare på i høringene i mars.

Vi ønsker en offentlig debatt om sikkerhet og beredskap, og det mener jeg vi har fått gjennom den tida som har gått fra oktober til nå. Samtidig må vi sørge for at sikkerheten og beredskapen ikke blir skadelidende ved å se bort fra sikkerhetslovens bestemmelser om gradert informasjon. Norsk terror- og krigsberedskap er et område der mye informasjon må være sikkerhetsgradert, og det kan derfor ikke være full åpenhet på dette området. Det opplever jeg også det er forståelse for i Stortinget, gjennom de innleggene som er blitt holdt her. Kritikk kommer tydelig fram også i dokumenter der detaljeringsgraden i de sikkerhetsgraderte opplysningene er mindre.

Det har ikke manglet på kritikk, til tross for at enkelte opplysninger altså har vært gradert av hensyn til rikets sikkerhet.

Når det gjelder departementets utkast til et mulig sammendrag til Riksrevisjonen, håndterte departementet det på samme måte som da vi hadde et samarbeid med Riksrevisjonen om fregattrapporten, et samarbeid som resulterte i et ugradert sammendrag, som jeg tror alle parter var godt fornøyd med. Jeg vil også sterkt avvise at dette skulle være sensur. Dette var et forsøk på å kunne gi et ytterligere gradert sammendrag, men som ikke inneholdt de sikkerhetsgraderte detaljene som må beskyttes etter sikkerhetsloven. Jeg tar til etterretning at Riksrevisjonen ikke ønsket å gjøre det. Likevel har vi som intensjon å sende over – det er klart til oversendelse i dag – dette forslaget til sammendrag til komiteen, så komiteen kan lese det. Jeg vil allikevel understreke hovedpoenget, nemlig at utgangspunktet her er et sammendrag som ikke er avgradert. For komiteens informasjon kan det derfor være nyttig å se på en sammenstil-

ling, men det er altså noe av det som kan være utfordrende i et sikkerhetsmessig perspektiv. Men det er altså på vei over til komiteen.

Jeg ser det som viktig at Stortinget får behandlet denne saken på den måten Stortinget ønsker. Samtidig må det tas hensyn til nødvendig sikkerhetsgradering. Regjeringa har i denne saken forholdt seg til lovverket som er fastsatt av Stortinget, som slår fast at det er utsteder av informasjonen som er ansvarlig for å påse at den gis riktig sikkerhetsgradering og behandles i tråd med de krav som følger av sikkerhetsloven. Jeg registrerer imidlertid at mindretallet retter kritikk mot at jeg følger sikkerhetsloven i denne saken, og det kan jeg bare ta til etterretning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Kolberg (A) [15:17:44]: Det er til den siste delen av statsrådens innlegg – knyttet til det etterlyste notatet. Den henvendelsen gikk til regjeringen i forrige uke – for en uke siden. Statsråden og alle som arbeider med dette i departementet, er sikkert meget klar over behovet for at vi fikk den opplysningen før denne debatten. Da er spørsmålet mitt enkelt, men presist: Hvorfor har ikke Stortinget fått dette oversendt, slik komiteen enstemmig ba om?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:18:16]: Med forbehold om at jeg nå ikke husker den nøyaktige ordlyden i brevet, framsto det ikke, slik jeg husker det, i brevet som at komiteen ba om det før dagens debatt. Det kan være at jeg husker feil – jeg tar alle mulige forbehold om det. Vi hadde også bak oss den situasjonen at regjeringa og Forsvarsdepartementet varslet gjennom dialog i pressen at vi hadde til hensikt å oversende dette til komiteen. Da kom tilbakemeldingen nokså kontant fra komitélederen om at det kunne vi bare la være å sende. Vi har til hensikt å sende dette over, men vi har den erfaring fra tidligere saker i komiteen at når vi har kommet med informasjon samme dag som det f.eks. skal være en debatt eller en høring, har det også blitt kritisert av komiteen. Men igjen: Denne er på vei over til komiteen.

Martin Kolberg (A) [15:19:12]: Igjen: Jeg har redegjort for hvorfor jeg sa det jeg sa tidligere. Det bør ikke bli brukt på nytt, for det var noe helt annet. Det var at det skulle være et alternativ til Riksrevisjonens rapport. Det avviste jeg på det grunnlaget, så det er allerede sagt.

Ordlyden i brevet er helt korrekt: oversendes uten opphold. Det har ligget ferdig, men det kommer altså ikke til tross for at departementet er meget godt orientert om at denne debatten, som vi har her i dag, skal finne sted. Det er en prinsipielt viktig debatt, og komiteen ba om det. Så det svaret som statsråden gir, er selvfølgelig ikke et fyllestgjørende svar. Det er et svar som igjen viser det jeg sa fra talerstolen i stad: Det føyer seg inn i rekken med hensyn til hvor lang tid det går før Stortinget kan få denne saken til reell behandling. Nå har det gått fem måneder, og det er uforvarsvarlig lenge – selvfølgelig.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:20:12]: Det forslaget vi leverte til Riksrevisjonen til ytterligere et ugradert sammendrag, vil fortsatt framstå som et alternativ til Riksrevisjonens sammendrag, fordi det ikke er avgradert.

Vi har, som sagt, som intensjon å sende det over nå. Jeg mener for øvrig ikke at dette har vært en unormalt lang saksbehandlingstid. Vi har søkt å svare på de henvendelsene komiteen har sendt, enten via statsministeren eller direkte til oss, så snart som mulig i hele dette saksforløpet. Vi ser fram til den videre behandlingen av saken og selvfølgelig også til debatten vi skal ha i Stortinget om sakens substans og realiteter.

Abid Q. Raja (V) [15:20:56]: Jeg slutter meg i utgangspunktet til det komitélederen her stilte spørsmål om. Ut fra det jeg forstår, er dette det sammendraget dere har skrevet, altså departementet har skrevet. Det har vært ferdigskrevet en stund, så man har bare bedt om å få en kopi av dette. At det skal ta en uke å få dette oversendt, framstår veldig uforståelig, og at man hadde hatt dette for eventuelt å sammenstille det opp mot det sammendraget som riksrevisoren har gjort, i denne debatten, ville selvfølgelig vært vesentlig for denne debatten. Men i og med at jeg ikke har lest det, er det vanskelig å stille et konkret spørsmål med bakgrunn i det, men vil statsråden si hva som er den vesentlige forskjellen mellom det som departementet har skrevet, og det sammendraget som riksrevisoren har skrevet?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:21:43]: Jeg kan naturlig nok ikke gå inn på detaljene i det uten å legge fram det som er gradert informasjon, hvis man også forteller noe om forskjellen. Men på generelt grunnlag kan jeg si at det har noe mindre detaljeringsgrad. Kritikken kommer tydelig fram, og svakheter og mangler kommer tydelig fram, men har mindre detaljeringsgrad. Det at sammendraget har vært ferdigskrevet en stund, er for så vidt et argument som bare delvis er dekkende, fordi for det første har Forsvarsdepartementet tidligere søkt å sende over dette sammendraget, men fått nei fra komiteens leder. Det andre er at nettopp på grunn av den lekkasjen som har vært, var departementet nødt til å gjøre en fornyet vurdering av om dette fortsatt kunne være et ugradert dokument dersom det ble sammenstilt med et dokument som nå er lekket, i strid med sikkerhetsloven. Det er det ansvaret sikkerhetsmyndighetene, og i siste instans jeg som statsråd og vi som regjering, har for å beskytte skjermingsverdig informasjon etter sikkerhetsloven.

Jette F. Christensen (A) [15:22:57]: Etter debatten som har gått i dag og argumentene fra statsråden og representanter fra hennes parti, må jeg nesten spørre: Mener statsråden at riksrevisor Per-Kristian Foss er uansvarlig, at riksrevisoren ikke forstår sikkerhetsloven, og at riksrevisoren setter rikets sikkerhet i fare når riksrevisoren uttaler at han mener at dette kan avgraderes?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:23:24]: Det mener jeg på ingen måte, og det har jeg heller aldri sagt. Jeg sier bare at det er ikke Riksrevisjonen som har kompetanse til å vurdere det, det er sikkerhetsmyndighetene og departementene fordi det er vi som sitter på etterretningsinformasjonen, informasjon om trusler, aktører og andre. Det gjør ikke Riksrevisjonen eller andre heller for den del, og derfor er de heller ikke tillagt myndighet til å avgradere. Jeg har ikke sagt at riksrevisoren verken er uansvarlig eller setter rikets sikkerhet i fare eller ikke for-

står sikkerhetsloven, men det er altså ikke riksrevisoren eller Riksrevisjonen som har kompetanse til å vurdere graderingspørmålene.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:24:06]: Eg la merke til at forsvarsministeren tidlegare, i innlegget sitt, sa at omtale i media – frykt for det, eller at det skjedde – ikkje kunne vere grunnlag for å halde tilbake noko for ei sikkerheitsvurdering. Så forstår eg no at det likevel er gjort ei ny sikkerheitsvurdering av samandraget til Forsvarsdepartementet. Er det då slik at ein på grunn av den uheldige lekaskjen fryktar at eit samandrag skal kunne skape ein sikkerheitsrisiko? For å spørje på ein annan måte: Har Forsvarsdepartementet, på basis av dette, gjort ei ny sikkerheitsvurdering av det samandraget som no ligg klart til oversending?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:24:57]: Som jeg sa – i mitt svar til Kolberg, tror jeg det var – har vi gjort en ny vurdering, men har kommet til at dette samandraget kan gis til komiteen.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Michael Tetzschner (H) [15:25:18]: Det var representanten Kolberg som gjorde et poeng av at vi sammen, på et tidligere stadium, hadde gått inn for mer åpenhet. Det er riktig, for vi ba både Riksrevisjonen og de involverte departementene om å tenke igjennom om det var mulig å finne en felles basis for økt offentleggjøring. Men det må ikke utlegges dit hen at ikke Høyre hele tiden har vært veldig klar på at når kompetent sikkerhetsinstans treffer beslutningen, så respekterer vi den, selv om det ideelt sett hadde vært fint om henstillingen hadde nådd frem til resultater. Og det gjorde den jo også delvis ved at man fikk et eksemplar som gikk noe lenger i nedgradering, og som ble tilbudt komiteen ved komitélederen 22. februar, og som vi kunne hatt hvis man hadde sagt ja til det den gangen.

Det er jo mye man kan la passere i en debatt, men siden dette blir for protokollen, er det viktig å få uttrykt.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:26:39]: La meg først få seie at eg trur det var ei riktig vurdering av forsvarsministeren både å vere til stades i debatten og å ta ordet, med den forhistoria saka har.

Eg har heller ingenting å utsetje på hennar framstilling av dei faktiske forholda rundt det – lovverket eller andre ting. Det eg trur eit ganske stort mindretal i Stortinget er kritisk til, er klokskapen i vurderingar som har vore gjorde ut frå det, og eg vil kort ta opp eit par punkt i relasjon til hennar innlegg.

Det første er at det er heilt riktig at det er etablerte normer – og det er viktig – for korleis Stortinget på ein svarleg måte kan behandle gradert informasjon, inkludert at ein i samarbeid mellom Riksrevisjonen og departementet har funne rutinar for å lage ugraderte samandrag. Desto meir vanskeleg er det å forstå at det ikkje har vore mogleg å få til i denne saka. Fregattvåpenet og samandraget der er nemnt som eksempel. Det har både eg og andre i komiteen lese, og vi har lagt merke til at det – iallfall etter vårt beste skjønn – går lenger i detaljeringsgrad enn det ikkje-offent-

leggjorde samandraget i denne saka har gjort, iallfall etter mitt skjønn.

Det at det er så veldig mange ting som tyder på at nettopp dette samandraget utan større problem kunne ha vore gjort offentleg, gjer det vanskeleg å forstå. Saka har definitivt hatt presseomtale, men når ein les samandraget opp mot dei veldig korte snuttane som står i Dokument 1, får ein jo ei langt betre forståing av og innsikt i kvifor det kjem fram kritikk, utan at ein går inn i detaljert informasjon.

Det andre punktet eg ikkje synest forsvarsministeren gjekk inn i, var det som eg og andre har vore innom, dette at departementet og regjeringa, i høyringa og i forbindelse med den, har kome med betydeleg, konkret informasjon om situasjonen i dag som går mykje lenger i konkretiserings- og detaljeringsnivå enn det som låg i det samandraget. Det er vanskeleg å forstå at ikkje det skal vere meir problematisk enn eit svært generelt samarbeid om ting som ligg eit par år tilbake i tid, og der nosituasjonen, ifølgje regjeringa sjølv, er ganske annerleis.

Eg opplever at det er stor forståing for sikkerhetslova og for dei ganske vanskelege avvegingane for ei regjering, kanskje særleg for ein forsvarsminister, mellom openheit på den eine sida og behovet for å beskytte informasjon på den andre. Men nettopp fordi den balansegangen er så viktig og vurderingane er vanskelege, er det viktig ikkje heller å gå i den fallgruva å halde tilbake informasjon som det bør vere openheit om. Det eg trur at regjeringa har kome til å gjere i denne saka, er ikkje å passe ekstra på sikkerhetslova, men nettopp å skape meir debatt og fleire spørsmål ved å la vere å offentleggjere eit samandrag som etter skjønet til dei fleste som har vore involverte i saka, kunne tolt offentlegheit. Eg trur sikkerhetslova og balanseringa hadde stått seg betre ved det.

La meg avslutningsvis ta opp representanten Tetzschners påpeiking av dei mange middelaldrande og bekymra mennene som deltok i debatten, noko eg la merke til at presidenten heller ikkje påtalte. På egne vegner vil eg seie at det er både betydeleg aldersforskjell blant debatt deltakarne, og at det nok er opptil fleire optimistiske personar som har delteke i debatten, trass i alle grunnar til bekymring ein kan ha.

Oleemic Thommessen (H) [15:31:03]: Jeg har med interesse lyttet til denne debatten. Jeg synes det på mange måter er en viktig debatt, for den berører noen grunnleggende spørsmål knyttet også til demokratiske perspektiver.

Det er en stor styrke i vårt demokrati og i vårt system at vi har en høy grad av tillit mellom aktørene. Jeg tenker i denne sammenheng på regjering og storting. Det er en stor styrke at vi ubesværet kan ha kommunikasjon mellom f.eks. kontrollkomiteen, Riksrevisjonen og departementets avdelinger og regjeringsmedlemmer, og at vi føler en trygghet i systemet for at vi klarer å behandle gradert materiale på en god måte. Presidentskapets flertall, som har blitt tillagt noen motivasjoner under denne debatten, tror jeg i stor grad har hatt det som utgangspunkt.

Stortinget er et suverent organ i vårt land. Vi kan vedta – om ikke riktig hva vi vil, så i hvert fall langt på vei – hva vi vil. Vi kan vedta å gjøre en avgradering, men i den muligheten ligger det også et stort ansvar for å håndtere en slik makt. Flertallet har nok opplevd at mindretallets forslag utfordrer noen grunnleggende spilleregler i denne sa-

ken som ikke er i vårt demokratis interesse. Det er rett og slett fordi hvis man gjør graderingsspørsmålet – eller rikets sikkerhet, om man vil – til en del av den løpende politiske debatt og den dynamikken som skal være i dette huset, vil man fortløpende utfordre hele det problemkomplekset som knytter seg til gradering, som knytter seg til vår felles interesse og vårt felles behov for at noe faktisk også skal være hemmelig. For det er jo egentlig det denne debatten til syvende og sist handler om: Er denne saken så viktig at man vil sette spillereglene til side og utfordre det tillitsforholdet som er mellom Stortinget og regjeringen og regjeringens apparat? Presidentskapets flertall mener at svaret på det er nei. Jeg har lyttet til debatten og tar til etterretning at et mindretall mener at svaret på det er ja, men jeg har nok kanskje savnet en større oppmerksomhet rundt prinsipielle spørsmål knyttet til spillereglene enn til diskusjonen om hva vi synes i denne konkrete saken.

Jeg har også lest den rapporten fra Riksrevisjonen det er snakk om, og jeg synes også det er vanskelig å skjønne at den i vesentlig grad utfordre rikets sikkerhet. Men jeg er da heller ikke skodd for å gjøre en slik vurdering. Det er riktig som komiteens leder sa innledningsvis, at presidentskapet har ønsket å gå noen runder på om det virkelig var nødvendig at dette skulle være hemmeligstempelt, og vi har henvendt oss til regjeringen for å reise det spørsmålet på nytt. Men det interessante er ikke hva vi synes, det interessante er: Hvem er det som i henhold til våre spilleregler har det siste ordet i denne saken? Hvem i vårt system er det som har det som i min bransje ville blitt kalt «final cut» – som til syvende og sist må ta stilling til hva som tjener rikets sikkerhet når det gjelder hva som kan offentliggjøres, og hva som ikke kan det? Flertallet i presidentskapet har altså ment at for første gang å skulle vedta en nedgradering av et dokument av denne art ville sette en praksis i dette hus – vi er alle kjent med betydningen av den typen beslutninger – som ville sette dette i spill, som ville sette graderingsspørsmålet og hele den tillitssfæren det er omgitt av, i spill. Det mener vi denne saken ikke var egnet til, eller tilstrekkelig omfattende og viktig til.

Så vil jeg gjerne understreke at – nei, flertallet i presidentskapet er ikke regjeringens utsendte lange armer i Stortinget. Vi har et selvstendig ansvar for å ivareta det som er Stortingets arbeid, og det mener jeg vi gjør etter beste skjønn. Med det tar jeg denne debatten til etterretning. Jeg synes den har vært interessant fordi den belyser sider ved et spørsmål som er grunnleggende for hvordan vi skal jobbe, og hvordan vårt demokrati skal utvikle seg videre, og her er det sikkert rom for å ta med seg erfaringer fra flere kanter.

Jonas Gahr Støre (A) [15:38:06]: Jeg har lyst til å begynne med å anerkjenne forsvarsministerens innlegg som redelig og godt argumentert ut fra hennes posisjon. Jeg er i grunnen enig i veldig mye av det hun sier nå. Hun vektlegger betydningen av alvoret i disse sakene og det ansvarer hun sitter på døgnkontinuerlig med å ta vare på landets sikkerhet – les etterretning – de viktige områdene som da må passes på. Jeg er ikke uenig i noe av det.

Jeg vil også berømme stortingspresidenten for den tonen han anlegger i denne debatten. Og når jeg sier det, er det for å si til representanten Tetzschner at det å gå i denne debatten og kalle dem man er uenig med, for «opportunistiske» og «obstruerende», dårlig oppdatert og nærmest i

bakrus etter eget landsmøte, er ikke denne salen verdig i denne saken som mange har arbeidet hardt med. Dette vil jeg begynne med å si, for det er en viktig sak å diskutere.

Så til spørsmålet og til presidentens gode, saklige tone: Han sier: Vi *kan* vedta en avgradering. Det er ikke å ødelegge forholdet mellom statsmaktene eller sette ting på styr, men det er alvorlig, og det er jeg enig i. Men jeg vet ikke om jeg er enig med presidenten, som samtidig sier at det å gjøre det er å sette spillereglene til side. Jeg synes det er argumentert for at det er innenfor spillereglene å gjøre det når det er påkrevd. Så er jeg enig i at det blir en vurdering – er saken alvorlig nok, og er den viktig nok til at man skal gjøre det her? Her har vi altså meningsforskjeller.

Jeg vil si for Arbeiderpartiets del at jeg sterkt fordømmer den eller dem som står bak det at dette dokumentet, som er sikkerhetsgradert, er lekket. Det er litt vanskelig å debattere dette når hele offentligheten har lest det og vi ikke kan referere til det. Det er et faktum i alle fall at slik er det. Da kommer respekten for sikkerhetsloven i spill. For jeg er opptatt av at vi skal kunne se folk i øynene å si at det er en grunn til at vi hemmeligholder: Stol på oss – vi har gjort en vurdering, dette er såpass alvorlig at det må være hemmelig.

Jeg tror at det er verdt for regjeringen og flertallet i denne sal å tenke på at når fasiten ligger ute og man sier at det er så alvorlig for rikets sikkerhet at vi ikke kan diskutere det åpent, kan noen stille spørsmål ved hva slags vurderinger man gjør ellers. For det er vanskelig å se med åpne øyne at det skulle være så alvorlig. Veldig mye skal hemmeligholdes, det er nødvendig, og jeg mener legitimiteten for det blir satt på prøve med dette vedtaket.

Det er vel da slik at det går mot denne litt underlige prosedyren at vi får en lukket høring om denne saken. Det tror jeg er nødvendig for at vi får uttømt den på en skikkelig måte.

Jeg vil takke det store flertall av medrepresentanter for en god og interessant debatt.

Abid Q. Raja (V) [15:41:25]: Det har for så vidt vært en god debatt, uten at det har blitt noen god løsning på dette. Det er jo løsningen vi i utgangspunktet er ute etter, og det er at Stortinget kan behandle denne meget alvorlige saken i full åpenhet og full bredde.

Når det er sagt, vil jeg takke representanten Olemic Thommessen, som også er Stortingets president, for en større redegjørelse i sitt siste innlegg. Jeg forstår noen av de argumentene som er framført om hvorfor man fra presidentskapets flertalls side allikevel ikke ønsker å avgradere dette. Det kan være et godt argument at det kan skape presedens, men det er ikke noen automatikk i at hvis man gjør noe én gang, vil det også måtte gjøres neste gang. Jeg føler ikke at det argumentet i seg selv er godt nok. Jeg kan allikevel forstå det som har blitt sagt av presidenten.

Jeg merker meg – hvis man kan legge det til grunn – at det er ingen i Stortingets presidentskap som mener at sammendraget av rapporten bør hemmeligholdes. Man er kanskje ikke sikkerhetsmessig skikket til å vurdere dette helt konkret, men man har jo lang erfaring. Jeg har ikke møtt noen på Stortinget som har lest dette sammendraget og sagt at de skjønner at det må hemmeligholdes. Flere av dem har statsrådserfaring, flere har vært i regjering, riksrevisoren selv har sittet i ulike stillinger, osv. Ingen av disse, som altså har ganske tung erfaring, har ment – på hver sin

måte, samlet og i partiapparatene, og det er store partier med store apparater – at det er noen grunn til å holde dette sammendraget hemmelig. Derfor framstår det så krampaktig, så anstrengt, og så vanskelig å akseptere fra regjeringen – eller kanskje først og fremst Forsvarsdepartementet.

Jeg skal ikke tolke statsministeren så langt, men statsministeren sa noe slikt som at det hadde vært bedre eller enklere for regjeringen dersom dette var åpent. Det framstår som helt uforståelig, når et nærmest samlet storting og presidentskap mener det egentlig ikke er noen grunn til å holde dette sammendraget hemmelig, at Forsvarsdepartementet og forsvarsministeren allikevel velger å holde det hemmelig. Det er komplett uforståelig. Dermed frarøves vi også muligheten til å ha den fulle og åpne debatten og behandlingen av denne saken.

Som sagt er borgernes sikkerhet vår hovedoppgave nummer én. I den virkeligheten som Norge og Europa nå er i, kommer ikke dette spørsmålet til å bli noe mindre. Det er all grunn til å tro at borgernes sikkerhet kommer til å bli satt på spissen år etter år i tiden som kommer, med økt radikalisering, økte spenninger, høyreekstremisme osv. – og også fra fremmede makter. Man kan lese ikke bare denne rapporten, men også rapporter fra Forsvarets forskningsinstitutt. De sa i oktober i fjor at kommer det et angrep på Norge, vil ikke Norge være i stand til å reagere før angrepet er over. Det kan vi rett og slett ikke leve med. Det er fullstendig uakseptabelt at vi skal befinne oss i en slik beredskaps- og sikkerhetsmessig situasjon – at dersom det kommer et angrep på Norge, enten fra en fremmed makt eller fra organiserte terrorister eller soloterrorister, vil angrepet være over før sikkerhetsmyndighetene kommer til å klare å reagere. En slik situasjon kan vi ikke være i. Denne rapporten skal bidra til at vi kan få en full og åpen debatt. I stedet for at vi får den fulle og åpne debatten, skal dette lukkes ned.

Nå går det mot lukket høring. Jeg kan bare si fra talerstolen at det vil jeg støtte, vi kan ikke leve med å ha en situasjon hvor Norge ikke har operativ beredskap. Vi sviktet fullstendig den 22. juli. Når vi, hver på vår måte, møter politifolk, hører vi – det kommer også ut i offentligheten – mange si at det ikke har blitt noe særlig bedre etter 22. juli.

Når politiet og Forsvaret verken hver for seg eller samlet kan yte det forsvaret og den beredskapen vi trenger dersom ugjerningen først skulle være ute, er ikke det til å leve med for Stortinget. Da må vi ha debatten i full bredde. Får vi ikke debatten i full bredde her i salen, fordi sammendraget er hemmeligholdt, må vi først ha en lukket høring. Jeg vil gjenta oppfordringen som kom fra Bård Vegar Solhjell om å la forsvarsministeren gjøre det eneste kloke i denne saken, og det er å gå i seg selv, gå tilbake til departementet og snu de steinene som det er mulig å snu. Det er en god fjellvettregel som sier at det er mulig å snu i tide. Man kan snu og si at man har hørt debatten. Det er et så å si samlet storting i dette spørsmålet, jeg tar et lite forbehold her, men jeg har hørt hva stortingspresident Olemic Thommesen nå har sagt. Da kan forsvarsministeren gå tilbake og si: Vi tar dette til oss, og nå velger vi å avgradere dette.

Men det gjenstår å se.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [15:47:09]: Jeg har ikke noe behov for å forlenge debatten, men jeg følte at representanten Rajas innlegg måtte få et kort tilsva-

Men før det vil jeg rette en takk til både representanten Gahr Støre og representanten Solhjell, som etter min oppfatning har vist en betydelig forståelse for de dilemmaene man står i når man håndterer den typen gradert informasjon. Det er verken antallet stortingsrepresentanter eller andre som ønsker å offentliggjøre, eller en debatts forløp i Stortinget som avgjør om informasjonen er skjermingsverdig. Det er det tvert imot et bilde av potensielle trusselaktører, hvilken informasjon de er ute etter, og hvordan de kan sammenstille informasjon på en måte som bidrar til å øke sårbarhetene, som gjør. Det er det hensynet jeg som ansvarlig statsråd må ta. Grunnen til at det er jeg som må ta det totale ansvaret, er rett og slett at det er jeg som sitter på informasjonen som gjør at vi vurderer at dette er gradert informasjon.

Som representanten Raja helt riktig sier, er det et spørsmål som antakeligvis ikke kommer til å bli mindre i framtida. Vi kommer til å se potensielle trusselaktører, enten det er i form av radikaliserende ungdommer, utenlandske aktører eller statlige aktører, som på både sivil og militær side har et ønske om å skade norske interesser. Det har representanten Raja helt rett i. Det er samtidig også begrunnelsen for hvorfor en del informasjon må forbli gradert – for ikke å eksponere potensielle sårbarheter på en måte som gjør at vi undergraver sikkerheten. Det er nettopp fordi verken jeg eller regjeringa tar lett på dette – snarere tvert imot – at vi også må gjøre mange av de tunge vurderingene knyttet til hva som kan være offentlig, og hva som må være gradert.

Jeg skal ikke gå inn i substansen i dette. Det får vi rikelig anledning til på et senere tidspunkt. Justisministeren, statsministeren og jeg har også snakket om dette i de åpne høringene og samtidig stilt oss til disposisjon for en lukket høring dersom komiteen skulle ønske det. Jeg vil i denne sammenhengen nøye meg med å si – som jeg også forklarte i høringene – at jeg ikke fullt ut deler den beskrivelsen representanten Raja kommer med av sikkerhetstilstanden. Jeg har også forklart hvorfor.

Samtidig mener jeg det er viktig å huske på at nettopp det at sikkerhetsmyndighetene, regjering og ansvarlige statsråder sitter på ansvaret for å forvalte og håndtere den graderte informasjonen, gjør at det er naturlig at det er en statsråd som må ta ansvaret dersom noe skulle skje, f.eks. som følge av at man urettmessig har eksponert sikkerhetsgradert informasjon. Jeg tror det er viktig å være klar over det ansvaret, for det er alvorlig, og nedfelt i sikkerhetsloven, både hva gjelder informasjonssikkerhet, og hva gjelder objektsikkerhet. Da må vi heller ikke komme i en situasjon hvor det at vi ikke tar informasjonssikkerheten på alvor, gjør at vi kan sette objektsikkerheten i større fare. Dette har en nær indre sammenheng. Det er mange dilemmaer, og jeg synes det er positivt at representantene Gahr Støre og Solhjell i sine sluttinnlegg så tydelig ga til kjenne at disse dilemmaene også ses tydelig fra Stortingets side.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [15:51:07]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Pål Farstad om varig

vern mot petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Innst. 249 S (2016–2017), jf. Dokument 8:42 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tina Bru (H) [15:51:50] (ordfører for saken): Denne saken omhandler et tema som de fleste nok er godt kjent med gjennom mange års debatt i offentligheten og i Stortinget. Det siste året har debatten om konsekvensutredning av områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja igjen vært på dagsordenen. På grunn av dette er også standpunktene til de ulike partiene tilsvarende godt kjent fra før.

Saken vi behandler i dag, er et representantforslag fra Venstre, og det fremmes ett forslag i saken. Man ber regjeringen fremme forslag om varig vern mot petroleumsaktivitet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, inkludert hele Nordland VI, Nordland VII og Troms II.

Dette forslaget får ikke flertall i salen i dag, men selv om det er delte meninger om behovet for konsekvensutredning av akkurat disse havområdene blant komiteens medlemmer, er det et stort flertall av medlemmene som stiller seg bak noen viktige prinsipper for forvaltningen av våre felles petroleumsressurser. Det er jeg glad for.

Komiteens flertall peker på at det stilles strenge krav til helse, miljø og sikkerhet for all petroleumsaktivitet, og at dette er en av de viktigste bærebjelkene i norsk petroleumpolitikk. Samtidig er hovedmålet i politikken å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv.

Olje- og gassnæringen er fortsatt Norges viktigste næring, til tross for at de siste årene har vært tøffe på grunn av lav oljepris, og at vi er i full gang med et grønt skifte. Den kommer til å være viktigst i mange år fremover. Flertallet i komiteen mener at gode rammevilkår, herunder tilgang til nytt areal på norsk sokkel, er avgjørende for olje- og gassnæringens mulighet til å opprettholde sin verdiskaping, trygge eksisterende og skape nye arbeidsplasser fremover. Det er bred støtte i Stortinget for fortsatt aktivitet på norsk sokkel, også i nye områder.

Som jeg sa innledningsvis, er det delte meninger i norsk politikk om aktivitet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Dette er verdifulle områder for Norge, hva gjelder både natur og miljø, fisk og petroleumsressurser. Uansett om man er for en konsekvensutredning eller varig vern, er det ingen tvil om at det er et felles politisk mål at all utnyttelse av naturressurser i Norge skal skje på en bærekraftig og trygg måte. Uenigheten i denne saken går først og fremst på hvorvidt man allerede vet nok til å si nei til petroleumsaktivitet i disse spesifikke områdene eller ikke.

Det er gjennom petroleumsloven og herunder konsekvensutredning og åpningsprosesser at det åpnes og reguleres nye områder for aktivitet på norsk sokkel. Når man

gjennomfører en konsekvensutredning, får man et godt beslutningsgrunnlag for eventuelt å gå videre med en åpningsprosess. Samtidig er det en åpen og demokratisk prosess som sikrer at alle interesser blir hørt.

Det er ikke gjennomført en konsekvensutredning for havområdene som omtales i dette representantforslaget, med unntak av deler av Nordland VI. Slik flertallet i komiteen ser det, finnes det derfor per i dag ikke et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å ta stilling til petroleumsvirksomhet i disse områdene eller gå inn for varig vern. Høyres primærstandpunkt i denne saken er klart. Vi ønsker en full konsekvensutredning av både Nordland VI, Nordland VII og Troms II. Bare på den måten vil vi kunne få tilstrekkelig kunnskap om både mulighetene og utfordringene som ligger i disse områdene. Potensielt er det snakk om svært store verdier for Norge, ikke bare finansielt, men også gjennom arbeidsplasser og verdiskaping.

Høyre har ikke tradisjon for å si nei til kunnskap, og det vil vi heller ikke gjøre når det gjelder Lofoten, Vesterålen og Senja. Et ja til konsekvensutredning er ikke et automatisk ja til åpning, men det vil gi verdifull kunnskap som kan danne grunnlag for en god beslutning. Etter mitt syn er en konsekvensutredning også viktig fordi vi har et felles ansvar for å forvalte våre petroleumsressurser på en god måte til glede ikke bare for oss, men også for framtidige generasjoner. Samtidig er det slik at vi i denne stortingsperioden har hatt en enighet med våre samarbeidspartier, Kristelig Folkeparti og Venstre, om ikke å gjennomføre en konsekvensutredning i inneværende stortingsperiode, og det respekterer jeg. Men jeg velger også å se dette representantforslaget i den konteksten at vi nå er på vei inn i en valgkamp, og da føler jeg det riktig å gi til kjenne også Høyres primære syn i dette spørsmålet.

Per Rune Henriksen (A) [15:56:12]: Det er vel ingen bombe når jeg sier at Arbeiderpartiet stiller seg bak innstillingen, og man kan være enig i veldig mye av det som saksordfører Tina Bru her sa.

Jeg har lyst til å fokusere litt på at det som har vært historikken i norsk oljepolitikk, er at vi har gått skrittvis framover. Etter hvert fikk vi systemet med konsekvensutredninger for å vurdere konsekvensene av petroleumsvirksomhet i nye områder. På den måten kunne vi balansere hensynene mellom petroleumsvirksomhet og andre næringer, og særlig fiskeri. Det har gjennom lovverket også blitt stilt strenge krav til miljø og sikkerhet, og man har unngått petroleumsvirksomhet i sårbare områder nettopp gjennom å skaffe til veie kunnskap om områdene, kunnskap om hva som kan gjøres for å beskytte de verdiene vi ønsker å beskytte, og hvordan man kan ha virksomhet uten å skade miljø, fiskerier osv.

Det er nettopp den vurderingen og den kunnskapen som må og bør legges til grunn når vi skal ta en beslutning om vi skal åpne et område. Vi ønsker i utgangspunktet å ha en høy verdiskaping og høy aktivitet på norsk sokkel. Det gir arbeidsplasser, og det gir inntekter til det norske samfunnet. Men Arbeiderpartiet ønsker ikke at petroleumsvirksomheten skal være til skade for fiskeri, miljø og sårbare områder. Derfor ønsker vi konsekvensutredninger, og vi ønsker en ny konsekvensutredning, som vi senest sa nå på vårt landsmøte, av Nordland VI. Dette er i utgangspunktet delvis åpnet, men den konsekvensutredningen som lå til grunn for den åpningen, er mer enn 20 år gammel, og vi

trenger en ny gjennomgang av mulighetene og begrensningene for å kunne fastslå om vi skal åpne for ny aktivitet i dette området, og – i tilfelle – hvilke vilkår og hvilke områdebegrensninger, tidsbegrensninger osv. som må til for å beskytte de ressursene og de verdiene som vi ønsker å beskytte i området.

Vi har også forståelse for at det er uro i befolkningen omkring disse spørsmålene. Vi sier derfor at i denne omgang ønsker vi en konsekvensutredning av Nordland VI. Vi ønsker også å si allerede nå at i en sone på 50 km fra land på Lofotodden og i Vestfjorden skal det ikke drives petroleumsvirksomhet. Vi sier også at en prosess med konsekvensutredning ikke skal være noe hastverksarbeid. Dette skal være en grundig, demokratisk prosess. Dersom det er en Arbeiderparti-regjering som styrer dette løpet, og det håper vi det blir, skal denne saken opp på landsmøtet i Arbeiderpartiet før det blir snakk om å legge fram et forslag for Stortinget. På den måten ønsker vi en opplyst debatt om virkningene av petroleumsvirksomhet i disse områdene. Det er ikke gitt at Arbeiderpartiet vil gå inn for petroleumsvirksomhet i området, men vi går inn for en konsekvensutredning av virksomhet i dette området.

Den kunnskapsinnhenting som ble gjort i 2011 og 2012, viser at det er ingen risikoforhold i dette området som ikke er håndterbare på samme måten som vi har håndtert risiko på andre deler av norsk sokkel, enten gjennom områdebegrensninger, altså at man kort og godt sier at her skal det ikke drives petroleumsvirksomhet, eller gjennom tidsbegrensninger, at man avgrenser tiden for når det skal bores, osv. Når det gjelder fiskeri og seismikk, er reglene helt klare. Fiskeri går foran seismikk, det gjør det generelt på norsk sokkel, og disse områdene er ikke noe unntak fra det.

Øyvind Korsberg (FrP) [16:01:21]: Jeg kan bare slutte meg fullt og helt til det saksordføreren sa i sitt innlegg, og som i all hovedsak har vært politikken til Fremskrittspartiet, Høyre og Arbeiderpartiet de siste årene. Det har det egentlig vært en ganske stor enighet om. Det at det stilles strenge krav til helse, miljø og sikkerhet for all petroleumsvirksomhet i Norge, har vært et fast budskap. Petroleumpolitikken er en av de viktigste bærebjelkene i samfunnet, og det å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv.

I dette forslaget er det kjente posisjoner. Det nye som har skjedd, og som det er verdt å bruke litt tid på, er Arbeiderpartiets tredelte løsning på landsmøtet om å konsekvensutrede deler av Lofoten, Vesterålen og Senja. Som representanten Per Rune Henriksen var inne på, tilsier kompromissløsningen at et belte på 50 km fra land i Lofoten skal være en petroleumsfri sone. Det bryter egentlig med et veletablert prinsipp i norsk oljepolitikk om at hele områder skal kartlegges før det tas avgjørelser. Det er ikke uten grunn at man har hatt dette prinsippet, for det gjelder å kartlegge de ressursene som eventuelt er der før man fatter beslutninger.

Resultatene av Arbeiderpartiets nye og defensive politikk på dette området er at man vil kunne få store framtidige tap for fellesskapet. Man vil kunne miste framtidige inntekter. Det vil kunne gå ut over den framtidige velferden. Det kan bety færre arbeidsplasser innenfor oljeindustrien, og man kan miste verdifull kompetanse. Det er det Arbeiderpartiet har lagt i potten – ikke i denne saken, men

i den nye oljepolitikken som kommer. Det er også en dårlig ressursforvaltning Arbeiderpartiet har lagt til grunn i sitt vedtak på landsmøtet for en av Norges viktigste næringer, og den næringen som bidrar mest til å fylle opp pengekassen og sikre den velferden vi har i Norge.

Fremskrittspartiets syn er selvfølgelig at hele havområdet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja skal konsekvensutredes. Det er ut fra kunnskap man fatter beslutninger og kartlegger de områdene som er. Men jeg merker meg at Arbeiderpartiet kommer med ny, defensiv politikk på dette området. Det synes jeg er trist, og jeg antar at det blir et tema i de kommende månedene i valgkampen for dem som skal stå i den fremste linjen. Jeg antar at det blir en diskusjon også etter valget, men da skal ikke jeg delta.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:05:22]: Motstanden mot petroleumsaktivitet i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja har skapt et stort folkelig engasjement, og det er ikke vanskelig å forstå. Dette er gyteområdene for våre viktigste fiskebestander. Disse er, og har vært i alle tider, av stor betydning for matproduksjon og sysselsetting i Norge. Fisken er viktig for Norge gjennom arbeidsplasser, eksportinntekter og ikke minst som mat til veldig mange.

Vi har i dag historisk høye bestander og oppnår høye priser i markedet. Norsk eksport av fisk er rekordhøy både i volum og verdi. Vi eksporterte hvitfisk for 13,8 mrd. kr i 2016. Det er rekord og en økning på 6 pst. Volumet økte med 7 pst. Dette er viktig verdiskaping som vi ikke kan risikere, og som er viktig for å gi Norge flere bein å stå på. Dette er det viktig at vi tar vare på.

Kristelig Folkeparti mener det er for stor risiko å åpne for petroleumsvirksomhet i disse områdene. Dette er sårbare områder hvor konsekvensene av et uhell vil bli ekstra store. Eksempelvis har Nordland VI en av de rikeste bestandene av torsk og er et viktig gyteområde for både torsk, sild og en rekke andre fiskearter. Vi har drevet fiske i disse områdene i århundrer og skal gjøre det i all framtid. Da må fisken få forrang framfor olje, og vi må verne disse områdene.

Oljealderen vil ikke vare evig, men fiskeressursene kan vi ha evig hvis vi forvalter dem riktig. Da må vi legge et føre-var-prinsipp til grunn og si at fisken skal ha forrang i disse områdene. Kristelig Folkeparti støtter derfor forslaget om varig vern av Lofoten, Vesterålen og Senja.

Jeg tar med dette opp forslaget fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Rigmor Andersen Eide har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marit Arnstad (Sp) [16:07:50]: Saksordføreren ga i grunnen en ganske god oversikt over de ulike holdningene til dette spørsmålet som har vært gjeldende i Stortinget, og for så vidt også i regjeringssamarbeid over mange år, som betyr at både i inneværende periode og i forrige periode var det ikke aktuelt å åpne Lofoten og Vesterålen for verken konsekvensutredning eller virksomhet.

Norsk oljevirksomhet har i grunnen fått de rammevilkårene og de mulighetene de trenger på veldig mange områder. I forrige regjeringsperiode åpnet Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV opp for letevirksomhet og aktivitet i

Barentshavet sørøst, og det ga næringen store muligheter til å utvikle sin virksomhet og også til å lete på nye areal. Det er en mulighet som næringen har brukt, og jeg ser at Statoil nå skal gjenoppta leting i Barentshavet etter to års pause, og det er jo et positivt signal i så måte.

Når det gjelder Lofoten, Vesterålen og Senja, skarpstilles noen av de konfliktene som man ser mellom oljevirk- somhet og fiskeri – to av Norges viktigste næringer – og også mellom oljevirk- somhet og sårbarhet på et sted der sokkelen er svært smal, og der det også er et gyteområde for verdens siste store bestand av torsk. Derfor er Senterpartiet ikke innstilt på at det skal kunne åpnes for verken konsekvensutredning, virksomhet eller aktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen. Jeg ser at det er mange argumenter omkring konsekvensutredning. Det har bestandig vært sånn i norsk petroleumspolitik- k at åpner man for konsekvensutredning, så åpner man i realiteten for aktivitet i et- terkant. Og jeg tror ikke vi skal innbille oss at noe annet er tilfellet hvis man velger å åpne for konsekvensutredning utenfor Lofoten og Vesterålen.

Jeg tror at uansett hvilken regjering som måtte sitte i kontorene etter stortingsvalget i 2017, kommer dette tema- et til å bli en svært viktig diskusjon partiene imellom.

Senterpartiet kan ikke være med på det forslaget som ligger fra Kristelig Folkeparti, Venstre, SV og Miljøpartiet De Grønne i dag, og det er fordi det er et forslag om et var- rig vern. Senterpartiet har ikke dekning i sitt program for å kunne si at vi går inn for varig vern, men Senterpartiet har vedtatt i sitt program at vi ikke ønsker verken konsekvens- utredning eller aktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen de neste fire årene, altså i den tidshorisonten som programmet er gjeldende for, og det er et spørsmål som vi skal jobbe for, enten vi i neste stortingsperiode sitter i opposisjon el- ler i posisjon.

Ola Elvestuen (V) [16:11:03] (komiteens leder): Gjennom lang tid og ulike storting har det ikke vært åpnet for konsekvensutredning av eller petroleumsaktivitet i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

I Venstre er vi glad for at vi i denne perioden har en sam- arbeidsavtale med Kristelig Folkeparti og regjeringspartie- ne som setter en stopper for all aktivitet, inkludert en kon- sekvensutredning av områdene utenfor Lofoten, Vester- ålen og Senja. Men så la vi fram dette forslaget – egentlig med en forventning om at det i hvert fall kanskje kunne bli en utvikling i ulike partier i løpet av de programprosessene og de landsmøtene som vi har hatt i vår.

Nå viser det seg at i denne saken er det ingen endring i de standpunktene som partiene har. Det er fortsatt et stort flertall som ønsker en konsekvensutredning, og – som re- presentanten Arnstad sa – i henhold til petroleumslov- giv- ningen er en konsekvensutredning i realiteten første steg til åpning og aktivitet. Et flertall mener fortsatt at dette er riktig i det siste området for en robust torskestamme in- ternasjonalt – det er den siste robuste torskestammen som vi har igjen. Det er i et område hvor fiskeriressursene har vært grunnlag for bosetting gjennom hundrevis, om ikke tusenvis, av år, og som selvfølgelig også må danne grunn- lag for den næringsutviklingen vi trenger i årene framover.

Det er en realitet at produksjon av petroleumsprodukter innebærer en sikkerhetsrisiko. Det kan skje uhell når en har en aktivitet. Et utslipp i dette området vil få store ne- gative konsekvenser, enten det er for sjøfugl og sjøpattedyr

eller for fiskeegg eller -larver. Det er virkelig unike natur- områder som vi har med å gjøre.

I løpet av denne stortingsperioden har vi hatt endringer også internasjonalt. Vi har fått en Paris-avtale, hvor vi ikke bare skal sette oss som mål å unngå en global oppvarming utover 2 grader, men vi skal strekke oss mot 1,5 grader. I en situasjon der vi vet at det er store oljeressurser som må bli i bakken, er det virkelig ingen grunn til å gå inn i de mest sårbare områdene og sette i gang med en utvikling der. Det er heller ikke noe rop om dette i befolkningen. Det er stor støtte både nasjonalt og også lokalt for at man ikke skal ha petroleumsvirksomhet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

Til Arbeiderpartiets vedtak på deres landsmøte: Det er ingen endring. Det framstilles som et kompromiss, men i realiteten er det en åpning. Og det er en åpning inn i Nord- land VI, som er kanskje det mest sårbare området, der kon- sekvensene vil bli størst dersom det skulle skje en ulykke.

Det er viktig også å se på hvorfor vi skal gjøre dette. I Nordland, med Lofoten og Vesterålen, går det egentlig veldig godt. Nordland forventer en eksportøkning – som bygger på det som har vært tidligere – på 4,3 pst. i år. Det er særlig sjømatprodukter som er utgangspunktet for den- ne veksten. I Lofoten og Vesterålen er det også en positiv utvikling – også en positiv befolkningsutvikling.

Dessverre er det ingen endringer i partienes standpunkt i denne saken. Det å unngå petroleumsaktivitet utenfor Lo- foten, Vesterålen og Senja vil for Venstre – og jeg forven- ter det også av andre partier som mener dette – måtte stå øverst på blokken også inn i valget til høsten. Det vil bli en like hard kamp nå som det har vært tidligere, for å opp- rettholde den situasjonen som vi har – at det ikke blir noen åpning for verken konsekvensutredning eller petrole- umsaktivitet i den stortingsperioden som kommer, at vi kan legge grunnlag for at denne diskusjonen endelig blir avgjort, og at vi får et varig vern av områdene utenfor Lo- foten, Vesterålen og Senja mot petroleumsaktivitet.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [16:16:10]: Hvis man har et hjerte, skjønner man at det å bore midt i den største gjenlevende torskestammens fødestue er uaktuelt for folk og fisk. Hvis man har et hjerte, skjønner man at det å risi- kere oljesøl midt i myriader av mytende fugl er helt uak- septabelt å risikere. Det er nok å si at en sjøfugl som lom- vien er 98 pst. ned siden 1980-tallet. Vi orker ikke mer ri- siko for fuglen vår nå. Hvis man har et hjerte, skjønner man at det å gamble på et kortvarig oljeeventyr i stedet for de langsiktige og potensielt evigvarende fiskeressursene og reiselivsressursene som finnes i Lofoten, ikke er noe man skal gjøre. Hvis man har et hjerte, skjønner man at det å gå på tvers av det som er folkeviljen i Norge, i Nord- land og i områdene der oljeutvinning er aktuelt fordi olje- industrien i sin overtalelse har lovet gull og grønne skoger for å få folk med, men latt det bli med gull til seg selv, slik vi ser i Hammerfest når man kutter ut og det ikke lig- ger an til at ilandføring av olje som skaper verdier lokalt, faktisk kommer der, ikke er en næring for framtiden. Og hvis man har et hjerte og ser rundt seg på klima- endringene og hvordan de slår ut for folk over hele verden – Jonas Gahr Støre sa jo så pent på sitt landsmøte at vi er den første generasjonen som merker klimaendringene på kroppen, og den siste generasjonen som har mulighet til å få gjort noe med det – skjønner man at det må bety at vi

som allerede har tjent oss steinrike på oljen, ikke kan være de som jager etter å hente ut den siste oljen. Da er spørsmålet som reises: Hvis ikke grensen for oljeindustrien går ved Lofoten, Vesterålen og Senja, hvor skal den gå da?

Hvis man ikke har et hjerte, men en hjerne, tenker man som så at det å satse på storstilt utvikling, utvinning og igangsetting av oljevirkksomhet 10–15 år fram i tid er risikofyllt i en verden der prisene på fornybar energi raser, der muligheten for elbilens raske innfasing – transportsektoren er tross alt den viktigste forbrukeren av olje, og der det er vanskeligst å finne andre fossile produkter kanskje ikke er så lurt likevel. Hvis man har en hjerne og ikke et hjerte, lytter man til det grønne konkurransekraftutvalget, Erna Solberg og regjeringens oppnevnte utvalg, som sa veldig klart at det er på tide å se på petroleumsbeskatningen slik den er i dag, fordi den gir stor risiko for staten i den innledende fasen av utvinning av olje, en risiko som kanskje er ganske høy å ta for et land som er så dypt investert i olje, og som gambler med våre egne ambisjoner i Paris-avtalen.

Min konklusjon er i hvert fall veldig enkel: Fra SVs side støtter vi forslaget som er lagt fram av Venstre, men vi merker oss at det ikke får flertall, bl.a. på grunn av at Arbeiderpartiet har inngått det de kaller et oljekompromiss. La meg dvele ved det i det siste minuttet mitt.

Det å kalle noe et kompromiss når man går inn for å bore i alle de områdene der det finnes olje, og lar være å bore i alle de områdene der det antakeligvis ikke finnes olje, er ikke et kompromiss. Det lukter Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Norsk olje og gass lang vei. Hvis jeg hadde kommet hjem til min kone og sagt: Vi gjør en avtale om at du henter i barnehagen alle ukedager og jeg henter i barnehagen alle helgedager – tror jeg alle hadde skjönt at det var en ganske dårlig deal. Det var ikke et kompromiss, det var rett og slett en dårlig deal. Det synes jeg er dumt, men fra SVs side støtter vi altså forslaget, gir honnør til forslagsstilleren og gjør det veldig klart ved inngangen til valgkampen at vi svikter aldri Lofoten, Vesterålen og Senja. Jeg kan legge til Møreblokken, Skagerrak, Jan Mayen, iskanten og polarfronten også.

Rasmus Hansson (MDG) [16:21:21]: Takk til Venstre for et godt forslag, som Miljøpartiet De Grønne har støttet og selvfølgelig støtter. Samtidig er jeg selvsagt oppgitt over at vi enda en gang må debattere spørsmålet om oljevirkksomhet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Daværende oljeminister, Olav Akselsen fra Arbeiderpartiet, lyttet til miljøargumentene i 2001 og stengte Nordland VI, sør-vest av Lofoten, for oljeleting. Likevel har Høyre, Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i hele perioden etter holdt liv i presset for å få gjennomført den usedvanlig dårlige ideen det er å bore etter olje i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

Dette er en dårlig idé miljømessig, og det er usedvanlig grundig faglig dokumentert. Det er også næringspolitisk en stadig dårligere idé. Det vi har opplevd gjennom disse årene med press mot Lofoten, Vesterålen og Senja, er en avsporing av og en forsinkelse av det som denne landsdelen faktisk trenger: satsing på de virkelig bærekraftige og langsiktige næringsmulighetene, som allerede er suverent viktigst i landsdelen. Det er de levende ressursene i havet og på land, den avanserte kunnskapen som finnes både i landsdelen og utenfor, og den nytenkingen som kan kom-

me ved at man satser på disse næringene – alt fra ressursopphenting til reiseliv i verdens vakreste natur.

I sin svært viktige og respektable kamp for Lofoten, Vesterålen og Senja har SV, Venstre og Kristelig Folkeparti dessverre i sine regjeringsprosjekter måttet bruke nesten all sin politiske kapital på å forsvare disse områdene, mens lete- og utvinningstillatelser har blitt masseprodusert i øvrige havområder.

Debatten om Lofoten, Vesterålen og Senja har fungert som en enorm avledningsmanøver for oljesatsing i de øvrige norske havområdene. Oljenæringen har fått tidenes feteste plaster på såret i form av massevis av letetillatelser i 21., 22. og 23. konsesjonsrunde. Dette er fordi de ikke må bore i Lofoten, Vesterålen og Senja, og det kommer de heller ikke til å få lov til i neste stortingsperiode.

Derfor er det viktig at vi begynner å se lengre. I neste sak skal vi diskutere Miljøpartiet De Grønnes forslag om det vi virkelig kan konsentrere oss om i norsk oljepolitikk framover, nemlig stans i videre oljeleting og start i planleggingen av en utfasing av norsk olje- og gassvirksomhet fram mot 2040. Det vil også ivareta Lofoten, Vesterålen og Senja på en mer varig måte.

Hvis stortingsflertallet holder fast ved at vi skal verne enkeltområder, men samtidig produsere stadig flere milliarder tonn CO₂ gjennom norsk oljeproduksjon, vil klimarendringene med stadig større sannsynlighet gjøre kål på alt vi klarer å verne i norske havområder.

Presset mot Lofoten, Vesterålen og Senja viser liten respekt for det forvaltningsplanssystemet for Norskehavet og Barentshavet som Norge ellers er så stolte av. Noe av det viktigste det systemet gjør, er å rangere naturverdier på faglig grunnlag, og områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja havner på den desidert globale toppen for naturverdi og sårbarhet. Det er den selvfølgelig grunnen til at disse områdene ikke bør åpnes for oljevirkksomhet.

Heldigvis er det stadig færre som ønsker petroleumsvirksomhet i disse områdene. Flertallet av befolkningen ønsker vern. Flertallet av lokalbefolkningen ønsker vern. Alle kommunene i Lofoten er imot konsekvensutredning. Reiselivsnæringen og fiskerinæringen, som virkelig er de store næringene i området, ønsker vern. Og de miljømessige anbefalingene er tydelige. I praksis betyr dette at Fremskrittspartiet, Høyre og Arbeiderpartiet representerer en stadig mindre del av både næringsinteresser, folketall og lokaldemokrati, og det bør de ta inn over seg.

Til slutt, til oljenæringens beste venner – en oljenæring som ikke tåler å la så eksepsjonelt verdifulle områder som Lofoten, Vesterålen og Senja være i fred: Det er en næring som i virkeligheten feller en hard dom over seg selv. Framtidens næringsliv er grønt. Det består ikke i å ta hull på de siste og største naturverdiene i Norge.

Statsråd Terje Søviknes [16:26:48]: Hovedmålet med norsk petroleumpolitikk er å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv. Rollen som petroleumsprodusent skal kombineres med å være ledende også på miljø- og klimaspørsmål. Vi har vært både dyktige og heldige i Norge. Vi har hatt et bredt politisk flertall som har stilt seg bak petroleumpolitikken gjennom tiår og sikret en ansvarlig forvaltning av våre naturressurser. Det har tjent oss godt, i dag har vi en olje- og gassnæring som er Norges desidert største og viktigste. Virksomheten gir lønnsomme arbeidsplasser over hele

landet. Det har bidratt til både næringsutvikling, teknologitvikling, samfunnsutvikling og finansiering av velferdsutviklingen vår.

Den petroleumsvirksomhet vi har på norsk sokkel, skjer under strenge krav til helse, miljø og sikkerhet og ivaretagelse av det ytre miljøet. Ingen petroleumsvirksomhet på norsk sokkel blir gjennomført med mindre den kan utføres på en forsvarlig måte. Det kreves samtykke fra myndighet og myndighetstillatelse for all aktivitet inklusiv leteboring, utbygging, driftsfase og avslutningsfase. Det har i all tid blitt lagt stor vekt på sameksistens også med andre brukere av havet. I områder med særskilt sårbare eller verdifulle miljøverdier kan det stilles ekstra strenge vilkår knyttet til virksomheten, f.eks. tidsavgrensninger når det gjelder seismiske undersøkelser og leteboring i oljeførende lag.

Formålet med denne type vilkår er å begrense mulighetene for miljøskade og sikre sameksistens med andre havbaserte næringer. La det ikke være tvil om at regjeringen også er opptatt av å sikre fiskeriinteressene i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

I norsk ressursforvaltning står bærekraftig bruk av havets ressurser helt sentralt. All erfaring fra norsk sokkel tilsier at det er fullt mulig både å ha en ansvarlig ressursvirksomhet og å ivareta viktige miljø- og naturhensyn. Disse erfaringene er en kunnskapsbasert forvaltningsstradisjon som vi har all grunn til å være stolt over. Vi har lyktes i å bygge opp flere verdensledende havnæringer basert på denne kunnskapsbaserte forvaltningstilnærmingen.

Det er et bredt stortingsflertall, også et bredt flertall i innstillingen til dagens sak, som slutter seg til en videreføring av denne forvaltningstradisjonen. Områdene som er omtalt i denne saken, utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, er som det har vært sagt, i all hovedsak ikke åpnet for petroleumsvirksomhet, med unntak av deler av Nordland VI. Det blir heller ikke åpnet nye områder for petroleumsvirksomhet på norsk sokkel før det er gjennomført en åpningsprosess i henhold til petroleumsloven. En slik åpningsprosess sikrer både gode beslutningsgrunnlag og en bred involvering av alle berørte og interesserte parter.

Det som i dag foreligger av kunnskap knyttet til områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, er ganske omfattende, men i sum allikevel ikke tilstrekkelig til å gjennomføre en eventuell åpning av disse områdene. Derfor er det fra et ressursforvaltningsperspektiv og den forvaltningstradisjonen vi har hatt, viktig at man gjennomfører en fullstendig konsekvensutredning av området før man foretar eventuelle avveininger av om området skal åpnes eller ei, og om det skal settes spesielle krav til en eventuell petroleumsvirksomhet i disse områdene. Det er en tilsvarende prosess som man kjører på et hvilket som helst område på sokkelen som skal vurderes for en mulig petroleumsaktivitet gjennom en åpningsprosess.

Jeg vil sterkt advare mot å vedta et slikt forslag som representantene i utgangspunktet foreslår i dette representantforslaget, og som et mindretall i innstillingen går inn for. Vi må videreføre den rotfestede norske forvaltningstradisjonen om å fatte beslutninger basert på fakta og kunnskap. Noe annet vil ikke være forsvarlig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rasmus Hansson (MDG) [16:32:05]: Behovet for å åpne for oljevirksomhet i områder utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja har blitt begrunnet med oljenæringens sterke behov for nye, tilgjengelige ressurser. I dag fikk vi nettopp informasjon om at Oljedirektoratet, var det vel, anslår ressursene i Barentshavet til å være bortimot dobbelt så store som tidligere anslag tilsier.

Vil olje- og energiministeren være enig i at et så optimistisk ressursanslag for Barentshavet gjør det mindre nødvendig å fortsette presset mot våre aller viktigste naturområder utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja?

Statsråd Terje Søviknes [16:32:47]: Det er helt riktig at noe av begrunnelsen for eventuelt å åpne noen av områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja for petroleumsaktivitet har vært behovet for nye, større ressurser som kan utnyttes og utbygges. I årene som kommer, har vi nå utbygging av Johan Sverdrup fase 1 og 2, Snorre Extension og Johan Castberg i Barentshavet, alle store utbygginger. Men etter Johan Castberg i Barentshavet er det ingen nye, store, selvstendige utbygginger som kan bidra til aktivitet knyttet til bl.a. leverandørindustrien.

Jeg må gjøre representanten oppmerksom på at de nye ressursanslagene for Barentshavet dreier seg om Barentshavet nord, utenfor det området som allerede er åpnet for petroleumsaktivitet i Barentshavet. Så hvis representanten Rasmus Hansson kan være med på åpne Barentshavet nå, kan vi sikkert komme tilbake til også å diskutere Lofoten, Vesterålen og Senja.

Ola Elvestuen (V) [16:33:54]: Statsråden etterlyste kunnskap. Vi har mye kunnskap om naturkvaliteten utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, enten det er det siste robuste området for torsk eller alle de andre naturverdiene som er der. Det er et av de viktigste områdene i verden og kan sammenlignes med Det store barriererevet eller Amazonas. Gitt at de naturkvalitetene ikke er nok for statsråden for faktisk å ivareta det slik at det ikke skal være petroleumsaktivitet der: Finnes det noe område som har de naturkvalitetene som er så viktige at ikke statsråden er villig til å åpne for petroleumsaktivitet?

Statsråd Terje Søviknes [16:34:41]: I mitt innlegg la jeg vesentlig vekt på at vi skal fortsette den forvaltningstradisjonen som vi har hatt knyttet til petroleumsaktivitet på norsk sokkel. Det innebærer først å innhente kunnskap gjennom konsekvensutredning, og deretter å gjøre en avveining av hvilke områder som kan åpnes, hvilke områder som ikke kan åpnes, og hvilke som eventuelt skal ilegges spesielle restriksjoner. Det er gjennom disse prosessene man må fatte beslutninger om vern eller bruk knyttet til petroleumsvirksomhet. Derfor er jeg opptatt av at vi skal gjennomføre en full konsekvensutredning av områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Da vil en få alle fakta på bordet og mulighet til å avveie de ulike interessene.

Jeg må understreke at når det gjelder fiskeri – jeg er selv fisker og fortsatt registrert – så er det gjort undersøkelser, bl.a. den siste symbioserapporten fra Akvaplan-niva, der også Havforskningsinstituttet var med, som viser at det er fullt mulig også å ha aktivitet i dette området. Ved et eventuelt «worst case»-uhell vil det ikke gå vesentlig ut

over den norske, store torskebestanden, som vi alle ønsker å bevare.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [16:35:54]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en strategisk omstilling og utfasing av norsk petroleumproduksjon i perioden 2018–2040 for å redusere Norges økonomiske risiko og innfri klimamålene i Paris-avtalen (Innst. 258 S (2016–2017), jf. Dokument 8:48 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Per Rune Henriksen (A) [16:36:46] (ordfører for saken): Norsk oljepolitikk har siden starten bygget på at ressursene tilhører fellesskapet, at de skal danne grunnlag for norsk industri og næringsutvikling, at de skal utvinnes med høyeste sikkerhetsstandard, at virksomheten skal gi minst mulig skade på miljøet, og at det skal produseres med lave klimagassutslipp. Dette er en vellykket politikk som har ledet fram til det som nå er en realitet:

- nærmere 200 000 arbeidsplasser over hele landet
- nær 8 000 mrd. kr på bok til framtidige generasjoner

Vi produserer med lave utslipp, både til luften og til sjøen, og vi har et høyt sikkerhetsnivå på norsk olje- og gassproduksjon.

Det er bred enighet i Stortinget om at vi skal sikre fortsatt høy verdiskaping fra norsk sokkel. I Meld. St. 28 for 2010–2011 ble det pekt på fire strategier for å oppnå dette. Det var at

- vi skal satse på økt utvinning fra felt som er i produksjon
- vi skal sette funn i produksjon
- vi skal fortsette letingen
- vi skal åpne nye områder

Det er av stor betydning at vi har et bredt flertall og forutsigbarhet i denne politikken. Virksomheten krever enorme investeringer, og investorene må ha langsiktighet.

Forslagene som fremmes i representantforslaget, tar utgangspunkt i at det er god klimapolitikk å fase ut norsk oljeproduksjon, og at utfasing av olje- og gassproduksjonen vil være fornuftig økonomisk sett også. Stans i global oppvarming og utryddelse av fattigdom er vår tids største utfordringer. Dette er globale utfordringer som må løses gjennom globale tiltak og internasjonalt samarbeid. Fossil energibruk er driveren bak global oppvarming, men fossil energi vil i overskuelig framtid være en viktig del av den

globale energimiksen. I tillegg vil olje og gass være en viktig bestanddel i industriprodukter.

Etter min mening må veien framover for å få ned klimagassutslippene handle om energieffektivisering, overgang fra fossil til fornybar energibruk og karbonfangst og -lagring. Forslagene som her fremmes, vil ikke fungere positivt. Utfasing av norsk oljeproduksjon vil ikke gi lavere produksjon eller lavere forbruk av olje på global basis. Det vet vi. Det er mer enn nok produksjonskapasitet globalt til å dekke opp bortfallet av produksjonen fra norsk olje. Husk på at da Libya gjennom borgerkrigen mistet all sin produksjonskapasitet, 1,6 millioner fat om dagen, som tilsvarer det som er norsk produksjon i dag, merket man ikke dette på verdensmarkedet. Man merket det ikke. Dette ble absorbert fort og kjapt av den produksjonskapasiteten som man hadde globalt. Antagelig ville de 1,6 millioner fatene bli produsert med høyere utslipp enn vi har på norsk sokkel.

Den økonomiske effekten av en politisk styrt utfasing vil jeg tro vil bli stor og dramatisk, fordi signaleffekten om vi skulle si at vi nå skal fase ut, vil føre til stort tap av arbeidsplasser, stort tap av teknologimiljøer, som umiddelbart vil trekke seg mot andre provinser for å drive utvikling av teknologi, og derigjennom også stort tap av inntekter for det norske samfunnet.

Selv påført lidelse for å sone for menneskehetens synder er ikke noe nytt. Europa ble i middelalderen hjemsoekt av selvpiskere, såkalte flagellanter, som pisket seg selv for å sone for verdens synd. Dette førte ikke til at verden ble bedre den gangen, og det fungerer heller ikke i våre dager.

Torhild Aarbergstotten (H) [16:41:39]: Det oppleves ganske spesielt å stå på Stortingets talerstol og diskutere forslag om nedleggelse av Norges største og viktigste næring. Derfor er jeg svært glad for at det fortsatt er bred politisk enighet om at petroleumindustrien er en næring som vil være viktig for vår verdiskaping i lang tid framover. Næringen gir arbeidsplasser i hele landet og bidrar til næringsutvikling, teknologiutvikling og samfunnsutvikling som kommer hele landet til gode. Særlig i den nordlige landsdelen vår har olje- og gassnæringen bidratt til sterk vekst de siste årene. Selv for scenarioer som er i tråd med internasjonale klimamålsettinger, er norsk olje og gass viktige faktorer i uoverskuelig framtid.

I denne saken fremmes det forslag om å legge fram en ny petroleumsmelding i lys av klimautfordringene. Bærekraft er viktig og bør være et styrende prinsipp i utformingen av all politikk, men for at begrepet ikke skal misbrukes, er det viktig å ta inn over seg noen realiteter. Det er en hard realitet at bruken av fossil energi må reduseres om vi skal unngå at temperaturøkningene fortsetter. Samtidig vet vi at verdens befolkning vokser og trenger mer energi. Vi vet også at naturgass har lavere klimagassutslipp enn kull. Det er også utvilsomt at olje vil være etterspurt i mange år framover, og at en rekke andre land, som verden har fungerende demokratiske institusjoner eller strenge krav til helse, miljø og sikkerhet, står klare til å levere. Faktisk mener Det internasjonale energibyrået at verden vil bruke mer olje i 2040 enn i dag, og at etterspørselen etter naturgass vil øke med 50 pst. Det som blir avgjørende for hvor store klimagassutslippene blir i framtiden, er derfor hvilken fossil energi som forbrennes, og hvor den kommer fra. Spørsmålet vi må stille oss, er om vi ønsker at Norge skal

være en stabil leverandør av energi verden trenger, eller om vi skal overlate til land som Russland og statene i Midtøsten å fylle tomrommet vi vil etterlate.

Forrige fredag var i så måte en milepæl, da Storbritannia hadde den første dagen siden 1882 da man ikke produserte kullkraft for å dekke energiforbruket. En kombinasjon av høy CO₂-avgift og billig gass har redusert produksjonen av kullkraft i Storbritannia, noe som videre har ført til at mange kullkraftverk har blitt lagt ned. Britiske myndigheter har bestemt at landets siste kullkraftverk må stenge innen 2025 som del av landets klimaforpliktelser.

Skiftet fra kull til naturgass i europeisk strømproduksjon førte til et kutt i CO₂-utslippene på 48 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2016. Hvilken signaleffekt ville det gitt om Stortinget hadde vedtatt forslaget om å utfase av norsk olje og gass i løpet av 20 år, når landene rundt oss legger norsk gass til grunn for å nå sine klimamål?

Klima- og energipolitikk handler for meg også om bistandspolitikk og solidaritet. Derfor undrer det meg veldig at partier som er sterke talsmenn for økt bistand, er de samme som vil trekke Norge ut fra å bidra til å redusere energigapet verden står overfor, samt redusere klimagassutslippene globalt.

Norge er verdensledende når det gjelder klimaeffektiv produksjon av olje og gass. En offensiv forskningsinnsats, sammen med verdens strengeste miljøkrav, har sørget for dette. Ingen andre steder i verden har olje- og gassindustrien så store incentiver til å gjøre produksjonen mest mulig miljøvennlig. Hver dag jobber norsk industri med dette. Denne politikken har gitt vesentlig lavere CO₂-utslipp, mindre bruk av kjemikalier i produksjonen og kraftige reduksjoner i sjøutslipp. Det er jeg stolt av.

Norsk olje- og gassindustri skal være en del av løsningen på verdens energiutfordringer. Det er ikke noe regjeringen har funnet på, det er noe også FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrået mener. Da kan vi ikke ta første skritt på veien mot å legge den ned, slik disse forslagene tar til orde for. Miljøpartiet De Grønnes politikk gjør ikke Norge renere, men utvilsomt fattigere og i mindre stand til å ha en offensiv klimapolitikk.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:46:31]: Miljøpartiet De Grønne har levert et omfattende forslag som omhandler mange sider ved norsk petroleumspolitikk. Vi mener at det er krevende å behandle disse på en ansvarlig måte i et representantforslag. Det er hevet over enhver tvil at fossil energi er en av hovedårsakene til global oppvarming, og Norge må ta denne utfordringen på alvor. Samtidig er det viktig at endringene i rammevilkår for en næring som er så viktig for landet, og som sysselsetter så mange, må håndteres riktig. Forutsigbarhet har vært en av suksessfaktorene i petroleumspolitikken, og det er viktig at endringer er gjennomarbeidet før de trår i kraft. Dette mener Kristelig Folkeparti er et arbeid som må gjøres i forbindelse med en stortingsmelding.

Det begynner å bli noen år siden vi hadde en petroleumsmelding til behandling i Stortinget, og det har skjedd mye på denne tiden. Både oljeprisfallet og Paris-avtalen vil ha stor innvirkning på norsk oljepolitikk. Kristelig Folkeparti mener derfor det ikke er urimelig at det snart kommer en ny oljemelding som behandler disse spørsmålene.

Kristelig Folkeparti kommer derfor til å støtte en ny petroleumsmelding.

Så vil jeg ta opp forslaget som Kristelig Folkeparti er en del av.

Presidenten: Representanten Rigmor Andersen Eide har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marit Arnstad (Sp) [16:48:14]: Jeg skal bare knytte noen få kommentarer til forslaget og innstillingen. Komiteen kommer tilbake med en litt mer omfattende debatt om oppfølgingen av Paris-avtalen gjennom initiativdebatten midt i mai, og mye av debatten som omhandler det, synes Senterpartiet det er naturlig å ta i den forbindelse.

Det er et veldig bredt flertall som i dag avviser de forslagene som Miljøpartiet De Grønne har lagt fram, og som viser til det langvarige samspillet og rollefordelingen som har vært mellom staten og oljeselskapene i norsk petroleumspolitikk, og at det har tjent Norge godt på mange måter, når det gjelder både sysselsetting, arbeidsplasser, virksomhet rundt omkring i landet og ikke minst inntekter.

Det er klart at utfordringene knyttet til utslipp fra petroleumssektoren er viktige utfordringer. Men som det har vært sagt her tidligere, og som også blir sagt i innstillingen, vil det også innenfor scenarier som er i tråd med internasjonale klimamålsettinger, være rom for den petroleumsvirksomheten og de petroleumssressursene som Norge besitter.

Jeg synes, i likhet med representanten Aabergsbotten, at det er ganske viktig å peke på at når vi synes at andre land er veldig flinke til å kutte klimagassutslipp, når vi synes at Storbritannia er veldig flinke til å kutte klimagassutslipp, har det i første rekke så langt vært fordi de legger ned kullkraftverk og erstatter kull med bl.a. norsk naturgass. Så vi har bidratt til en betydelig reduksjon av utslippene i Storbritannia gjennom vår eksport av gass. Det synes jeg vi skal være glade for, for det er viktig når man ser på klimautslippene som en global størrelse, som ikke er begrenset til de enkelte landene.

Senterpartiet kommer på den bakgrunn – i likhet med resten av flertallet – ikke til å støtte noen av de forslagene som legges fram her i dag. Vi mener at diskusjonen om en global prising av CO₂-utslipp er viktig og helt nødvendig, og det er sjølsagt all grunn til å mene at både det globale systemet for CO₂-prising og klimavotemarkedet vi har i dag, ikke fungerer godt nok, og at det må strammes til for å få en høyere kvotepris, slik at man først får tatt vekk den virksomheten som har de største utslippene. Jeg tror også at det å få et strammere kvotemarked og høyere CO₂-pris vil være en linje som også den norske oljevirksomheten i stor grad kan stille seg bak.

Ola Elvestuen (V) [16:51:22]: Saksordfører Per Rune Henriksen sa at norsk petroleumspolitikk har vært vellykket, og det er jo helt riktig. Det har vært veldig vellykket de siste førti årene, når vi har bygget opp landets suverent største næring. Vi har også inntekter som er bortenfor det man kunne ha forventet, og vi har bygd opp en formue som er selve grunnlaget for den framtidige velferden vi skal ha, i Statens pensjonsfond utland.

Samtidig er det allikevel nå riktig og nødvendig å se på en helt ny situasjon. Paris-avtalen setter helt andre mål enn det vi har hatt tidligere. Det er en avtale som ikke venter

på et ønske om en global CO₂-pris, det er en avtale hvor hvert enkelt land må oppfylle sine forpliktelser, og det er et poeng i seg selv at man virkelig må strekke seg for å ligge foran. I Paris-avtalen er det ikke hvilke konsekvenser en har rundt det at vi skal nå et mål om å ha 2 pst. – ikke gå utover 2 graders oppvarming – som gjelder, men at vi skal strekke oss mot 1,5 grader. Da er det sånn at skal man strekke seg mot 1,5 grader, må etterspørselen etter og forbruket av olje i verden begynne å gå nedover. Så går det an å gjøre vurderinger av i hvor stor grad vi klarer å få til det før 2030 – når kommer det etter 2030? Men det er nødt til å gå nedover – med mindre en skal satse på at verden ikke skal nå verken 2-gradersmålet eller kunne strekke seg mot 1,5 grader – med de konsekvenser det gir både for oss og for resten av verden. Og nettopp på den bakgrunn, om det er dette det innebærer, og i hvor stor grad vi mener at dette er reelt å få til, mener jeg det er riktig at vi nå får en ny petroleumsmelding. Dette er de langsiktige perspektivene som vi må legge til grunn.

Den norske diskusjonen om oljepolitikk handler jo egentlig i stor grad om fire deler.

Det ene er at vi må ivareta sårbare områder, som vi også hadde diskusjon om i sted, som Lofoten, Vesterålen og Senja, Jan Mayen, Møre-feltene, Skagerak og de sårbare områdene utenfor Finnmarkskysten. Og så har vi behov for å få på plass en grense opp mot iskantsonen som følger de faglige rådene som gis. Det har vi ennå ikke. Dette er en kamp, som vi diskuterte også i sted, som også vil være viktig inn mot valget til høsten, og som vil ligge øverst for Venstre.

Det andre er at vi må ha ned utslippene så mye som mulig under produksjon. For Venstre er det nå viktig at vi må ta neste steg, nemlig at vi må legge til grunn at alle nye utbygginger enten har nullutslipp via elektrifisering, eller at man har avgasshåndtering sånn at man ikke har utslipp til luft.

Det tredje er at utbygging må lønne seg. Da mener vi at det er nødvendig at vi gjennomgår det skattesystemet og den petroleumspolitikken vi har, sånn at vi ikke tar unødvendig risiko på fellesskapets vegne i årene framover, nettopp på bakgrunn av at vi vet at forbruket kommer til å måtte gå ned, med de konsekvenser det også vil få for den internasjonale prissettingen. Her er det stor usikkerhet, men nettopp derfor er det viktig å gå inn i problematikken. Nå er ikke det et forslag i denne saken, men for Venstre er det viktig fortsatt å få på plass – på nytt, som vi hadde på slutten av 1990-tallet – et eget oljeskatteutvalg. Det er på tide at vi ser på det på nytt. Den gangen gjorde det at bl.a. lete- og utforskningsordningen kom på plass. Nå er det på tide å få en ny vurdering av den, om situasjonen er endret, om vi må endre også regelverk og støtteordninger som vi har på norsk sokkel.

Så er det jo det siste, som er at klimapolitikken og de målsettingene vi setter oss, som man setter seg internasjonalt, kommer til å bli en stadig viktigere del av norsk politikk, og som må trekkes inn. Hva innebærer det at vi skal strekke oss mot 1,5 grader – hva innebærer det for forventninger om lønnsomhet i den norske produksjonen? Og det andre er: Hvilke områder er det vi også skal la ligge i bero, nettopp fordi vi vet at store deler av ressursene kommer til å måtte ligge i bakken?

Jeg tar opp forslag nr. 2.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [16:56:38]: Når Miljøpartiet De Grønne fremmer forslag om å starte utredning og planlegging av en utfasing av norsk olje- og gassvirksomhet, er det ikke fordi vi er mindre klar over enn andre i salen den betydningen olje- og gassvirksomheten har hatt og har for norsk næringsliv og norske arbeidsplasser. Men vi legger tydeligvis litt større vekt enn flertallet i salen på den betydningen norsk olje- og gassvirksomhet har for klimautviklingen i verden og sammenhengen mellom de konsekvensene og framtida for norsk olje- og gassvirksomhet som næring, og det er konsekvenser og en framtid som vi mener at vi bør begynne å interessere oss litt mer systematisk for.

I dag er det slik at Norge slipper ut omtrent 50 millioner tonn CO₂ per år, mens norskprodusert olje og gass, som vi til dels lever av, slipper ut omtrent 500 millioner tonn CO₂, som går opp i atmosfæren og øker klimaendringene. Så langt har norsk olje og gass bidratt med omtrent 16 milliarder tonn CO₂ til atmosfæren og den globale oppvarmingen. Tømmer vi det som er igjen av olje- og gassressurser i Norge – dette tallet er fra før de nye tallene fra Oljedirektoratet kom – betyr det ytterligere minst 16 milliarder tonn CO₂ til atmosfæren og til global oppvarming. Kostnadene ved at verden ikke klarer togradersmålet, eller 1,5-gradersmålet, som vi egentlig er enige om er det riktige, er det påfallende liten interesse for i Stortinget, sammenlignet med den store interessen vi har for de kortsiktige kostnadene det vil ha å sette spørsmålstegn ved videre norsk olje- og gassvirksomhet. Vi er fortsatt i en situasjon på Stortinget hvor den aller viktigste beslutningen for norsk klimapåvirkning er beslutningen om hvor mange nye felt vi skal åpne, og dermed potensielt hvor mye mer olje vi skal tilføre verden og atmosfæren. Den beslutningen tas totalt uten at vi har en klimadebatt i Norge og i Stortinget. Det er uholdbart.

Det er mange slags forventninger om hvor mye olje og gass verden kommer til å trenge i framtida, men man bør bite seg merke i den ferske rapporten fra Det internasjonale energibyrået og fornybarbyrået IRENA, som heter Perspectives for the energy transition, og som slår fast at bruken av fossil energi som helhet må reduseres til en tredjedel, og at oljemarkedet må reduseres til 45 pst. av dagens nivå innen 2050 dersom verdenssamfunnet skal klare togradersmålet. Enda mer kutt blir det selvfølgelig hvis vi skal klare det 1,5-gradersmålet som dette stortinget sier at de ønsker, altså et mye mindre oljemarked – i et investeringsperspektiv i en ikke særlig fjern framtid. Det bør man begynne å ta hensyn til.

Mens man snakker mye om internasjonale CO₂-priser og internasjonale avtaler og det riktignok er slik at den norske oljeproduksjonen ikke går på noe avtalt politisk regnskap for Norge, har det internasjonale klimaarbeidet i økende grad gått bort fra helhetlige fellesavtaler og styres i stadig større grad av regionale og bilaterale avtaler og forpliktelser om nasjonale kutt. Så nødvendigheten av at Norge i økende grad tar ansvar for sin egen oljeproduksjon og konsekvensen av den, ligger helt opplagt i fortsettelsen av Paris-avtalen. Det er interessant når man ser det i sammenheng med regjeringens eget forslag til en klimalov, som vi skal diskutere senere, og som foreslår at Norge skal

kutte mellom 80 og 95 pst. av klimagassutslippene våre innen 2050. Skal vi gjøre det samtidig som vi er en massiv oljeprodusent? Meget merkelig.

Vi er nå i en situasjon der Stortinget ikke har mye forståelse for forslaget fra Miljøpartiet De Grønne, men dette er et forslag som vi kommer til å komme tilbake til på Stortinget. Å starte utredning og planlegging av en avvikling av den norske olje- og gassvirksomheten er næringspolitisk ansvarlig, det er økonomisk fornuftig, og det er framfor alt å ta vårt nasjonale ansvar for vår påvirkning på jordas klima og våre barns framtid mer alvorlig enn det vi gjør nå, hvor vi hevder at vi skal være ledende innen klima, og produserer mer klimaendringer per hode enn de aller, aller fleste land i verden.

Presidenten: Skal representanten Hansson ta opp forslaget? Her er en skikkelig smørbrødsliste av forslag, så de bør jo tas opp.

Rasmus Hansson (MDG) [17:01:53]: Jeg tar opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne og de forslagene vi står sammen med Sosialistisk Venstreparti om.

Presidenten: Da har representanten tatt opp de forslagene han refererte til.

Aud Herbjørg Kvalvik (SV) [17:02:07]: SV vil minne om at vi kan få næringsutvikling, teknologiutvikling og stor verdiskaping også ved en omstilling fra petroleumproduksjon om vi velger å satse på andre naturgitte fortrinn som dette landet har, f.eks. en fantastisk natur som lokker folk ut på reisefot. Vi har fiskeriene, som er eventyrlige også i år. Ikke minst har vi en kunnskapstørst, arbeidsvillig og utviklingsorientert befolkning i dette landet, som virkelig bryr seg om framtiden. Derfor ønsker SV å gi sin tilslutning til representantforslaget fra Rasmus Hansson. Norge må vise at vi er på lag med framtiden ved å la være å bygge ut nye oljefelt. Vi må la være å åpne for nye konsesjonsrunder, for vi har tatt vår andel og vel så det.

Vi er mindre enn 7 promille av verdens innbyggere, men vi har sluppet ut mer enn 2 pst. av de globale utslippene. Vi vet at håpet om å nå togradersmålet er ute om vi ikke halverer produksjonen sammenlignet med i dag. Og om vi skal nå 1,5-gradersmålet, som vi faktisk trenger å gjøre, må produksjonen videre ned. Jo tidligere vi går løs på oppgaven med å omstille petroleumsbransjen, jo bedre rustet er vi for å lykkes med den nødvendige omstillingen som gjør at det blir levelig for kommende generasjoner på denne kloden.

Vi har i dag en for stor arbeidsstyrke, for mye kunnskap og for mye kapital bundet opp i petroleumsbransjen. Skal vi klare omstillingene, må vi handle nå. Derfor haster det.

Statsråd Terje Søviknes [17:04:22]: La meg først slå fast at det er bred politisk enighet i Norge både om norsk petroleumspolitik og om norsk klimapolitikk, og det framkommer også gjennom behandlingen av dette representantforslaget.

Da vi utarbeidet Norges bidrag til Paris-avtalen, la vi til grunn at vi skal nå klimamålene, samtidig som vi har en sterk og konkurransedyktig petroleumsvirksomhet. Samtidig må vi ta inn over oss den utviklingen vi ser i verden.

Vi trenger mer energi, både fordi befolkningen øker, og fordi vi ønsker å løfte flere folkegrupper ut av fattigdom og opp i levestandard. La meg bruke litt tid på den siste rapporten som representanten Rasmus Hansson fra MDG viste til, rapporten fra Det internasjonale energibyrået og fornybarorganisasjonen IRENA, som peker på hvordan man må innrette seg på energiområdet hvis man skal nå Paris-avtalens mål om maksimalt tograders oppvarming. Ja, det er riktig, det må satses mer på fornybart, men rapporten slår også fast at i 2050 – når man har kommet til det som defineres som lavutslippssamfunnet – skal man fortsatt ha i størrelsesorden 40 pst. fossile energikilder i verdens energimiks, altså på et tidspunkt der verdens befolkning har økt betydelig. Da blir spørsmålet: Skal vi som petroleumsnasjon la være å ta del i konkurransen om å produsere disse 40 prosentene med fossile energikilder – olje og gass? Vi vet at vi per i dag, takket være norsk forvaltning av petroleumssektoren med egen CO₂-avgift, med forbud mot faking osv., har et gjennomsnittlig lavere CO₂-avtrykk enn olje- og gassproduksjonen i resten av verden. Da må vi i fortsettelsen kunne ta del i konkurransen om å levere de gass- og oljeressurser som verden trenger, også så langt fram som i 2050. Noe annet ville være å bare si nei og sette i fare den sysselsettingen vi har i dag i petroleumssektoren. Fortsatt har oppunder 200 000 sitt daglige virke i bransjen, og med deres familier har en stor andel av Norges befolkning sitt eksistensgrunnlag knyttet til olje- og gassvirksomheten.

Videre vil det sette i fare velferden vi omgir oss med i dag, den finansieringen vi har fått fra olje- og gassvirksomheten som har bidratt til at vi kan bygge ut et barnehagetilbud, et skoletilbud, et utdanningstilbud, et forsknings-tilbud, en helse- og omsorgstjeneste, et politi, et rettsvesen, et forsvar, en infrastruktur som denne nasjonen er særs stolt av, og som jeg regner med at også representantene fra Miljøpartiet De Grønne og fra SV er opptatt av å ivareta i fortsettelsen.

Det vil tilsvarende være å sette i fare den kompetansebasen som petroleumsvirksomheten har bidratt til at dette landet har bygd gjennom 50 år. Den kompetansebasen som i dag er knyttet til olje- og gassvirksomheten i Norge, er kanskje noe av det viktigste bidraget Norge kan gi også til å løse verdens framtidige utfordringer innenfor energi- og klimaområdet.

Jeg er glad for at et så å si samlet storting i dag avviser de i alt 14 forslagene som ligger i tilknytning til innstillingen om dette representantforslaget. Det viser at vi fortsatt har en bred enighet om norsk petroleumspolitik, og det er viktig for den verdiskapningen vi har sett i norsk olje- og gassvirksomhet: 13 000 mrd. kr i løpet av de siste 50 år, vesentlig sysselsetting og vesentlig kompetanseoppbygging som tjener det norske samfunnet på mange, mange områder. Det sikrer at vi ivaretar denne velstanden, dette kompetansemiljøet og denne muligheten til å videreutvikle Norge i nye 50 år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ola Elvestuen (V) [17:09:40]: Grunnen til at jeg tar ordet, er at statsråden peker i veldig stor grad bakover for å få fram hvor store inntekter vi har hatt fra petroleumsinndrustrien. Det er helt riktig, og det er selve grunnlaget for den velstanden – i hvert fall store deler av den – som vi

har i dag. Men derfra å si at det har akkurat den samme verdien de neste 50 år, er noe jeg vil reise stor tvil om. Det er nettopp dette med i hvor stor grad kommer dette med Paris-avtalen? Vi må ned med utslippene. Vi skal ha negative utslipp på globalt hold mot midten av andre halvdel av dette århundret. Det må få følger for de inntektene og de prisene som man kan få av petroleumsvirksomheten.

Mitt spørsmål er: Når det er så mye som er i endring, hvordan kan statsråden mene at svaret på det er fortsatt stø kurs?

Statsråd Terje Søviknes [17:10:45]: Vår forvaltning av våre olje- og gassressurser har tjent Norge bra hittil. Forvaltningssystemet er bra, et av det beste i verden.

Å spå om fremtiden er alltid usikkert, men vi kan være enige om å legge til grunn premisset om å redusere klimagassutslipp, og da er det ingen tvil om at man må få en innstramming i kvotesystemet som gjelder for denne delen av utslippene: kvotepliktig sektor fram mot 2030. Det vil antageligvis påvirke olje- og gassprisene, men samtidig må vi ta inn over oss det perspektivet som ofte har druknet i den norske debatten, at verden skal ha olje og gass i energimiksen også i 2050. Mitt poeng er at vi som petroleumsnasjon med høykompetente fagfolk og med et godt utgangspunkt skal være med i konkurransen om å levere disse ressursene i 2050. Det vil bidra til ytterligere sysselsetting og utvikling av en veldig kompetent bransje, og det vil bidra til å utvikle verdier for fellesskapet i de neste 50 år.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Laila Gustavsen (A) [17:12:07]: Det er bedre med 3 enn med 1!

Som en altovergripende utfordring bak alt vi gjør, ligger i dag klimatrusselen. Vi forbruker i dag tilsvarende 1,7 jordkloder per år, og det vet vi alle ikke kan fortsette. Men i stedet for å strupe rammebetingelsene for en av våre viktigste næringer må vi snu perspektivet og se hvilke nye teknologiske muligheter det gir for Norge. Kompetanse, forutsigbarhet og teknologiske gjennombrudd er nøkkelen.

Vi har vært igjennom en periode med lav oljepris. Oljeprisen svinger, sett i et historisk perspektiv. Men mange bedrifter har brukt den perioden til å lete etter nye muligheter og til å kutte kostnader. Oljeprisen er bare en av faktorene i hva som skjer. De teknologiske driverne er sterke. Det å se etter hva ny – eller, for den saks skyld, moden – teknologi kan ha av nye bruksmuligheter over tid, er viktig. Det skjer i alle sektorer, og klyngene har en veldig viktig rolle.

Jeg bor i Norges teknologihovedstad, Kongsberg, og jeg vil bruke anledningen til å hente et par lokale eksempler fra Kongsberg Gruppen. De tar styringssystemer innenfor offshoreteknologi over i vindkraft, de tar teknologi fra maritim sektor over i havbruksnæringen, og de tar forsvarsteknologi, for å nevne en annen bransje som MDG i hvert fall har litt problemer med, over i sivile produkter, bl.a. i form av fjernstyrte tårn på småflyplasser – alle eksempler på moden teknologi brukt på nye måter. I bunnen ligger stabile rammebetingelser og forutsigbarhet.

MDGs forslag vil avvikle olje- og gassindustrien vår. Det mener Arbeiderpartiet ikke er riktig. Min påstand er at norsk olje- og gassnæring er godt rustet til å være med på å levere energi til en verden som får stadig større behov, også innenfor et ambisiøst klimamål. Representanten Arnstad hadde noen gode eksempler på det tidligere.

Jeg er enig med MDG i at det finnes risiko i å være eksponert som eier og investor i olje- og gassnæringen, og at risikovurderinger er en del av vårt løpende eierskap. Men dette er ikke unikt for eierskapet innenfor olje- og gasselskaper. Det er en risiko i alle næringer og innen det meste av eierskap. Plutselig skjer det teknologiske gjennombrudd som innebærer kvantesprang. Det skjer i dag med lynets hastighet, sammenlignet med tidligere. Men med et slikt utgangspunkt som MDG har, burde vi ikke eksponere oss i noen bransjer.

Et verdiperspektiv: Jeg har alltid ment at vi skal overlate jordkloden til neste generasjon i bedre stand enn den var da vi tok over. Klimaavtalen i Paris og arbeidet som pågår, gir oss håp om at vi skal lykkes med å nå klimamål. Og det er ikke slik, tror jeg, at de som i dag jobber med å utvikle ny teknologi, er mindre opptatt av dette enn en alminnelig stortingsrepresentant. Det er mulig å forene ordene «olje», «gass» og «klima», og det er mulig å forene ordene «grønn» og «energi». Med verdens behov for energi, inklusive norsk olje og gass, framover, er det for dumt at vi ikke benytter oss av sjansen.

Rasmus Hansson (MDG) [17:15:29]: For det første vil jeg henlede oppmerksomheten på vårt forslag nr. 8, hvor det har sneket seg inn et «ikke» som ikke skulle være der. Vi vil derfor erstatte forslag nr. 8 med et forslag nr. 15, som er delt ut, og som lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en fradragsberettiget avgift» – altså ikke en «ikke-fradragsberettiget avgift» – «på all olje- og gassaktivitet som går til et eget feltavviklingsfond for å redusere statlige kostnader ved feltavvikling.»

Vi har en relativt solid enighet i salen og i landet vårt om at hele målet med klimapolitikken er at verden må ut av den fossile avhengigheten. Da er det grunnleggende oppsiktsvekkende at stortingsflertallets svar på Norges rolle i det er at vi skal fortsette å produsere fossil energi. Det er vår strategi – vår markedsstrategi og vår klimastrategi – i en verden som skal bli kvitt fossil energi, og hvor kravene til å kutte ut fossil energi ikke kommer til å avta. De kommer til å øke, og det er noe som tydeligvis ikke har sunket helt inn hos representantene.

Derfor er det ikke spørsmål om å kverke oljenæringens kompetanse, det er ikke spørsmål om å kutte inntektene som vi lever så godt av – det er spørsmål om vi skal ta den politiske og mentale omstillingsjobben på alvor, og begynne å sette inn ressursene på å skape de arbeidsplassene vi trenger som alternativ til olje- og gassvirksomheten, nå. Olje- og gassvirksomheten har, som alle vet, allerede mistet 30 000–40 000, eller enda flere, arbeidsplasser på grunn av oljemarkedet selv. Dette var vi totalt uforberedt på. Regjeringen hadde ingen mottiltak klare, men et godt norsk ikke-fossilt arbeidsliv har absorbert veldig mange av de folkene, og viser at vi har stor omstillingsevne når vi trenger den.

Men det er all grunn til å tro at oljevirksomheten kommer til å fortsette å miste arbeidsplasser, og det er all grunn

til å forberede seg på konsekvensene av en mye lavere oljepris enn det vi håper å få. Det er god næringspolitikk å begynne å forberede seg, og det er oppsiktsvekkende dårlig næringspolitikk at Stortingets flertall sier tvert nei til å begynne å tenke over de mulige konsekvensene av lang-siktig lav oljepris og ytterligere tap av arbeidsplasser i oljenæringen.

Det er rart at Stortinget ikke vil være med på en begynnende diskusjon om hva Norge skal gjøre i en framtidig verden som ikke vil ha olje og gass, og hvor vi har et marked rundt oss som allerede gir stadig større tegn på at det vil de ikke.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har da tatt opp forslag nr. 15, som skal erstatte forslag nr. 8.

Statsråd Terje Søviknes [17:18:51]: Jeg må få lov til å kommentere noe av det siste som ble sagt. I forslaget står det helt ettertrykkelig at å fase ut innen 2040 betyr å slutte med norsk petroleumsvirksomhet. Det betyr å sette i fare både arbeidsplasser, kompetanse og verdiskapning i denne bransjen som tjener fellesskapet.

Det må være lov å spørre i en debatt som denne om hvordan man vil erstatte det inntektstapet som fellesskapet vil lide av. Det var det jeg gjorde i mitt første innlegg. Det er nemlig slik at de arbeidsplassene vi her snakker om, ikke er som hvilke som helst andre arbeidsplasser når det kommer til verdiskapning. En arbeidsplass i olje- og gassbransjen genererer ca. 10 mill. kr i verdiskapning – ett årsverk. Når det gjelder det som ligger i representanten Rasmus Hanssons forslag om å fase inn 10 000 nye alternative arbeidsplasser: Det er ingen i dag som kan peke på noen næringer som kan ha tilsvarende verdiskapning som det man i dag har fra hvert årsverk i olje- og gassvirksomheten. Det høres ut som en «quick fix», men dessverre: Det finnes ingen «quick fix» for å erstatte det inntektsnivået vi i dag har fra norsk petroleumssektor.

Det har vært mitt poeng å synliggjøre at den kompetansen vi har bygd opp, legger grunnlaget for at vi kan ta nye teknologiske sprang og være med, være konkurransedyktige, både når det gjelder miljø og utslipp fra en petroleumssektor etter 2040, og med hensyn til å få ned kostnadene til utbygging og utvinning av norske petroleumssressurser etter 2040. Hvis vi skal si fra oss den muligheten gjennom et forslag som Miljøpartiet De Grønne, med støtte fra SV, fremmer her i denne salen i dag, vil det være en stor unnlatesessynd overfor framtidige generasjoner, som også skal ha et grunnlag for sin velferd og sine muligheter til å utvikle det norske samfunnet videre.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Rasmus Hansson (MDG) [17:21:20]: Det som er en «quick fix», er å innbille seg selv at Norge skal opprettholde sin velferd og sine arbeidsplasser og løse sine framtidige problemer ved bare å fortsette med den deilige oljevirksomheten vår. Det som er en «quick fix», er å nekte å starte planleggingen av det vi alle vet vi må, nemlig å komme ut av oljenæringen på en ansvarlig måte, mens vi flytter ressursene våre over til å skape de nye grønne næringene. Det som er en «quick fix», er å forsøke å innbille

oss selv at Norge bidrar til å løse verdens klimaproblem ved å produsere mest mulig olje lengst mulig. Dette er «quick fix», herr statsråd, fordi det ikke kommer til å fungere, og fordi det ikke er ansvarlig. Det er heldigvis en «quick fix» som jeg er overbevist om at vi kommer til å diskutere på en litt mer kritisk og ansvarlig måte enn det vi har oppnådd i denne debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [17:22:23]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 18. april 2017)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inn- til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre foreslås det at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [17:23:20]: Jeg vil takke for en bred gjennomgang av aktuelle saker i vårt forhold til Europa og det europeiske samarbeidet.

I debatten i november sa jeg at det utenrikspolitiske bildet nå preges av større usikkerhet. Usikkerheten er ikke blitt mindre siden den gang, snarere tvert imot. I denne situasjonen er vår viktigste oppgave i europapolitikken å slå ring om EØS-avtalen og å ivareta avtalens integritet.

Når vi ser hvilken usikkerhet brexit har utløst i Storbritannia, burde det være en advarsel til alle som lefler med tanken om at vi skal slå følge med britene og ta norsk næringsliv ut av det indre marked. Fantasien om en såkalt bedre avtale er bare kampanjeord. De som bruker dem, må fortelle oss: Bedre for hva, og for hvem?

For eksportindustri og tjenestenæringer finnes det ingen bedre avtale enn å være en del av det indre marked hvor de kan konkurrere ved et felles regelverk – med et konkurransetilsyn i ESA og en tvisteløsningsmekanisme i domstolen. Norske lakseeksportører har kjent på hva det kan innebære å stå utenfor beskyttelsen det felles regelverket skaper i det indre marked.

For nordmenn finnes det ingen bedre avtale enn en EØS-avtale som gir muligheter til å ta arbeid, studere eller bosette seg i 30 av våre naboland, og bli behandlet som landets egne innbyggere. Det gir rettigheter og trygghet.

En så tett integrering mellom land som EU- og EØS-samarbeidet innebærer, er selvsagt ikke uten utfordringer. Mulighetene til å leve på tvers av landegrenser skaper både

muligheter og utfordringer som må håndteres gjennom politikk. Utnyttelse av billigere arbeidskraft fra land med lave lønnsnivåer er kanskje det alvorligste. Vi har møtt det med omfattende tiltak for å sikre at også utenlandske arbeidere skal ha de samme lønns- og arbeidsbetingelsene som norske. Det er en kamp for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping.

Det er viktig at regjeringen holder fast ved at utstasjonsretningsdirektivet ikke må innskrenke det nasjonale handlingsrommet til å definere lønn og godtgjørelse, slik statsråden sa i sin redegjørelse. De nordiske arbeidsministrenes felles erklæring om den sosiale pilaren EU nå arbeider med, sikrer respekt for landenes ulike arbeidsmarkedsmodeller. Vi må slå ring om den nordiske arbeidslivsmodellen.

Statsråden sier i redegjørelsen at regjeringen vil være så tett på forhandlingene mellom EU og Storbritannia om brexit som mulig, og skal ha fått en forståelse for at Norge og de andre EØS-landene ikke er vanlige tredjeland. Det er bra regjeringen også har erkjent dette. Jeg føler det tok litt tid før man overvant redselen for formalitetene.

Regjeringen har møtt mange, både i Brussel og i London. Men det statsråden ikke sier noe om, er hvilke synspunkter regjeringen bringer til torgs. Hva er regjeringens holdning til de mange spørsmål brexit reiser, og som også berører Norge? Hva mener regjeringen om situasjonen for de rundt 20 000 nordmenn i Storbritannia og 10 000–15 000 britene i Norge etter brexit? Skal britene få bli her hos oss? På hvilket grunnlag? Med hvilke rettigheter? Skal de fortsatt få sykehusbehandling, som om de beholdt det blå helsetrygdekortet?

Europaparlamentets president, Antonio Tajani, sa ifølge The Guardian under sitt besøk i London nylig at de EU-borgerne som nå lever og arbeider i Storbritannia, ikke bare skal få bli etter brexit, men beholde de rettighetene de har som EU-borgere. Hva er regjeringens syn på det? Det er 10 000–15 000 nordmenn i Storbritannia som nå lever i stor usikkerhet om sin framtid. Støtter regjeringen EU-parlamentets president? Det andre spørsmålet er jo: Hvordan vil regjeringen involvere Stortinget i disse vurderingene?

Så går jeg ut fra at det er bred enighet i Stortinget om at vi må få på plass en så god handelsavtale med Storbritannia som mulig. Den forrige europaministeren sa endog at ambisjonen er «like god adgang til det britiske markedet for norsk næringsliv» som EØS-avtalen. Det har den nye statsråden nok innsett kanskje var å sette forventningene noe høyt siden det ikke er gjort nå – med mindre man tenkte på å foreslå at vi skulle bli en del av United Kingdom.

Men statsråden sier: «Vårt mål er å forhandle fram en dyptgripende og omfattende form for bilateralt avtaleverk med britene» – alene eller sammen med våre EFTA-partnere. Det er vi enig i. Nå kan ikke forhandlingene med britene starte før de er ute av EU, men vi kan forberede oss. Og igjen holder statsråden seg på overskriftsnivå. Hva legger regjeringen i «dyptgripende og omfattende» avtaleverk?

Handelsavtaler handler ikke lenger så mye om tolltariffer, men om tjenester, en viss fri bevegelse av personer, investeringer – investeringsbeskyttelsesmekanismer. EU og Canada har nettopp inngått en bred og omfattende handelsavtale. Er dette modellen regjeringen tenker seg? Og hva ligger i uttrykket «avtaleverk»? Er det forhold utenfor

det handelsmessige man tenker på? Er det forskningssamarbeid, studentutveksling eller andre ting? Og igjen er spørsmålet: Hvordan har regjeringen tenkt å involvere Stortinget i disse forberedelsene?

Klimapolitikken: Paris-avtalen har trådt i kraft og er rettslig bindende. Stortinget har gitt sin tilslutning til at Norge skal gjennomføre forpliktelsene i samarbeid med EU – 40 pst. kutt i utslippene i ikke-kvotepliktige sektorer. Europaministeren sier at regjeringen har åpnet for at avtalen forankres i protokoll 31 i EØS-avtalen. Men er det nå avklart at EU er enig i det, eller ønsker EU dette inn som er del av EØS-avtalen? Det hadde vært fint om statsråden kunne avklare dette i dag.

I debatten i november sa jeg at det som også er uklart, er på hvilken måte Norges overholdelse av forpliktelsene skal overvåkes, og av hvem, hvis avtalen ikke blir en del av EØS-avtalen? Er det ESA og EFTA-domstolen, eller er det kommisjonen? Vil det være ankemekanismer, slik vi kjenner det fra EØS-avtalen? Og vil det være ulike mekanismer for de to avtalealternativene? Dette har ikke regjeringen avklart. Det hadde vært fint om det kunne gjøres i dag, hvis det er mulig.

Et annet og viktig spørsmål gjelder analysene av fordelene ved å gjøre dette sammen med EU, som vi gjentatte ganger har etterspurt regjeringens vurdering av. Vi er spesielt interessert i regjeringens syn på hva som er forskjellene mellom en bilateral avtale, en protokoll 31-løsning og ordinær innlemmelse i EØS-avtalen innenfor de ulike sektorene. Dette er spørsmål som blir mer og mer aktuelle etter hvert som EU nå utvikler sine tiltak og mekanismer.

Statsråden berørte også i redegjørelsen såkalt eksport av velferdsytelser, som har vært en annen omdiskutert side ved mulighetene til å leve og arbeide på tvers av landegrensene. Statsråden varslet i redegjørelsen en stortingsmelding om dette i inneværende periode. Den kom ikke på fredag, så det begynner å haste. Dette er et spørsmål som diskuteres i flere land. Det har også over tid vært diskutert her hjemme. Kan statsråden være noe mer spesifikk, i påvente av stortingsmeldingen? Hvilke ytelser tenkes det på, bortsett fra det som tradisjonelt har vært framme – barnevern og kontantstøtte? Jeg går ut fra at man ikke tenker på ytelser som er opptjent gjennom eget arbeid, som pensjon og ledighetstrygd. Hvis man beveger seg inn på denne type ytelser, rokker man etter mitt skjønn ved hele grunnlaget for fri bevegelse. Fjernes muligheten for å ta med seg opparbeidede rettigheter fra jobb til jobb, slik vi gjør i eget land, blir hindrene for å ta jobb ute langt høyere.

Til slutt: Redegjørelsen favnet bredt. Men det er for mange saker statsråden ikke går dypt nok inn i. Vi har derfor behov for at regjeringens standpunkter må avklares, helst i løpet av denne debatten.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Elin Rodum Agdestein (H) [17:32:18]: La meg først få takke statsråden for en veldig god og dagsaktuell redegjørelse.

Det hviler et stort alvor over Europa nå, med en uforutsigbarhet og usikkerhet vi ikke har opplevd på mange tiår, med understrømninger vi ikke har sett siden mellomkrigstiden. En stemningsbølge av antiglobalisering, skepsis til etablerte institusjoner, renasjonalisering og isolasjonisme

øker i en tid da vi trenger det motsatte, nemlig mer samarbeid.

Siden februar 2014 har vi opplevd Russlands brudd på folkeretten, gjentatte terroranslag i hjertet av Europa, en flyktning- og migrasjonsbølge fra ustabile stater i nabolaget og framvekst av voldelig ekstremisme. Alt dette samtidig og i kombinasjon med lav økonomisk vekst har gitt grobunn for ytterliggående krefter, partier på ytterfløyene med enkle svar ofte frikoblet fra fakta. Vi ser bekymringsfulle tegn på at enkelte land i EU og NATO beveger seg i en antidemokratisk retning. Økte nasjonale motsetninger vil kunne gjøre det vanskeligere å fatte beslutninger i felles organer som f.eks. Europarådet og NATO, med den risikoen det innebærer.

Det er mye som står på spill i et Europa der verdien og institusjonene som den liberale verdensordenen hviler på, som vi har bygd vår velstand på, og som har gitt oss fred i Europa i over 70 år, utfordres.

Proteksjonisme, populisme og nasjonalisme er en giftig cocktail Europa ikke må drikke, som utenriksministeren uttrykte det under framleggelsen av veivalgsmeldingen sist uke – og han har rett. Slike løsninger er prøvd før, på 1930-tallet, og det ga fatale følger for hele verdensøkonomien og for freden.

Jeg er glad regjeringen er offensiv i møte med slike negative utviklingstrekk. Både stortingsmeldingen om veivalg i utenriks- og sikkerhetspolitikken og havmeldingen samt den ferske nordområdestrategien viser tydelig hvilken retning vi vil gå i, for et styrket internasjonalt samarbeid og mot proteksjonisme, populisme og nasjonalisme.

Valget i Frankrike beskrives som et skjebnevalg. Utfallet blir avgjørende for hvordan Frankrike vil forholde seg til EU framover, og dermed avgjørende for hele Europa. Det som binder EU sammen, er akse Paris–Berlin. Søndag kveld ble det klart at Macron og Le Pen går videre til andre valgomgang. Macrons uttalelser om håp for Europa og at han vil relansere det europeiske prosjektet, er viktige signaler.

Norsk utenrikspolitikk starter i Europa, der våre venner, naboer og viktigste handelspartnere befinner seg.

Norge har en åpen og liten økonomi. Handelssamarbeid med andre land er det vi lever av. Norsk næringsliv og norske arbeidsplasser er avhengig av etterspørsel fra utlandet. Europa er verdens største enkeltmarked, med 20 pst. av verdensøkonomien. Til sammenligning har Russland 1,8 pst.

EU er og vil forbli Norges viktigste handelspartner. Rundt 80 pst. av alt Norge eksporterer, går til EU. Hele seks av ti eksportarbeidsplasser bygger på EU-markedet. EØS-avtalen, som gir likeverdig og forutsigbar tilgang til EUs indre marked med 500 millioner mennesker, er helt avgjørende for velstanden og velferden i Norge.

Titusenvis av arbeidsplasser i hele Distrikts-Norge er avhengig av disse eksportmulighetene. Avtalen gir muligheter og rettigheter for oss alle til å studere, forske og jobbe. Det handler om trygg mat, om vekst og sysselsetting, om å samarbeide for å ta vare på miljøet og om allianse- og sikkerhetspolitikk.

De som vil si opp EØS-avtalen og gå for et annet, usikkert alternativ, påtar seg et stort ansvar. Det vil sette den norske velferden i fare. Det er naivt å tro at Norge, Liechtenstein og Island vil kunne forhandle fram en bedre avtale

med EUs 28 medlemstater i dag, enn det de 6 EFTA-statene klarte å oppnå med de daværende 12 EU-landene. EØS-avtalen må bevares og videreføres, og Høyre er garantisten for det.

Regjeringen vil ha et forsterket og dypere samarbeid mellom Norge og Storbritannia, med Tyskland, Nederland og Frankrike og med vår viktigste allierte, USA. At vi også øker innsatsen i ustabile områder sør og øst for Europa, styrker norsk tilstedeværelse i utvalgte land og legger opp til hyppigere møter i den nordiske kretsen, er riktige og viktige veivalg.

Jeg vil trekke fram at innsatsen på Balkan, regionen som har vært arnestedet for så mange konflikter i Europa, skal styrkes. Norge skal investere mer, doble bistanden til demokrati, kvinner, menneskeretter og fri presse.

Utviklingen i Tyrkia bekymrer. Tyrkia etter Atatürk har på mange måter vært et økonomisk mirakel. Tyrkia er avhengig av Europa for sin handel og sin økonomiske utvikling. Europa på sin side er avhengig av at Tyrkia forblir en sekulær stat som forholder seg til de internasjonale forpliktelsene de har som medlem av Europarådet og NATO. Det blir en viktig oppgave for de vestlige landene å påvirke Erdogan til å velge en retning som ikke fører bort fra Europa, men som følger en europeisk kurs. Det er bra Norge tar opp den bekymringsfulle rettsstats- og ytringsfrihetssituasjonen med tyrkiske myndigheter ved alle naturlige anledninger.

Når det gjelder flyktning- og migrasjonsbølgen til Europa, spiller Tyrkia en nøkkelrolle som det samtidig er beheftet betydelig usikkerhet ved. Fortsatt søker et stort antall personer til Europa, i flukt fra krig og i håp om en bedre framtid, bl.a. gjennom en farefull kryssing av Middelhavet. Det er viktig å få på plass løsninger som begrenser menneskesmuglingen og tap av liv og reduserer presset på Europa.

Kontroll ved vår felles yttergrense er avgjørende for et velfungerende Schengen-samarbeid og for fri bevegelse innad i Europa. Her deltar Norge aktivt. Vi bruker ca. 200 mill. kr for å styrke Hellas' evne til å håndtere flyktninger og migranter.

Polen er den største mottakeren av EØS-midler fra Norge. Landet er en viktig alliert og samarbeidspartner for Norge i Europa. Som et av Europarådets medlemsland har Polen forpliktet seg til å overholde demokratiske spilleregler og grunnleggende rettigheter og friheter som hører hjemme i et velfungerende demokrati.

Utviklingen i Polen siden regjeringsskiftet i november 2015 gir grunn til bekymring, med anslag mot pressefrihet, forsamlingsfrihet og kontroll med rettsvesenet. Polen vil nå at staten skal ha kontroll over støtten til uavhengige organisasjoner. Det gjelder også norske penger. Det kan Norge ikke akseptere.

Britene har nå iverksatt artikkel 50, og statsminister Theresa May har utskrevet nyvalg 8. juni. Spenningen er stor knyttet til konsekvensene av brexit, både for samholdet internt i Storbritannia, for vekstkraften og verdiskapingen, for jobbene, for stabiliteten og sikkerheten i Europa og for framtiden til resten av EU. Landet med den nest største økonomien går ut på et tidspunkt da vi minst av alt trenger den usikkerheten det medfører. Britene har heldigvis sagt at de fortsatt ønsker et tett forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid.

I det økosystemet av venner som Norge er en del av, er britene blant dem vi har de lengste og sterkeste båndene til, og som har vært en viktig partner for Norge i prosesser med EU, en kanal inn i EU i viktige saker for Norge, som vi nå vil stå uten. Storbritannia er vårt viktigste eksportmarked; spesielt stort er markedet for norsk gass. Det vil være avgjørende for Norge å få på plass en god handelsavtale med basis i den avtalen britene vil framforhandle med rest-EU.

I dag er det ca. 20 000 nordmenn som oppholder seg i Storbritannia, og tilsvarende ca. 14 000 briter i Norge. Deres rettigheter til å bo, studere og arbeide i våre to land er rettigheter som følger av EØS-avtalen.

Det blir krevende og komplisert for britene å erstatte avtaler på alle felt som har vært dekket av EU-medlemskapet. Først skal det forhandles om en utmeldingsavtale, om økonomiske forpliktelser, grensespørsmål og borgernes rettigheter, deretter om en avtale som regulerer det framtidige forholdet mellom EU og Storbritannia, og det vil ta tid. Derfor er det bra at det er enighet mellom Norge, EU og Storbritannia om å ha tettest mulig dialog og konsultasjon underveis, og at Norge står klar til å diskutere konkret vårt framtidige samarbeid med britene så snart forholdene ligger til rette for det. Det er viktig å unngå et avtalemessig tomrom etter brexit. Jeg vil gi honnør til regjeringen for det aktive arbeidet som pågår for å ivareta norske interesser best mulig.

Vi må hindre en utvikling av den nasjonale egoismens Europa, der hvert land kun bryr seg om sine egne behov. Det er bare gjennom et fortsatt forpliktende internasjonalt samarbeid, gjennom FN, NATO og vår egen EØS-variant med EU at vi sikrer Norges framtid, både økonomisk og sikkerhetspolitisk.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [17:41:26]: La meg også først få takke statsråden for en bred og god redegjørelse om EU- og EØS-spørsmål.

EU opplever en eksistensiell krise. Storbritannias folkeavstemning og landets utløsning av artikkel 50 for en gradvis formell utmelding av unionen er et varsel om tøffe tider fremover. EU-landenes statsledere gjør sitt ytterste for å avdramatisere situasjonen, men under den polerte og skråsikre fasaden ulmer det. Det ulmer i Frankrike, det ulmer i Danmark, det ulmer i Nederland, det ulmer i Italia, og avstanden mellom folk flest og EUs ledelse i Brussel øker. Årsakene er flere, men i bunnen for all bekymring er nasjonalstatenes stadige reduserte relevans, ikke kun på grunn av maktoverføring til Brussel, men i stadig sterkere grad på grunn av den raskt økende innvandringen fra Afrika og Asia som splitter land og folk. Det er den felles asyl- og innvandringspolitikken som er den utløsende faktoren til misnøyen som nå råder. Europeere flest føler seg maktesløse og lar sin frustrasjon gå ut over de etablerte partiene.

Vi må være varsomme med å dømme ethvert land som er skeptisk til EU. Det er en tendens til at man sier at landene ikke kan klare seg på egen hånd, og at det fører til alt fra nazisme og rasisme til det som verre er. Men det er altså slik at for mesteparten av historien har landene vært selvstendige land, og de har også klart seg som selvstendige land uten nødvendigvis å måtte gå til krig mot hverandre, så det finnes land som kan klare seg uten å være en del av en union, og Norge er et godt eksempel på det.

Forholdet mellom EU og Tyrkia forsterker dette bildet. EU krever at Tyrkia beveger seg i mer demokratisk retning før medlemskap kan bli aktuelt. Tyrkia på sin side hevder at slike betingelser er et skalkeskjul for at EU ikke vil innlemme et stort muslimsk land i unionen. Begge parter har nok noe rett i sine vurderinger, men Tyrkia sitter med et meget sterkt kort på hånden gjennom landets kontroll av en potensiell migrasjonsstrøm til Europa.

Norge er et lite og åpent land og er helt avhengig av å kunne selge varer til EU-landene med de samme betingelsene som EU-landene har internt. I motsetning til større land som Storbritannia og Frankrike er det ikke mulig for Norge å opptre som en øy med særegne handelsbetingelser. Det betyr ikke frislipp og konkurranse innenfor alle sektorer, men det vil bety at Norge må fokusere på produksjon av varer og tjenester som vi har gode forutsetninger for å levere billigere eller med bedre kvalitet enn andre.

Det er samtidig viktig å understreke at Norge eksporterer eller importerer ikke til og fra EU. Vi eksporterer og importerer til og fra land som er medlem av EU. EU er ingen handelsenhet, men land som har blitt enige om å handle med like betingelser, og som har etablert like rammevilkår for handel. Landene har etablert harmoniserte standarder som forplikter. Det er tekniske krav, det er krav til sikkerhet enten det gjelder størrelsen på stikkontakter, sokkelen på lyspærer, haspen på vinduene eller størrelsen på nøkkelhull. Dette kan høres ut som bagateller, men det åpner for reell konkurranse mellom ulike leverandører, og det er helt avgjørende. Alt dette er positivt. Utfordringen med EU er imidlertid ikke ønsket om å skape like konkurransevilkår for næringslivet. Utfordringen er forsøk på å skape en politisk union – det er der utfordringen kommer. Landene har ikke villet lytte til sine egne innbyggere og har neglisjert nasjonalstaten til fordel for europeisk integrering. Heldigvis protesterer folk. Folk vil ikke gi slipp på sin nasjonale identitet. De vil beholde sine nasjonale særtrekk, de vil beholde sin nasjonale kultur.

Nettopp her bommer EU. Systemet i seg selv har blitt selvforsterkende. For hva skal de mange tusen EU-ansatte bedrive dersom de ikke skal lete etter nye områder og EU kan erstatte nasjonalt selvstyre? Det er faktisk det de er satt til å gjøre. De arbeider ikke kun for like handelsbetingelser, slik intensjonen var med etableringen av det europeiske fellesforbundet, men man leter etter overordnet politisk fellesskap, som kanskje ikke finnes, og som kanskje ikke bør finnes.

Handel med varer og tjenester over landegrensene har tjent alle EØS- og EU-land vel. Den største utfordringen har de siste årene vært knyttet til den frie bevegelsen av arbeidskraft. Dette skyldes ulike velferdsnivåer, ulike arbeidsvilkår, ulike lønnsnivåer, ulike trygdeytelser og ikke minst ulik kultur. Det har skapt utfordringer man ikke i tilstrekkelig grad har evnet å ta inn over seg. En annen konsekvens er at nasjonal arbeidskraft innenfor enkelte felter gradvis forsvant da importen av arbeidskraft forsvant. EØS-landenes ulike trygdesystemer gjør utveksling av arbeidskraft særlig problematisk. For Norges del er trygdeeksport noe som på sikt kan sparke bena under EØS-avtalen, noe også statsråden var inne på. Det er svært urimelig og gir uheldige incentiver at det eksempelvis ikke er mulig å kjøpekraftjusterte trygdeytelser dersom mottakeren er bosatt i et annet EØS-land. Eksempelvis utgjør barnetrygd og

kontantstøtte 15,8 pst. av en gjennomsnittlig årslønn i Norge, men det utgjør 95,8 pst. av en gjennomsnittlig årslønn i Polen og 122,3 pst. av en gjennomsnittlig årslønn i Litauen.

Regjeringen har foretatt flere tiltak for å begrense trygdeeksporten. Det gjelder bl.a. ved lengre utenlandsopphold samt krav om botid før retten til slike ulike ytelser slår inn. Problemstillingen viser uansett at det ikke er uproblematisk at EU inkluderer stadig flere land, også land hvor lønns- og velferdsnivået er betydelig lavere.

Og så har vi migrasjonsstrømmen til Europa, et område hvor EU har feilet på grunnleggende vis. I sin manglende evne til å forstå – eller, kanskje rettere sagt, manglende vilje til å forstå – har EUs ledelse og medlemslandene hevet seg over egne innbyggere. I sitt desperate behov for å opp- tre politisk korrekt har man undergravet de verdiene EU er bygget på. Schengen-avtalen og Dublin-samarbeidet er under press, og er dessuten ikke en bærekraftig avtale for fremtiden. Riktignok reduserer den ytre grensekontrollen migrasjonspresset på kort sikt, men det er andre forhold som bidrar til det motsatte – ikke minst europeiske lands assistanse og fergetrafikk for å frakte migranter over Middelhavet. Denne trafikken bør opphøre, den kan ikke vedvare, for det finnes ingen ende på den hvis vi fortsetter på samme vei – ikke nødvendigvis at Norge skal gjøre det på egen hånd, men vi er nødt til å ha samarbeid, slik at vi avslutter dette og ikke frakter tusenvis av migranter hver eneste dag fra Afrika til Europa.

Protestene vi opplever over store deler av Europa, er positive og vel begrunnet. Migrasjonsstrømmen fra Afrika og Asia har ingen ende, og en videreføring av dagens politikk kan få konsekvenser langt utover det man i dag kan ta inn over seg. Det er derfor viktig at EU legger om sin innvandringspolitikk til beste for EU-landenes innbyggere. Alternativet tør jeg ikke engang å tenke på.

Liv Signe Navarsete (Sp) [17:48:58]: Eg vil òg takke for ei nyttig utgreiing om viktige EU- og EØS-saker frå statsråden. Noreg er knytt til EU gjennom ein dynamisk EØS-avtale, som har gitt oss ei langt tettare tilknytning enn det som var føresett då avtalen vart inngått. Ja-sida og ja-fleirtalet her i Stortinget har vore effektive i tilpassingspolitikken, langt utover det folk har gitt Stortinget mandat til – etter mitt syn. Ein har òg effektivt halde debatten om EU og EØS nede i det offentlege.

I ei tid der EU-prosjektet er oppe til debatt i dei fleste EU-landa, Storbritannia har meldt seg ut, og Frankrike står i fare for å få den mest høgrevridde presidenten nokon gong, rikkar ikkje det ja-fleirtalet i Stortinget med ein millimeter. Statsråden gjentek mantraet gong på gong: EØS-avtalen er naudsynt for å sikre marknadstilgang.

EU har inngått meir enn 200 handelsavtalar med land over heile verda. EØS-avtalen er på si side ei særordning i internasjonal målestokk, der ein part einsidig gir opp sjølv- råderetten for at begge parter får gjensidig tilgjenge til kvarandre sine marknader. Det er i det heile få, om nokon, døme på tilsvarande avtalar i resten av verda.

Tidlegare arbeidartopparstatråd Halvard Bakke skreiv følgjande om Noregs tilgjenge til EUs marknad for industrivarer i Nei til EUs årbok for 2012:

«Sannheten er at vi ville få solgt produktene våre like greit også uten EØS-avtalen. Ved bortfall av EØS ville den tidlige handelsavtalen med EU automatisk

tre i kraft i samsvar med § 120 i avtalen. Norge ville kunne selge sine varer uten toll og andre handelshindringer akkurat som før.»

Statsråden sa i talen:

«Debatten etter brexit har tydelig vist at det er vanskelig å få full tilgang til det indre marked dersom man ikke vil være med i EU eller EØS.»

Kanskje statsråden vil utdjupe kva han meiner med «full tilgang»? Poenget for Noreg er at me kan selje våre varer i EUs marknad. Det vil me gjere utmerkt godt utan EØS-avtalen.

Kan statsråden no gi eitt einaste døme på at EØS-avtalen har gitt ei norsk industribedrift tilgjenge til EUs marknad som bedrifta ikkje ville hatt med frihandelsavtalen som Noreg hadde – og framleis har – med EU? Har han noko døme på ei norsk bedrift som ikkje ville fått selt sine varer eller tenester utan EØS-avtalen?

Folkerøystinga i Storbritannia var ei historisk hending. Eit fleirtal av britane sa nei til den evige sentraliseringa av makt til Brussel. Undersøkingar etter folkerøystinga viste at kravet om folkestyre var den viktigaste motivasjonen for britane til å forlate EU. Prinsippet om at avgjerder om Storbritannia bør takast i Storbritannia, var rådande. Ser ein kven som røysta for brexit, ser ein at eit stort fleirtal av britiske arbeidrarar røysta for å forlate EU, medan ein øvre middelklasse og elite røysta for å verte. Det er britiske arbeidrarar som har merka konsekvensane av EUs frie flyt av arbeidskraft og deregulering av arbeidslivet. I Storbritannia er realløna til mange arbeidrarar lågare no enn ho var for ti år sidan, og mange kjenner på mindre tryggleik for jobben sin.

Statsråden hevda i tala si at det er «knappt noe land som har hatt flere møter med Storbritannia på regjeringsnivå etter brexit-avstemningen enn Norge.» Han hevda òg at regjeringa «vil ha et best mulig samarbeid med Storbritannia også etter brexit». Det er vel og bra.

Då Storbritannia vedtok å gå ut or EU, hadde den norske regjeringa det travelt med å forklare at det sjølvsagt berre var innvandringsmotstand som låg bak. Det er feil. Eg trur Noreg må ha den mest EU-lojale regjeringa i Europa. Fyrst åttvara ein britane mot å gå ut or EU. Så nekta ein EFTA å sende brev for å invitere til samarbeid etter brexit. Så trua ein med å blokkere eit eventuelt britisk EFTA-medlemskap, og så – etter sterkt press frå norsk næringsliv – vart den norske haldninga endra til at Noreg sjølvsagt var positiv til samarbeid med britane, men Storbritannia måtte sjølv finne ut kva dei ville. Men då det britane ville var å etablere ei formell arbeidsgruppe med Noreg for å førebu ein ny frihandelsavtale etter brexit, var det igjen tvert nei frå regjeringa, sjølv om det ifølgje Dagens Næringsliv var ulike syn og ulike råd frå embetsverket. Så regjeringa må vere det næraste ein kjem det å gjere Noreg til eit lydrike under EU.

Sist veke hadde eg møte med Sogn og Fjordane Fiskarlag. Dei er sjølvsagt opptekne av brexit, då Storbritannia og Noreg no får store område der dei to landa skal verte samde om fiskeforvaltning og fiskekvotar der EU tidlegare var motparten. I tillegg handlar det om ein stor marknad for norsk eksport av fisk og fiskeprodukt. Sogn og Fjordane Fiskarlag var optimistiske med omsyn til framtida. Dei meiner det er mogleg for Noreg å forhandle fram betre avtalar med Storbritannia enn dei me har med EU i dag. Spørsmålet er: Kva gjer regjeringa? Eg håpar statsråden i

debatten vil gi svar på kva regjeringa vil gjere no opp mot Storbritannia. Kva vil regjeringa gjere for å kome næringslivet i møte, for å vere føreseielege? Skal ein halde fram med passivitet og peike på ulike utgreiingar, eller skal ein gjere noko positivt?

Då gjekk tida mot slutten, så eg seier takk for meg.

Sveinung Rotevatn (V) [17:54:03]: Norsk sikkerheit og norsk velstand kviler på to viktige søyler. Den eine er den transatlantiske, og den andre er den europeiske. I ei tid der det dessverre er teikn på at den transatlantiske går mot litt mindre smule farvatn på grunn av den politiske utviklinga, er det desto viktigare at ein sikrar den europeiske tilknytninga vår og samarbeidet med våre naboland.

Der opplever eg at regjeringa i all hovudsak gjer og tenkjer riktige ting, og eg støttar opp om hovudlinjene i utgreiinga frå europaministeren, sjølv om eg må leggje til at i desse debattane er det alltid litt interessant å høyre det spennet som oppstår idet Høgres representant går gått av talarstolen, og Framstegspartiets representant går på han. Det er eit spenn som ikkje er ubetydeleg, for å seie det slik.

Så blir det jo dratt opp i desse debattane, kvart einaste år, at det er stor krise i Europa, og det er ikkje måte på kor ille utviklinga går rundt omkring. Eg tenkjer at det, i alle fall på ein dag som denne, er greitt å sjå litt tilbake på kva som har skjedd i tida etter det dramatiske valet til britane om å forlate EØS-området, når folk går til stemmeurnene. Jo, det som har skjedd, først i Austerrike, deretter i Nederland, no sist i Frankrike, er at dei som vinn val, er dei som vil satse vidare på eit europeisk samarbeid. Eg må seie at særleg når det gjeld Frankrike, er det roande med tanke på kor viktig det landet er i EU-samarbeidet. No skal vi få ein andre valomgang, så vi skal ikkje forskotere noko resultat, men all den tid vi ser at kampanjen til Emmanuel Macron har vorte utsett for 4 000 hackarangrep frå Russland, medan motkandidaten hans tek imot støtte frå same hald, seier det litt om kva interesser som er i spel her, og kven vi burde ønskje å vere på lag med – nok om det.

Brexit er openbert ei alvorleg og dramatisk hending, først og fremst for Storbritannia, men også for oss og for Europa. Eg synest representanten Christian Tybring-Gjedde tok litt lett på dette med avfeiinga om at vi skal nok klare å la vere å gå til krig mot kvarandre sjølv om vi ikkje samarbeider gjennom EU og EØS. Det får vi nå verkeleg håpe. Men eg må seie at det gjekk ein liten støkk i meg då Michael Howard, som er den tidlegare leiaren for det konservative regjeringspartiet i Storbritannia, var ute og omtrent truga med krig og viste til Falklandskrigen når ein skulle diskutere den vidare statusen til Gibraltar. Og det er altså med Spania. Vi skal ikkje undervurdere den effekten det faktisk har at land samarbeider tett, også for fred og sikkerheit. Det er ikkje noko ein skal ta for gjeve.

For Noregs del er det klart at vi bør følgje tett med. Vi er heilt avhengige av å ha eit godt og avklara forhold til Storbritannia når det gjeld handel, sikkerheit osv. Det er jo ikkje enkelt for oss å bli ein del av forhandlingar vi strengt teke ikkje er ein del av, men der legg eg til grunn at regjeringa gjer det ho kan for å få informasjon og for å vareta norske interesser, som her er betydelege.

Samtidig vil eg seie at brexit er altså ikkje slutten på det europeiske samarbeidet, og brexit er ikkje alt som skjer. Det er ein fare for at ein i fokuseringa på brexit gløymer alle dei prosessane som pågår kontinuerleg i EU, og som

er viktige for norske interesser, for dei fortset. Eg vil framheve eit par:

Det kanskje viktigaste akkurat no er dei store prosessane som går rundt det framtidige klima- og energiregelverket og rammeverket innanfor EU. Her har Stortinget med eit stort fleirtal sagt at vi skal kople oss på. Korleis EU-landa gjer det her – med tanke på forpliktingar om utsléppskutt mellom dei ulike landa, byrdedelingsmekanismar, korleis ein skal rekne med f.eks. skog, osv. – har avgjerande betyding for norsk økonomi og klimapolitikken vår framover. Der må Noreg vere på.

Eit anna punkt er flyktningkrisa, som fekk sin mellombelse stopp etter at ein gjorde ein avtale med Tyrkia – eit land ein også kunne sagt mykje om når det gjeld demokratisk utvikling. Men flyktningkrisa der ute har jo ikkje teke slutt. Når det blir sagt her at problemet er den felles europeiske asylpolitikken, vil eg faktisk seie: snarare tvert imot. Problemet er jo mangelen på ein felles asylpolitikk, mangelen på godt nok vareteke felles grensevern, mangelen på byrdefordelingsmekanismar, slik at alle kan vere med på å bidra. Det er det som er den langsiktige løysinga på flyktningssituasjonen.

Heilt til sist: Mange har teke opp trygdeeksport, og dei trekkjer særleg fram kontantstøtta. Dersom det er det ein er bekymra for, er nok det enklaste å avvikle den ordninga, men eg vil likevel seie at i kampen mot at ein skal kunne eksportere trygd – og dette er minimale summar – må ein ikkje miste for auga viktigheita av at ein faktisk kan ha fri bevegelse av arbeidskraft på tvers av landegrenser, med rettar. Det er viktig for Noreg.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [17:59:23]: Takk for gode innlegg. Dette er en debatt som kler denne salen godt. Det er en debatt som skal spenne bredt. Det er en debatt der det skal være vide meninger, det skal være gode meningsyttringer, for det er et bredt felt, og det er et viktig tema vi debatterer. Redegjørelsen er bred, men dette feltet engasjerer så mye at det at noen etterlyser mer kunnskap, er ikke rart, det er riktig. Så er det sånn at på en time rekker man ikke å levere alt, og da må man ta det i debattene.

Sjelden har behovet for samarbeid på tvers av grensene i Europa vært større, iallfall ikke de siste tiårene, og sjelden har det vært tydeligere at et splittet Europa er et svakt Europa. Da er det et paradoks når noen mener at vi skal samarbeide mindre, ikke mer, for å løse vanskelige spørsmål.

Representanten Tybring-Gjedde tar opp migrasjonspolitikken som et tema. Jeg klarer ikke på noe felt å se at det er en problemstilling vi klarer å løse ved ikke å samarbeide med noen andre. Det er et felt som åpenbart er klart for samarbeid. Som Tybring-Gjedde sier, har det vært selvstendige nasjoner som ikke har vært i union tidligere. De selvstendige nasjonene handlet med hverandre, de selvstendige nasjonene samarbeidet med hverandre på andre måter enn akkurat det å være i union. Alternativet også den gangen var faktisk krig og uvennskap mellom nasjoner, så det samarbeidet vi ser i Europa, og har sett etter annen verdenskrig, har noe med seg som er veldig verdifullt, og som vi bør hegne om.

Representanten Navarsete etterlyser et eksempel på at noen norske bedrifter har fått bedre markedsadgang og bedre rammevilkår av at vi signerte EØS-avtalen. Det er et veldig godt spørsmål, det er jeg veldig takknemlig for å få.

Jeg kommer fra ei lita bygd som heter Båtsfjord – fiskeri-hovedstaden. Der produserer vi torsk, hyse og sei. Før vi fikk avtalen i 1992, hadde vi 12 pst. toll på torskefilet, vi hadde 7,5 pst. toll på hyse, og vi hadde 7,5 pst. toll på sei. Det gjorde det vanskelig å konkurrere på markedene.

På begynnelsen av 2000-tallet møtte globaliseringen bygda. I løpet av ganske kort tid viste det seg at en kinesisk filet-kutter som skar filet for hånd, gjorde dette såpass mye billigere enn det vi klarte i Båtsfjord, at den torsken vi fisket på yttersida, ble fryst, ført til Kina, håndfiletert og kom ut på det europeiske markedet, i konkurranse med oss. 250 arbeidsplasser røyk i løpet av tre måneder i ei bygd der det bor 2 500 mennesker. Det konkurransebildet har båtsfjordingene snudd. Nå produserer vi fersk filet – vi har ferskt råstoff, skjærer fersk filet og får den ut på markedet i Europa, i konkurranse med kineserne. Det er et bedre produkt. Så nå kan vi igjen produsere mat i Norge. Det klarer vi bare på grunn av EØS-avtalen og det veterinærreglementet som ligger i den. Vi kan pakke en trailer full av filet i Båtsfjord. Den går fra Båtsfjord gjennom Finland, gjennom Sverige, gjennom Danmark, gjennom Tyskland og inn i Frankrike. Der står franske veterinærmyndigheter og ser på lappen og stampelet at dette produktet er laget etter de reglene vi er enige om skal brukes når man produserer mat, og vi får produktene ut på markedet i Paris. Vi har altså berget arbeidsplassene i Båtsfjord – i konkurranse med underbetalte kinesere, etter norsk standard. Takk til representanten Navarsete for spørsmålet, det var kjærkomment.

Jeg skal også ta ordet senere, for jeg rekker ikke å komme innom alle spørsmålene til representanten Svein Roald Hansen. De er også gode, så jeg skal ta ordet en gang til. Men jeg vil si at redegjørelsen viser at dette er et bredt felt. Når det gjelder brexit og borgernes rettigheter, er det for oss et mål og en ambisjon at borgerne skal ha like gode rettigheter som i dag. Den ambisjonen leser jeg hos EU, den ambisjonen leser jeg også hos britiske politikere. Men den praktiske tilnærmingen til akkurat de forhandlingene er at vi kan ikke gjøre noe for britiske borgere i Norge eller norske borgere i Storbritannia før vi ser hva slags avtale EU og Storbritannia klarer å forhandle fram seg imellom, rett og slett fordi vi er en del av EØS-avtalen, og vi er forpliktet til å følge de forhandlingene som kommer. Men alle politikere på disse tre sidene sier at borgernes rettigheter er kjempeviktige.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [18:04:35]: Nå avklarte statsråden for så vidt det ene av mine spørsmål. Norge støtter dem som mener at man skal kunne beholde EØS-borgerrettighetene og forbli i Norge, altså at britene skal kunne forbli i Norge. Det er jeg enig i, og det tror jeg nordmennene som er i Storbritannia, og eventuelt vil få tilsvarende rettigheter, også er enig i. Det er selvsagt riktig at det er forhandlingene mellom EU og Storbritannia som vil avgjøre det spørsmålet, men mitt poeng var, siden man nå har møter, å få forståelse for at vi er tett på, så det er også viktig at vi gir vår mening og vårt synspunkt på slike saker.

Men nå er det jo mange forskjellige aspekter ved dette, og spørsmålet er: Hvordan har man tenkt å involvere Stortinget i disse avveiningene? Har man tenkt å kjøre på egen

kjøl og komme fiks ferdig tilbake, eller skal vi få lov til å delta i debatten?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:05:41]: Vi har ambisjoner om å kunne informere ikke bare Stortinget, men også norske interesser, næringsliv og andre som blir påvirket av disse hendelsene, så mye som mulig. Det tror vi er lurt. Vi registrerte at da vi var tidlig ute med møte med næringslivet og andre i høst, så ble det tatt vel imot. Det har vi også ambisjoner om å gjøre utpå våren.

Dette er en sak der det kommer ny kunnskap og ny informasjon på bordet hver dag, både i EU, i Storbritannia og også hos norske interessenter. Vi vil gjerne informere så mye som mulig, og vi skal selvfølgelig holde Stortinget tett informert, men det er to ting å ha med seg. Det ene er det at vi samler informasjon, og den skal vi spre, men det er også et forhandlingselement i denne saken. Det er ikke sann at vi da kan forhandle det gjennom avisene, alltid forhandle gjennom åpne forum. Det blir sann at vi må gjøre noen vurderinger av om dette er informasjon der vi vil holde kortene litt tett til brystet til vi har kommet videre i forhandlingene.

Svein Roald Hansen (A) [18:06:49]: Det finnes det heldigvis mekanismer for mellom regjering og storting, slik at det behovet tror jeg vi kan ivareta.

Det andre viktige spørsmålet er den handelsavtalen vi vil måtte forsøke å få og være avhengige av med hensyn til Storbritannia, vårt viktigste enkeltkeksportland. Nå er jo handelsavtaler stort sett forhandlet enten mellom Norge og et annet land eller av EFTA på vegne av oss, og man forhandler, regjeringen lager mandat, og så kommer saken fiks ferdig til Stortinget. Jeg tror den tiden er slutt da man kan drive og forhandle handelsavtale på den måten, iallfall så omfattende som vi burde få med Storbritannia.

Nå vil det jo ikke være denne statsråden som står i spissen for de forhandlingene, det vil vel være næringsministeren, men vil regjeringen sørge for å involvere Stortinget og også det sivile samfunn i tenkningen rundt hvordan vi skal legge opp de forhandlingene, og hvilke krav vi skal stille?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:07:57]: Ja, det vil være viktig, på to felt. Det er viktig å skape en forståelse hos dem som jobber tett med det, men også videre, om hva slags avtaler som gjelder, hvilke posisjoner som gjelder.

Representanten Navarsete angrep i sitt innlegg meg fordi jeg hadde prøvd å blokkere et framtidig EFTA-medlemskap fra Storbritannia. Det er ikke riktig, vi bare redegjorde for hva slags regler som lå der, og hva slags opsjoner Norge som nasjon har for å ivareta nasjonale interesser. Dette vil, som representanten Hansen sier, bli komplisert, for deler av det kan kanskje gå parallelt med EU, deler av det som tilhører EØS-avtalen i dag. Deler av det kan det være hensiktsmessig for oss å forhandle i regi av EFTA-4, eventuelt EØS, med Storbritannia, og deler av området må vi antagelig forhandle direkte med Storbritannia. Vi får bruke de mekanismene vi har for å holde både Stortinget og sivilsamfunnet informert om det som kommer, men enkelt blir det ikke (presidenten klubber).

Liv Signe Navarsete (Sp) [18:09:21]: Norske fiskarar hentar store ressursar på det som no vert britisk område, som har vore tidlegare EU-område. Makrell og sild er jo delt i prosent per land. No vert dette britisk sektor. Sogn og Fjordane Fiskarlag, som eg hadde møte med nyss, hevdar at det vert enklare med f.eks. botnfiske no når det vert færre fiskarar. Ein tenkjer at ein kan få ein betre avtale med Storbritannia fordi at når ein forhandlar berre mellom to land, er det enklare å sjå på forvaltninga, og det er klart det er færre som skal dele på ressursane. Korleis ser statsråden på dei komande forhandlingane, og er han samd med Fiskarlaget i at me bør vere optimistiske fordi det her er store moglegheiter for ein betre avtale for Noreg enn det ein har i dag?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:10:22]: Nei, jeg leser nok ikke ressursregimet på samme måte som Sogn og Fjordane Fiskarlag, hvis dette er rett referert. Når Storbritannia går ut av EU, er det ikke sånn at Storbritannia vil ta med seg alle rettighetene til pelagiske bestander i Nordsjøen. Der er bl.a. Danmark involvert, Irland vil være der med sine rettigheter, sånn at det blir ikke Norge mot Storbritannia på sild og pelagisk. Det vil fortsatt være flere parter som skal forhandle om dette.

Det aller viktigste vil være å sørge for at også den framtidige forvaltningen går på de bærekraftige prinsippene som en har framforhandlet gjennom mange, mange år. Det blir det første punktet. Jeg hører også, ikke fra Sogn og Fjordane, men fra loddebåter bl.a., at de har tradisjonelt veldig god kontakt med den britiske flåten og de britiske fiskerne og organisasjonene. Det er viktig med tanke på de framtidige forhandlingene vi skal inn i, for gode kontakter er jo viktig.

Liv Signe Navarsete (Sp) [18:11:26]: No var sild og makrell berre eit døme, og dette gjeld jo mykje meir enn det. Men lat oss forlate fisk, eller kanskje me skal halde oss til fisk, men til det dømet som statsråden gav frå talarstolen nettopp, for så vidt eg skjønar, sa han at 250 arbeidsplassar rauk i Båtsfjord på 2000-talet fordi ein har lågare lønningar i Kina enn ein har i Noreg. Det har vel strengt teke lite med EØS-avtalen å gjere, for lønningane i Kina vert ikkje regulerte av verken EU eller Noreg, og ein kan jo spørje seg korleis det kan ha seg at kinesiske produkt, altså frå eit tredjeland, kan utkonkurrere norske når ein har så gode avtalar innanfor EØS at ein sikrar leveransane. Eg synest det var eit veldig dårleg døme, og eg vil gjerne ha namnet på dei bedriftene som statsråden meiner at EØS-avtalen var avgjerande for, og ikkje lønsnivået, verken i Noreg eller Kina, eller automatiseringa, som no er årsak til at ein kan flagge heim arbeidsplassar.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:12:36]: Jo, det er faktisk sånn at konkurransebildet mot Kina var slik at frosset råstoff ble en internasjonal handelsvare, man kunne ta det til Kina, produsere der og ta det ut på det europeiske markedet. Vi måtte finne et fortrinn som gjorde norsk industri konkurransedyktig i dette markedet. Det fortrinnet var ferske produkter, for da kan vi hente opp fisken fersk rett utenfor døra, produsere den fersk i Båtsfjord og få den ut på et marked i Europa, et godt betalende ferskemarked. Det veterinærregelverket vi har felles gjennom EØS-avtalen, gjør den produksjonen mulig, og vi har

klart å omstille norsk produksjon i Båtsfjord og på Finnmarkskysten sånn at vi kunne berge arbeidsplassene og gjøre handel på det europeiske markedet.

Når det gjelder navn på bedrifter, har vi Båtsfjord AS, Båtsfjordbruket er en framifrå bedrift, og Norway Seafoods er stor på denne typen industri. Noen av de bedriftene som gikk over ende, som ikke klarte konkurransen, var Nils H. Nilsen, det var Havprodukter og forskjellige. EØS-avtalen er et glitrende eksempel på at det gir rammevilkår som gjør at norsk industri kan klare seg i global konkurranse.

Liv Signe Navarsete (Sp) [18:13:45]: Eg har framleis ikkje høyrte eitt ord som tilseier at den same utviklinga ikkje kunne skjedd utan EØS-avtalen, for dette handlar om nyutvikling, det handlar om at ein legg til rette for nye produksjonsmåtar og nye produkt. Det er ingenting som tilseier at ein ikkje kunne fått det med ein handelsavtale, slik Noreg hadde før. Eg har ikkje fått noko namn på konkrete bedrifter som var avhengige av EØS for å gjere det betre.

Men eg har eit tredje spørsmål sidan det var rom for det. Det pågår eit arbeid i EU med den sirkulære økonomien, som kan få betydelege konsekvensar for norsk avfallspolitikk. Avfall er ein sterkt veksande industri med stor inntening. KS er oppteken av at norske kommunar kan fortsette med den avfallshandteringa ein har i dag, av både hushaldsavfall og avfall frå bedrifter som er hushaldsavfallsliknande, viss me kan bruke det, i både mengde og art. Korleis vil statsråden sikre at Noreg og norske kommunar kan halde fram med avfallshandtering og slik sett sikre ei både berekraftig og innbringande teneste?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [18:14:55]: Først må jeg få lov til enda en gang å prøve å svare på første spørsmål, som ble avleid, for det felles veterinærregelverket, det felles lovverket vi har for matproduksjon, er det som gir norske bedrifter et konkurransefortrinn og en åpning til det europeiske markedet. Uten et felles veterinærregelverk, et mathygieneregulering, hadde det ikke vært mulig så enkelt å produsere fersk mat og flytte den fra Båtsfjord til bl.a. Paris. EØS-avtalen er helt essensiell for å gi bedriftene konkurransekraft mot billige hender i Kina, Vietnam og andre plasser – helt utvilsomt, spør bedriftseierne.

Så til sirkulærøkonomien. Det er et felt som nok ligger litt utenfor akkurat det jeg tar på stående fot nå, men fordelene med en avtale og det tette europeiske samarbeidet vi har, er at vi har en arena der vi kan forhandle fram og ivareta norske interesser, også når det kommer til det temaet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kåre Simensen (A) [18:16:23]: Jeg vil også starte med å takke statsråden for en innholdsrik redegjørelse. De store utfordringene i Europa kan bare løses ved at land gjensidig samarbeider med hverandre. EU er tuftet på nettopp det. Land som handler med hverandre, kriger ikke med hverandre. Denne setningen alene danner grunnlaget for mitt ja til EU. Det er også et viktig argument om hvorfor vår tilknytning til Europa gjennom EØS-avtalen er viktig for Norge. Jeg stiller meg bak både statsrådens og representanten Hansens synspunkter om dem som hevder at Norge vil få en bedre avtale med EU hvis dagens EØS-

avtale erstattes med en handelsavtale, og de taler nok – for å si det litt diplomatisk – mot bedre vitende.

Alt er ikke perfekt i vårt EØS-samarbeid, men dagens EØS-avtale gir oss viktige, grunnleggende rettigheter og muligheter på en rekke viktige samfunnsområder. Statsrådens eksempel fra Båtsfjord er et godt eksempel på at man gjennom EU-regelverket skaper og sikrer arbeidsplasser i hele landet. Mitt syn er også at de som ønsker å stå utenfor dette fellesskapet, er godt forankret i budskapet: «Make my country great again.» Dit vil ikke jeg.

Migrasjonsutfordringene i Europa fikk stor plass i redegjørelsen, og i debatten så langt. Det er en utfordring som vi alle kjenner på kroppen. Og jeg er enig med statsråden i at arbeidet med å redusere migrasjonspresset, få kontroll over hvem som banker på våre dører, og få en ansvarlig fordeling av ansvaret mellom landene, skal og må stå høyt på den politiske agendaen i hele Europa. De fleste land og EU tar dette på alvor og forsøker å stå sammen om disse utfordringene, men dessverre ser vi at krefter på den ytterste høyresiden i europeisk politikk velger å se bort fra fellesløsninger. Av den grunn synes jeg det var litt overraskende at statsråden i sin redegjørelse ikke berørte de utfordringene som et mer nasjonalistisk og proteksjonistisk Europa kan bety for samholdet mellom land i Europa og vår felles sikkerhet.

Ett område som i et sånt tilfelle vil bli berørt, er Schengen-samarbeidet. Enkel retorikk om at man er best tjent med å stenge alle dører og bokstavelig talt bygge gjerder for å hindre adgang til eget land, når fram til svært mange velgere i flere og flere europeiske land – sist i Frankrike, der over 20 pst. av velgerne sa ja til denne formen for retorikk. Hele Europa venter i spenning på hva som blir det endelige resultatet etter andre valgongang den 7. mai, og vi er mange som setter vår lit til at velgerne i Frankrike gir beskjed til Le Pen og hennes likesinnede om at solidaritet og samarbeid trumfer nasjonalisme og proteksjonisme.

Statsråden fokuserer på regjeringens nordområdestrategi i redegjørelsen. Det er vel og bra, men det er interessant å se hvilke ord statsråden velger å bruke for å beskrive deres nordområdepolitikk. I redegjørelsen bruker statsråden ordene «skal» og «vil» om regjeringens ambisjoner i nord – med andre ord hva man tenker å gjøre, og svært lite om hva som er gjort. Det er bare en bekreftelse på at regjeringen så langt har lite å vise til. Samtidig går regjeringen høyt på banen når de sier at de vil gjøre Nord-Norge til en av landets mest skapende og bærekraftige regioner, ambisjoner som det ikke er vanskelig å slutte seg til, men nok en gang ser vi at det blir ord og lite handling. Nordområdestrategien som nylig er lagt fram, bare bekrefter det.

For å få til skapende og bærekraftige regioner er satsing på infrastruktur svært viktig. Da er det nærliggende å se på NTP-forslaget som er lagt fram, og vi kan kanskje bruke statsråden og mitt eget hjemfylke som et eksempel. Her finner vi svært lite nysatsing – ikke nye havneprosjekter, ikke nye midler til viktige samferdselsårer, men bare referanser til foregående regjeringens NTP-plan. Denne formen for prioriteringer skaper ikke mye aktivitet, heller tvert imot. Ambisjonene for en nordområdepolitikk som vil gi det løftet Finnmark trenger som en viktig del av landsdelen, er dessverre satt på vent.

Jeg stiller meg bak det statsråden sa om Arktis, og jeg vil også framheve det statsråden så sterkt understreker om betydningen av FNs havrettstraktat som det rettslige ram-

meverket i Arktis. Jeg frykter at snøkrabbesaken kan bli den saken som utfordrer Norge på nettopp dette. Derfor er jeg svært fornøyd med at regjeringen er så tydelig overfor EU som de er. Norge kommer ikke til å akseptere at EU tar seg til rette i våre havområder.

Med dette utgangspunktet har jeg tro på at Norge og EU fortsatt har en konstruktiv dialog på områder med felles innsats, til det beste for en bærekraftig utvikling i nord.

Elisabeth Vik Aspaker (H) [18:21:38]: I tider med sikkerhetspolitisk turbulens blir internasjonalt samarbeid enda viktigere. Som EØS- og EU-ministeren viste til, har EU gjennom sine 60 år bidratt til stabilitet og fred mellom gamle erkefiender i Europa. EU er en suksess. Også Øst-Europa og de baltiske landene er inkludert i arbeidet for økt vekst og velstand i Europa.

For Norge er samarbeidet med EU og NATO-medlemskapet nøkkelen til å kunne takle alvorlige kriser og utfordringer, som store flyktningstrømmer, terror og internasjonalt organisert kriminalitet i våre nærområder. I rufsete utenriks- og sikkerhetspolitiske tider er det viktig å søke allianser som bidrar til et tryggere Norge.

Bedrifter over det ganske land lever av sine europeiske kunder og eksportinntekter som sørger for lønninger til titusenvise av ansatte. EØS-avtalen er døråpner til vårt desidert viktigste eksportmarked og avgjørende for å trygge norsk velferd. Alle som følger brexit-prosessen i Storbritannia, vil fort oppdage at det ikke er – eller blir – noen enkel affære. Det råder stor usikkerhet om hvilken framtidig avtale Storbritannia vil få med EU, og om hvilke konsekvenser dette vil få for bedrifter, arbeidstakere, studenter og andre som i dag høster fordelene av det indre marked og EU-medlemskapet.

Denne usikkerheten har en smitteeffekt langt utenfor Storbritannias grenser. På årsmøtet til Sjømat Norge i Tromsø nylig kunne administrerende direktør Rita Karlsen i Brødrene Karlsen AS på Husøy i Senja fortelle om hvordan valuta og markedsuro etter brexit-avstemningen rammer bedriften på Senja – hver eneste dag, som hun sa.

Våre mange fiskeribedrifter langs kysten er avhengig av god markedsadgang for å kunne tilby trygge arbeidsplasser og bidra til levende lokalsamfunn. I denne situasjonen er det uforståelig og dramatisk at Senterpartiet har gjort det til en fanesak å vrake EØS-avtalen, som er industriens viktigste livline til omverdenen.

Regjeringens politikk virker. Det går godt i nord – ikke på tross av, men på grunn av EØS-avtalen og sikker markedsadgang til EU. Jeg håper nå folk våkner i mitt hjemfylke Troms og andre steder der man lever av eksport og trenger den forutsigbarheten EØS-avtalen gir. Senterpartiet mener åpenbart råkjøret mot EØS-avtalen tjener partiet, men det tjener definitivt ikke sjømatnæringen eller andre norske bedrifter som eksporterer til EU. Sannheten er at Senterpartiet med sin EØS-motstand driver politisk spill med titusenvise av norske arbeidsplasser i potten.

Senterpartiet har et grunnleggende forklaringsproblem når partiet tydeligvis vet bedre enn alle dem som har skoen på – bedre enn fiskeriindustrien, næringsmiddelindustrien, olje- og gassindustrien, finansnæringen, reiselivet og maritim næring. For det er et samlet norsk næringsliv som sterkt advarer mot å sette vår sømløse tilgang til et marked med 500 millioner mennesker på spill.

Ingen norske eksportbedrifter kan overleve på Senterpartiets indre tanker om hva som kunne være en alternativ avtale om markedsadgang. Budskapet fra EU etter brexit-avstemningen er heldigvis klar: EØS-avtalen ligger fast. Men det biter ikke på Senterpartiet, som fortsetter å argumentere for en annen avtale med EU, samtidig som partiet fortsetter å behandle EU som spedalsk. Det er smått utrolig, for vi snakker tross alt om land som er våre mest sentrale handelspartnere og våre nærmeste allierte økonomisk og sikkerhetspolitisk.

Vi er i en situasjon der vi trenger mer – ikke mindre – samarbeid i Europa. EØS- og EU-ministeren har på en god måte redegjort for hvor betydningsfullt EU-samarbeidet er for Norge og ikke minst hvor viktig EØS-avtalen er for norsk næringsliv.

Marianne Aasen (A) [18:26:07]: Det er noe nytt som skjer rundt oss nå. I likhet med alle andre EU-land har Norge vært vant til at Europa har samlet seg, samarbeidet mer og tettere og blitt flere i dette samarbeidet. Vi har kunnet sitte trygt og godt her oppe i nord og fritt kunnet velge vår egen tilknytning til det sivile samarbeidet i Europa, som ja eller nei til medlemskap i EU, i EFTA, i EØS, og vi har fritt kunnet velge dette ut fra rent egoistiske interesser. Og det har vi gjort. Vi har blitt med i EFTA, vi ble med i EØS, men vi ble ikke med i EU, vi ble med i Schengen, men vi ble ikke med i eurosonen, og så lever vi godt med det, noe selv en ihuga EU-tilhenger som meg kan innrømme.

Nå har usikkerheten nådd Europa på en ny måte, og da når den også oss. For hva skjer med EU etter brexit? Hva skjer med Storbritannia? Hvordan påvirker dette Norge, og hvordan forholder vi oss til det? Det er ikke mulig å gi fullgode svar på dette bare ti måneder etter folkeavstemningen. Nettopp denne usikkerheten gjør hele situasjonen vanskelig, og den setter oss på prøve – kanskje på tøffere prøve enn vi klarer å forstå, og som offentligheten kanskje ikke helt har tatt inn over seg ennå. Det er krevende, men vi må spørre, og snart må vi få noen svar, for det begynner å haste. For i motsetning til når land blir medlem av EU, så er det en tidsfrist knyttet til det å melde seg ut av EU. Det er mindre enn to år igjen til Storbritannia ikke lenger er medlem. Så hva gjør vi da? Dette handler om folks liv. Det handler om det som er poenget med EU, nemlig å skape et fredfullt samarbeid hvor folk kan jobbe, hvor folk kan bo, hvor folk kan leve, hvor folk kan studere – de kan gjøre det hvor de vil, og det gjør de. Derfor vil disse endringene påvirke studenter fra Norge, forskere fra Storbritannia, fiskere fra Sogn og Fjordane – som Senterpartiet er opptatt av – og veldig mange andre. Det vil også påvirke Statens pensjonsfond utland, som vi alle bør være opptatt av. Men dessverre har vi ikke fått så mange svar på hva som kommer til å skje. Representanten Svein Roald Hansen har tatt opp noe av det, men vi har ikke fått noen fullgode svar, så jeg venter på EØS- og EU-ministerens svar på det. Det er forståelig, men like fullt haster det. Så jeg oppfordrer EØS- og EU-ministeren til å skynde seg så godt han kan til å stake ut en kurs og jobbe fram en strategi knyttet til konsekvensene av brexit.

EØS tjener oss godt, men vi deltar ikke i å utforme politikken. Det er flust av eksempler på saker hvor vi absolutt har noe å bidra med, og hvor det er viktig at norske interesser blir ivaretatt. Men like uheldig er det at Norge ikke er

med på å stake ut kursen i Europa. Vi sitter på sidelinjen, og det i en kritisk tid. Vi sitter på tribunen når vi trengs på banen, og jeg er overbevist om at vi har mye å bidra med, og da må vi komme oss vekk fra tribunen og ut på banen. Det er nok å gjøre der, for å si det på den måten.

Odd Henriksen (H) [18:30:05]: Vår tilknytning til EU har vært viktig, men i framtiden tror jeg faktisk den kommer til å bli enda viktigere.

Vi er en liten, åpen økonomi, vi står foran formidable omstillinger i norsk næringsliv, vi skal transformere norsk næringsliv til å bli karbonnøytralt. Det er en omfattende prosess. Vi har noen frister, som er 2050. Dette må vi gjøre innenfor de rammene som vi har, og vi er nødt til å gjøre det på en slik måte at våre bedrifter er konkurransedyktige i den transformasjonen som vi står overfor. Skal vi lykkes med det, er vi nødt til å være en del av en større enhet, og vi er også nødt til å være en del av dem som er driverne for at vi skal få til en transformasjon, og det er per i dag EU. EU er en pådriver, de er noen som legger til rette, de skaper rammevilkår, og er det noe som våre bedrifter etterspør i den transformasjonen, er det forutsigbarhet og gode rammevilkår. Skal vi lykkes med det, tror ikke jeg at lykken er å melde seg ut av EU og forhandle om særlige avtaler med enkelte land. Jeg tror det er oppskriften på hvordan vi ikke skal få det til, og jeg skjønner ikke partier som tør å utsette norsk næringsliv for en slik politikk.

Men EU og EØS-tilknytningen er ikke bare nasjonalpolitikk; det er også god distriktspolitikk. I det fylket som jeg kommer fra, Nordland, er vi helt avhengig av at vi skal kunne utvikle oss på en enda bedre måte i framtiden enn vi har gjort til nå. Vi driver med fiskeri, vi driver med oppdrett, vi driver med mineraler, vi driver med smelting av metaller, og jammen er vi en ganske god produsent av fornybar energi – alt dette. Hvis vi skal få våre bedrifter til å lykkes i framtiden, tror jeg faktisk at vår tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen er særdeles viktig for at også den nordlige landsdelen skal ha noen muligheter til å fortsette den suksessen som vi for tiden har.

Det er interessant å høre flere fra denne talerstolen – også i tidligere debatter – framheve hvor godt det går i Nord-Norge. Det går faktisk så godt i Nordland fylke at vi ikke engang trenger å konsekvensutrede Nordland VI og VII og Troms II, og en av grunnene til at man kan si det, er nettopp de avtaler vi har, og det som danner et godt grunnlag for vårt næringsliv i nord.

Men vi får ikke bare eksport fra den store verden; vi får også en del import fra den store verden, og en av de store miljøutfordringene vi står overfor, er plast og plastproblematikk – plast i havet. Hvilken nasjon er det som i utgangspunktet har kunnskap og teknologi – fra oljenæringen, fra det å være en havnasjon – til å kunne gjøre en jobb for verden knyttet til dette med plast og plastproblematikk? Jo, jeg vil anta at vi ligger ganske godt an til å kunne gjøre en god jobb der, både for Norge, for våre hav, og ikke minst for verdenshavene.

Da tror jeg det er ganske lurt at vi gjør det sammen med våre venner i EU, slik at når vi nå skal presentere det som kommer til å bli en av de viktigste problemstillingene vi kommer til å stå overfor, nemlig sirkulær økonomi, som det ble spurt om fra denne talerstolen, når vi nå skal bygge en sirkulær økonomi, når vi skal ta ressursene i bruk, og når avfall kommer til å gå fra å være avfall til å bli en res-

surs på avveie – hvordan skal vi håndtere det på en god måte i et så stort system at vi kan tilby våre tjenester ute i verden? Jeg tror ikke vi gjør det gjennom enkle avtaler alene. Hvis vi skal kunne bidra til den transformasjonen som skal til også på dette området, tror jeg vi er tjent med at vi gjør det sammen med våre venner i EU, slik at vi får god potens – hadde jeg nær sagt – i det som skal gjøres knyttet til det. Det er viktig hvis vi skal lykkes, det er helt avgjørende hvis vi skal nå våre mål om å bli karbonnøytrale, at vi også lykkes med den sirkulære økonomien. Hvis vi ikke lykkes med den sirkulære økonomien, kommer vi til å slite med å nå våre klimamål.

Både for landet og ikke minst for distriktene tror jeg at den tilknytningen vi har til EU i dag, og den tilknytningen vi forhåpentligvis også kommer til å ha i framtiden, er garantisten for at vi skal lykkes med å utvikle vårt land og klare å gjennomføre det grønne skiftet.

Ole M. Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [18:35:14]: Jeg fikk en gavepakke på 5 minutter, siden min kollega ikke møtte opp i dag, så nå har jeg 5 minutter til å prate på. Det er fint!

Det er litt symptomatisk for diskusjonen her i Stortinget i dag, for det er stort sett Høyres og Arbeiderpartiets representanter som uttaler direkte at de er for EU-medlemskap, og det er egentlig gjenspeilt i hele Europa. Det er stort sett sosialdemokrater og konservative som er for EU-medlemskap, bortsett fra i Storbritannia, som er det ene unntaket, og det er litt interessant å se at det reflekteres også til Norge.

Jeg har oppfattet noen selvmotsigelser i debatten. Representanten Navarsete lette etter en bedrift – én bedrift – som hadde tapt et anbud i Europa hvis man eventuelt ikke hadde hatt EØS-avtalen. Det er ikke primærnæringen som først og fremst taper konkurransen, det er ikke det som gjør at EØS-avtalen er det viktigste; det er alle de små bedriftene, de bedriftene som leverer små nisjer, som leverer inn anbud hver eneste dag til EU. Disse bedriftene ville ikke kunne levere anbud til EU/EØS-landene uten gjennom EØS-avtalen. De ville ikke hatt en sjanse, de ville ikke engang fått muligheten til det. Du kan reise rundt i distriktene eller i Akershus og i Oslo, så vil du finne hundrevis av bedrifter som leverer på anbud til EU-land. Det er det som er situasjonen i dag, og da kan man ikke lete etter én bedrift, for det finnes så mange av dem. Det er vel heller ikke stortingsrepresentanters oppgave å peke på én bedrift som eventuelt ikke har fordel av eller kan benytte seg av EØS-avtalen.

Representanten Navarsete er også veldig opptatt av at statsråden skulle finne en avtale med Storbritannia. Hvorfor er det så viktig da, når det ikke er viktig å finne det med de andre 27 landene som er i EU? Hvorfor er akkurat Storbritannia så veldig viktig? Det er jo det samme med Storbritannia som det er med dem som er tilknyttet EØS/EU. Jeg forstår ikke forskjellen, hvorfor det skulle være så viktig å finne rammebetingelser overfor akkurat Storbritannia.

Så til representanten Rotevatn – som ikke er her nå – som snakket om EU som et fredsprosjekt. Ja, det var et fredsprosjekt, med Kull- og stålonionen, den gangen det

ble etablert. Men NATO tok over dette fredsprosjektet. Fra 1949 er det NATOs 28 medlemsland som har kollektivt ansvar for hverandre. Det er det som sikrer freden i Europa og freden transatlantisk. Det er ikke EU, det er ikke handel som gjør det, slik det fremstår her. Det er ikke det, for det er faktisk i NATOs doktrine at vi skal passe på hverandre, at et angrep på én er et angrep på alle. Det er fredsprosjektet i Europa.

Jeg stusser litt over representanten Simensen, som ikke kaller meg en høyrepopulist eller en ytterliggående høyrepopulist, men som sier at det jeg *sier*, er en ytterliggående høyrepopulist. Jeg oppfatter meg ikke som en ytterliggående høyrepopulist. Jeg ønsker et EØS-samarbeid, jeg ønsker handel over landegrensene, men jeg ønsker ikke en politisk union. Jeg tror en politisk union er uheldig, jeg tror en politisk union er uansvarlig, og jeg tror en politisk union kan føre til opptøyer i Europa. Vi ser tendenser til det allerede i dag. Politisk union er et arbeid som er satt i gang, det er et prosjekt som er satt i gang uten folkets velsignelse og uten folkets tillatelse. Det er jeg imot.

Så vil jeg bare legge til – og det er litt interessant, for man snakker om EU som en slags enhet. Har du hørt om noen som reiser på ferie til EU? Ikke det, nei. Man reiser på ferie til enkeltland: Man reiser på ferie til Tyskland, man reiser på ferie til Østerrike, man reiser på ferie til Frankrike, og der forventer man å finne fransk kultur, østerriksk kultur, tysk kultur. Reiser man til Sverige, er det vel noe igjen av svensk kultur også. Det er jo nasjonalstatene som er selve kulturbærerne for Europa. Det er ingen som reiser på ferie til EU – man reiser på ferie til Spania, og man vet hva man kan forvente når man kommer til Spania. I den fremtiden som mange her i salen snakker om, der finner man ikke det, man finner ikke nasjonalstatens kulturelle arv eller nasjonalstaten å reise til og besøke – om 50 år, eller om 70 år – hvis man ikke også jobber for at nasjonalstaten faktisk skal overleve.

Nå klarer jeg ikke helt å se hva jeg har skrevet, president, så da kan jeg vel like godt avslutte her.

Per Rune Henriksen (A) [18:39:46]: Det er mange i denne debatten som peker på og er urolige for de tendensene som vi ser internasjonalt, også i Europa, som går i retning av større proteksjonisme og mer nasjonalisme, motsetningene mellom globalisering og proteksjonisme og internasjonalisme og nasjonalisme og de utslagene det gir i Europa. Men jeg tror det er viktig at vi også prøver å forstå de motsetningene. Hva er det som skjer? Det ligger også en frykt blant vanlige folk, som må tas på alvor.

Jeg tror representanten Tybring-Gjedde tar altfor lett på det når han sier at dette handler om motstand mot en politisk union. Dette handler like mye om frykt for jobbene som går tapt på grunn av at konkurransen brer om seg og globaliseringen flytter på arbeidsplasser og funksjoner. Men dette er en frykt som vi må ta alvorlig. Vanlige folk føler seg glemt. Lokale, regionale og nasjonale politikere føler seg overkjørt av byråkrater i Brussel, noe som igjen er en farlig cocktail. Visjonen om et samlet, fredelig og demokratisk Europa må ivareta vanlige folks tro, håp og frykt. Hvis man ikke klarer dette, halter prosjektet, og i verste fall faller det sammen. Da påhviler det også oss på Stortinget og i regjering å opptre – i den norske opinionen og i det norske ordskiftet – sånn at norske velgere føler at vi representerer dem, at vi forsvarer deres interesser i vårt

samarbeid med EU, og dermed at samarbeidet med EU gjennom EØS er en fordel for det norske folk.

EØS-avtalen ligger fast, men vi må kjempe for aksepten hver eneste dag. Ikke minst kjenner vi på det, vi som må kjempe for aksepten inn i fagbevegelsen, som er dypt bekymret for deler av avtaleverkets framtid innenfor en fri konkurranse i EU, og med arbeidsinnvandringen, sosial dumping og det som følger med.

La meg også si noe om et annet viktig punkt som handler om mye av det samme, energipolitikken. Som statsråden sa, blir EUs energipolitikk stadig viktigere for Norge. Vi ser nå at EU orienterer seg mer og mer i retning av å lage pakker, av direktiver og forordninger som styrer energipolitikken i Europa. Jeg mener at det er en positiv politikk – det som EU gjør – i forhold til det europeiske energimarkedet. Men dette får også noen virkninger for Norge som stor energinasjon, som stor energiexportør og for hvordan vi selv forvalter vår egen naturressurs, nemlig energien, oljen og gassen.

I det nordiske samarbeidet har vi fjernet grensehindret. Vi har et felles energimarked i Norden, noe som har tjent oss vel, jeg tror det også vil tjene Europa vel, det vil rulle ut fornybar energi, det vil gi billigere energi til folk flest. Men når Europa gjør dette, får det også noen virkninger for Norge og vårt energisystem, og når vi vet hvilke forskjeller det er på energisystemene i Norge og i Europa, så gjør jo det at vi må passe godt på. Vår kraftproduksjon er nær 100 pst. fornybar, mens EUs kraftproduksjon ligger på i underkant av 30 pst. fornybar, og det varierer mellom landene – fra 4,2 pst. på Malta til 70,3 pst. i Østerrike. Det gjør at det som kan være fornuftig for å rulle ut fornybar energi i Europa, kan være fryktelig dumt i Norge. Vi kan ta den saken som vi har gående om varmtvannsberedere, som er en evigvarende sak, som viser hvilke problemer vi har i forhold til EU her.

Det er utrolig viktig at vi som norske politikere er til stede i EU-parlamentet, i EUs debatt om disse tingene og hevder de norske interessene. Da er det også utrolig viktig at den norske regjeringen er klar og tydelig på hvilke signaler man sender ut, og at vi har debatter i Stortinget som gir den rette forankringen for disse signalene. Vi husker ostetollsaken, det var ingen stolt affære. Nå har vi bedt om å få en sak om EUs energipolitikk til Stortinget. Jeg ser fram til den diskusjonen, slik at vi kan få avklart de norske posisjonene, for dette blir et stadig viktigere tema framover, som statsråden sier.

Svein Roald Hansen (A) [18:45:07]: Det virker nesten som om det ikke er mulig å komme ut av den gamle debatten om medlemskap. Det blir nesten noe rituelt over dette når Senterpartiet forfekter at vi ikke trenger EØS-avtalen. Jeg føler at Senterpartiet diskuterer mot noe som ingen hevder. Selvsagt vil vi få solgt olje og gass, og sikkert fisk og varer, til våre europeiske naboland uten en EØS-avtale, men når man sier at vi kan falle tilbake på frihandelsavtalen fra 1972, tror jeg man må oppdatere seg lite grann. Den dekker varer, og siden 1972 er tjenesteeksport blitt viktigere og viktigere. Det er nå omtrent 40 pst. av norsk eksport fra fastlandet, og man har en utvikling hvor tjenester og varer veves sammen i pakker, slik at det å ha en handelsavtale i dag som bare dekker varer, er ganske utdatert.

Om 14 dager skal jeg og kollega Gunnar Gundersen sammen med EFTA-kolleger reise til Canada og Mexico, nettopp fordi vi der er i ferd med å starte forhandlinger om oppdatering av handelsavtalene, og de er ikke fra 1972, de er mye nyere, men er allerede i ferd med å bli utdatert.

Kristelig Folkeparti er den fremste forsvareren av EØS-avtalen. Det er deres baby, men det burde vært Senterpartiets baby også, for det er jo den avtalen som sikrer det økonomiske båndet til det viktigste markedet, det europeiske markedet, men som gjør at vi kan føre den landbrukspolitikken vi vil. Det er underlig at Senterpartiet ikke ser at hvis de skulle lykkes med dette korstoget mot EØS-avtalen, så kommer presset på medlemskap, og da vil landbrukspolitikken bli med inn i dette.

Når representanten Navarsete etterlyser den bedriften som ville gått over ende hvis vi ikke hadde hatt EØS-avtalen, tror jeg ikke den blir lett å finne. Bare tenk på at norske bedrifter kan være med på å konkurrere på alle offentlige anbud som legges ut i alle europeiske land over en viss terskelverdi. Det må gi noen større muligheter enn bare å holde på med offentlige tjenester eller offentlige anbud hjemme. Vi må ikke tro at vi kan få beholde alle de fordelene, og ikke måtte innpasse oss eller følge regelverket.

Det er det økonomiske, men den andre biten ved dette er den tryggheten det gir for deg og meg når vi farer ut i Europa. Når vi er turister, har vi med oss det blå trygdekortet som gir oss rett til behandling der vi er. Jeg synes det er en fordel, og det gir en trygghet, men det gir først og fremst en mulighet for alle som er vokst opp etter 1992, til å se Europa som et mulighetens marked som studenter, som arbeidstakere osv. Dette har vi levd med i Norden siden 1955. Jeg tror det er helt utenkelig at vi skulle ta bort det i Norden, men det vil skje hvis vi går ut av EØS-avtalen. Da vil det nordiske samarbeidet falle sammen.

Det er jo underlig at Nordisk råd med jevne mellomrom setter ned arbeidsgruppe på arbeidsgruppe på arbeidsgruppe for å kartlegge grensehindre, alt som gjør det vanskeligere å handle og å leve på tvers. Altså: Hvis man er norsk kvinne, gift med en danske, bosatt i Malmö og skal føde barn, rammes man av litt ulike regler. Disse vil vi gjerne harmonisere for at det skal bli lettere å leve på tvers. Men så fort man kommer sør for Danmark, er dette oppskriften på store problemer.

Jeg har til slutt lyst til å si at når det gjelder trygdeeksport, tror jeg det er en grunn til at det har vært snakket om dette. Det begynte under vår regjering også, så det er ikke noe denne nye regjeringen har funnet på, eller som Christian Tybring-Gjedde har mast om. Det er mange som har snakket om det. Og det går sikkert an å levekårsjustere det, men da gjelder det også nordmenn. Det er poenget – man kan ikke forskjellsbehandle. Jeg vet ikke om norske diplomater eller ansatte i norske bedrifter som reiser ut i Europa, ville synes det er greit å få kutt i barnetrygden.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Ove Trellevik (H) [18:50:30]: Odd Henriksen nemnde utfordringa med plastikk. Plastproduksjonen i verda har auka frå 1,8 millionar tonn i 1950 til over 300 millionar tonn i dag, der heile 8 millionar tonn årleg hamnar i havet. Der er klart for mange at denne utviklinga ikkje kan fortsetja.

Me i Noreg er heilt avhengige av produktive hav, ja, eigentleg er heile verda avhengig av det. Me har ambisjonar om å vera verdas fremste sjømatnasjon. Me veit at fisken får i seg plast, men me veit for lite om kva betyding det har for oss menneske. Paradoksalt nok finn me mikroplast i svært mange produkt, i alt frå tannkrem og ansiktskremar til klede. Regjeringa har lagt fram ein havstrategi og deltar aktivt saman med andre nasjonar for å belysa konsekvensar og moglege løysingar for plastforsøplinga.

Gjennom EØS-avtalen og vår gode tilknytting til EU får regjeringa stor støtte, også økonomisk, til prosjektet Havmiljø og blå bioøkonomi, som regjeringa har sett i gang no når me har leinga i Nordisk ministerråd. Gjennom dette europeiske forskningssamarbeidet har regjeringa fått auka ressursane til forskning på mikroplast for å søkja å finna svar på viktige spørsmål for sjømatnasjonen Noreg.

Dette samarbeidet som Noreg har gjennom JPI Oceanssekretariatet i Brussel, er eit godt døme på kor viktig EØS-avtalen er for oss, også i slike samanhengar. Regjeringa har her fått på plass eit stort og viktig program på eit område som er særdeles viktig, og me er med og styrer innsatsen til områder som me meiner er viktige for oss, men også for resten av verda. G7-landa har fått augo opp for kva arbeid som er sett i gang i dette prosjektet, og det er håp om at ein også vil vidareføra dette gode arbeidet i ein større global samanheng.

Eg vil også gje honnør til regjeringa for artikkel 19-forhandlingane. Produsentar og enkelte medlemsland i EU har jamleg kritisert Noreg for aukeingane i tollsatsar for bl.a. kjøt og ost, som kom under Stoltenberg II-regjeringa, i januar 2013.

Når me med heimel i artikkel 19 skal ha ei liberalisering av handel med landbruksvarer, er det forståeleg at EU krev tilgang til marknaden. For Noreg inneber forhandlingsresultatet at det vert etablert tollfrie kvoter, eller total tollfri-dom, for eksport av enkelte norske produkt. Slike tollfrie kvoter vil gje norsk industri betre tilgang til EU-marknaden. Det er i tillegg gjeve ei avgrensa aukeing av eksisterande importkvoter for nokre av EU sine produkt. Samla sett aukar norsk importkvote for kjøt, f.eks. frå EU, med 2 550 tonn og er noko under kvoten på 3 100 tonn som vart inn-gått under den førre regjeringa, Stoltenberg II.

Alt i alt er det eit godt resultat, som er godt forankra i vår gode og framtidsretta landbrukspolitik.

Elin Rodum Agdestein (H) [18:53:52]: Senterpartiledelsen har sagt at betingelsen for å bli med i regjering er at EØS-avtalen skal reforhandles, og det ultimatumet skaper en del usikkerhet om hvorvidt vår samarbeidsavtale med EU vil overleve et eventuelt regjeringsskifte i høst. Og det er mer enn bare handel med varer og tollsatser som står på spill. Av alt vi eksporterer, selger vi 80 pst. til EU. 65 pst. av alt vi kjøper, kommer også derfra. 80 pst. av regelverket vårt stammer fra EU – og 90 pst. av regelverket som går på matsikkerhet. Ikke bare bedrifter, men også privatpersoner og enkeltmennesker vil jo bli rammet dersom avtalen skulle falle bort.

Eksempelvis: Hva vil Senterpartiet si til de 14 000 norske studentene som nå tar utdanning i EU, som vil miste den retten? Nordmenn vil miste retten til hjelp under sykdom, trygderettigheter vil falle bort. Hva betyr det når veterinæravtalen forsvinner? Jo, grensekontroll med 170 vogntog med fersk sjømat hver dag vil bli gjeninnført, og

det vil være ødeleggende for norsk havbruksnæring. Norske selskaper mister retten de har til å levere inn anbud i EU. Og verken WTO eller en frihandelsavtale dekker fri bevegelse av personer. Og landbruket, i hvert fall i mitt fylke, Nord-Trøndelag, er helt avhengig av den arbeidsinnvandringen man har i sesongene. Det samme gjelder matvareindustrien.

Det er titusener av arbeidsplasser i Distrikts-Norge. Det eksporteres for mellom 20 og 120 mrd. kr i hvert av de viktige distriktsfylkene langs kysten av Norge. I Nord-Trøndelag har vi nå den største veksten i eksportverdien som vi har hatt noen gang, og ledigheten er rekordlav, og det er jo fordi vi når fram med produkter til EU-markedet, og tjenestene øker også mest.

Når man tror at EØS-avtalen kan erstattes av en frihandelsavtale, er dette tanker som baserer seg på en utdatert forestilling om markedsadgang. Det handler ikke om toll på ost, eller om en skal ha tomater fra Norge eller fra Spania; det handler faktisk om trygge rammevilkår for hundretusener av norske arbeidsplasser. Så den linjen som Senterpartiet nå prediker, det korstoget mot EØS, er faktisk en stor trussel mot norske arbeidstakere og norsk arbeidsliv.

Liv Signe Navarsete (Sp) [18:56:56]: Eg bad egentleg om ordet for å snakke om EU sin energiunion, men eg vil fyrst svare litt på det som har vore hevda frå talarstolen.

Fyrst til representanten Hansen, som seier at handelsavtalen vil ikkje fungere, for no handlar det om tenester. Det er jo ikkje toll på tenester. Det er ingenting som hindrar norske selskap i å levere tenester til EU om me ikkje har EØS-avtalen. Leverer ikkje sveitsiske bankar tenester til EU? Leverer ikkje bankar i Singapore og «worldwide» tenester til europeiske land? Sjølv sagt gjer dei det. Alle andre typar tenesteleverandørar leverer òg tenester til EU utan å ha ein EØS-avtale. Så her snakkar representanten Hansen mot betre vitande.

Rodum Agdestein hevda at me har stilt ultimatum om regjeringssamarbeid. Så vidt eg veit, har me ikkje stilt noko ultimatum. Tvert imot gjorde partileiaren det klart for kort tid sidan at Senterpartiet ikkje stiller ultimatum. Han meinte at det ville vere å vise seg underlegen. Om det vert regjeringsforhandlingar, vert det som likeverdige partar, og då får i så fall kanskje Arbeidarpartiet stille ultimatum mot Senterpartiet på sak – kva veit eg? Men iallfall er det verken stilt ultimatum eller starta forhandlingar, som eg er kjend med.

Til representanten Tybring-Gjedde: Det høyrest jo ut som om norske bedrifter ikkje eksporterte til land i Europa før EØS-avtalen. Var me så lite føre oss at før EØS-avtalen kom, var det ingen eksport til EU? Sjølv sagt var det det. Og sjølv sagt, dersom ein ikkje hadde hatt EØS-avtalen, hadde ein vidareutvikla den handelsavtalen som ein hadde med EU, som andre land har gjort som ikkje har ein dynamisk EØS-avtale, men som sjølv sagt eksporterer mengder til EU. EU har 200 handelsavtalar med andre land enn dei som er med i EU. Sjølv sagt er det enorm eksport frå dei landa inn til EU, på grunnlag av ulike handelsavtalar.

Og kvifor me vier Storbritannia merksemd i dag, er jo nettopp fordi Storbritannia forlèt EU. Det er jo der me har brexit. Derfor stiller eg spørsmål om Storbritannia i dag og ikkje om alle andre land.

Eg har heller ikkje nemnt primærnæringane, som òg Tybring-Gjedde tok opp og tilla meg. Ingen har snakka om dei. Eg har snakka om norsk næringsliv generelt, og om dei moglegheitene som ligg for norsk næringsliv heilt uavhengig av EØS-avtalen.

Det er eit stort ja-fleirtal i denne salen – som då ikkje er på linje med det norske folk, som er mykje meir skeptisk. Me høyrer representantane frå Arbeidarpartiet og Høgre snakke så varmt om EU at dei må jo ligge og vri seg i smerte kvar natt over at me ikkje har vorte medlem. Det er nesten så det er ilt å høyre. Heldigvis har me eit klokt folk som har sytt for at me ikkje er medlem i EU.

Elisabeth Vik Aspaker (H) [19:00:16]: EØS-avtalen er en dynamisk avtale for å sikre et velfungerende indre marked og et mer konkurransedyktig Europa. Målet er flere jobber til nye generasjoner europeere.

Useriøse virksomheter må stoppes. Norge har gjennom EØS-samarbeidet engasjert seg aktivt i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Her hjemme har regjeringen tatt viktige initiativ sammen med partene i arbeidslivet. Bekjempelse av ulovligheter i arbeidslivet står også høyt på EUs dagsorden for å sikre konkurranse på like vilkår i EØS-området. EUs plattform mot svart arbeid er her et viktig verktøy.

Jeg vil også understreke viktigheten av at Norge samarbeider om tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet med land som mottar EØS-midler, et samarbeid som er ønsket av begge parter. Her spiller det norske arbeidstilsynet en nøkkelrolle i samarbeid med tilsvarende myndighet i flere av landene.

EØS- og EU-ministeren viste til at regjeringen vil fremme en stortingsmelding om eksport av trykdeytelser. Det er verdt å merke seg at det også i EU-land som Tyskland, Irland, Danmark og Østerrike pågår en diskusjon om indeksering av eksport av f.eks. barnetrygd, og at dette nå også er tema når EUs arbeids- og sosialministre møtes. Vi må unngå at fri bevegelse av arbeidskraft rokker ved bærekraften til våre velferdsordninger.

I år kan vi feire 30-årsjubileum for Erasmus+-programmet. En hel generasjon «erasmusianere» har gjennom ulike utdanningsaktiviteter på kryss og tvers av landegrenser i EØS og EU spleiset Europa tettere sammen. For tida studerer 14 000 norske ungdommer i andre EØS- og EU-land. 5 000 av disse studerer i Storbritannia. Sånn ønsker vi at det skal kunne fortsette.

Mange unge tar dette for gitt. Men som statsråden understreket i sin redegjørelse: Det er vår EØS-tilknytning som har lagt til rette for at norsk ungdom fritt skal kunne delta i studentutveksling med andre europeiske land. Jeg tror mange unge ikke er klar over hva som faktisk står på spill uten EØS-avtalen.

EØS-avtalen er i grunnen et columbi egg når vi i en og samme avtale kan regulere alt fra studentutveksling til klima- og energiavtaler og markedsadgang for fisk. Derfor er det en avtale for framtida, og derfor må vi gjøre alt vi kan for å videreutvikle EØS-avtalen og den tilknytningen til EU som vi har gjennom dette instrumentet.

Michael Tetzschner (H) [19:03:08]: Europautredningen slo fast at det indre markedet har betydelig og varig effekt for norsk økonomi, og at uten markedsadgangen

hadde vårt BNP vært lavere. Også vår lønnssevne og vår velstand hadde vært lavere.

Produktivitetsgevinster er den primære årsak til de samfunnsøkonomiske effektene av de indre markedene. Hvis vi tenkte oss realisert det som ser ut til å være Senterpartiets ønskescenario, ville Norges handel med EU og andre land foregå etter bestemmelsene i WTO, det ville være det som ville være det regulerende regime. Det er altså noe mer enn en tankelek hvis man begir seg ut på den galeien. Det ville også innebære at Norges eksport av varer til EU skulle pålegges EUs tollsatser for handel med tredjeland. Vi ville også bli konfrontert med barrierer av ikke-tollmessig art, nettopp fordi EØS-landene og EU-området til sammen prøver å begrense barrierer disse handlende landene imellom. Utenfor EØS ville vi ikke være en del av den harmoniserings- og dereguleringsprosess som stadig foregår i EU- og EØS-området. Dette ville bl.a. ha stor betydning for nye fremvoksende industrier, f.eks. nettverksindustrien og digitale tjenester.

Når man kan føre en debatt på dette nivået i landets nasjonalforsamling, er det nettopp fordi vi har tatt alle disse godene for gitt og tror vi kan beholde dem hvis vi isolerer oss fra Europa ved å si opp eller tre ut av EØS-avtalen.

Norge måtte på egen hånd forhandle bilaterale handelsavtaler, tollsatser og forhold også av ikke-tollmessige barrierer mot tredjeland, dvs. individuelle avtaler med USA, Canada, Kina osv. Norge ville stå alene i et slikt forhandlingsløp og ikke kunne dra nytte av EUs forhandlingsstyrke og forhandlingskapasitet.

I tillegg skal man altså se bort fra denne bevegeligheten av varer, tjenester, investeringer og arbeidskraft. Så er det også andre aspekter, som foregående taler var inne på, nemlig vår deltakelse i forsknings- og utdanningspolitikk, institusjonelt samarbeid og i konkurransepolitikken.

Fremfor alt, siden vi nå har formannskapet i Nordisk ministerråd, må det også minne oss om at det ville føre til en splittelse og isolasjon av Norge fra våre nordiske naboer, fordi grensen mellom EU og EØS-området og Norge ville adskille oss fra våre nordiske naboland.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [19:06:29]: Uansett hva slags meninger man måtte ha om EØS-avtalen og EU, er nok alle enige om at det er viktig med best mulig kontakt mellom Norge og Europa på det utdannings- og forskningsmessige området.

For et lite land som Norge er det spesielt viktig at man deltar på de store konkurransearenaene. Den norske deltakelsen i EUs Horisont 2020 er det klart viktigste internasjonale forskningspolitiske samarbeidet for Norge, ikke bare for norske forskeres tilgang til forskningsmiljøene i EU-land, men også som viktig døråpner for norske forskere overfor land utenfor Den europeiske union. Det gir oss tilgang til kunnskap og økt kvalitet gjennom konkurranse på en internasjonal arena.

Horisont 2020 har tre hovedmål. Man skal bygge fremragende forskningsmiljøer, skape et konkurransedyktig næringsliv og møte de store samfunnsutfordringene. Norge må ha ambisjoner om å være med på å oppfylle alle disse tre prioriteringene. For Fremskrittspartiet er det viktig at norsk deltakelse i Horisont 2020 utnyttes til fulle, og regjeringen har lagt fram en strategi for Norges deltakelse i programmet. Vi må sørge for at lærere, studenter, forskere og bedrifter over hele landet er godt kjent med mulighete-

ne for å få EU-finansiering til sine prosjekter, og hjelpe dem til å nå opp i konkurransen om midlene.

Fremskrittspartiet mener vi må ha som mål at Norge skal være blant Europas mest innovative land. Det er avgjørende for at vi skal kunne ha vekst og velferd også i framtiden – uten innovasjon, ingen verdiskaping. Derfor er det også svært positivt at innovasjon nevnes eksplisitt i Horisont 2020. Her vil Fremskrittspartiet minne om at innovasjon kan skje i alle fagretninger, og finner sted i tjenesteproduksjon, i offentlig sektor, i helsesektoren osv., og ikke bare i industri- og næringsliv og akademier.

Innovasjon handler også om kultur og forutsetter at man har innbyggere med kompetanse på mange felt, ikke bare innenfor realfag eller de teknologiske fagene, men også innenfor samfunnsfagene og humaniora. Å få flere humanister og samfunnsvitere til å tenke mer bevisst rundt innovasjon og verdiskaping er viktig. Fremskrittspartiet vil derfor berømme regjeringen for humaniorameldingen, det første politiske dokumentet der det foretas en helhetlig gjennomgang av humaniorafeltet i Norge.

I en global verden er det veldig viktig å forstå betydningen av identitet, verdier, religion, kultur, etikk og språk. «Culture matters.» Nettopp her spiller de humanistiske fagene en stor rolle, og Fremskrittspartiet håper flere humanistiske miljøer også vil delta aktivt i Horisont 2020.

Marianne Aasen (A) [19:09:42]: Jeg har noen korte kommentarer til medrepresentanter.

For det første: Det er uaktuelt for Arbeiderpartiet å styre på noe annet grunnlag enn EØS-avtalen. Så er det sagt.

Dernest til representanten Christian Tybring-Gjedde, som påstår at EU ikke er noe fredsprosjekt. Det står ikke til troende. Begrunnelsen er – representanten må gjerne si at han mener det ikke fungerer som et fredsprosjekt – at de som startet EU, dvs. Kull- og stållunionen, startet et fredsprosjekt. Det sa de selv, og det står mer til troende enn representanten Christian Tybring-Gjeddes påstand. Man kan spørre seg hvorfor de startet denne unionen for kull og stål og ikke for hvete og ost. Det henger naturlig nok sammen med hvordan man produserer våpen. Opprettelsen av Kull- og stållunionen og NATO skjedde omtrent samtidig, og med mange av de samme politikerne. De mente at begge deler var nødvendig for å trygge freden. Man trenger militær allianse, men man trenger også at mennesker møtes, slik at man bygger ned fiendebilder. Det er det EU-prosjektet også handler om.

Dernest: Ingen reiser til EU, sier representanten Christian Tybring-Gjedde. Det er like pussig å si som at ingen reiser til NATO. Nei, men man reiser til Europa hvis man bor i en annen verdensdel, selvfølgelig. Så besøker man mange forskjellige land, og der har man det veldig godt, for der er det en økonomi som fungerer relativt bra, sammenlignet med veldig mange andre steder. Det er fred, som det har vært i over 70 år. Derfor er det også såpass mange som ønsker og drømmer om å komme til Europa.

Det er ingen tvil om at det er problemer i Europa. Det er store utfordringer med arbeidsledighet, det er sosial dumping, og det er mye annet. Jeg mener at representanten Per Rune Henriksen har en bedre forklaring på mange av de problemene enn det representanten Christian Tybring-Gjedde og Fremskrittspartiet har, for det handler også om en økonomisk politikk hvor det er elitene som har kommet bedre ut av det enn arbeiderklassen, f.eks.

Senterpartiets Liv Signe Navarsete var opptatt av om vi vrir oss i smerte. Jeg vrir meg ikke i smerte, men det er veldig irriterende for en som er opptatt av politikk, ikke å kunne delta i å utforme framtida, når det rett og slett har en påvirkning på hvordan vi har det.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [19:12:08]: Jeg har bare noen korte, avsluttende kommentarer.

Til Svein Roald Hansen om klima og protokoll 31: Vårt mål, vår ambisjon, er å ha en samarbeidsavtale utenfor de fire frihetene, altså i protokoll 31 – et samarbeid som vil være avgrenset til avtalens konkrete innhold, og som vil være avgrenset i den tid som avtalen fastsetter.

Så til representanten Simensen, som drar inn nordområdepolitikken: Jeg er veldig kry av den nordområdestrategien vi har lagt fram. Den gjør noe som den forrige regjeringen ikke gjorde, og som var et av mine ankepunkt når det gjaldt satsingen: Den kobler innenrikspolitikk og utenrikspolitikk, den kobler politikk som gjør landsdelen og landsdelens befolkning relevant for nordområdepolitikken, den gjør nordområdepolitikken relevant for de innbyggerne som bor i landsdelen. Simensens parti har levert landets dårligste skoler der nord i de årene de har styrt. Vi gjør noe med det av hensyn til landsdelens ungdom, som skal få ta de mulighetene som byr seg hvis de vil.

Til det med å være tydelig når det gjelder brexit og forhandlingene: Jeg kan være enig med både representanten Aasen og andre om at det er ikke det enkleste. Jeg skal gi et lite eksempel: For det første er vår posisjon ganske enkelt at vi skal ivareta EØS-avtalen og de forpliktelsene og rettighetene vi har der, samtidig som vi skal ha en så god avtale med Storbritannia som mulig.

En av de viktige diskusjonene som nå pågår mellom de partene som forhandler, er rekkefølgen på de avtalene som skal forhandles. EU sier at nå skal man forhandle det finansielle, rammene for skilsmissem, først, så skal man forhandle fram rammen for den nye avtalen som skal gjelde etter bruddet, og så skal man se på eventuelle overgangsordninger.

Storbritannia sier at nei, det er ikke sånn vi vil gjøre det. Vi vil se hva slags avtale vi kan få før vi kan si noe om det finansielle, og så får vi se om det er behov for overgangsordninger. Det er altså ikke så veldig mye som er krystallklart ennå. Og som jeg sa i replikkordskiftet, dette er en sak der det kommer ny kunnskap på bordet hver dag, ny forståelse. Jeg mener ennå at det var sånn i Storbritannia at man hadde ingen plan B da man gikk til folkeavstemning. Plan B – den driver man og lager nå, den.

Presidenten: Representanten Christian Tybring-Gjedde har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [19:14:51]: Jeg har ikke noe behov for å forlenge debatten. Jeg har bare to korte ting jeg skal si på 1 minutt.

Det gjelder representanten Marianne Aasen og EU og etableringen av Kull- og stållunionen. Det er helt riktig, jeg er ikke så blank at jeg ikke vet hvorfor den ble etablert. Men jeg vet også hvorfor NATO ble etablert, nemlig for et kollektivt forsvar og forsvaret mot øst. NATO bevarer freden i Europa, den sikrer freden i Europa. Som representanten også sa: EU er en prateklubb. Det kan hun ha rett i, det

er sikkert fint å prate med hverandre, men det er faktisk slik at det er NATO som sikrer freden.

EU bytter ut nasjonalstaten – nå husker jeg ikke hva jeg skal si engang. – Jo. Ingen drar på ferie til EU. Nei, men i USA sier man at man drar på ferie til Europa, og så ler vi litt av dem for de vet ikke forskjell på nasjonalstatene, og når EU bygger ned nasjonalstaten, kan man etter hvert ikke dra på ferie til Spania, Frankrike og Tyskland. Det er den individuelle staten som er det viktige, landet vi ønsker å dra på ferie til, den nasjonale kulturen vi ønsker å besøke – f.eks. Hellas med sin kultur, Italia med sin kultur. Vi ønsker ikke å reise til EU, vi ønsker å reise til nasjonalstaten, og det burde representanten Aasen også være enig i.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [19:16:06]: Orsak, president, er det éin 3-minuttar eg har?

Presidenten: Du har hatt 5 minutter også.

Liv Signe Navarsete (Sp) [19:16:26]: Ja, eg har hatt 5 minutt. Den er grei, då vert det ein kort merknad.

Den merkningen vil eg bruke til å avklare det som vart sagt om at Senterpartiet har varslet at det er eit absolutt krav i høve til EØS. Eg fann ingen ting frå den 4. oktober 2016, men den 5. oktober 2016 var det eit oppslag der Slagsvold Vedum varslet hardare kamp, og at Senterpartiet gjerne ville dumpe EØS-avtalen til fordel for ein annan avtale saman med Storbritannia. Det er vel knapt noko nyhende at Senterpartiet ville dumpe EØS-avtalen, men eg finn ingen ting i det oppslaget som eg var nede og skreiv ut, om at det her finst noko ultimatum, så eg trur me har halde oss på den same linja: Ein sterk motstand mot overstyring, ein sterk motstand mot at me ikkje kan styre vårt eige bu, og at me har eit arbeidsliv som lir, og som gjer at veldig mange fagorganisasjonar no før LO-kongressen varslar hard motstand mot EØS-avtalen. Det forundrar meg at Arbeiderpartiet ikkje er opptekne av det.

Kåre Simensen (A) [19:17:39]: Jeg skal ikke forlenge debatten. Jeg skal være veldig kort og like kort som statsrådets NTP-satsing i Finnmark, som er lik null. Jeg må si at det var et svært unnvikende svar fra en statsråd om NTP-en. Folkets tilbakemelding er soleklar. Det er mangelfullt, og Finnmark er utelatt fra satsingen. Så kan du si hva du vil om at NTP-satsingen og nordområdesatsingen henger sammen med innenrikspolitikken – det henger ikke i hop, for å si det rett ut.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [19:18:22]: Det var bare for å varsle Simensen om at det blir rikelig tid til å diskutere Nasjonal transportplan i denne salen i forbindelse med andre saker, og så er jeg ikke romsligere enn at jeg ser virkelig fram til å se Arbeiderpartiets ekstra satsing i landsdelen når de kommer med sitt forslag til Nasjonal transportplan.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [19:18:47]

Innstilling fra justiskomiteen om Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021) (Innst. 247 S (2016–2017), jf. Prop. 12 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inn-til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [19:19:35] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt arbeid og beklage at det ikke er mer tid til å gå igjennom en så viktig sak og en så lang innstilling med så mange tiltak.

Siden jeg har begrenset tid, vil jeg som saksordfører bare si at komiteen har delt seg i to – Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har gått videre og behandlet planen og kommet med en rekke tiltak, mens Arbeiderpartiet og Senterpartiet har fremmet forslag om å sende planen tilbake og ikke gått mer inn i de enkelte forslagene. Etersom situasjonen er sånn, tenker jeg at Arbeiderpartiet og Senterpartiet får redegjøre for sine posisjoner, og så vil jeg bruke tiden mi til Kristelig Folkepartis prioriteringer.

Jeg vil også takke mine kolleger fra Høyre og Fremskrittspartiet, og også departementet, for det er mye arbeid, mange forslag i en ekstremt viktig sak. La meg minne om hva det dreier seg om. For å bruke tallene fra Bufdir: Ett av sju barn rammes av seksuelle overgrep eller vold. Det betyr at i hver eneste klasse er det tre – kanskje fire – barn i snitt som er utsatt for noe så forferdelig. Hvis vi ser på tallene fra barnehusene, var det fra 2014 til 2016 nesten en dobling i antall avhør. Dette er mest sannsynlig mørketall som begynner å komme fram, og det skal vi være glade for, men det viser at apparatet ikke er rustet til å møte det enorme omfanget. Vi klarer ikke å avdekke nok, vi klarer ikke å hjelpe nok barn. Derfor trenger vi en opptrapping, og derfor trenger vi en forpliktende opptrappingsplan.

Det var bakgrunnen for at Kristelig Folkeparti i januar 2015 fremmet det representantforslaget som Stortinget senere enstemmig sluttet opp om, om å få en forpliktende opptrappingsplan for å bekjempe vold og overgrep. Så kom proposisjonen nå i oktober, og de som sitter i salen, vet godt at jeg var skuffet den dagen den kom. Vedtaket Stortinget fattet, mener jeg gikk lenger enn planen, særlig når det gjaldt det økonomiske. Men det er jo noe med å riske av seg skuffelsen, gå videre og jobbe i komiteen for å prøve å få resultatet til å bli best mulig. Jeg mener at det som ligger i innstillingen, er blitt et veldig godt resultat. Derfor er jeg stolt og glad for at vi har klart å gjøre så mye. Dette er en merkedag for barn som er utsatt for vold og overgrep. Her er det en rekke tiltak. Samtidig vil jeg understreke at vi er ikke i mål. For å ta det økonomiske, som alltid er noe av det viktigste i en slik plan: Vi krever en forpliktende økonomisk satsing. Jeg vil sitere litt fra innstillingen:

«Skal man lykkes i å bekjempe vold og overgrep, er

det etter flertallets mening helt avgjørende å sikre tiltak med en helhetlig tilnærming og en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og målretting av midler. Flertallet understreker derfor at tiltakene i opptrappingsplanen skal følges opp med friske og målrettede midler. I tillegg påpeker flertallet at planen skal tallfeste beløp for hele planperioden.»

I tillegg understreker vi at planen skal gjennomføres etter modell av opptrappingsplanen for psykisk helse, som gikk over ti år.

Det betyr at vi er ikke helt i mål. Selvsagt er en aldri helt i mål på dette feltet, det skal komme nye tiltak, men det betyr at regjeringa i statsbudsjettet for 2018 skal levere sine visjoner og sitt tallfestede beløp for hvor mye en ønsker å satse på dette i planperioden. Det betyr også at for Kristelig Folkepartis del har vi fått inn forpliktende merknader her, og det blir en viktig sak for Kristelig Folkeparti til høsten.

Nå rekker jeg selvsagt ikke å gå inn på hvert forslag, men jeg vil trekke fram helheten i det. Vi har vært veldig opptatt av å få til bedre forebygging. Det er det aller viktigste, og der er helse en nøkkel, enten det er en norm for å få flere helsesøstre til å kunne gjennomføre hjemmebesøk, til å kunne avdekke flere, at en kunne spørre gravide om de utsettes for vold, eller satse på tannhelse, som jeg vet har en enorm mulighet for å avdekke. Men det handler også om bedre kunnskap, om et bedre barnevern, om et bedre familievern, om ATV-kontorer og om behandling av overgripere. Det handler om avdekking, det handler om å få flere dømt, og det handler om bedre oppfølging.

Jeg skal senere i debatten komme tilbake til flere av de konkrete tiltakene, men jeg ønsker å avslutte mitt innlegg med en kritikk av Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Jeg kan forstå skuffelsen, for den samme skuffelsen hadde jeg, men jeg mener at det de gjorde i komiteen til slutt ved å ville sende saken tilbake, ikke er det mest konstruktive, og det er ikke det som vil løse situasjonen for de voldsutsatte barna. Jeg mener at hadde Arbeiderpartiet og Senterpartiet gått mer konkret inn, er jeg sikker på at de hadde kommet med veldig gode forslag som vi kunne vedtatt i flertall, og som ville gjort situasjonen enda bedre.

Til slutt en stemmeforklaring: Jeg tar opp våre forslag. I tillegg støtter vi forslagene nr. 11, 13 og 14. Forslag nr. 10 er ivarettatt av vårt forslag nr. 6, så det støtter vi ikke. Forslag nr. 12 omfatter alle kommuner, noe vi mener er for drastisk, så vi støtter heller ikke det.

Presidenten: Da har representanten Kjell Ingolf Ropstad redegjort for avstemningen og tatt opp de forslagene han refererte til.

Lene Vågslid (A) [19:24:59]: Regjeringa har jo i dag lagt fram ein proposisjon som gjev ei oversikt i dagens situasjon på det feltet me no snakkar om, over tiltak, over hovudutfordringar knytte til vald og overgrep. Dette seier regjeringa og støttepartia sjølve i merknadene sine, og det er eg heilt enig i. Dette er noko som liknar på ei melding. Det er ei beskriving, ei problemskildring, ei oversikt over ein av dei mest alvorlege kriminalitetane me har i samfunnet. Men det er ikkje det Stortinget bestilte av regjeringa. Stortinget bestilte etter det gode forslaget frå Kristeleg Folkeparti ein forpliktande opptrappingsplan. Eg siterer:

«Stortinget ber regjeringa snarest fremme forslag

om en forpliktende og helhetlig opptrappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, etter modell av opptrappingsplanen for psykisk helse. Planen må sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning, samt en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerkede midler.»

Det er ikkje det me behandlar i dag. I denne bestillinga er det openbert ein del ting ein ikkje har fått med seg, og eg trur skuffelsen til representanten Ropstad over Arbeidarpartiet og Senterpartiet kan sendast tilbake. For eg trur, med motsett forteikn: Viss me hadde vore tydelege frå Stortinget på at det ikkje var dette me bestilte, at me har større ambisjonar på vegner av dei me snakkar om, viss departement og regjering hadde måtta gjort ein betre jobb, hadde me fått ein betre plan. Berre for å vise kva som stod i opptrappingsplanen for psykisk helsevern 1999–2006, kor konkret han var:

«Planen innebærer at det skal investeres for ca 6,3 mrd. kroner i løpet av planperioden og at driftsutgiftene skal økes til et nivå som ligger reelt ca 4,6 mrd. kroner over utgiftsnivået i 1998. En opptrapping av driftsutgiftene på denne måten vil sammen med utgiftene til investeringer på ca 6,3 mrd. kroner innebære at det skal brukes om lag 24 mrd. kroner mer til psykisk helsevern i løpet av planperioden.»

No vil ikkje eg samanlikne tala, for det er ikkje relevant. Men forpliktinga som ligg her, kan kallast ein opptrappingsplan.

Regjeringa har ikkje levert. Dei har gjeve oss ei beskriving av tiltak og av korleis situasjonen er. Det var ikkje det me bestilte. Og det er ikkje berre Arbeidarpartiet og Senterpartiet som er kritiske til dette. Barneombodet beskriv det som ei problemskildring, og UNICEF, Kripos, Redd Barna mfl. påpeikar at dette ikkje er det Stortinget bad om. Når Kristeleg Folkeparti reagerte på same måte som eg gjorde, og eigentleg meinte at planen burde sendast tilbake, trudde eg me var einige om at dette feltet er for alvorleg til at me skal sitje her med hastverksarbeid og flikke på forslag for å sjekke korleis me kan lage ein opptrappingsplan. Stortinget har bestilt det av regjeringa, og det hadde me faktisk forventat at dei hadde levert på.

Det betyr ikkje at denne proposisjonen ikkje er full av gode beskrivingar, riktige beskrivingar og tiltak som er gode. Difor vil eg kome med ei stemmeforklaring: Kvifor stemmer ikkje Arbeidarpartiet og Senterpartiet for dei forslaga som ligg her no, og som me er for? Det er det eit enkelt svar på. Me ønskjer ikkje å legitimere denne proposisjonen som ein opptrappingsplan, for det er det ikkje. Difor kjem me til å stemme for dei forslaga me sjølve har i saka, om at proposisjonen burde vore send tilbake til regjeringa med beskjed om å gjere jobben som Stortinget har bestilt.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Margunn Ebbesen (H) [19:29:20]: Vold i nære relasjoner har på godt og vondt blitt et velkjent begrep – på vondt fordi volden og overgrepene mot barn og i familiene øker, på godt fordi flere anmeldelser og større åpenhet rundt temaet tillater oss politikere å gjøre noe med utviklingen.

Vold i nære relasjoner har vært og er en viktig prioritering for denne regjeringen. Vi har i stortingsperioden lagt fram tiltaksplan for å forebygge og bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, som også er fulgt opp med en handlingsplan. Vi har styrket familievernet, ny straffelov er iverksatt, og strafferammen for grov mishandling i nære relasjoner er økt. Vi har styrket barnehusene og sørget for at alle voldsutsatte barn avhøres på barnehusene i hele landet framfor på politistasjonen. Dette er viktige tilbud til barn og deres pårørende. I trygge omgivelser og med fagpersonell med ulik bakgrunn følges de opp i tett samarbeid med barnevernet.

Vi har sørget for at det nå opprettes offeromsorgskontor i hvert politidistrikt, en viktig støtte til ofre for kriminalitet og pårørende. Regjeringen jobber også med en ny barnevernslov, som skal styrke rettssikkerheten til barn og foreldre i barnevernssaker. Videre implementeres nærpolitireformen, som skal gi oss større og mer tilpassede fagmiljøer som skal være i stand til å etterforske og oppklare kompliserte kriminalsaker om vold og overgrep, og kommunereformen skal gi oss en bedre barnevernstjeneste i hele landet for å vise at ting henger sammen. Det er ikke bare å tenke på overgrep og ikke se det store bildet, og det er nettopp det en har gjort med denne planen.

I kampen mot vold og overgrep trenger vi konkrete tiltak og vilje til å prioritere på alle områder som berører vold i nære relasjoner. Jeg er stolt av å kunne stå her i dag og debattere opptrappingsplanen mot vold og overgrep. Vi behandler i dag en helhetlig plan med konkrete tiltak på helse-, skole-, kommune-, barneverns- og justisområdet – nok et tiltak fra regjeringen i kampen mot vold og overgrep.

Dette er ikke bare et dokument med politiske mål og visjoner. Dette er et dokument med over 100 tiltak som regjeringen skal følge opp, og som det er bevilget penger til. Etter budsjettforliket i år har vi sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre bevilget en halv milliard kroner til dette, og vi er ikke ferdige. Planen skal følges opp i årene som kommer, og Høyre skal fortsette å vise evne og vilje til å prioritere i kampen mot vold og overgrep.

Tiden strekker ikke til for å ta en gjennomgang, som representanten Ropstad sa. Jeg vil likevel trekke fram noen viktige tiltak:

- Vi videreutvikler krisesentertilbudet, slik at alle voldsutsatte skal ha et godt tilbud i hver kommune. Dette skal omfatte barn, kvinner, men også menn og de som har tilleggsp problemer som funksjonshemming og rus.
- Regjeringen vil styrke de kommunale tjenestetilbudene gjennom økt psykologkompetanse og helsestasjonsvirksomhet.
- Vi skal utvikle et nasjonalt opplæringsprogram for kommunene for å samtale med barn og unge om vold og overgrep.
- Det skal gjennomføres dialoggrupper mot vold i asylmottak for tidlig å spre informasjon til asylsøkere.

Tidligere i år kunne tollvesenet avdekke at det beslaglegges såkalte barnesexdukker i tollene som nordmenn bestiller fra utlandet. Det var bekymringer fra flere hold om hvorvidt dette dekket av straffeloven, og Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har nå fremmet forslag i opptrappingsplanen om at regjeringen skal tydeliggjøre lovverket på at dette er straffbart.

Nå er det dessverre slik at Arbeiderpartiet ønsker å sende planen tilbake. En utsettelse av planen vil sette svært viktige tiltak på vent. Ofrene som planen er laget for, har behov for at tiltakene iverksettes raskt, og at de nødvendige ressursene blir bevilget. Skal planen sendes tilbake, vil viktige tiltak bli utsatt i minst ett år. Dette er for alvorlig for de gruppene som berøres av vold og overgrep. Et så viktig tema som dette bør – med all respekt – ikke bli gjestand for politisk spill.

Så ønsker jeg å komme med en stemmeforklaring. Vi kommer til å stemme for forslag nr. 11 og forslagene nr. 13 og 14.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Ulf Leirstein (FrP) [19:34:08]: Først til den stemmeforklaringen som Høyres talskvinne ga – den gjelder også for Fremskrittspartiet, bare så det er notert.

Barn som utsettes for vold og overgrep, er de mest sårbare i vårt samfunn. Vold og overgrep er et stort samfunnsproblem og foregår i alle samfunnslag og i alle miljøer. Nettopp derfor er det så viktig at vi nå får på plass en opptrappingsplan med klare tiltak for å bekjempe og forebygge vold, spesielt rettet mot barn.

Formålet med opptrappingsplanen er at voldsutsatte skal få bedre beskyttelse. Dette gjøres gjennom tydelige prioriteringer, bl.a. etterforskning av volds- og overgrepssaker, kompetanseøkning i offentlige tjenester og styrking av det forebyggende arbeidet. Opptrappingsplanen viser utfordringene Norge har når det gjelder å avverge vold og overgrep, særlig mot barn. Jeg er glad for at Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti i justiskomiteen har kommet fram til veldig gode, konkrete tiltak på områder som skole, helsetjeneste, justissektoren og kommunale ansvarsområder.

Tiltak for ofrene i straffesaker har lenge vært høyt prioritert hos Fremskrittspartiet. Barn er ofte lojale, naive og beskyttende overfor myndighetspersoner de har tillit til. Dette gjør dem utsatt for overgrep og misbruk. Som politikere har vi ansvar for å beskytte de aller svakeste blant oss, barna våre, og vedtakene vi gjør her i dag, vil være et viktig skritt på veien mot å bekjempe misbruk av barn.

Fokuset i kriminalsaker har lenge vært på den kriminelle. Derfor har Fremskrittspartiet vært tydelig på at vi må sørge for å fokusere på ofrene, at det er ofrene som får hjelp og oppfølging.

Koalisjonen Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har i denne regjeringsperioden vist seg å være tydelig, sterk og løsningsorientert når det gjelder offeromsorg og bekjempelse av vold mot barn. Noe av det jeg er mest stolt av i denne perioden, som vi har klart å få til for kriminalitetsofre, sammen med våre samarbeidspartier, er fjerningen av foreldelsesfristen i straffesaker for drap og grove overgrep, økning av strafferammen for vold i nære relasjoner fra 6 til 15 år, arbeid med bedring av voldsoffererstatningen og nå også en nasjonal offeromsorg. Vi har fortsatt langt å gå, men jeg vet at mange som er utsatt for vold og overgrep, nå vil få en litt enklere hverdag.

Opptrappingsplanen bør ses på som en videreføring av den sterke satsingen på offeromsorg i budsjettet for 2017. Barnehusene er styrket med ytterligere 15 mill. kr, og Stine Sofie Senteret får 5 mill. kr mer i driftsbudsjett. Det blir

etablert en nasjonal offeromsorg i samtlige politidistrikter. 19 mill. kr, 35 stillinger og 12 offeromsorgskontor vil sørge for at volds- og overgrepsofre ivaretas på en langt mer verdig måte enn tidligere. For Fremskrittspartiet er det avgjørende å få fram at også ofre har helt tydelige rettigheter.

Det vil, som saksordføreren sa, være umulig å redegjøre for alle de gode enkelttiltakene i denne planen innenfor den taletiden vi har til rådighet. Jeg vil likevel trekke ut noen få punkter fra vedtakene som foreslås:

- (...) der foresatte ikke deltar på kontroll/hjemmebesøk av barn, og der helsestasjonen aktivt har forsøkt å få kontakt med familien, skal helsestasjonene nå melde bekymring til barnvernstjenesten
- utrede en lovendring slik at personer som begår overgrep mot egne barn, mister foreldre- og samværsrett
- styrke kapasitet og kompetanse ved etterforskning av vold og overgrepssaker mot barn, og styrke barnehusene
- sikre tryggheten til personer som bor på kode 6, altså strengt fortrolig adresse, og se på hvordan besøksforbud generelt kan håndheves mer effektivt
- sørge for mer og bedre bruk av omvendt voldsalarm

Dette er et lite utvalg av de mange tiltakene som omtales i planen. Opptrappingen mot vold og overgrep må også ses i sammenheng med andre reformer som gjennomføres av regjeringen og samarbeidspartiene, bl.a. politireformen, kommunereformen og ikke minst kvalitets- og strukturen for et bedre barnevern. Arbeidet i komiteen har gjort en meget god plan enda bedre. Det er viktig å ha en helhetlig tilnærming til et så viktig tema som bekjempelse av vold og overgrep, og planen inneholder en rekke nødvendige tiltak for å styrke både forebygging og bekjempelse av overgrep. Jeg er glad for at vi har en regjering og et politisk flertall som også ser ofre, og ikke bare fokuserer på hvordan staten kan bedre den kriminelle situasjon. Det er ofrenes situasjon vi skal ta på største alvor.

Geir Inge Lien (Sp) [19:39:15]: Vi behandler i dag ei sak om ny opptrappingsplan mot vald og overgrep. Det er ikke tvil om at vi alle meiner at ein slik plan er viktig å få på plass. Det er tydeleg at engasjementet i salen er stort, og eg vil streke under at det er føreslått mange gode tiltak i planen som er til behandling her i dag. Som tidlegare nemnt av representanten Vågslid, gjeld dette bl.a. tilbod for unge overgripapar.

Senterpartiet har likevel gått inn for å sende planen tilbake til regjeringa og ber regjeringa fremje ei sak på ny. Årsaka til dette er i stor grad det same som arbeidartaltaren før meg har peika på. Vi ønskjer alle ein meir forpliktande plan når det gjeld både tidsrammer og finansiering. I tillegg skulle vi gjerne sett at det var føreslått tiltak på fleire område. Når planen identifiserer problem som gjeld vald mot f.eks. eldre og pleietrengande, burde det òg følgt med tiltak for å motarbeide desse problema.

Dette er ein plan som skal gjelde for fleire år framover, difor meiner eg det er viktig at det vert vedteke ein heilskapleg plan, at dei tiltaka som vert sette i verk, er fagleg grunna, grundig vurderte og må medføre plikter.

På bakgrunn av dette går altså Senterpartiet inn for å sende planen tilbake til regjeringa for å få på plass ein meir forpliktande og utfyllande opptrappingsplan.

Ketil Kjenseth (V) [19:41:44]: Først av alt en stor takk til Kristelig Folkeparti og representanten Kjell Ingolf Ropstad som tar på seg ledertrøya, går i bresjen og sørger for tiltak. Det er i dag verdt å minne om at det er mindre enn 15 år siden vi i Norge diskuterte dette – hvis vi diskuterte det – som husbråk. Venstres justisminister Odd Einar Dørum var en av de første som begynte å snakke om dette som alvorlig kriminalitet, og at vi som samfunn må slutte å kalle det for husbråk. Det er ikke et internt anliggende.

Jeg synes det er smålig av Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dag å sende denne planen i retur. Bedre er alltid mulig, må være vårt motto. Da kan vi ikke vente, stoppe opp, ta noen skritt tilbake og kreve så mye mer. Det er så typisk norsk å skulle utrede ting i hjel, at det skal være så perfekt før en vil gå videre.

Det er mange barn i Norge som har et ekstremt behov for denne planen. Jeg har de siste par årene vært vitne til et flertall som har vært villig til å putte på 1 mrd. kr for å få flere helsesøstre og psykologer ut i kommunene. Bare i 2014 og i 2015 ble det 250 flere av begge deler. Det er 500 flere som kan hjelpe til og ta vare på de barna som har blitt utsatt for overgrep. I tillegg har det kommet til en del flere lærere, en del flere barnehagelærere, som også kan hjelpe barn. Det viktige nå er å gi barn et språk, å lære dem til å bli flinkere til å sette grenser for hva som er grei, og hva som er ugrei oppførsel av voksne. Barn kan mye mer enn vi voksne tenker de kan. Det å forebygge, at vi i alle kommuner får til programmer som gir en systematisk opplæring, er viktig. Sortland kommune er trukket fram som et godt foregangseksempel – det finnes flere kommuner. Det er også en av grunnene til at Venstre ønsker en reform – ikke en kommunereform og færrest mulig kommuner, det er ikke noe poeng i det, men en velferdsreform. Da kan vi ikke ha stillinger rundt barn på 50–60 pst., der døra er stengt tre–fire dager i uka, der personell som skal jobbe med barn, ikke har tilgang til etter- og videreutdanning, til kompetanse for å hjelpe barn. Vi har så mange utfordringer at det å ta strafferunde på strafferunde i byråkratiet og i Stortinget gir ingen mening.

I går var det meste av Helse-Norge samlet på Grefsenkollen etter initiativ fra Barneombudet for å skrive under på en erklæring om vold og overgrep mot barn. Det er en historisk erklæring, og det er starten på noe. Det viser behovet for å komme videre og ikke sette seg på stolen og vente på at noen skal gjøre det godt nok til å komme i gang. Gjennom forskning og kunnskap vet vi stadig mer om hvor mange barn og unge som utsettes for vold. Opp mot én milliard barn i verden utsettes for det. Det er et enormt samfunnsproblem. Fortsatt har bare 37 land i verden et forbud mot fysisk avstraffelse av barn, og vold brukes i oppdragelsen. Vi har mye å jobbe med.

En stemmeforklaring til slutt: Venstre fremmer to forslag som er omdelt i salen, forslagene nr. 10 og 11. Det ene er ganske likt Kristelig Folkepartis forslag knyttet til barnehusene, men vi velger å stramme inn til 16 år. Det har også med den helserettslige myndighetsalderen på 16 år å gjøre, og også med hvem barnehusene skal rette seg mot. For Venstres del ønsker vi å prioritere dem som er under 16 år.

Når det gjelder forslag nr. 11, har Stortinget tidligere bedt om dette. Vi fremmer det på nytt og håper at vi får tilslutning til det.

Når det gjelder forslag nr. 12, fra Sosialistisk Venstreparti, vil vi stemme for det.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har tatt opp de forslagene han refererte til.

Karin Andersen (SV) [19:46:48]: Dette er og burde være en av de viktigste sakene Stortinget diskuterer denne perioden, og jeg deler all kritikken som har vært reist mot det dokumentet som kom til Stortinget. Det var ikke det Stortinget ba om. Det burde vært sendt tilbake, men det burde vært gjort straks. Å sende dette tilbake nå tror jeg ikke hjelper. Jeg tror ikke regjeringen lærer av det, og jeg tror heller ikke regjeringen kommer til å sitte lenge nok til å kunne gjennomføre og legge fram en ny plan.

Derfor mener SV at det er fremmet mange gode forslag under behandlingen som saken fortjener blir stemt igjen. Det kommer SV til å bidra til, og det skal ligge der som en forpliktelse både for de partiene som sitter i regjeringen nå, for dem som støtter dem, og for den opposisjonen som nå sitter, og som forhåpentligvis får regjeringsmakt til høsten. For dette må gjøres, det må det, for vold er gift, vold ødelegger mennesker, og det er også så alvorlig at barn som opplever å være vitne til vold uten sjøl å være utsatt for det, får hjerneskrader og sliter med det hele livet. Så dette må stoppes.

Når SV kommer til å stemme for forslagene i dag og også har egne forslag, er ikke det noen som helst slags godkjenning av det dokumentet som regjeringen kom med, for det er altfor uforpliktende. Det er jo rart at disse forslagene som regjeringspartiene nå er med på i innstillingen, ikke kom i proposisjonen.

I går var det møte hos Barneombudet. Der var det mange instanser og partier, og alle forpliktet seg til konkret handling på dette området. Skal det bli konkret handling her, må det følge med penger, og det må prioriteres i budsjettene. Det har vært gjort i ganske mange år – ganske mye lenger enn det representanten fra Venstre var her oppe og sa. Noen av oss har jobbet med krisesenterspørsmål siden tidlig på 1970-tallet, så dette er ikke noe nytt, men dessverre like aktuelt.

De forslagene som SV fremmer, forslagene nr. 12, 13 og 14, er nødvendige. Når det gjelder forslag nr. 12, ønsker vi en beriktigelse av det, ved at man setter et punktum etter «rusavhengighet» og stryker «i alle kommuner». Jeg håper at flertallet da kan slutte seg til også det.

Noe av dette handler om noen av de alvorligste sakene vi har. Det ene handler om kvinner som lever i rusavhengighet. Vi vet at de er spesielt utsatt, og vi vet at barna deres er spesielt utsatt. De må ha egne tilbud, det er helt nødvendig at de får det.

Det andre er muligheten til å illegge omvendt voldsalarm, og det må brukes mye mer. I disse sakene, som også er noen av de sakene som vi vet fører til partnerdrap, er det slik at man vet hvem terroristen er. Man vet det, og da må man sette bjella på katta og sørge for at det er den som er voldsutøver, som får begrenset sitt handlingsrom i samfunnet, og ikke den som er utsatt for volden. Dette må brukes mer, og det må selvfølgelig utredes slik at det er rettsikkert, men det er helt nødvendig å sikre disse kvinnene og de familiene som lever med dette forferdelige – i år etter år etter år, slik det er for noen. Det er nesten helt umulig å skjønne at de i det hele tatt er i live. Så det er helt nød-

vendig at man utvider bruken av det og illegger det i flere saker, og også ser på om man kan bruke et større geografisk område som begrensning enn det man har i dag.

Jeg har også behov for å si at i noen av disse sakene som har endt opp med partnerdrap, viser det seg at politiet ikke har tatt i bruk de metodene og virkemidlene som er pålagt. Når jeg har spurt justisministeren om man f.eks. har tatt i bruk de metodeverktøyene man har, SARA og PATRI-ARK, er svaret fra regjeringen at det er opp til Politidirektoratet å prioritere, at det er opp til politimesteren å prioritere. Slik kan det ikke fortsette å være. Regjeringen må ta ansvaret for at disse metodene blir brukt. Her går alarmen, og noen ganger går det forferdelig galt. Dette er av de alvorligste forbrytelsene, og noen av dem kunne ha vært forhindret.

Jeg tar opp de forslagene jeg refererte til.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Solveig Horne [19:52:14]: Jeg har lyst til å starte med å takke komiteen for det arbeidet de har gjort med opptrappingsplanen, og særlig berømme Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene for den jobben de har gjort med å løfte arbeidet med vold og overgrep mot barn. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker å sende opptrappingsplanen tilbake til regjeringen. Det mener jeg er et skritt i feil retning, og at det vil forsinke det viktige arbeidet som er satt i gang.

Jeg har lyst til å minne om at det som kom fram på høringen, var at de var gjennomgående svært positive til at det kom en opptrappingsplan, at det var en god beskrivelse av både status og utfordringer på dette feltet, og at det var mange gode tiltak i opptrappingsplanen. Det har kommet få nye tiltak på høringen. Det som har vært kritikk, har knyttet seg til at det har vært lite forpliktende eller at det har vært satt av for få ressurser. Jeg har lyst til å minne om at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet nå har hatt nesten et halvt år på å gjøre den mer forpliktende, hvis de mener at dette arbeidet er så viktig.

For første gang er det lagt fram en opptrappingsplan på dette feltet. Hovedfokuset i planen er vold og overgrep mot barn. Det er en helt bevisst prioritering, som jeg mener er rett, men det betyr ikke at andre grupper, som personer med nedsatt funksjonsevne, eldre eller menn, er utelatt. Planen representerer en betydelig budsjettforpliktelse. Det er satt av over en halv milliard kroner med friske midler i 2017, og regjeringen har forpliktet seg til å trappe opp den innsatsen framover i planperioden.

Vi er alle sammen enige om at verken barn eller voksne skal utsettes for vold. Vi politikere, om det er i kommune, regjering eller denne sal, har en viktig jobb for å sikre dette arbeidet. Vi kan gjøre en forskjell for dem som er utsatt for vold, og forhindre at vold skjer. Vold har høye kostnader for samfunnet som helhet og for dem som blir rammet. Det koster i form av økt behov for hjelpetjenester, politietterforskning og sykefravær, men først og fremst er det en stor kostnad for den som blir utsatt. Vi vet at mange av dem sliter med traumer og psykiske lidelser, nedsatt arbeidsevne og ødelagte barndomsår.

Med samarbeidspartiene har vi i denne regjeringssperioden løftet dette feltet betraktelig. Det har vært en økt satsing på barnehus og medisinske undersøkelser. Den nye

straffeloven er iverksatt, og strafferammen for grov mishandling i nære relasjoner er økt fra 6 til 15 år. Vi etablerer nå offeromsorgskontor i alle politidistrikt, og vi skal øke bruken av omvendt voldsalarm.

For første gang har vi fått på plass et kurs- og mestrings-senter for voldutsatte barn, som er utrolig viktig. Vi har hatt en historisk satsing på både familievern, helsestasjoner og skolehelsetjenesten. De som har fulgt med litt i denne debatten, har fått med seg at det viktigste vi kan gjøre, er å satse på forebygging. Helsestasjonene har i denne perioden fått en satsing på over en milliard. Det er en historisk satsing på familievern, som har spisskompetanse på vold. Dette er forebygging for å hjelpe barn og utsatte familier.

Jeg skal ikke underslå at dette er et utfordrende felt, men det er et felt der vi fortsatt må være ambisiøse. Komitéinnstillingen drar oss i rett retning, for vårt hovedmål må være å forhindre at vold og overgrep skjer. Tidlig innsats er som sagt avgjørende. Jeg er opptatt av at foreldre skal få støtte og veiledning slik at de kan styrke samspillet med barna og gi dem en trygg oppvekst. Det er god forebygging. Men jeg er bekymret for den volden som barn blir utsatt for på nettet. Vi har sett flere stygge overgrepssaker nå i det siste, og det er store mørketall. Det som er viktig, er at politiet jobber svært bevisst med de sakene.

Hver dag blir vi minnet om at altfor mange barn, unge og voksne opplever og lever med vold. Vi har nå for første gang fått en forpliktende opptrappingsplan mot vold og overgrep, og den forplikter oss alle. Vi skal styrke forebyggingen, og vi skal samarbeide mer på tvers av både etater, departementer og tjenester ute i kommunene. Vi skal øke kunnskapen blant dem som er i kontakt med barn og unge hver dag. De som er utsatt, skal få hjelp, og de som utfører volden, skal få sin straff, men først og fremst skal vi ikke glemme at vi alle har et ansvar for å stille de viktige og rette spørsmålene, slik at barn som trenger trygge voksne, blir sett og får hjelp. Som den voldsutsatte elleveåringen sa til meg da jeg traff ham: Dere må snakke om det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [19:57:22]: Det blir sagt av statsråden og flere at dette er ein heilskapleg plan, ein forpliktande plan. Representanten Ebbesen seier det er viktig at me tek med oss heile bildet. Planen skal jo vere for å redusere vald i nære relasjonar. Korleis kan det då ha seg at regjeringa i planen beskriv vald mot eldre som eit problem, utan å ha eit einaste tiltak?

Statsråd Solveig Horne [19:57:49]: Dette er en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner med særlig fokus på det som handler om barn, og er en bestilling fra Stortinget. Men det betyr ikke at vold mot eldre, mot funksjonshemmede, mot utviklingshemmede eller mot menn ikke er viktig i dette arbeidet – det er også flere tiltak som går på den gruppen.

Hvis dette var så viktig for Arbeiderpartiet, hvor er da forslaget fra Arbeiderpartiet om å styrke opptrappingsplanen på dette feltet?

Lene Vågslid (A) [19:58:22]: Regjeringa fekk ei bestilling frå Stortinget om å lage ein heilskapleg opptrappingsplan. Det har dei ikkje klart.

Det blir sagt av statsråden, og også frå Kristeleg Folkeparti, at dette er eit milliardløft for barn. Det kunne eg lese på Facebook-sida til Kristeleg Folkeparti her om dagen. Horne snakkar om ein halv milliard, i planen står det 176 mill. kr – av dei er nokre tiltak retta mot barn og vald i nære relasjonar, nokre retta mot mobbing, nokre retta mot frie inntekter til kommunane, osv. På kva måte og kvar kan eg lese om den halve milliard – eller det milliardløftet, om ein vil – som Kristeleg Folkeparti snakkar om?

Statsråd Solveig Horne [19:59:06]: Det kan man lese om i budsjettforliket. Der har det kommet en halv milliard i tillegg til de 176 mill. kr som regjeringen har lagt inn i sitt budsjett. Dette kommer altså i tillegg til den historiske satsingen mellom de borgerlige partiene de siste fire årene – når det gjelder både familievern, helsestasjoner og skolehelsetjeneste, som vi vet er viktig for å forebygge vold i nære relasjoner.

Jeg husker ikke akkurat sidetallet, men det står veldig tydelig og klart at regjeringen i de neste budsjettene forplikter seg til å styrke dette området.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:00:01]: Først vil jeg takke statsråden for et godt innlegg. Jeg er helt enig i at det er en helhetlig tilnærming, og – som jeg sa i mitt innlegg – når jeg var så kritisk som jeg var i starten, var det verken til tiltak i planen eller til planen i seg selv, bortsett fra det økonomisk forpliktende.

Men jeg er enig med representanten fra Arbeiderpartiet, som peker på at det var noe annet Stortinget bestilte. Som jeg sa i mitt innlegg: Det som gjorde at Kristelig Folkeparti var så offensive og gikk videre, var at vi fikk veldig forpliktende merknader, som viser både at det skal være friske, målrettede midler, og at en skal tallfeste beløp for hele planperioden. Merknadene var også veldig tydelige på – som for så vidt lå i planen fra før – at det skulle rapporteres i de årlige statsbudsjettene om status, det skulle utarbeides en rapport, og ikke minst komme en forpliktelse i statsbudsjettet for 2018.

Men dette er jo for så vidt en «avtale» eller en forpliktelse, som Stortinget også sa for halvannet år siden. Kan statsråden love meg her og nå – og avvise kritikken fra Arbeiderpartiet – at når budsjettet kommer til høsten, har hun, justisministeren og helseministeren fått så viktige vedtak at de får fulgt det opp?

Statsråd Solveig Horne [20:01:11]: Jeg tror nok representanten er fullt klar over at budsjettprosesser kan ikke jeg stå her i Stortinget og si noe om i dag. Regjeringen er godt i gang med budsjettet for 2018.

Men jeg er også veldig glad for det løftet som Kristelig Folkeparti klarte å få til i budsjettforhandlingene med regjeringspartiene nå i høst. Dette er et viktig område for alle de fire borgerlige partiene. Det har vi vist gjennom satsingen på helsestasjoner, satsingen på familievern og også det arbeidet som går på helse, på barnehusene og på politiet. Så jeg har lyst til å rose Kristelig Folkeparti for det grundige arbeidet de har gjort.

De vedtakene Stortinget gjør i dag, forplikter regjeringen til å følge det opp videre i den planperioden. Det står jeg inne for, og jeg skal gjøre mitt for at vi skal følge opp stortingsvedtakene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:02:00]: Det er jeg veldig glad for. Som jeg sa i mitt innlegg, kan jeg iallfall love at Kristelig Folkeparti, enten fra regjering eller fra Stortinget, kommer til å bruke høsten på å sikre at det beløpet som en påpeker skal settes av for planperioden, skal bli størst mulig, og at satsingen blir så offensiv som mulig.

Jeg vil gjerne hoppe til et av forslagene som Kristelig Folkeparti har alene. Jeg vil også bare presisere at vi hadde mange forslag som jeg er glad for at vi har bakt inn i merknader, som jeg forventer at regjeringa også følger opp. Men et av forslagene som vi ikke oppnådde enighet med regjeringspartiene om, går på behandlingen og oppfølgingen av unge eller barn som begår overgrep, unge krenkere. Vi hadde et eget representantforslag om det temaet for et år siden. Da var vi enige med regjeringa om at dette skulle vi ta i opptrappingsplanen. Allikevel velger regjeringa ikke å gå videre med behandlingstilbud for unge krenkere, selv om vi vet at det er ekstremt viktig for å forebygge, både for det enkelte mennesket, som ikke blir overgriper igjen, og også for å beskytte andre barn. Hvorfor vil ikke regjeringa gå videre med behandlingstilbud eller egne institusjoner for denne gruppen?

Statsråd Solveig Horne [20:03:07]: Det er nevnt i opptrappingsplanen, også unge overgripere, for vi vet at det er en gruppe som det er viktig også får hjelp. Vi har hatt en utredning for å se på hvilke tilbud disse unge overgriperne har i dag, og vi ser at vi ikke har et godt nok tilbud til dem.

Nå har helseregionene også fått i oppdrag av oss å se på hvordan vi kan styrke dette arbeidet. Jeg kan forsikre representanten om at dette også er en gruppe som regjeringen tar på alvor, og som vi nå jobber med å følge opp. For vi vet at hvis vi klarer å gi hjelp til de unge overgriperne så tidlig som mulig, kan vi også forhindre nye overgrep, og vi vet at mange av dem som blir utsatt for overgrep, også blir overgripere i voksen alder.

Ketil Kjenseth (V) [20:04:05]: Som medlemmer av helse- og omsorgskomiteen diskuterer vi stadig vekk sosialpediatri, altså legenes spesialutdanning til å etterforske overgrep mot barn. Det er en utfordring at alle vil ha det, men ingen vil betale for det. Barnejussen ligger formelt under Barne- og familiedepartementet, mens legene ofte jobber i et sykehus. På Grefsenkollen i går var det en sosialpediater som hadde et innlegg, og det er ikke tvil om at det er en ny generasjon leger som har stor entusiasme for jobben sin, men som også må bruke en del av sin idealisme og fritid til å utvikle faget. Det trengs flere, og det trengs å settes mer i system. Det er viktig for å få ned tida det tar å etterforske, og det er viktig at det gjøres så raskt som mulig etter overgrep. Spørsmålet mitt er om statsråden vil følge opp både finansiering fra sitt departement og den viktige utdanningen.

Statsråd Solveig Horne [20:05:11]: Dette er et viktig område også for regjeringen. Helseministeren, som har ansvar for dette, tar dette på alvor, og han har i sine styringsdokumenter gitt klar beskjed til de regionale helseforetakene om at de legene skal på plass. Det er også viktig at vi får utdannet nok leger med spesialkompetanse på dette feltet. Det er et område som de regionale helsefore-

takene jobber med, og de skal levere en plan i løpet av mai til helseministeren, slik at vi får en god oversikt over dette.

Karin Andersen (SV) [20:05:57]: Utgangspunktet for den saken vi behandler i dag, er at et enstemmig storting vedtok at man skal ha en forpliktende, helhetlig opptrappingsplan, og det skal være finansiering og økte øremerkede midler. Så fikk vi en plan som ikke inneholdt det, og i dag kommer det til å bli flertall for en hel rekke andre, helt konkrete forslag. Da er mitt spørsmål til statsråden: Vil statsråden følge opp de forslagene som i dag blir vedtatt, på en bedre måte enn det forslaget som ble vedtatt, som er grunnlaget for denne saken, og hvor det er reist berettiget kritikk fra Stortinget mot statsråden?

Statsråd Solveig Horne [20:06:43]: La meg først få understreke at regjeringen har fulgt opp vedtaket i Stortinget om å lage en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner med særlig henblikk på barn. Det som har vært kritikken, er at den har vært for lite forpliktende, og det har vært for lite ressurser. Men utfordringene, tiltakene og hvordan de må styrkes, ligger i denne planen. Så vet representanten veldig godt at det er et budsjettarbeid. Regjeringen la fram en sum for 2017 som ble styrket på grunn av samarbeidet i Stortinget, og det er jeg veldig glad for at kom på plass.

Regjeringen har forpliktet seg til å følge opp dette viktige området, og jeg kan forsikre representanten om at vedtak som blir gjort i denne salen, følger regjeringen opp.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:07:53]: Jeg har ikke behov for å forsvare hvorfor Kristelig Folkeparti er med på innstillinga, på det som foreligger fra flertallet nå, og ikke har valgt å sende den tilbake. Der synes jeg innstillinga taler for seg selv.

Men jeg vil understreke – for å svare Arbeiderpartiet – at ja, det var noe annet Stortinget ba om, men gjennom arbeidet i komiteen mener jeg vi er veldig nær det Stortinget ba om. Men vi mangler det økonomisk forpliktende, som vi er enige om skal komme til høsten. Det betyr at i budsjettet for 2018 vil det komme leveranser fra regjeringa. Derfor erkjenner jeg, som jeg også sa i mitt innlegg: Vi er ikke 100 pst. i mål. Det vil vi aldri være på feltet, men heller ikke når det gjelder bare å oppfylle det økonomiske.

Men til det som jeg synes har vært kjedelig i denne prosessen: Vi som justiskomite, som har jobbet så mye med problematikken – og det er et tverrpolitisk engasjement – er absolutt kompetente til å fremme de forslagene og tiltakene som er nødvendige. I innstillinga i dag ligger det 33 forslag til romertallsvedtak. I hvor mange saker er det en har 33 romertallsvedtak? I tillegg ligger det flere mindretallsforslag fra Kristelig Folkeparti – det er kommet forslag fra Venstre, det er kommet forslag fra SV. I utgangspunktet hadde Kristelig Folkeparti enda flere forslag til vedtak som vi gjerne skulle fått igjennom. Mye er kommet i merknadsform – men dersom Arbeiderpartiet og Senterpartiet hadde gått inn i forslagene og behandlet dem, hadde vi kanskje hatt flertall for mer. Slik jeg kjenner mine kol-

legaer fra Høyre og Fremskrittspartiet, er de opptatt av å gjennomføre god politikk. Hvis Arbeiderpartiet har gode forslag – som de innimellom har – lytter vi selvsagt til dem og tar det med. Dette er et tverrpolisk engasjement, som kunne endt i en innstilling som ville vært enda bedre enn den er i dag.

Dette er et felt som er så alvorlig og så viktig at jeg mener en burde gått inn i prosessen på en annen måte. Da tror jeg det også hadde blitt bedre vedtak i dag. Derfor vil jeg gi honnør til Karin Andersen og SV, som har valgt en annen tilnærming – gått inn i det, kommet med forslag.

Jeg vil også takke representanten Kjenseth, fra Venstre, for å løfte helsebiten, for det er noe av det viktigste. Barneombudet skrev i går at helseministeren burde vært barneminister, ikke for å bytte post, men fordi hans felt er så viktig for å forebygge. La meg ta et eksempel fra det som ligger som forslag fra Kristelig Folkeparti – jeg kan ta nr. 4, som går på sosialpediatere, som er så viktig. Det kan vi vedta i dag. Vi kan vedta at hver barneavdeling skal ha minst én lege med spesialkompetanse på barn utsatt for vold, altså sosialpediatri, dersom Arbeiderpartiet velger å gi det flertall. Det er mange andre forslag som ligger her, som kunne blitt vedtatt, og det er det jeg ønsker å utfordre Arbeiderpartiet på: Nå har vi muligheten til å komme enda lenger. Kan vi ikke gripe den muligheten, slik at vi får best mulig resultat?

Lene Vågslid (A) [20:11:04]: Ja, men gode president, og kjære kollega Ropstad: Arbeiderpartiet har føreslege mykje mange gonger i denne salen, som har blitt vedteke – og det er jammen meg reproduisert i denne saka. La meg gjø eit par eksempel: For over to år sidan vedtok Stortinget at regjeringa skulle evaluere besøksforbodet. Der har eg fått svar på at ein har kome i gang med tanken om bestillinga på å setje det i gang. Og så ligg det som eit tiltak her i dag – som om det var noko nytt. Det ligg tiltak i planen her i dag, som representanten frå SV òg viser til, om å auke bruken med omvendt valdsalarm. Det er bra, men det har Arbeiderpartiet føreslege iallfall to gonger tidlegare i denne stortingsperioden, og det er vedteke i denne salen, og det skjer ikkje noko.

Så eg beklagar, men eg har ikkje så veldig stor tru på gjennomslagskrafta til dagens regjering som representanten frå Kristeleg Folkeparti har. Difor trur eg at det hadde vore viktigare at regjeringa sjølv hadde klart å levere det dei skulle til Stortinget, enn at me skal sitje i Stortinget og flikke på forslag som kan bli vedtekne, som ikkje blir følgde opp.

Det blir sagt at det finst 500 friske millionar! Eg har lese budsjettforlik og avtalar eg, så eg vil gjerne få forklart herifrå kvar dei 500 friskemillionane ligg, for eg ser 176. Ja, det kan godt hende det fortonar seg som rundt 500 når ein slår saman det som låg der frå før, og det som ligg i drift i dei ulike departementa, men vi ser òg at i proposisjonen i dag er 35 mill. til førebygging av mobbing mot barn teke inn som eit tiltak mot vald i nære relasjonar. Så eg er ikkje imponert, og meiner difor at det står seg godt at me ikkje stemmer for planen i dag. For det er planen me ikkje vil legitimere, sjølv om det er heilt rett at her finst det mange gode tiltak.

Når me har ein sak i Stortinget med 33 romartal, som Ropstad seier, då veit me at Kristeleg Folkeparti har vore med i saka, for ære vere Kristeleg Folkeparti for deira en-

gasjement når det gjeld vald mot barn og vald i nære relasjonar. Og ære vere statsråd Horne, for eg skjønar kvifor det er mest fokus på vald mot barn i saka og ikkje så mykje på utviklingshemma, eldre og andre. Det er fordi statsråd Horne er den i regjeringa som er best på dette. Men me har jo etterlyst ein heilskapleg og samla innsats frå denne Høgre–Framstegsparti-regjeringa i heile stortingsperioden, og det ser me at dei ikkje greier. Det er ikkje godt nok.

Ulf Leirstein (FrP) [20:14:02]: I motsetning til foregående taler mener jeg at regjeringen har jobbet godt med planen og lagt fram en bra plan, og jeg mener at justiskomiteen har jobbet godt med saken. Jeg mener vi har landet på en god konklusjon med en rekke forslag, inkludert alt det som allerede ligger inne i planen – uten tvil mye, mye bra. Derfor har jeg også lyst til å gi ros til Kristelig Folkepartis representant i justiskomiteen, Kjell Ingolf Ropstad, som har kommet med mange gode forslag, som vi har hatt lyst til å støtte, og som vi støtter i dag, som er en del av den innstillingen som justiskomiteens flertall legger fram.

Jeg har også lyst til å gi skryt til stortingsrepresentant Margunn Ebbesen, som har vært ansvarlig fra regjeringspartienes side i komiteen, og som har jobbet veldig godt med dette. Jeg synes vi av og til må kunne gi hverandre klapp på skulderen, også fra denne talerstolen, og ikke bare komme med kritikk, som mange ofte gjør.

Så til Arbeiderpartiet: Før i dag fikk vi det dårligst begrunnede mistillitsforslaget på mange tiår, som stortingsrepresentant Heikki Eidsvoll Holmås sa, og nå har vi fått nok en sak med en utrolig dårlig begrunnelse, og det er stemmegivningen til Arbeiderpartiet. Så dette er tydeligvis dagen for de dårlige begrunnelser. Jeg føler at det som ligger i representanten Vågslids begrunnelse for å skulle stemme imot alt, er at man må ha en utrolig dårlig samvittighet og utrolig dårlig kreativitet når det gjelder å komme med egen politikk.

Arbeiderpartiet har iallfall sagt til meg – fra dag én i justiskomiteen – at dette var hovedsaken for Arbeiderpartiet, å bekjempe vold i nære relasjoner, vold og overgrep. Og når vi endelig får en sak, en plan, knyttet til dette, som er veldig bra, og som er lagt fram, så velger man altså å si at alt er galt, at alt bør sendes tilbake, og man ønsker ikke å ta stilling til de enkelte forslagene. Det er jo rett og slett en fallitterklæring fra et parti som påstår at dette var en av deres viktigste saker. Jeg registrerer at også Senterpartiet har hengt seg med på ferden og velger å gå imot alt.

Vi legger snart bak oss fire år i justiskomiteen. Jeg synes vi har jobbet godt sammen tverrpolitisk i mange saker, men når man endelig skulle lande denne saken, som for mange av oss har vært utrolig viktig, temaene knyttet til å bekjempe vold og overgrep, så feiler Arbeiderpartiet og Senterpartiet totalt på oppløpssiden. Helt utrolig! Dette er tidenes mageplask når det gjelder dette temaet. Og jeg synes det er trist at man på den måten ikke gir sin «kred» til alle de gode tiltakene som nå skal følges opp, for å hjelpe mennesker utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner.

Presidenten: For ordens skyld: Det var vel ikke Arbeiderpartiet som hadde mistillitsforslag, men et annet parti, hvis presidenten husker riktig.

Aud Herbjørg Kvalvik (SV) [20:17:19]: Proposisjonen som ligger til behandling – Opptrappingsplan mot

vold og overgrep – omhandler svært viktige og alvorlige tema.

Vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn er dessverre et stort samfunnsproblem. Konsekvensene for dem som blir utsatt for vold og overgrep, er omfattende og får store personlige og samfunnsmessige følger. Derfor er SV overrasket når regjeringa med sitt framlegg viser at de ikke tar disse utfordringene tilstrekkelig på alvor. Vi i SV hadde forventet at opptrappingsplanen hadde stått i stil med den omforente erkjennelsen av sakens alvorlighetsgrad.

Nok en gang ser vi at Stortinget må ta ansvaret som regjeringa prøver å springe fra. Stortinget vil i dag forhåpentligvis vedta en rekke nye forslag som vil bidra til å skape reelle endringer i livet til dem som er utsatt for vold og overgrep. Til tross for at det langt på vei er enighet om virkelighetsbeskrivelsen, er planen tafatt. SV innrømmer glatt at det hadde vært fristende å være med på Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag om å sende hele pakken tilbake til regjeringa. Men vi går mot slutten av sesjonen, og saken er overmoden, og derfor ønsker vi at vi kan få gjennom de tiltakene som tross alt finnes, og som er gode. De kan bidra i riktig retning, som også statsråden sa.

SV mener at opptrappingsplanen viser intensjonene, men den lider av å være for lite konkret, lite forpliktende og uten gode svar på når og hvordan nødvendige tiltak skal iverksettes og finansieres. Så vi ønsker en opptrappingsplan som er styrket, og som faktisk gir redusert vold i nære relasjoner, og som fører til at barn som er utsatt for vold og overgrep, blir ivaretatt på en god måte. Da er det tverrfaglighet, samordning og finansiell forpliktelse som må på plass. Jeg kan bl.a. vise til Actis' høringsuttalelse, hvor de kom med veldig tydelige tilbakemeldinger om planen.

Representanten Karin Andersen tok opp noen av de viktige forslagene som er fremmet. Dem er selvfølgelig alle i SV enige om. Det som er viktig for oss, er at statsråden, som har snakket om forpliktelser, nå kjenner sin besøkelsestid. Forpliktelsene blir lite verdt hvis hun samtidig hele tiden skal ta forbehold om en budsjettprosess der den sittende regjering ikke viser vilje til å prioritere området sterkt nok.

Ketil Kjenseth (V) [20:20:35]: Med utgangspunkt i «bedre er alltid mulig» kunne denne planen vært bedre, men vi kommer et godt skritt videre. Så må vi også se denne planen i sammenheng med en del andre vedtak som er gjort i løpet av de siste årene. Flertallet har vedtatt en opptrappingsplan for rus – 2,4 mrd. kr over fem år. Forebygging er en tredjedel av den planen. Det vil også hjelpe barn som er pårørende. Bare i mitt fylke, Oppland, og i Hedmark er det til sammen mer enn 4 000 barn som er pårørende til rusavhengige. De har behov. De skal få slippe å være så pårørende, slippe å ta så mye ansvar. Noen av dem blir også utsatt for overgrep. Opptrappingsplanen mot vold er et bidrag.

Senest i Dagbladet i dag leser jeg at de fire partiene er enige om et historisk løft for psykisk helsesatsing knyttet til barn og unge. Opptrappingsplanen for rus og psykisk helse – dette var noe de rød-grønne gjennom åtte år ikke bevilget eller satte i gang noen opptrappingsplaner for.

I 2016 fikk vi også Norges første ungdomshelsestrategi, og i 2015 stemte Arbeiderpartiet ikke for å etablere det. Så hvor er egentlig Arbeiderpartiet når det gjelder å disku-

tere framtid? Man vil ikke røre ved dagens kommuner, vil ikke ha mer av det vi vet virker, med å forebygge og lære barn et språk, bruke sertifiserte programmer, som man gjør på Sortland. Det er som om Arbeiderpartiet har satt på en «stand by»-knapp, og det blir jo ikke bedre da. Så jeg skjønner ikke helt hvor man vil.

Så en liten bevilgning, 7 mill. kr årlig til Center for Cyber and Information Security på Gjøvik, 5 mill. kr fra Justisdepartementet og 2 mill. kr fra Helsedepartementet. De bidro til en viktig etterforskningskompetanse da overgrepssaken i Bergen nylig ble rullet opp. Nettovergrep kan også føre til fysiske overgrep, og voksne kan gjemme seg digitalt. Det er viktige investeringer som vi nå gjør, også i den digitale kompetansen, og det å bringe den digitale kompetansen ut til politi og helsevesen er viktig. Politireformen er faktisk også et viktig bidrag til å få satt disse utfordringene på dagsordenen, skape kompetanse og mobilitet for å forebygge, men også for å etterforske og dermed også kunne straffe riktigere.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:23:50]: Jeg sa at jeg skulle gå inn på noen av tiltakene, så jeg må få gjort det. Det er noen tiltak som jeg har ekstra forventninger til som ligger i forslagene til romertallsvedtak, så jeg vil bare kort si litt om dem.

Når det gjelder IV, er vi veldig tydelig på at vi ønsker tydeligere undervisning for barn for at de skal kjenne grenser og vite hva som er lov og ikke lov. En av de veldig tydelige tilbakemeldingene på dette feltet har vært at barn som har vært utsatt for overgrep og vold, har tenkt at det var helt normalt. Derfor peker vi på at man allerede i barnehagen skal lære om kropp og om grenser for at de skal være i stand til å forstå at dette er feil og forhåpentligvis fortære melde fra, og uansett bli tryggere på at dette er feil og kunne få hjelp.

V og VI handler om at man skal spørre gravide om de er utsatt for vold, og at det skal være et hjemmebesøk. Jeg tror at det er noe av det som er viktigst for å etablere et tillitsforhold, slik at man forhåpentligvis kan komme inn så tidlig som mulig.

X handler om å utvikle en egen strategi for å forebygge og bekjempe internetrelaterte overgrep, som også representanten Kjenseth var inne på i stad. Når det gjelder den utviklingen som en ser, er det ekstremt viktig at både politi og skole er tydelige for å gi kompetanse til barn, trygghet hos barn, sånn at man kan unngå at flere blir utnyttet.

XII går på en sertifiseringsordning. Litt tabloid sagt: Man skal EU-godkjenne bilen sin hvert andre år, hvorfor skal man ikke sikre bedre sertifisering eller godkjenning av voksne som jobber med barn? Jeg understreker at det ikke må bli byråkratisk, men jeg tror det kan være viktig for å løfte fokuset på en så viktig problemstilling. Jeg mener at det her ligger mye viktig som jeg er spent på oppfølgingen av.

Så har jeg behov for å komme inn på kritikken fra Arbeiderpartiet igjen. Når en sier at det er regjeringa som må levere, så sier man samtidig at man har mer tillit til Solveig Horne og departementet enn en har til sitt eget arbeid. Jeg mener at ved å ha denne gjennomgangen er jeg veldig stolt av mye av det Kristelig Folkeparti sammen med Høyre og Fremskrittspartiet har levert i innstillinga. Jeg tror, som sagt, at hvis vi hadde jobbet sammen med Arbeiderpartiet, hadde vi fått til enda mer bra.

Når det gjelder kritikken rundt 500 mill. kr, skulle jeg gjerne hatt mer enn det. Men jeg kan vise til at barnehusene fikk 35 mill. kr, påtalejurister og etterforskere i politiet fikk 50 mill. kr, Kripos fikk 30 mill. kr, ATV fikk 10 mill. kr, Stine Sofie Senteret fikk 9 mill. kr, familievernnet fikk 34 mill. kr, barnevernet fikk 15 mill. kr, helsesøster fikk 150 mill. kr, medisinske undersøkelser på barnehusene fikk 13 mill. kr, unge overgripere fikk 5 mill. kr., cyber fikk 7 mill. kr. Hvis man i tillegg legger til at barnehagene – som er ekstremt viktige – og flere ansatte fikk 172 mill. kr, så er man på nye 500 mill. kr utover de 176 mill. kr. Så det har vært en kraftig satsing, men den må fortsette og bli enda mer offensiv resten av perioden.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lene Vågslid (A) [20:27:03]: Me kan godt samarbeide – eg har større tru på at me kan få til eit betre samarbeid til hausten enn slik det ser ut no, gjeve at mange av dei forslaga me faktisk har fått vedteke i dette Stortinget, ikkje blir følgde opp, noko me òg har formulert i samband med oppmødingsvedtaka som me har sendt.

Det er berre å jobbe vidare med dei gode tiltaka. Å sende planen tilbake igjen og be om ein ny plan hadde ikkje stoppa opp tiltaka – på ingen måte. Som statsråden og fleire seier, er det jo løyvd pengar i budsjettet, så det er på ein måte ikkje eit problem. Det som er kritikken her, er at det ikkje er levert ein opptrappingsplan, når Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti må føreslå i Stortinget i dag at ein skal kome tilbake til det i budsjettet for 2018. Det er eit årleg budsjettarbeid. Det er ordinært budsjettarbeid. Kor er opptrappinga då?

Statsråd Solveig Horne [20:28:11]: Den kritikken som kommer fra Arbeiderpartiet, faller på sin egen urimelighet. De laget selv en strategi på dette området i løpet av åtte år. Den opptrappingsplanen som regjeringen har lagt fram for Stortinget nå, bygger på den strategien som den forrige regjeringen la fram, i tillegg til en forpliktende strategi og det arbeidet som vi har gjort nå.

Jeg må si jeg blir overrasket når representanten Vågslid ikke helt klarer å ha med seg kalkulatoren, for i tillegg til de 176 mill. kr er det 35 mill. kr til Statens Barnehus, 30 mill. kr til Kripos-seksjonen, 50 mill. kr til flere påtalejurister, 13,2 mill. kr til medisinske undersøkelser, 150 mill. kr til styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten, 10 mill. kr til hjelpetilbud til unge overgripere, 2 mill. kr til incestsenter, 10 mill. kr til Alternativ til Vold, 9 mill. kr ekstra til Stine Sofie Senteret, 25 mill. kr til kapasitetsøkning i familievernnet og 9 mill. kr til kapasitetsøkning i familievernnet under de kirkelige kontorene. Når vi summerer opp, blir det 519,2 mill. kr. Så regjeringen leverer, i samarbeid med både Venstre og Kristelig Folkeparti, som har vært med og styrket denne opptrappingsplanen.

Så er det slik med en plan at den følger budsjettårene, og vi er nødt til å komme tilbake i de enkelte budsjetter for videre styrking.

Jeg har lyst til bare kort å komme inn på et par forslag som også Ropstad var inne på. Det er viktig med tidlig undervisning for barn, slik at barn vet hvor grensene går. Jeg

var på Grefsenkollen i går og hørte på ordføreren i Sortland kommune. Det er en kommune som virkelig har tatt tak i dette, og som har opplæring av barn helt fra barnehagen av i seksualitet og å sette grenser.

Vi vet også hvor viktig det er å ha jordmødre og folk som jobber på helsestasjoner som tør å stille de viktige spørsmålene. De har plikt til å stille en spørsmål om vold når en kommer til undersøkelse når en er gravid. Men vi vet at det er mange som kvier seg for å stille de spørsmålene. Derfor er det viktig med undervisning, at de som skal jobbe med barn og unge, har denne kunnskapen.

Jeg nevnte i mitt innlegg at jeg er bekymret over den utviklingen vi ser på internett. Vi har som foreldre ansvar for å lære barna våre gode nettvettregler og stille spørsmål om hva det er som skjer på nett, like ofte som vi passer på at de har hjelmen på når de er ute og sykler.

Det er viktig at politiet har ressurser – både mennesker og verktøy – for å kunne fange overgriperne og virkelig være forebyggende.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Margunn Ebbesen (H) [20:31:15]: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet mer i saken, men jeg synes utviklingen fikk en veldig uheldig vinkling. Når det blir påstått at regjeringen ikke tar vold og overgrep i nære relasjoner på alvor, ja da må jeg si at det er noen som ikke har fått med seg hvordan vi har jobbet, spesielt i justiskomiteen, på dette området.

Jeg har litt lyst til å referere litt av det regjeringen faktisk har satt i gang. Én ting er alle de gode tiltakene som ligger i planen her, og som vi gjennom prosessen har som forslag til tilleggsvedtak. Familievernnet er styrket, spesielt familievernets arbeid mot vold. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er styrket. Rammeplanen for lærerutdanningen er endret for å sikre at lærere og barnehagelærere får kunnskap om vold og overgrep. Nasjonale retningslinjer for svangerskapsomsorg, om å avdekke vold, er innført. Jeg kunne ha ramset opp mange, mange ulike tiltak som viser nettopp dette: Regjeringen tar dette på alvor. Regjeringspartiene har tatt dette på alvor hele tiden, og vi har jobbet tverrpolitisk godt i justiskomiteen på dette området.

Nei, jeg synes heller det har virket som om Arbeiderpartiet og Senterpartiet i denne saken virkelig svikter de svakeste. Det er de svakeste i samfunnet vi ønsker å styrke gjennom denne planen, og det svikter Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Dette er et folkehelseproblem. Derfor har det vært svært viktig at Arbeiderpartiet tar det ansvaret. De ønsker å framstå som et ansvarlig parti. Jeg kan ikke si at måten de opptrer på i denne saken, viser at Arbeiderpartiet er et ansvarlig parti. Ja, det er valgår, og da har man vel behov for å kritisere Høyre og Fremskrittspartiet mest mulig ved enhver anledning.

Det er gjort en veldig god jobb av saksordføreren, Kjell Ingolf Ropstad, fra Kristelig Folkeparti, i denne saken. Her kunne Arbeiderpartiet og Senterpartiet ha vært med på å sette et godt stempel som kunne vist at også de er opptatt av dette viktige området. Det har de ikke vist med den håndteringen de har hatt her.

Kari Henriksen (A) [20:33:52]: Arbeiderpartiet stemmer mot denne planen fordi vi har høyere ambisjoner, og fordi vi vil mer enn det som ligger i den.

Vi har nå hørt regjeringspartiene snakke om at denne planen er god og viser en tydelig retning. Ja, det er en god plan, og det er det den er. Kristelig Folkeparti har levert. Kristelig Folkeparti har jobbet i komiteen for å prøve å forbedre en dårlig plan, som de også var enig i helt i starten, til å bli noe bedre. Det skal Kristelig Folkeparti ha, de har gjort en god jobb.

Denne diskusjonen og denne debatten har bare trygget meg i min avgjørelse. Forpliktelsene i denne salen har ikke blitt tydeligere. Tvert imot har de blitt mer ulne og dårligere. Hele spørsmålsrunden gikk med til å få fram tydelighet fra statsråden. Det ble spurt om konkrete bevilgninger til konkrete ting. Svaret? Det er budsjettspørsmål, svarte statsråden, så det kan jeg ikke si noe om. Regjeringa har ikke gjort jobben sin. Det er nevnt i planen, sa statsråden, det skal inn i det ordinære budsjettarbeidet. Som Arbeiderpartiet har stemt for. Alle tiltakene som statsråden lister opp, er tiltak Arbeiderpartiet også har stemt for i budsjettene her på Stortinget. Ligger det friske midler i de 500 mill. kr som har kommet, spør vi om.

Hvor lite forpliktende denne planen er, uttrykkes egentlig i romertallsvedtak XXXIII. Nå fikk jeg ikke det med meg opp hit på talerstolen, men der står det noe om at en vil forsikre seg om at det kommer midler i statsbudsjettet for 2018. Det betyr at fram til 2018 skal ingen tiltak på plass, før en får budsjettvedtak på det. Veldig mange av tiltakene som ligger i denne planen, er løpende tiltak i tjenestene i dag, tiltak som pågår, driftsmidler til barnehus og tiltak for politiet. Det er vi for. Det er veldig bra, og det er veldig bra at vi har fått styrkingene på de områdene vi har fått, innenfor både etterforskning og avdekking av vold mot barn.

Venstre kaller det smålig. Det er første gang jeg har opplevd at det er smålig å ha større ambisjoner. Men det har vi, og det er vi veldig komfortable med.

Når Margunn Ebbesen sier at regjeringa har tatt sitt arbeid og jobbet godt og så viser til arbeidet i komiteen, ja, det sier alt.

Karin Andersen (SV) [20:37:09]: Regjeringen har ikke gjort noen god jobb med denne saken, men komiteen har gjort det. Derfor kommer SV til å stemme for forslagene, fordi vi mener at det kan forplikte oss mest, og derfor vurderer vi dette annerledes enn det Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjør. Vi mener at denne forpliktelsen bør vi ta på oss sjøl, og den forpliktelsen burde alle partier ta på seg sjøl, og gjennomføre den. Fordi regjeringen ikke har gjort det, må Stortinget ta den jobben.

Noen trenger beskyttelse, og de trenger det nå. Det er kanskje det aller viktigste vi må sørge for aller først, at de som er i reell fare, både unger og andre som utsettes for vold, faktisk får beskyttelse. Derfor må det være nok beskyttelsestilbud i alle offentlige instanser når alarmen går. Slik er det ikke i dag. Det skjer ikke overalt. Ikke engang politiet har metoder som sikrer det, ennå, og det er et tungt ansvar for regjeringen.

Flere har vært oppe og snakket om dette med opplæring. På SVs landsmøte var dette et av hovedtemaene, at barn og unge er nødt til å lære om seksualitet, om kropp og om det gode, men også om det vonde, slik at man kan sette

grenser, men også ha en positiv holdning til egen kropp og egen seksualitet.

Når vi nå etter hvert skal diskutere opplæring og snakke om det i skolesammenheng, håper jeg Stortinget husker på hva vi har sagt i denne saken. Vi har alle sammen vært oppmerksomme på hvor utsatte ungene våre nå er for overgrep på nett. Kanskje noe av de aller viktigste vi kan lære ungene våre og være opptatt av framover når det gjelder skolen, er at de får lære seg kritisk sans og hvordan de kan bli lurt ut i ganske alvorlige ulykker på nettet. Nettet er kjempefint, men kan også være kjempefarlig. Det har disse Dark Room-sakene og det politiet har avslørt, vist en liten flik av. Jeg er glødende opptatt av at unger skal lære å lese, å skrive, å regne og alle de andre morsomme tingene, men det å lære seg kritisk sans for å kunne ta vare på seg sjøl i en verden der en kan bli lurt inn i feller som kan skade en alvorlig for livet, tror jeg er noe av det viktigste vi er nødt til å være oppmerksomme på når vi nå skal diskutere utviklingen framover, også for skole. Jeg ber om at Stortinget husker på det når skoledebatten går.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Kjenseth (V) [20:40:27]: Til den småligheten jeg beskylder Arbeiderpartiet for: De kunne jo benyttet anledningen til å vise hvilke ambisjoner de faktisk har, men det kommer ikke fram. En bare sier at en har stemt for dette gjennom årene, men viser ikke noen ambisjoner eller satsinger ut over det. Når Arbeiderpartiet i tillegg greier å stemme imot en ungdomshelsestrategi – den første i Norge – viser de jo ikke noen ambisjoner i det hele tatt.

En må kikke seg litt i speilet og se hva det var en gjorde da en selv satt i regjering. I 2013 ble det altså ni færre helsesøstre i Norge. Det er Senterpartiet og Arbeiderpartiet ansvarlig for. Allerede i 2014 ble det 112 flere, og i 2015 ble det enda 135 flere. Det er fordi de fire partiene som har flertall nå, puttet på 500 mill. kr. Det ble flere jordmødre, og det ble flere psykologer. Vi har ikke fått tallene for 2016 ennå, men vi har puttet på 500 mill. kr til, og da begynner vi å nærme oss et volum.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:41:36]: Jeg skal prøve ikke å forlenge debatten, men innlegget til representanten Henriksen kan ikke stå uimotsagt. Når hun ikke hadde med sitatet eller muligheter til å sitere XXXIII, så vil jeg gjerne gjøre det. Det handler ikke om at en skal sette av midler i budsjettet for 2018. I XXXIII sies det at i budsjettet for 2018 skal regjeringa komme med forslag til økonomiske forpliktelser og øremerking for planperioden, som jo varer fram til 2021.

Det er det som har vært hele temaet når vi har diskutert det i komiteen. Det betyr at vi går inn i normale budsjettforhandlinger – og der har statsråden helt rett – en må komme med de årlige budsjettene, og sånn vil det være. Men vi etterlyser ambisjoner for hele perioden fordi saken er så viktig, og fordi vi vil løfte oss fra nivået vi er på, til et mye høyere nivå, og derfor har det punktet vært viktig for Kristelig Folkeparti. Men som sagt: Det betyr også at vi har en jobb å gjøre til høsten, og den er vi beredt til å gå inn i, og jeg er skuffet over at Arbeiderpartiet ikke har vært

villig til å gå mer på banen for å presse enten beløpene opp eller tiltakene videre, som vi kunne fått flertall for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [20:42:48]

Innstilling fra næringskomiteen om Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon (Innst. 251 S (2016–2017), jf. Meld. St. 11 (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Miljøpartiet De Grønne 10 minutter og medlemmer av regjeringen 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter partienes hovedtalere og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Pollestad (Sp) [20:43:34] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Norsk matproduksjon og norsk jordbruk er fantastisk og har eventyrlege moglegheiter.

Komiteens behandling av jordbruksmeldinga er eit steg mot ein ny vår for norsk matproduksjon. Det er bra. Det er bra fordi norsk matproduksjon er moderne, og det er bra fordi norske bønder er dei kulaste folka i landet.

Eg vil takka komiteen for samarbeidet om ei omfattande sak. Resultatet er ei tydeleg innstilling, og komiteen har sagt at

«Stortingets behandling av jordbruksmeldinga skal legge føringer for jordbrukspolitikken og jordbruksoppgjørene i årene fremover».

Difor er innstillinga så omfattande og detaljert, slik at ho kan stå på egne bein. Det er altså Innst. 251 S for 2016–2017 som er landets jordbrukspolitikk. Komiteen har på vesentlege punkt ein annan politikk enn det som ligg i stortingsmeldinga frå regjeringa – nokre plassar som ein samla komité og andre plassar i form av ulike, varierende fleirtal. I sum vil eg likevel hevda at det er svært lenge sidan det har vore så brei tilslutning til hovudtrekka i jordbrukspolitikken som det me ser i denne innstillinga.

Regjeringa føreslo å gjera kostnadseffektiv matproduksjon til hovudføremålet med jordbrukspolitikken. Komiteen støttar ikkje dette. Komiteens fleirtal seier at hovudmålet skal vera auka norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressursar.

- Regjeringa ville at marknaden skulle avgjera kvar dei kraftfôrkrevjande produksjonane skal lokalisrast. Komiteens fleirtal støttar ikkje dette.
- Regjeringa ville avvika avløysartilskotet. Ein samla komité gjekk imot dette.

- Regjeringa ville avvika ordninga med tidlegpensjon. Fleirtalet i komiteen sa nei til dette.
- Regjeringa ville fjerna marknadsbalanseringa for korn. Komiteens fleirtal seier nei.
- Regjeringa ville fjerna marknadsbalanseringa for egg. Komiteens fleirtal seier nei.
- Regjeringa ville fjerna marknadsbalanseringa for geitemjolk. Komiteens fleirtal seier nei.
- Regjeringa ville fjerna marknadsbalanseringa for eple. Komiteens fleirtal seier nei.
- Regjeringa ville fjerna marknadsbalanseringa for poteter. Komiteens fleirtal seier nei.
- Regjeringa ville prioritera ned støtta til kulturbeite og innmarksbeite. Komiteen seier nei.
- Regjeringa ville ha 10 mjølkekvoteregionar. Fleirtalet sa nei til dette og gjekk inn for 14 regionar.
- Regjeringa ville gjennomføra ei omfattande oppkjøpsordning for geitemjolk. Komiteens fleirtal har avgrensa ordninga kraftig.

Regjeringa ville ikkje ha eit mål for produksjon og forbruk av økologisk mat. Komiteens fleirtal ber rett nok om at dagens økomål vert fjerna, men samtidig ber ein regjeringa om å koma tilbake med eit nytt og oppdatert økomål. Nokre veker eller månader utan eit økomål lever iallfall eg svært godt med.

Komiteens arbeid har sjølvsagt ikkje berre handla om å stoppa forslag frå regjeringa. For å gje ei samla oversikt over komiteens syn på jordbrukspolitikken viser ein til innstillinga, og eg vil med dette ta opp dei forslaga Senterpartiet anten aleine eller saman med andre parti står bak.

Me har òg fått på plass viktige føringar for framtidens jordbruk. Eg vil trekkja fram fem punkt.

For det første går ein samla komité inn for følgjande offensive inntektsmål – at

«inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet».

Dette er ei klar forsterking av dagens inntektsmål, dvs. at bønder skal ha meir i inntektsvekst i kroner enn andre grupper, for det er den einaste måten å redusera inntektsgapet på. Komiteen slår òg fast at inntekt er det viktigaste verkemiddelet for å nå måla i landbruket.

For det andre vil komiteen leggja til rette for investeringar og å styrkja økonomien for alle typar bruk. Komiteen meiner at investeringsverkemidla òg skal rettast inn mot små og mellomstore bruk. Komiteen peikar særleg på behovet for investeringar i mjølkebruk med mellom 15 og 30 kyr. I tillegg ber fleirtalet partane i jordbruksforhandlingane avklara spørsmålet om å innføra eit driftsvansketilskot.

For det tredje ber ein samla komité regjeringa leggja fram ei fondsordning i jordbruket.

For det fjerde er det gledeleg at ein samla komité går imot å leggja avgift på dei biologiske prosessane i jordbruket, slik som Grøn skattekommisjon har føreslått. Biffavgift er ikkje god klimapolitikk.

For det femte etterlyser fleirtalet ei betre oppfølging av jordvernstrategien frå regjeringas side. Forvaltninga av arealressursane skal etter komiteens syn ha eit evigskapsperspektiv.

Senterpartiet er sjølvsagt ikkje hundre prosent fornøgd med innstillinga. Me skulle ha ønskt oss ein eigen investeringspakke for jordbruket. Me skulle ha ønskt at komiteen var meir positiv til dei forslaga næringa har kome opp med om å modernisera marknadsbalanseringa for egg og kjøt.

Senterpartiet skulle ha ønskt at Venstre ikkje gjekk saman med regjeringspartia for å hindra friske pengar til klimatil- tak i jordbruket. Senterpartiet skulle ha ønskt ei praktisering av tollvernet som tok meir omsyn til norsk landbruk og norske interesser. Senterpartiet skulle ha ønskt at komiteen gjekk inn for beredskapslagring av matkorn, og Senterpartiet skulle ha ønskt at fleirtalet ville vera med på å innføra ei lov om god handelsskikk.

Senterpartiet er likevel godt fornøgd med at Stortinget har teke eit så klart grep om jordbrukspolitikken.

I slike debattar kan det vera fort gjort å grava seg ned i detaljar og enkeltsaker. Det store spørsmålet er: Kvifor er det så viktig å ha ein nasjonal matproduksjon? Etter vårt syn er det ein viktig del av beredskapen vår. Bønder og soldatar er ein del av beredskapen vår. Sjølvforsyninga av mat må styrkjast. Norsk matproduksjon skal òg sikra norske forbrukarar miljøvenleg og trygg mat.

Verdikjeda for mat er den største fastlandsnæringa vår, ei grøn verdikjede som sikrar inntekter til landet og arbeid til folk både på gardane, i næringsmiddelindustrien og i handelsledda. Skal me greia å auka den norske matproduksjonen, må me ha bønder i heile landet, og me må bruka jordbruksarealet i heile landet. Der det vert dyrka mat, skal det dyrkast mat, og der det går plog, skal det gå plog.

Regjeringas kamp for å liberalisera og sentralisera jordbruket er ikkje berekraftig. Det er umoderne og gamaldags. Mitt og Senterpartiets ønske er at bonden som utnyttar gardsressursane for å dyrka mat, skal kunna gjera det utan dagleg å måtta høyra at garden er for liten, og at han må verta større uansett kor stor garden er.

Me må verdsetja bondens arbeid høgare, og me må gje den norske bonden ein ny vår, for me treng mat frå Tana. Me treng mat frå Lavangen. Me treng mat frå Helgeland. Me treng mat frå Steinkjer. Me treng mat frå Holtålen. Me treng mat frå Tingvoll. Me treng mat frå Lærdal. Me treng mat frå Kvinnherad. Me treng mat frå Toten. Me treng mat frå Alvdal. Me treng mat frå Ullensaker. Me treng mat frå Maridalen. Me treng mat frå Skjeberg. Me treng mat frå Stokke. Me treng mat frå Vestfossen. Me treng mat frå Vinje. Me treng mat frå Gjerstad. Me treng mat frå Lyngdal. Og me treng mat frå Dalane, Jæren, Ryfylke og Haugalandet.

Og matprodusentane treng politikarar som trur på heile Noreg.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [20:51:19]: Etter tre år med denne regjeringen er optimismen tilbake i landbruket. Inntektsveksten er god, selvforsyningen stabilt økende, antall konkurser er rekordlavt, og unge mennesker satser i landbruket. Mitt spørsmål her er det samme som jeg fikk på en landbrukskonferanse i Ørsta: Hva er det som gjør at Senterpartiet og Arbeiderpartiet ikke vil anerkjenne at det går bedre i norsk landbruk nå?

Geir Pollestad (Sp) [20:51:58]: Eg gleder meg over alt som går bra i det norske landbruket – sjølv sagt gjer eg det. Men eg er veldig bekymra over at Høgre og Framstegspartiet er så tilfredse med den innsatsen dei har gjort, for bønder som har eit gjennomsnittleg mjølkebruk i No-

reg, har opplevd at denne regjeringa har teke 15 500 kr frå dei for å finansiera dei større bruka. Det bekymrar meg, og det vert for lett vint å peika på kortsiktige effektar, for det er ikkje denne regjeringas fortjeneste at TINE driv bra, og at mjølkebøndene får ei veldig høg utbetaling, som har bidrege positivt. Me må tenkja framover og seia: Kva skal til for at me skal ha eit landbruk i heile landet om 10 år, om 20 år og 30 år? Då har me ikkje råd til å vera så fornøgde som det Høgre og Framstegspartiet er. Difor er det behov for eit skifte, og difor er det behov for ei klar innstilling, slik som komiteen har levert i dag.

Sivert Bjørnstad (FrP) [20:53:09]: Dommedagsprofetier har vært ganske vanlig i internasjonal politikk i noen år. Vi kjenner det kanskje best fra USA. Men de siste årene har det også blitt mer og mer vanlig i Norge, og i særdeleshet i landbrukspolitikken. Den 4. september 2013 på Twitter, en uke før stortingsvalget, la Geir Pollestad ut et bilde av en nesten tom tallerken, men med et par dusin svarte pepperkorn, med teksten: «La ikkje dette bli framtidens norske fårikål. #matvalget» Kan representanten Pollestad redegjøre for hvordan det nå har gått etter fire år med Fremskrittspartiet i Landbruks- og matdepartementet? Har det vært mulig å få tak i får og kål?

Geir Pollestad (Sp) [20:54:01]: Peparen har me iallfall framleis intakt, fordi viljen til å importera mat – og matimporten – har stige. Eg meiner òg at Stortinget har gjort viktige grep for å avgrensa Høgre og Framstegspartiet sine gjennomslag i jordbrukspolitikken. Det har vore viktige tiltak.

Samtidig er eg bekymra for dei langsiktige konsekvensane av den politikken som vert ført, der ein tek pengar, budsjettmidlar, frå dei små og mellomstore bruka og flyttar over til dei store. Dei langsiktige konsekvensane av det vil vera at me ikkje lenger har eit landbruk i heile landet, og skal me greia å nå målet om auka norsk matproduksjon, må òg dei mest grissgrendte områda og dei mest vanskelegdrivne areala drivast. Difor er det f.eks. beklageleg at Høgre og Framstegspartiet i innstillinga ikkje er med på formuleringane rundt eit driftsvansketilskot, som eg meiner er heilt nødvendig.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [20:55:06]: Melkeproduksjon gir et aktivt landbruk i hele landet. Jeg er enig med representanten og Senterpartiet når det gjelder merknaden om at en stor reduksjon i melkekvotene ikke er ønskelig, men jeg er ikke enig i at det ikke finnes andre kriterier som kan legges til grunn, slik det står i merkna- den, for landbrukspolitikk har for meg lite med skolepoli- tikk og samferdsel å gjøre, som har andre grenser når det gjelder administrasjon. Men hvis vi ser videre i merkna- den, er «forutsigbarhet» viktig for representanten Polle- stad. Forutsigbarhet er altså viktigere for Senterpartiet enn at melken går fra distriktene og inn til sentrale strøk. Jeg er veldig glad for at representanten nevnte Skjeberg. Jeg hadde håpet at han hadde nevnt Fredrikstad, som er en viktig melkeprodusentby. Da er mitt spørsmål: Hvorfor er forutsigbarhet viktigere enn å stå opp for distriktene og landbruket?

Geir Pollestad (Sp) [20:56:12]: Eg trur represen- tan- ten må vera glad for at eg ikkje nemnde alle plassar det

vert produsert mat i Noreg, men avgrensa meg til eit utval på 22.

Når det gjeld dette med mjølkekvoteregionar, var vårt syn at me ønskte 18. Eg er veldig glad for at det ikkje gjekk ned til 10, for det ville hatt svært dramatiske konsekvensar. Men så opnar me òg for å justera grensene mellom kvoteregionane innanfor eit tal på 18, og eg får det ikkje til å vera fysisk mogleg å påstå at det er lettare å dela inn landet i meir einsarta regionar når ein skal dela dei inn i 14, enn om ein skal dela det inn i 18. Det har eg svært vanskeleg for å forstå.

Så har me sett nokre teikn i pressa om korleis desse regionane er tenkte, og det er tydelegvis gjeve nokre opsjonar på bakrommet. Det er eg svært spent på å sjå korleis vert, og eg håpar at den prosessen i det minste vert reell.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Knut Storberget (A) [20:57:32]: Aller først vil jeg takke saksordføreren for det arbeidet som er utført, men jeg vil også takke de andre partiene som er representert i komiteen, for jeg syns dette er blitt en innstilling som er verdt å lese, og en innstilling som er verdt å dra veksle på når bøndene nå skal forhandle om sitt oppgjør. Der er jeg helt enig med saksordføreren; det er veldig viktige signaler. I motsetning til stortingsmeldinga trekker innstillinga opp de linjene som et stort sett samlet politisk Norge ønsker seg.

Vi har et fantastisk utgangspunkt, og det er det som gjør mange så tent på dette politiske området, og som også får oss til å si at dette er noe av det aller viktigste vi kan gjøre, nemlig å øke norsk matproduksjon, som har så mange gode sideeffekter i seg. Det har fordelingspolitiske effekter, det har distriktpolitiske effekter, i den forstand at vi får folk til å bo over hele landet, men for framtida har det også betydelige klimaeffekter som vi vil kunne ha stor nytte av. Ikke minst vet vi at dette engasjerer en hel verdikjede. Vi snakker jo om sysselsetting av betydelig størrelse.

Jeg mener at det er en av grunnene til at Stortinget så massivt viker tilbake og sier at sjelden har vi sett et departements hoveddokument, altså landbruksmeldinga til Landbruksdepartementet og denne regjeringa, som så til de grader blir tilbakevist, og hvor foten blir satt ettertrykkelig ned for de sentrale grunnleggende ideene. Når det går bra for norsk landbruk, våger jeg den påstand at det er ikke på grunn av regjeringa, men det er på tross av regjeringa at det går bra.

Vi ser også en politisk ideologi som på mange måter kolliderer i sitt møte med Stortinget. En planlagt massiv liberal landbrukspolitikk har med denne behandlingen etter min mening fått sin totale kollaps – beskrevet også som mageplask. På mange måter er det litt trist at man må bruke så pass mye ressurser i de fleste partier på å slå tilbake, når vi vet at vi i stedet burde konsentrere oss fullt ut om å skape en politikk som bidrar til at vi faktisk klarer å øke produksjonen utover dagens.

Det er jo et fantastisk utgangspunkt. Bare for noen år siden gikk det en gjenklang om at bønder var noen oversubsidierte greier som nærmest ikke gjorde noen ting. Vi opplever at det har snudd. Forbrukernes etterspørsel etter norske matprodukter har økt. Det er også slik at hvis man virkelig skal smykke seg med arbeidsproduktivitet, må en peke på den norske bonden. På fastlandet har vi sett en

vekst i arbeidsproduktiviteten som vel er over 4 pst. i snitt per år i løpet av de siste ti årene. Vi har altså et fantastisk grunnlag for å kunne bidra til økt produksjon over hele landet. Fra Arbeiderpartiets ståsted er det viktig at vi bevarer de differensierte virkemidlene, at vi beholder et velfungerende importvern, at vi tar vare på de små, mellomstore og store, at vi slår ring rundt de markedsreguleringene som faktisk fungerer veldig rasjonelt, og som i veldig stor grad er egenfinansiert av bonden. Det har fått meg til å spørre mange ganger, særlig etter høringen her i Stortinget hvor vi hadde noen og 40 stykker inne, og alle var nesten avvissende, med unntak av én, og han tror jeg har snudd i ettertid: Hva er det som er galt med Felleskjøpet? Sjøl de private som konkurrerer med Felleskjøpet, slår ring rundt de avtalene og de mekanismene som er der – god, rasjonell og etter min mening sosialdemokratisk styring, rasjonelt, bra og solid utført arbeid ved hjelp av disse markedsreguleringene, og som man ønsker å rive ned. Jeg kunne sagt det samme om de andre store, TINE, Nortura og mange av dem som utgjør grunnbjelken i dette. Det er den norske modellen hvor vi klarer å koble både samvirke og de private og det offentlige på en måte som gjør at vi får veldig mye ut av kronene, at vi også får høy dyrevelferd og god mat, god og sunn mat.

Jeg er skuffet over at man fra regjeringsside også drister seg til å angripe det jeg oppfatter som veldig viktige velferds- og fritidsmessige ordninger for denne næringen. Hva slags signal er det til rekrutteringen?

Jordbruksoppkjøret står for døra, og her er det mange signaler å ta med seg. Jeg er glad for at regjeringas politikk i så måte er tilbakevist, og at vi kan fortsette å skape en vekstkraftig næring av det mange ønsker mer av.

Så en liten stemmeforklaring fra Arbeiderpartiets side: Vi står jo med forslagene som saksordføreren tok opp. Når det gjelder forslag nr. 12, som er framlagt i dag, vil Arbeiderpartiet støtte det. Forslagene nr. 13–22, fra Miljøpartiet De Grønne, mener vi i stor grad hører inn under budsjett eller i jordbruksoppkjøret, og dem vil vi ikke støtte.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp Arbeiderpartiets forslag?

Knut Storberget (A) [21:02:46]: Det trenger jeg ikke å gjøre, for det har Geir Pollestad allerede gjort.

Presidenten: Det stemmer.
Det blir replikkordskifte.

Gunnar Gundersen (H) [21:03:04]: Jeg tror det beste bidraget til rekruttering er å skape resultater for næringen. Det ser vi også: Rekrutteringen øker voldsomt, vi skaper resultater på de aller fleste områder.

Når Storberget er så negativ, tenker jeg tilbake på den gang Gunhild Øyangen var statsråd. Hun var kanskje en av de lengst sittende statsrådene – hun satt i nesten ti år. Hun var framoverlent, hun var reformvillig, hun hadde ambisjoner på vegne av næringen, for å posisjonere næringen for framtida. Det er ingen tvil om at de strukturgrepene vi tok det første året i regjering, er bærebjelken i det å skape god økonomi og balanse i markedene ute. Hva er det som har skjedd med Arbeiderpartiet, som nå har gått i revers og også snakker om å introdusere tak for produksjonen?

Hvordan har representanten Storberget tenkt at det skal fungere?

Knut Storberget (A) [21:04:09]: Arbeiderpartiet har slettes ikke gått i revers på dette området, snarere tvert imot. Det er jo i innstillinga, i flertallet, både håpet og framtida ligger. Man har faktisk avvist å rive ned det som vi oppfatter som bærebjelken i den norske landbrukspolitikken – store deler av samvirket og de reguleringene som faktisk fungerer. Det er jo også fra Arbeiderpartiets side vi bl.a. ser på hvordan konkurranseforholdene er ute i dagligvarebransjen. Vi ønsker oss en ny lov om god handelsskikk, og ser på hvor det er skoen trykker når det gjelder å få den norske bondens produkter ut i markedet. Jeg må også si at det noe som er viktig for rekrutteringen til denne bransjen, er det først og fremst velferds- og fritidsordningene, som jo Gundersens parti i regjering i stor grad ønsker å ødelegge. Det andre er: Hva slags muligheter har man for å skaffe et reelt utkomme av det man gjør? Får man betalt for den jobben man gjør? Jeg synes det er interessant å se at man ønsker å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper.

Gunnar Gundersen (H) [21:05:16]: Jeg skjønner at Arbeiderpartiet kommer til å trenge skatteøkninger, for hvis man leser innstillingen: Ikke skal jordbruket være opptatt av å være kostnadseffektivt, man har tydeligvis glemt at bonden er kjempeflink, at han er kostnadseffektiv hver eneste dag. Ikke skal man ta ut produktivitetsgevinst, for det er problematisk. Jeg kaller det en revers fra Arbeiderpartiet. Jeg undrer meg over at det er et godt signal til en næring som har respondert så godt på veldig mange av de grepene vi har tatt. Jeg vil gjenta spørsmålet til representanten Storberget: Er det riktig å styre en næring ut fra å se i speilet? Vi har en enorm utvikling, og bonden er utrolig flink til å ta i bruk ny teknologi, til å tilpasse seg. Vil Arbeiderpartiet virkelig prøve å stoppe disse prosessene?

Knut Storberget (A) [21:06:16]: Når jeg hører representanten Gundersen nå, får jeg en følelse av at nå bør vi begge to snart pensjonere oss. (Munterhet i salen.) Det er aldri blitt uttalt fra Arbeiderpartiets ståsted at kostnadseffektivitet ikke er viktig for den norske bonden. Jeg brukte jo noe av innlegget mitt på nettopp å fortelle at jeg synes det er helt fantastiske resultater vi ser når det gjelder arbeidsproduktiviteten til bonden. Jeg ga forleden et intervju til avisen Nationen der jeg påpekte at en del av de strukturendringene vi har hatt, har vært helt nødvendige og også gjort at vi har fått den produktivitetsutviklingen. Det er noe ganske annet å avvise kostnadseffektivitet som en viktig parameter til å si at det skal være det overskyggende målet for landbrukspolitikken. Og det er der vi skiller ad. Jeg er glad for at Høyre og Fremskrittspartiet ikke har noen støtte i denne salen for at det er det som skal være hovedmålet for landbrukspolitikken. Selv på hovedmålet kollapser man.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:07:27]: Jeg har ikke tenkt å pensjonere meg. Jeg har tenkt å tenke framtid. Derfor utfordrer jeg også Arbeiderpartiet på framtiden. Vi vet at melkeproduksjon er ryggraden i norsk landbruk. Vi trenger en fornyelse. Vi trenger en fornyelse av gjennom-

snittsfjøset, 15–30-kyrsfjøset. Det har liksom gått under radaren i forhold til robotfjøsene. Da overrasker det meg at Arbeiderpartiet har trykt på venteknappen når det gjelder gjennomsnittsfjøset. For de har sagt at finansiering av framtidens landbruk innenfor dette skal vi ta i hvert enkelt budsjett. Hva er egentlig svaret fra representanten Storberget på det? Hvorfor er det ikke viktigere enn at vi trykker på venteknappen for gjennomsnittsfjøset?

Knut Storberget (A) [21:08:22]: Arbeiderpartiet har ikke trykt på noen venteknapp når det gjelder noe slags type fjøs som vi mener skal være med i melkeproduksjonen framover. Men jeg skal være så pass ærlig og si at jeg mener at de økonomiske spørsmålene knyttet til landbruket og de overføringene som til enhver tid skal bevilges, behandler vi ikke i kveld. Jeg kan ikke se en krone fra Kristelig Folkeparti til dette heller, ikke ett bevilgningsforslag. Så både jordbruksoppgjøret og de framtidige budsjettene må avklare det. Det syns jeg for så vidt er en real holdning. Det som bekymrer meg med Kristelig Folkeparti når det gjelder melkeproduksjon, er at man tror man kan begrense at melka renner inn i sentrale strøk, og så er man med Fremskrittspartiet og Høyre og berger et flertall for å redusere antall kvoteregioner, som faktisk åpner opp for at man får flere større regioner enn det vi har i dag, og med risiko for at man får en sentralisering innenfor regionene. Da er jeg ikke sikker på om gjennomsnittsfjøset til representanten Hjemdal kommer særlig godt ut.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Ingunn Foss (H) [21:09:44]: Takk til komiteen for et godt og langvarig arbeid med denne saken. En spesiell takk også til Kristelig Folkeparti og Venstre for gode og konstruktive forhandlinger og resultater.

Hovedformålet med landbrukspolitikken skal være økt matproduksjon. Vi ønsker å legge til rette for en god utvikling av landbruksnæringen på små og store bruk i hele landet, med matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk med lavt utslipp av klimagasser som overordnet mål.

En samlet komité legger til grunn at utøvere i landbruket, som selvstendig næringsdrivende, skal ha mulighet til samme inntektsutvikling som andre i samfunnet. Inntektsmulighetene må være til stede innenfor en variert bruksstruktur for at norsk landbruk skal kunne utnytte landets produksjonsmuligheter, for å sikre rekruttering og for å løfte inntektsmulighetene i næringen. En samlet komité mener at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.

Landbrukspolitikken må innrettes slik at den styrker norske matprodusenters konkurransekraft. Norsk landbruk møter konkurranse om arbeidskraft og kapital fra andre næringer og fra utenlandske matprodusenter. Det er derfor avgjørende at landbrukspolitikken gjør bøndene i stand til å møte denne utviklingen.

Norske bønder har i flere tiår ligget i produktivitetstoppen i Norge. Dette har ført til at man kan produsere like mye eller mer med færre enheter enn før. Antall bruk og antall bønder har av den grunn falt i mange tiår. Nå har imidlertid nedgangen flatet noe ut, og det er færre bønder

som går ut av næringen. Denne utviklingen er gledelig, og det er en rekke positive tegn som tyder på at det går bra i norsk landbruk for tida. Tall fra NIBIO viser en god vekst i inntektene, selv om det varierer fra landsdel til landsdel og mellom produksjoner. Matproduksjonen øker, færre bruk og mindre areal går ut av produksjon, nydyrkingen er høy, flere unge satser, og det er stor etterspørsel etter investeringsmidler.

I 2016 var det 20 pst. flere som hadde landbruksfag som førstevalg på videregående enn det var i 2015. Andelen norske råvarer i kraftfôret øker. Bevilgninger til skogsveier og tømmerkaier har økt med fra 80 til 100 pst. i denne perioden. Og tidligere landbruksminister Trygve Slagsvold Vedums ord:

«Det blir ingen norsk färikål med Erna»,

er gjort grundig til skamme når vi nå har markedsbalanse og mer til på lammekjøtt.

Regjeringen har ført en landbrukspolitikk der det å stimulere til økt matproduksjon og effektiv gårdsdrift har vært viktig. Det er gjort endringer i tilskuddssatser og gjennomført forenklinger i tilskuddssystemet. Det er fjernet en del øvre grenser i støtte og kvoteordninger for å legge til rette for å kunne utnytte og investere i ny teknologi og ta ut stordriftsfordeler der forutsetningene for dette er til stede. Denne politikken har medført at bøndene de siste årene har produsert mer mat og hatt en god inntektsvekst. Vi ser at unge mennesker satser i næringen. Det gir optimisme og tro på framtida for næringen.

Selv om det er gjort endringer i tilskuddssatser og kvoteordninger, er det fortsatt slik at bønder som driver i mindre skala, får betydelig mer støtte per dyr eller per dekar enn dem som driver større. Geografiske og strukturemessige forskjeller videreføres gjennom distriktstilskudd og frakttilskudd for å sikre grunnlaget for landbruk i hele landet. Det er ingen motsetning mellom å stimulere til å høste stordriftsfordeler der det er mulig, og å stimulere til landbruk over hele landet. Ved å innrette virkemidlene slik at f.eks. beiteressursene tas mer i bruk, kan begge deler oppnås for den delen av landbruket som kan utnytte disse ressursene.

Jeg er glad for at enigheten med Kristelig Folkeparti og Venstre gjør at vi kan videreføre hovedlinjene i landbrukspolitikken, og at de endringer som er gjort, ikke blir reversert. Dette sikrer forutsigbarheten og stabiliteten for næringen, og jeg tror at med denne retningen vil optimismen og framtidstroen i næringen fortsette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [21:14:25]: Jeg skal holde meg til to hovedlinjer og ikke gå i detaljer i landbrukspolitikken. Det kan vi jo alle være glad for.

Kostnadseffektiv matproduksjon var av Høyre i regjering foreslått som hovedmålsetting for landbrukspolitikken. I Stortinget ser vi at Høyre velger en annen hovedmålsetting. Samtidig vet vi av historisk erfaring fra 2013 og også tidligere at Høyre, mildest talt, må sies å ha vært noe lunkne med hensyn til importvernet, som jo er en bærebjelke i hele politikken.

I dagens innstilling, på side 27, sier Høyre – og alle – at «et velfungerende importvern er en av bærebjelkene i den norske landbruksmodellen». Hva er grunnen til at Høyre vinger såpass, med to slike størrelser, altså hovedmålet og

en så viktig ting som importvernet, altså bærebjelken i den norske landbruksmodellen?

Ingunn Foss (H) [21:15:27]: Nå er det slik at en samlet komité støtter hovedmålsettingene med norsk landbruk. Det gjelder matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk med lave utslipp. At statlige overføringer av felles ressurser må brukes effektivt, står jo ikke i motstrid til noen av de målene, og det må etter mitt syn være en forutsetning for statlig støtte.

Når det gjelder importvernet, er tollvernet, sammen med importprisene, bestemmende for hvor høye de norske prisene kan være, og i de siste artikkel 19-forhandlingene ble det innrømmet større kvoter fra regjeringen Stoltenberg II enn det som nå er gjort av den sittende regjering.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:16:17]: Jeg fortsetter litt der representanten Storberget slapp. Importvernet er en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk for å slå ring om mangfoldet av norskprodusert mat. Det er Høyre og Fremskrittspartiet enige om i innstillingen. Men Høyre og Fremskrittspartiet er i innstillingen ikke med på en merknad om at Norge ikke ensidig skal svekke sine rettigheter i WTO.

Da er mitt spørsmål til representanten: Hvorfor er ikke Høyre med på en slik merknad om at vi ikke ensidig skal svekkes?

Ingunn Foss (H) [21:16:57]: Høyre er opptatt av et velfungerende tollvern, og nå er det slik at våre forpliktelser i WTO og EØS-avtalen bestemmer mye av dette. Det er viktig å ha et godt forhold til sine handelspartnere, samtidig som en har et mangfold av vareutvalg til den norske befolkningen. Som sagt er min oppfatning helt klart at denne regjeringen er like offensiv på norsk landbruks vegne som den forrige regjeringen var, og et velfungerende tollvern er viktig. Det tror jeg alle er enige om.

Geir Pollestad (Sp) [21:17:49]: Eg er oppteken av at me ikkje skal skapa usikkerheit om det som står i innstillinga. Det gjeld hovudmålet, der representanten Foss sa ein ting eg stussa på. Det står i innstillinga at ein viser til at i jordbruksmeldinga varslar regjeringa at kostnadseffektiv matproduksjon er hovudformålet med jordbrukspolitikken. «Komiteen støtter ikke dette som hovedformålet med jordbrukspolitikken», står det i innstillinga.

Så står det òg at komiteens fleirtal, alle unnateke medlemmen frå Sosialistisk Venstreparti, meiner at «jordbrukspolitikken hovudmål skal være økt norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressurser».

Då er mitt spørsmål ganske enkelt: Har regjeringa fått gjennomslag i Stortinget for sitt hovudformål med norsk landbrukspolitikk, kostnadseffektiv matproduksjon, eller er hovudformålet auka norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressursar?

Ingunn Foss (H) [21:18:45]: Komitelederen vet veldig godt hva som ble resultatet av forhandlingene i komiteen, men at statlige overføringer av felles ressurser må brukes effektivt, tror jeg alle er enige om.

Så er vi enige om de fire overordnede målene for landbrukspolitikken, og dette står overhodet ikke i motstrid til noe av det. Statlige ressurser må brukes effektivt, men hovedmålsettingen for landbrukspolitikken er de fire overordnede målene, med underbygging av dem, som komiteen er enig om.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Sivert Bjørnstad (FrP) [21:19:39]: La også meg få begynne innlegget mitt med å takke komiteen for godt samarbeid og i særdeleshet komitélederen for å ha ledet komiteens arbeid på en utmerket måte.

Så har endelig dagen kommet da vi skal behandle en melding som jordbruksnæringen og andre aktører i sektoren har ventet lenge på. Behandlingen av denne meldingen har tatt litt lengre tid enn hva vi alle trodde, men i dag skal denne salen legge viktige føringer for hvordan dette landets jordbruksnæring skal utvikle seg, fornye seg og være med på å møte de utfordringene og mulighetene vi står overfor i dette landet og på tvers av landegrensene.

La én ting være helt klart med en gang: Jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat. Det må skje innenfor de beste rammebetingelsene, og her har vi som politikere et overordnet ansvar for å gjøre vårt beste for at jordbruket kan oppnå nettopp det. For Fremskrittspartiet står det også helt sentralt at jordbrukets samfunnsoppdrag er lønnsom og trygg matproduksjon i tråd med forbrukernes interesser, produksjon av fellesgoder og bidrag til sysselsetting og verdiskaping i hele landet. Det er en avgjørende forutsetning for at jordbruket skal være bærekraftig, og for at det fremdeles kan være et mangfoldig jordbruk over hele landet.

Som nevnt innledningsvis lever vi i en annen tid, og når verden forandrer seg, må man også fornye og forandre politikken. Det internasjonale markedet er mer krevende enn tidligere, og det er derfor avgjørende at vi også ruster jordbruksnæringen for å møte dette. Norsk jordbruk har mange internasjonale konkurransefortrinn og har et godt utgangspunkt for produksjon av konkurransedyktige kvalitetsprodukter. Handel i en stadig mer åpen verden har gitt Norge gode muligheter til å utnytte våre konkurransefortrinn og vårt ressursgrunnlag til å skape en sterk økonomi med høy velferd. Økt velstand, endringer i kostholdet og en økende befolkningsvekst tilsier også at etterspørselen etter jordbruksvarer heller ikke vil gå ned med det første. Dette er sentrale momenter som vi ikke må glemme når vi skal forme morgendagens jordbrukspolitikk.

For Fremskrittspartiet og regjeringen er det tydelig at jordbruket trenger en politikk som former et framtidsrettet jordbruk som er mindre politisk styrt og mer forbruker- og markedsrettet. Sentrale grep for å imøtekomme dette er å gjøre virkemiddelstrukturene enklere med forenklinger av ordninger, færre offentlige inngrep i næringsdriften og økt konkurranse gjennom endringer i markedsbalanseringen. Jeg er derfor glad for at regjerings- og samarbeidspartiene er positive til forenklinger i form av endringer av ordninger som gir mer oversikt eller mindre arbeid for bonden og/eller forvaltningen med hensyn til eksempelvis virkemiddelsystemer.

Gjennom behandlingen av denne meldingen i komiteen har jeg imidlertid sett tydeligere enn noen gang at det er til dels stor forskjell mellom partiene på hvor vi vil føre dette

landets jordbrukspolitikk. I motsetning til Fremskrittspartiet er det flere partier i denne salen – kanskje med Senterpartiet i spissen – som ikke vil se framover, men jobber aktivt for at jordbruket skal være basert på gårdsagens løsninger. Eksempelvis blir det på markedsreguleringsordningene – utenom på svin – ikke flertall for å gjøre noen endringer i markedsordningene, verken på egg, korn eller frukt og grønt. Markedsbalanseringsutvalgets konklusjon var at ordningene i mange sammenhenger innebærer samfunnsøkonomiske kostnader, ineffektivitet og overproduksjon. Som det kommer fram i merknadene, blir dette likevel bestående uten særlige endringer.

Det er også trist at opposisjonen ikke vil avvikle ordningen med tidligpensjon. For Fremskrittspartiet har det alltid vært viktig å se på tiltak som sikrer rekruttering til næringen. Derfor skulle jeg ønske at flertallet i denne salen ville bruke mer penger til å stimulere dem som skal inn i næringen, framfor dem som er på vei ut av jordbruket. Dette er to av flere eksempler der flertallet i komiteen vender ryggen til regjeringens forslag for å tviholde på mer eller mindre gamle ordninger, som i mange sammenhenger kunne ha vært gjennomgått til det beste for jordbruket.

I etterkant av at meldingen ble avgitt, har en rekke medier antydnet at Stortinget har stoppet de omstridte forslagene som regjeringen har kommet med, og særlig at Senterpartiets Geir Pollestad mener at «knappt nokon statsråd har gått på så mange nederlag som Dale gjør med denne meldinga». Det er en svartmaling og en veldig feilaktig tolkning av faktiske forhold.

I løpet av min relativt korte tid på Stortinget har jeg vært med i noen forhandlinger, og et godt tegn på at forhandlingene har vært gode, er at man har gitt og tatt på politiske områder. Vi har gitt mye, men innstillingen som i dag behandles, er et godt resultat for dette landets jordbruk, i tråd med Fremskrittspartiets og regjeringens politikk også. Vi har bl.a. fått gjennomslag for at hovedformålet med norsk jordbruk fremdeles skal være økt matproduksjon i et omfang som skal dekke innenlands etterspørsel og eksport. Vi har fått gjennomslag for å redusere antall melkere regioner. Større produksjonsregioner vil gi et større marked for melkekvoter og vil gi mer fleksible markeder enn i dag. Bøndene skal ha mulighet til inntektsutvikling på linje med andre i samfunnet, og det er bred enighet om at en forutsetning for det er en god markedstilpasning og produktivitetsutvikling. I tillegg mener jeg og Fremskrittspartiet at det er ufornuftig at staten skal sette mål om hva folk skal spise, og hva landbruket skal produsere i detalj. Jeg er derfor glad for at vi fjerner målet om 15 pst. produksjon og forbruk av økologisk mat. Folks etterspørsel etter økologisk mat vil styre produksjonen, sånn det fungerer i stort sett alle andre næringer. Det klarer markedet å styre helt fint på egen hånd.

Behandlingen av denne meldingen har vært spennende og ikke minst krevende, men i sum vil kompromissene vi i dag vedtar, ta dette landets jordbruk i riktig retning i årene som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [21:26:39]: Inntektsutviklingen til bøndene er bra, sies det fra Høyre og Fremskrittspartiet, og man tar gjerne æren for det. Riktignok innrømmer Høyre at det er noen variasjoner ute i landet, men man

konkretiserer ikke hvordan dette slår inn. Driftsgranskningene viser at snittinntektene til bøndene i vestlandsfylkene nå har stått i ro. Der er det mange små og mellomstore bruk. Er det regjeringens innretning på politikken eller er det vestlandsbondens feil at disse ikke oppnår inntektsutvikling? Hva har Fremskrittspartiet tenkt å gjøre med det?

Sivert Bjørnstad (FrP) [21:27:18]: Hva Høyre konkretiserer eller ikke skal jeg være forsiktig med å svare på. Jeg svarer for Fremskrittspartiets politikk.

Det jeg imidlertid kan svare på, gjelder den utviklingen vi har sett de siste årene. Norske bønder har opplevd en meget positiv inntektsvekst de siste årene. Fra 2014 til 2016 opplevde bønder en inntektsvekst på 13 pst. For hele perioden 2014–2017 er det prognostisert en inntektsvekst på mellom 18 pst. og 19 pst. Det er vesentlig bedre enn de aller fleste andre grupper i samfunnet – sammenliknet med de fleste grupper i samfunnet er det mer enn dobbelt så godt.

Geir Pollestad (Sp) [21:28:18]: La meg starta med å presisera at utsegna om Dale, og at knapt nokon statsråd har fått til så lite i ei sak, vart sagt før Vidar Helgesen la fram sitt forslag til endring av naturmangfaldloven, som altså fekk null stemmer.

Skrytelista til Framstegspartiet og statsråden er jo sendt ut, og der står det som ein av sigrane at ein har fått fjerna det talfesta målet for økologisk produksjon og forbruk. Det ein ikkje tek med, er at eit fleirtal i komiteen ber om at det kjem eit nytt og oppdatert mål om økologisk forbruk og produksjon. Er det då rett å seia at Framstegspartiet i denne saka har vunne ein stor siger, når det einaste ein oppnår er at ein får ein sommar utan eit eige økomål?

Sivert Bjørnstad (FrP) [21:29:10]: Da har vi iallfall midlertidig oppnådd en seier. Vi skal forsøke å dra den seieren videre i årene som kommer. Det er ingen tvil om at vår primærpolitikk er at man ikke har et eget økomål. Jeg tror folk flest er i stand til å bestemme hva man ønsker å spise, og hva som er fornuftig å spise.

Det kan nok helt sikkert være mange positive ting med økologisk mat og økologisk landbruk, men det er beviselig også en del utfordringer, en del problemer, knyttet til økologisk produksjon. Hvis man f.eks. er opptatt av økt matproduksjon, står det delvis i kontrast til økologisk matproduksjon, som krever mer areal enn ordinær matproduksjon.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [21:30:13]: Viss det er dette Framstegspartiet ser på som gode forhandlinger, ser eg verkeleg fram til dei framtidige forhandlingane. Viss ein klarer å få så mykje ut av regjeringa under forhandlingane, er det verkeleg spennande tider vi går inn i.

Det har vore spennande å følgje Framstegspartiets reise gjennom denne behandlinga. Først kom meldinga frå statsråden, som gjekk knallhardt ut med store reformer og endringar, vanvettig liberalisering osv. Så skjer det ei eller anna aha-oppleving under prosessen, der ein går imot ikkje berre eiga regjering, men også eigen minister, når det gjeld alt frå hovudmål, inntektsmål og heile marknadssida til av-

løysarordninga. Til og med enkeltparti i regjeringskonstellasjonen stemmer imot enkeltting i meldinga. Kan representanten frå Framstegspartiet forklare og gje oss litt innsikt i kva som har vore grunnen til kuvendinga til partiet?

Sivert Bjørnstad (FrP) [21:31:19]: La meg først si at hvis representanten ønsker å se flere slike spennende forhandlinger, har representanten bare ett valg, og det er å bidra til å gjenvelge det flertallet som har flertall i Stortinget i dag. Det vil jeg også anbefale resten av salen å gjøre.

Det er aldri slik at en mindretallsregjering kan forvente å få gjennomslag for absolutt alt den har foreslått. Det kalles parlamentarisme og maktfordeling. Det er neppe noe som er helt nytt for denne salen. Jeg innrømmer glatt at kompromiss er en del av regjeringspartienes hverdag. Det er nå engang slik det er å være i mindretall. Men opposisjonen og SVs representant må bestemme seg for hva man faktisk mener. I det ene øyeblikket er statsråden vingeklippet og politikken har aldri ligget lenger unna Fremskrittspartiets politikk. I det neste øyeblikket er det krisemaksimering og mørke skyer som truer hele landbruket på grunn av Fremskrittspartiets politikk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:32:39]: Maten vi produserer i Norge, er unik. Den er ren, den har høy kvalitet. Bondens nitide arbeid hver eneste dag med godt dyrestell og god agronomi er en vesentlig suksessfaktor bak den unike maten vi spiser.

Jeg kjenner på en stolthet hver eneste høst når åkerøpelet ligger i hånda mi, om det er dyrket fram i kjærlighet i Telemark eller på Vestlandet – det lukter godt, og det smaker godt.

Nå gleder jeg meg til tidligaspargesen, sikkert ikke korrekt betegnelse, men jeg tror alle her i salen skjønner hva jeg tenker på: aspargesen som det sikre vårtegnet den er.

Eller hva er vel våren uten møkkakjøringens dunst? – Kraftig, ja ingen tvil om det, men først og fremst en fantastisk næringskilde.

Jeg er stolt av landbruket vårt og maten de leverer. Når jeg reiser rundt og møter bønder, møter jeg dyktige fagfolk som har stolthet over å levere god kvalitet, og som brenner for det de gjør. Slike ønsker vi flere av, og vi ønsker økt matproduksjon.

Hvilket mål vi skal ha for landbruket vårt, har vært en av de store debattene i denne meldingen. Kristelig Folkeparti er glad for at komiteens flertall samlet seg rundt et annet mål enn det regjeringen foreslo, og at Stortinget i dag vedtar at landbrukets viktigste oppgave er å produsere fôr- og matvarer med grunnlag i norske ressurser som det er naturlig å produsere i Norge. Matproduksjonen skal ha et omfang som dekker innenlands etterspørsel og eksport. I tillegg er det sånn at landbruket vårt ikke bare gir oss mat, det er også med på å produsere fellesgoder som beredskap, bosetting, sysselsetting, kulturlandskap og andre kulturverdier.

Jeg er godt fornøyd med det ambisiøse produksjonsmålet som nå vedtas. Det forteller bøndene våre at vi vil ha mer av det de produserer, og vi vil ha flere norske bønder.

Kristelig Folkeparti har i arbeidet med denne meldingen vært opptatt av å formulere et sterkt, godt og presist inntektsmål. Det er ingen tvil om at inntektene i land-

bruksnæringen er lavere enn for andre grupper i samfunnet. For Kristelig Folkeparti har det derfor ikke vært godt nok å sikre jordbruket samme prosentvise inntektsutvikling som andre, slik inntektsmålet har vært tidligere. Vi skal redusere inntektsgapet, og da må bøndene hvert år få flere kroner enn andre grupper.

Det er avgjørende for rekrutteringen at vi løfter inntektsmulighetene i næringen, og jeg er glad for at en samlet komité sier at bønder skal ha mulighet til samme inntektsutvikling som andre, og at dette skal gjelde for hele den varierte bruksstrukturen vi har.

Det at vi har nettopp en variert bruksstruktur, er avgjørende for at vi klarer å ta i bruk hele landet, slik Kristelig Folkeparti ønsker. Vi tror at vi trenger de små som kan ta i bruk jord innerst i fjorden og øverst på fjellet. Og så trenger vi de store.

Derfor er det viktig for Kristelig Folkeparti å videreføre og styrke virkemidler som er differensiert på geografi og struktur. Dagens tilskuddsprofil innebærer en nedtrapping i tilskudd per dyr ved økt driftsomfang, og vi mener at produksjon utover et visst driftsomfang i hovedsak bør kunne finansieres av markedet.

I tillegg har vi nå sikret at fornyingsbehovet for små og mellomstore bruk blir tatt mer alvorlig, og det er jammen på tide.

Kristelig Folkeparti har særlig vært opptatt av fornyingen av ryggraden i norsk melkeproduksjon, nemlig gjennomsnitts melkefjøs. Melkefjøs med 15–30 kyr har i mange år og under skiftende landbruksministre levd i skyggen av de store robotfjøsene. Melkeroboten er en viktig nyvinning, men mye av graset vårt er spredt rundt på små arealer som ikke egner seg for drift av 50–60 kyr per fjøs, uten at det oppstår nye avstandsulemper og mye intertransport. Det vil få dramatiske konsekvenser hvis fornyingsbehovet for gjennomsnittsfjøsene ikke tas på alvor, og derfor foreslo Kristelig Folkeparti en redningsaksjon for disse brukstypene. På vegne av norsk landbruk er jeg glad for at investeringene nå vris i deres retning.

Melkeproduksjon gir et aktivt landbruk i hele landet. Dagens melkere regioner hindrer ikke kvotelekkasje mellom de ulike delene innad i dagens melkere regioner. Og dagens inndeling kan også føre til at melken sentraliseres. Jeg er derfor glad for den justeringen som nå skal foretas i årets jordbruksoppgjør, med dem som har skoene eller støvlene på, med utgangspunkt i mer sammenlignbare produksjonsforhold for melkeproduksjon enn dagens 18 administrative regioner. For Kristelig Folkeparti har det nettopp vært viktig å legge til rette for at melken skal være den pålen den er i distriktslandbruket og i norsk landbruk.

Ja, et samlet storting har i merknads form sluttet seg til det jeg har kalt en redningsaksjon for gjennomsnitts melkebruk i Norge. Det er særs viktig for framtidens landbruk. Men klokskapen i komiteen viser seg også i understrekningsen av at det til tross for en slik investeringsatsing også skal være handlingsrom for regionalt partnerskap, slik at det kan gjøres prioriteringer av investeringsvirkemidler mellom produksjoner i den enkelte region.

Som sagt tidligere er det helt avgjørende for næringens framtid at vi legger til rette for rekruttering. Jeg ble derfor skuffet da jeg leste regjeringens melding og så at det ikke kom noen nye tiltak for rekruttering, og at dette i det hele tatt fikk lite oppmerksomhet. Jeg har derfor snakket med flere bønder og hentet inn innspill til hva som er viktig, og

er glad for at det er flertall for økt fokus på rekruttering. Vi må jobbe med å legge til rette for utdanning og kompetanseutvikling og øke omdømmet til næringen.

I tillegg er det svært bra at Stortinget i dag sier nei til regjeringens ønske om å fjerne ordningen med tidligpensjon, og at avløsertilskuddet for ferie og fritid videreføres. Bønder er også folk som skal ha mulighet til fritid og et familieliv.

Ikke i en bisetning, men i en hovedsetning vil jeg si at dagens innstilling innebærer et viktig tidsskille når det gjelder jordbrukets avtaleinstitutt. Ikke siden jamstillingsvedtaket i 1975 har Stortinget satt et så ambisiøst produksjonsmål. En samlet komité slår dette fast, og det er verdt å merke seg det politiske landskapet som ligger bak en slik merknad.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at produsentenes ansvar for markedsbalansen og produsentenes ansvar for å finansiere alle markedsbalanseringstiltak videreføres. At regjeringens forslag på dette feltet ikke gjennomføres, vil gagne både produsentene, matindustrien og forbrukerne.

Jeg er glad for at en samlet komité sier at markedsbalanseringen for geitemelk skal opprettholdes. Vi har fått friskere geiter, som produserer mer og bedre kvalitetsmelk. Ingenting er bedre enn det.

Kristelig Folkeparti ønsker mer geitemelk ut i markedet, som en samlet komité sier det. Det er planken over bunnplanken, markedsordningen for geitemelk. Markedsmulighetene skal utnyttes både lokalt og nasjonalt.

Vi har mye saftig flott gras rundt om i vårt langstrakte land. Derfor er det bra at en samlet komité satser på utmarksbeite, men at det ikke skal gå på bekostning av innmarksbeite som ikke kan høstes maskinelt.

En av bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk er importvernet. Det er det ingen tvil om. Importvernet er viktig for å slå ring om at vi skal ha og fortsatt vil ha et mangfold av norskproduserte matvarer. Et velfungerende og forutsigbart importvern er en forutsetning for å kunne opprettholde et landbruk over hele landet og øke matproduksjonen. Eller som statsråd Dale sa det til Aftenposten i påsken:

«Jo, det går ikke an å være landbruksminister og ikke mene at importvernet er viktig for norsk landbruk.»

Kristelig Folkeparti er opptatt av et velfungerende og forutsigbart importvern.

For Kristelig Folkeparti er det også viktig at vi har en eiendomspolitikk og en jordforvaltning som sikrer vårt lands knappe jordbruksressurser på en langsiktig og bærekraftig måte. Derfor er driveplikten et viktig instrument for å sørge for at jordbruksareal nyttes til matproduksjon.

Avslutningsvis vil jeg takke saksordfører Pollestad og hans rådgiver, jeg vil takke statsråden, jeg vil takke resten av komiteen for vilje til å finne brede flertall. Det er rett og slett en seier for landbruket.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [21:42:57]: Jeg vil følge opp replikken som representanten hadde til representanten Pollestad, som hun også var inne på i sitt innlegg. Det går på at Kristelig Folkeparti sikrer flertall i komiteen for å redusere antall melkekvoteregioner fra 18 til 14. I flertallsmerknaden begrunnes det med at dagens administrative

grenser ikke er treffsikre for å sikre en geografisk balansert utvikling. Da forstår ikke jeg i det hele tatt at grepet er å redusere antall regioner til 14. Vil ikke det bare føre med seg en større sentralisering, som går ut over de 25-kyrsbrukene som representanten har vært opptatt av? Og er det i det hele tatt mulig at partene allerede i årets jordbruksforhandlinger, som starter nå, kan finne gode inndelinger som oppfyller intensjonen i en så viktig sak?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:43:59]: Jeg er glad for denne replikken. For Kristelig Folkeparti er det viktig å stoppe sentraliseringen av melken innad ved dagens melkekvoter. Melkekvoteregionene er et kraftfullt virkemiddel for å beholde melken i distriktene, men da må vi gjøre dem bedre. Det er altså ingen reduksjon flertallet i dag går inn for. Det er en justering ned til 14 fra 18. Og vi har vel siden vi fikk 18, både vedtatt at fylket som representanten hører til, skal få et nabofylke i seg, og at Trøndelag skal gå sammen. Det er fra 18 til 14, så det er en flott justering.

Fra Kristelig Folkepartis side er vi opptatt av å holde melken i distriktene, og derfor vil vi finne produksjonsmåter for å få dette til.

Geir Pollestad (Sp) [21:45:06]: Representanten Hjemdal har halde eit strålende innlegg. Eg er einig i alt som vart sagt, om eg tek litt atterhald om mjølkekvoteregionane. Eg er einig i at denne innstillinga som me har levert, utgjør eit tidsskilje når ein ser framover. Men representanten er oppteken av gjennomsnittsmjølkebruka. Om ein ser på historia som eit gjennomsnittsmjølkebruk med 26 mjølkekyr har opplevd, har politikken som fleirtalet har ført, og resultatene av dei tre siste jordbruksoppgjera, gjort at eit gjennomsnittsmjølkebruk med 26 kyr har fått eit kutt i tilskotet på 15 468 kr per bruk per år. Ser representanten Hjemdal behov for å leggja om den politikken og no styrkja økonomien til gjennomsnittsmjølkebruka, som dei siste åra har opplevd kutt – og då særleg som eit resultat av jordbruksoppgjera våren 2014?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:46:08]: Jeg takker for gode ord fra komitélederen og saksordføreren om at jeg har holdt et glimrende innlegg. Det er det ikke så ofte man hører fra en motdebattant, så det tar jeg til meg.

Kristelig Folkeparti er i innstillingen, sammen med et flertall, klar på at det er naturlig at «produksjon utover et visst driftsomfang i hovedsak baseres på markedsinntektene». Det er et godt svar til representanten Pollestad. De som kan hente inntekt i markedet, skal gjøre det fordi de andre bøndene våre, som ikke så lett kan hente inntekt i markedet, skal få mer av de midlene vi som representanter forhåpentligvis til høsten bevilger over budsjettet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [21:47:07]: Det er vel ingen behandling av ei stortingsmelding om landbruket det har vore så stor interesse for når det gjeld kva som blir sagt i denne salen.

Dei som har gått igjennom innstillinga, vil ha lagt merke til at i spørsmålet om inntektsmål har ikkje Kristelig Folkeparti vore tydeleg på korleis ein skal gjere dette. Representanten Hjemdal har tidlegare vore veldig tydeleg på og vore opptatt av raskt å tette gapet mellom inntekta som

bøndene har, og som andre grupper har, at det må skje raskt, og at det må vere konkret.

Eg vil gi representanten Hjemdal anledning til å seie litt om korleis, for det har vore ein stor diskusjon om dette skal gjerast i prosent eller i kroner. På kva måte tenkjer Hjemdal at dette skal gjerast? Kan representanten vere einig med meg i at ein ikkje kan tette dette gapet med prosent?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:48:05]: Takk for replikken. For fire år siden sto jeg som representant og diskuterte landbrukspolitikken og fikk den samme replikken. Jeg tror jeg sannsynligvis kan gjenta svaret, intensjonen i det i hvert fall.

Politikken er den samme for Kristelig Folkeparti. Vi reduserer ikke inntektsgapet for bønder i forhold til andre sammenlignbare grupper hvis det ikke er med kroner. Som alle andre lever bønder av kroner. Jeg er sikker på at det er alle bøndene som sitter på Stortingets galleri, helt enig i, og alle dem som følger denne debatten ute via stortinget.no, at ja, det er via kroner og øre. Og så er jeg glad for at vi i Kristelig Folkeparti de siste fire år har brukt vår innflytelse på det vi kan ved å øke inntektene – sammen med at sola har vært god, og at markedet har gitt gode resultater for bøndene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Pål Farstad (V) [21:49:23]: Jeg starter med å takke komiteen og saksordføreren for en vel gjennomført samarbeidsprosess, som har ført til et – vil jeg si – meget godt resultat.

I dag behandler vi en sak som er særs viktig for norske bønder, næringsmiddelindustri og annen virksomhet som er knyttet til jordbruket. Men saken – og jordbruket – er viktig langt ut over det. Den handler om matforsyning, mattilbud, næringsutvikling, bosetting i hele landet, hvordan vi vil framstå med vårt kulturlandskap, og mye, mye mer.

Venstre er opptatt av jordbruk i hele landet, tilpasset geografiske og klimatiske forhold, og at mindre og mellomstore bruk skal påaktes ekstra. Videreføring av markedsordningene og velferdsordningene og ekstra oppmerksomhet på dyrevelferd, jordvern, økologi, forskning og rekruttering er særs viktig for Venstre. Jeg er glad for at vi har lyktes i å få flertall for mesteparten av dette i komitéarbeidet. Ja, på mange felt er det en enstemmig komité. Det er godt for norske bønder og norsk jordbruk, og det er godt for Norge.

Gjennom behandlingen av jordbruksmeldingen har Venstre bidratt sterkt til å plassere jordbrukspolitikken der den hører hjemme, i sentrum av norsk politikk, og i praksis nokså nært slik Venstre vil ha jordbrukspolitikken. Det betyr en politikk som i stor grad markerer avstand til regjeringens ønsker om jordbruket. For Venstre har det vært viktig å synliggjøre at jordbruk er en langsiktig næring, som krever langsiktige og stabile rammevilkår.

Derfor mener jeg vi skal ha et jordbruk som utnytter de særskilte mulighetene som en variert norsk geografi gir, om det er flatbygdene eller fjord- og fjellstrøkene våre. Derfor ønsker vi også å legge litt ekstra til rette for f.eks. geitebruk.

Jordbruket må styrke matsikkerheten og beredskapen gjennom økt produksjon på norske ressurser. Jordbruket skal sikre trygg mat gjennom god plante- og dyrehelse og dyrevelferd. Bruk av jorda til å produsere mat er jordvern, og Venstre og jeg ønsker å hindre irreversibel nedbygging av matjord. Jordvernet bør være sterkt, og jeg mener det ikke skal være tillatt å bygge boliger, fritidsboliger og næringsbygg på dyrkbar eller dyrket jord.

Jordbruket skal styrke sysselsetting og bosetting i hele Norge og utnytte de naturgitte fortrinn landet har. For Venstre står det helt sentralt at det skal være attraktivt å drive småbruk sammen med annen virksomhet, gjerne i kombinasjon med reiseliv eller annen entreprenørvirksomhet tuftet på gardens ressurser. Venstre ønsker at investeringsvirkemidlene brukes bevisst for å bidra til et differensiert jordbruk. Jordbruket skal øke verdiskapingen ved produksjon tilpasset klima, miljø og forbruk. Utdanning, rådgiving og forskning må styrkes og tilpasses klimaendringene og teknologiutviklingen.

Jordbruket må ta sin del av miljø- og klimaansvaret. Ved en inkurie er Venstre inne i komitémerknaden som avviser avgifter på biologiske prosesser. Venstre ønsker å se klimaarbeidet i sammenheng og ønsker derfor ikke å avvise noen virkemidler i det helhetlige arbeidet. For Venstre er det uansett viktig at alle som tar klimaansvar, skal komme minst like godt ut økonomisk som i dag.

Det må gis mulighet for at de fortrinn vi har i norsk avl, lavt forbruk av antibiotika og plantevernmidler, god dyrehelse og dyrevelferd og produksjon i små enheter, bidrar til økt verdiskaping. Venstre har ambisiøse mål for økologisk jordbruk, og vi er spesielt opptatt av å styrke den økologiske satsingen ved NORSØK og NIBIO på Tingvoll.

Det må være en åpen og transparent markedsbalansering og produksjonsregulering, slik at det skapes forståelse og aksept, og at ordningene virker etter hensikten. Jeg er positiv til forenklingstiltak for næringsdrivende, men forenklinger i jordbruket må ikke gå på bekostning av formålet med ordningene.

Jeg er glad for den satsing som tidligere statsråd Lars Sponheim sto for ved å stimulere til produksjon og foredling av lokalmat. Det har virket. Veksten i omsetningen av lokal- og nisjemat har vært formidabel. Det er gledelig å registrere at produktene også gjør seg gjeldende utenfor Norge. Tingvollst produsere verdens beste ost, i Møre og Romsdal. Det er imponerende og gjør meg stolt som møring, i hvert fall.

Synergien mellom jordbruket og reiseliv, matkultur, helse, omsorg og øvrig entreprenørvirksomhet mener jeg må forsterkes. Norge er en matnasjon med unike råvarer og dyktige yrkesutøvere og gründere. Dette må vi videreutvikle.

Helt til slutt vil jeg vise til forslagene fra Miljøpartiet De Grønne. Flere av dem har jeg stor sans for, og jeg vil signalisere støtte til forslagene nr. 14, 16 og 20.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [21:56:30]: Ut fra en merknad vedrørende økt bruk av grovfôr, som Venstre ikke er med på, ønsker jeg å spørre om ikke dette målet om økt matproduksjon i hele landet først og fremst bør basere seg på norske ressurser, og ikke på soya – sett i et miljøperspektiv?

Pål Farstad (V) [21:56:57]: Jeg synes, gjennom de merknadene som vi er veldig tydelige på i innstillingen her, at Venstre fanger godt opp det som er spørsmålet til representanten Omland. For meg står det som et godt svar på spørsmålet.

Sivert Bjørnstad (FrP) [21:57:21]: Representanten Farstad sa han var særlig opptatt av økologisk landbruk og økologiske produkter. Med all den informasjonen man etter hvert har, bl.a. at det i snitt krever 84 pst. mer landareal å produsere økologisk, ser representanten i det hele tatt noen utfordringer med økologisk landbruk og økologiske produkter?

Pål Farstad (V) [21:57:56]: Jeg legger til grunn at økologisk produksjon i lang tid framover vil være begrenset. Når det gjelder de formålene som økologiske produkter stetter, synes jeg det er viktig at vi holder oss med jord som kan brukes til økologisk landbruk og økologisk produksjon. Så det spørsmålet har jeg ingen problemer med.

Geir Pollestad (Sp) [21:58:45]: I innstillinga ønskjer Venstre å sørgja for auka etterspørsel etter geitemjolk for å sleppa ei utkjøpsordning – ein ønskjer å stimulera til auka etterspørsel etter økologisk mat, og eit viktig verke-middel for dette er jo opplysningskontora.

Venstre har ein merknad der ein seier at ein ønskjer at «det skal lages et felles opplysningskontor som har til formål å ivareta opplysninger om klima, matsvinn, økologi, mat og helse».

Det er slik i innstillinga at ingen av forslaga knytte til opplysningsverksemd har fleirtal. Difor har Senterpartiet lagt fram eit forslag, nr. 12, som er likelydande med Venstres merknad, nemleg at

«Stortinget ber regjeringen utrede et felles opplysningskontor som har til formål å ivareta opplysninger om klima, matsvinn, økologi, mat og helse».

Synest Venstre det er eit godt forslag?

Pål Farstad (V) [21:59:41]: Ja, vi har lagt inn en merknad som representanten Pollestad refererer her nå, og det vil være full anledning til å slutte seg til den merknaden. Jeg må si at jeg har vært forundret over at det ikke har vært et mål for f.eks. representanten Pollestad å slutte seg til den merknaden. Den merknaden lever, og den merknaden skal det være fullt mulig å slutte seg til for representanten Pollestad.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Klokken er 22, og den reglementsmessage tiden for Stortingets møte er nå omme. Presidenten foreslår at møtet fortsetter til dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:00:36]: Vi lever i ei usikker tid. Det er langt frå sikkert at vi menneske klarer å gjere noko for å forhindre at jorda blir varma opp, og at det blir sett i gang store og destruktive klimaendringar. Konsekvensen av klimaendringane er alvorleg for matproduksjonen. Samtidig som det blir fleire menneske på jorda, blir matjorda øydelagd. Allereie i dag er så mykje som 40 pst. av all dyrkbar jord globalt anten øydelagd eller vesentleg svekt. Samtidig ser vi teikn på at konfliktni-

vået i verda aukar. Presidentar i vest og aust hardnar til frontane og isolerer landa sine. Sjansane for at konflikthar oppstår, aukar. Ei konflikthar fylt verd gjer oss meir sårbare. Plutseleg legg ikkje båten med over 30 000 tonn soyabønner i lasterommet til kai i Fredrikstad kvar månad.

I denne situasjonen må Noreg vere pådrivar for global klimakamp og bidra til å senke konfliktnivået. Vi må tenkje nytt om matproduksjonen vår. Det handlar om framtida og tryggleiken vår. Paradokset er at Noreg no effektivt byggjer ned bruken av norske jordressursar og aukar importen av mat og fôr. Med denne regjeringa aukar til og med klimautsleppa – i ei tid da vi må redusere dei drastisk. Regjeringa ser ikkje ut til å innrette seg etter utfordringane i tida vi lever i. Dei lever i ei anna verd, der ideologien er sanninga og verkelegheita er brysam. Å ta utviklinga på alvor er å redusere klimautsleppa og auke bruken av norske jordressursar – ein meir sjølvberga matproduksjon, der Noreg er mindre avhengig av importert mat og fôr og legg mindre beslag på utanlandske jordbruksareal. Det styrkjer vår eiga matsikkerheit og er solidarisk overfor befolkninga i andre land.

Budsjettnemnda for jordbruket kom nyleg med ei ny oversikt over inntektsutviklinga i landbruket. Tala viser bl.a. at dei minste mjølkebruka har over 100 000 kr lågare inntekt per årsverk enn dei største. Sidan regjeringa kom til makta, har denne utviklinga skote fart. Ho konsentrerer og intensiverer jordbruket. Store brukbare landområde blir ikkje brukte, det blir færre aktørar, og dei som blir igjen, bur sentralt og blir større. I distrikta blir landbruket bygt ned. Målet er mest mogleg kostnadseffektivitet, og at staten skal bidra med så lite som mogleg, og dersom det er billegare å importere enn å produsere mat her i landet, er det heilt greitt. Det er eit snevert syn på matproduksjon i vår tid.

Utviklinga har også sterke geografiske effektar, det er det spreidde jordbruket langs kysten og i fjellbygdene som blir svekt: på Sørlandet, på Vestlandet, i Innlandet og i Nord-Noreg. Utviklinga har sterk sosial effekt, det er ikkje lenger nok å vere god, ein må vere stor – gjerne på flat mark – og berre det. Da blir ein favorisert i denne snevre tankegangen.

Dette var bakteppet da Stortinget gjekk inn i arbeidet med jordbruksmeldinga. Stortingets næringskomité har vraka regjeringas forslag til ny jordbrukspolitikk og laga ein ny. Vi veit vel alle i dag at regjeringa aldri hadde kome med meldinga dersom dei hadde visst kva resultatet hadde blitt. For SV har dette vore berre ein fornøyelse. I dag kan vi rette ei stor takk til Sylvi Listhaug som kom med forslaget om å starte dette arbeidet. Utan hennar initiativ ville vi ikkje ha funne saman om ei anna retning for norsk landbruk – og det seier sitt når SV kan seie at vi er einige i 80 pst. av sluttresultatet.

Likevel ville SV på nokre område gå lenger enn fleirtalet. Vi vil ha eit meir ambisiøst og konkret inntektsmål, der Stortinget seier noko om korleis ein skal sette inntektsgapet. Vi vil ha ei betre fordeling av inntektene mellom store og små bruk. I dag blir stadig meir av inntektene samla på færre hender, stikk i strid med målet om å auke bruken av norsk jord og ha landbruk over heile landet. Sjølv om målet for landbrukspolitikken no er langt meir samfunnsorientert enn regjeringas opphavelige snevre fokusering på kostnadseffektivitet, har vi framleis ein veg å gå i å konkretisere korleis vi ønskjer å innfri målet. Forslaget om å

innføre eit driftsvansketilskot, ei ordning som verkeleg ville ha sett fart i bruken av jord i heile landet, er det dessverre berre SV som støttar i dag. Det er synd. Modellen har stor oppslutning i faglaga. Tiltak som dette – ein strukturprofil som sikrar betre spreiding av inntekter, gode investeringsordningar i heile landet og styrking av beitenæringa – er nødvendig dersom ein tar konsekvensen av formuleringane til det nye fleirtalet om å auke bruken av norske ressursar og gjere Noreg mindre avhengig av innsatsfaktorar frå utlandet. Men vi har tatt viktige steg på vegen også, så dette får vi kome tilbake til. Ikkje minst blir det ein viktig jobb for partane i jordbruksoppgjeret å konkretisere det vidare.

Diverre går Stortinget no bort frå målet om åuka økologisk matproduksjon og konsum, dette i ei tid da stadig fleire vil ha økologisk mat, og i ei tid da også norske jordressursar er under press og blir svekte. Ambisiøs satsing på økologisk matproduksjon ville ha møtt ønsket frå folket og bidratt til å styrkje jordhelsen, som jo er grunnlaget heile næringa byggjer på. Å gå bort frå denne målsetjinga sender eit dårleg signal til alle bønder som verkeleg har satsa på dette krevjande og spennande feltet. Her er det spesielt mange unge bønder som blir inspirerte av å drive økologisk. SVs frykt er at denne svekkinga av satsing på økologisk matproduksjon på sikt kan utfordre heile importvernet, for når kravet om meir økologisk mat aukar i befolkninga, vil det auke presset på import frå land som verkeleg satsar på dette. Og Noreg er no det minst ambisiøse landet i Norden, det kan straffe seg på sikt for oss alle. Eit lite håp ligg i at den nye økostrategien skal fastsetje eit nytt mål. SV kjem til å følge det arbeidet nøye.

Berre 3 pst. av landjorda vår er dyrkbar, resten av ressursane vi treng, hentar vi frå slåttemarkene, beitemarkene, haustingsskogane, kystlyngheia og resten av kulturlandskapet. Frå kulturlandskapet hentar vi fôr som husdyra våre gjer om til kjøt og mjølk. Kulturlandskapet gir mat til dyra våre, og insekta som lever der, pollinerer matplantene. Dette er sikkerheita vår i ei framtid da plutseleg ikkje soyabønnebåten kjem. Det må vi ta vare på, og for å ta vare på det må det brukast. Vi tar ikkje vare på kulturlandskapet gjennom å samle 400 sauer i eit fjøs og føre dei med kraftfôr i staden for gras. Kulturlandskapet blir tatt vare på gjennom å leggje til rette for variert drift i heile landet, sørge for at dyra går på beite, og at grasen blir slått. Noreg har heilt fantastiske beitemoglegheiter. NIBIO fastslo nyleg at norsk utmark er i verdstoppen, og jo lenger til fjells eller nord i landet ein kjem, jo betre blir det. Dette burde sjølv sagt vore eit satsingsområde, men i staden foreslår regjeringa å stryke beitenæringa ved å fjerne marknadsordninga, innføre ei oppkjøpsordning og kutte i beiteordninga. Dette stoppar heldigvis Stortinget, det er bra. Det er framleis noko igjen, med ei lita oppkjøpsordning, som SV gjekk imot. Men SV ønskjer å gå enda lenger i denne satsinga på norsk beite og verkeleg styrkje rammevilkåra – og går inn for det i denne innstillinga. Da vil ein få ut potensialet.

Til slutt vil eg leggje til at eg er overraska over at SV står aleine om å ta tak i situasjonen for befolkninga i Nordland og Troms. Arbeidet med å få avklart bruken og forvaltninga av statseigedomar i desse to fylka har tatt altfor lang tid, og no verkar det som om regjeringa er tilfreds. Mens resten av befolkninga i Noreg slepp å betale for bruk av statseigedomar, tener Statskog over 100 mill. kr frå be-

folkninga der på bruken av same typen eigedomar. Ikkje berre er det ei forskjellsbehandling, det svekkjer også næringsmoglegheitene og fungerer berre som ei inntektskjelde for Statskog. Det er ei gåte for meg at ikkje Høgre følgjer opp eige landsmøtevedtak, som var klart og tydeleg, og støttar SVs forslag. Det bør folket i nord merkje seg.

Til slutt vil eg ta opp dei forslaga som SV har i innstillinga.

Presidenten: Da har representanten Torgeir Knag Fylkesnes tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Torhild Aarbergsbotten (H) [22:09:44]: SV skriver i sine særmerknader på side 24 i innstillingen:

«Regjeringens strategi hvor landbruket bygges ned, gjør landet vårt, og grunnlaget for norsk matproduksjon, mer sårbart i en usikker tid.»

Regjeringens strategi er selvsagt ikke å bygge landbruket ned. Resultatene viser med all tydelighet at landbruket bygges opp. Unge mennesker satser, det investeres rekordmye, og optimismen er tilbake. Hvilke resultater av regjeringens politikk er det SV bygger sin analyse på?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:10:23]: Det kom nyleg tal frå budsjettnemnda for landbruket som viste at det er store inntektsforskjellar i landbruket. Gjennom denne behandlinga fekk vi også tal direkte frå statsråden som viste at utviklinga er at dei store bruka får stadig meir, og at pengar blir flytta, spesielt frå landbruk på Vestlandet, i Nord-Noreg og i fjellbygdene til dei sentrale strøka i Noreg. Det betyr at ein får ein konsentrasjon av landbruket i dette landet, og dermed byggjer ein ned det breie landbruket i heile landet. Det ønskjer SV å gå imot.

Vi ønskjer derimot ei satsing på dette landbruket. Vi veit at det i dei siste 30 åra har vore ein kolossal nedgang i bruk av areal i Noreg, og det har akselerert med den politikken som regjeringa legg opp til. Det er det vi ønskjer å få bukt med. Vårt mål er å få ei storsatsing på norsk landbruk igjen. Vi trur at det er spesielt viktig i den tida vi lever i.

Knut Storberget (A) [22:11:36]: Representanten tok opp spørsmålet om statens matrikulerte grunn i Nordland og Troms, som vi også har berørt noe i innstillingen. Så det ikke hersker noen tvil: Fra vår side mener vi at det er et spørsmål som absolutt bør få sin avklaring. Men jeg må si jeg reagerer noe på at SV sier at alle de andre ikke tar stilling, og at det kun er de som skjærer igjennom i denne saken. Dette er jo noe av det mest komplekse juridiske som finnes, knyttet til bl.a. innstillinga fra Samerettsutvalget II. Er det virkelig slik at SV mener at så viktige saker for folk flest, som bokstavelig talt dreier seg om grunnleggende rettigheter, skal avgjøres over bordet i forbindelse med en stortingsmelding som overhodet ikke berører spørsmålet?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:12:27]: Eg forstår ikkje premissen i spørsmålet, for det er nettopp det som er poenget med forslaget til SV i denne saka, at vi ikkje ønskjer å gå inn på ulike typar modellar ein skal gå for i Nordland og Troms. Vi ønskjer ikkje å ta stilling til om ein skal gå for ei fjellovordning i Nordland og Troms, el-

ler om ein skal gå for det som var forslaget frå Samerettsutvalet II, om å ha ein Hålogalands-eigedom i dette området. Vi ønskjer berre å få knesett prinsippet om at befolkninga i Nordland og Troms skal bli likebehandla med resten av befolkninga i Noreg, altså at dei skal ha rett til å bruke statseigedomen, at dei skal vere med på å forvalte han, og at inntekta frå dette skal kome befolkninga i Nordland og Troms til gode. Den situasjonen er vi ikkje i i dag. Og det var det eg inviterte komiteen til å bli med på, og som ingen blei med på. Det som derimot står i innstillinga, er at ein ønskjer å få ei rask avklaring i dette spørsmålet. Det synest eg det er bra at komiteen går for, men eg synest ikkje det er bra at ein ikkje tar stilling til det enkle prinsippet om at befolkninga i Nordland og Troms skal bli behandla på lik linje med befolkninga i dei andre fylka i landet.

Sivert Bjørnstad (FrP) [22:13:42]: Representanten brukte en god del av tiden sin til å snakke om viktigheten av norskprodusert mat basert på norske råvarer på norsk jord. Jeg har lyst til å stille representanten et relativt enkelt spørsmål: Tror representanten at det blir mer eller mindre attraktivt å produsere norsk kjøtt med en særnorsk kjøttavgift på bekostning av f.eks. import?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:14:14]: Som det står i innstillinga, som eg reknar med at representanten har lese, går ikkje SV inn for å innføre spesielle reglar for biologiske prosessar, altså å skattleggje det i eit klimaperspektiv – som har blitt føreslått i andre samanhengar. Det har SV ikkje tatt til orde for, vi ønskjer ikkje skatt på biff, dersom det er det representanten tenkjer på.

Dersom ein verkeleg skal auke matproduksjonen i Noreg, vil det bety at ein får fleire dyr. Det vil bety at ein får meir utslepp, men det er utslepp vi på mange måtar hentar heim til Noreg, det er utslepp vi tek i Noreg. Det meiner eg vi må kunne handtere i det store klimarekneskapet, ved å gjennomføre kutt på andre sektorar, som f.eks. samferdsel og andre delar av norsk samfunnsliv der det er store moglegheiter for klimakutt. Men dette skal ikkje ramme den opptrappinga vi skal ha av norsk matproduksjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Rasmus Hansson (MDG) [22:15:34]: Billig mat kan fort bli veldig dyrt. Stortinget behandler nå en landbruksmelding som har hatt kostnadseffektiv matproduksjon som sitt hovedmål. Det er en melding som tar norsk landbruk i en retning som det norske ressursgrunnlaget og de viktige forutsetningene for matproduksjon i Norge ikke har godt av. Derfor er vi i Miljøpartiet De Grønne glade for at Stortingets flertall så tydelig tilbakeviser denne hovedlinjen fra regjeringen og slår fast at norsk landbruk fortsatt skal baseres på å utnytte norske ressurser til norsk matproduksjon.

Det er ikke å klamre seg til gammeldags politikk. Det er ikke å være bakstreversk. Det er å forholde seg til det faktiske grunnlaget for norsk landbruk, men det er også noe mer, som er veldig fremtidsrettet. Det er å legge til grunn norsk landbruks viktigste fortrinn. Fortrinnet for norsk landbruk er at vi kan produsere mat av svært høy kvalitet til norske forbrukere basert på gode driftsformer,

gode arbeidsplasser, gift- og medisinfri produksjon, god dyrevelferd og gode bidrag til norske lokalsamfunn.

Det betyr ikke minst at de små arealene må tas i bruk, og at de små brukene fortsatt må være en viktig del av det norske landbruket. Det norske landbruket er ikke et landbruk som primært er egnet til å produsere billig mat. Å innbille oss eller norske forbrukere det er ikke en god idé, og det er ikke god landbrukspolitikk. Det norsk landbruk kan gjøre, er å produsere god mat og gjennom å produsere god mat bidra med Norges beskjedne del av verdens samlede evne til å produsere mat av de ressursene som finnes rundt på hele kloden.

Det norske landbruket ligger ikke godt til rette for å delta i den åpne internasjonale konkurransen, og meldingens mål om å tilpasse norsk landbruk til et «stadig mer krevende internasjonalt marked» er et mål vi ikke kan ha og ikke bør ha. Vi verken kan eller bør konkurrere på basis av et internasjonalt marked som i stor grad har som konkurransefortrinn høyere medisinalbruk, høyere sprøytemiddelbruk, dårligere arbeidsforhold for dem som arbeider i landbruket, dårligere miljøkrav og dårligere dyrevelferd.

Det som er nødvendige forutsetninger for norsk landbruk, er å beholde et godt tollvern og være villig til å bruke tilstrekkelig offentlige midler til å bygge et landbruk som over tid vil stå seg og produsere den maten vi fortjener i det norske markedet. Det er også en fornuftig investering å bygge et marked for norsk mat, norsk kvalitetsmat, som vil øke inntektene til landbruket. Et norsk landbruk som produserer mat som kan konkurrere på pris med importmat, blir ikke et landbruk som produserer kvalitetsmat som norske forbrukere foretrekker.

I det bildet er det viktig også å ha med økolandbruket. Flertallet for å trekke det nåværende 15 pst.-målet for økolandbruk er foruroligende. Vi registrerer at det skal settes et nytt mål, men med den forrige debatten om økolandbruket her i Stortinget friskt i minne, hvor både Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre brukte tid på å være bekymret over at økolandbruket kan svekke omdømmet til det øvrige landbruket, er ikke det tillitvekkende.

Vi håper at Stortinget vil ta inn over seg, slik både Bondelaget og Småbrukarlaget er helt klare på, at en solid andel økolandbruk og økologiske produkter og metoder er en viktig styrke for det norske landbruket. Det er ingen motsetning mellom økolandbruk og økologiske metoder og det øvrige norske landbruket. Det er tvert imot en mulighet for et samvirke, et samarbeid som vil styrke norsk landbruks og norsk mats markedspotensial og omdømme, og det er sånn vi håper Stortinget vil behandle det.

På ett punkt er vi helt enig med regjeringen. Vi trenger mer oppmerksomhet på forbrukeren – forbrukeren i Norge som skal ha de beste produktene fra norsk landbruk tilgjengelig, forbrukeren som også er en borger som skal sikres matsikkerhet i en verden hvor det ikke er opplagt at vi kan kjøpe alt i andre folks butikker.

Miljøpartiet De Grønne sitter ikke i komiteen og har derfor ikke deltatt i utformingen av innstillingen, og vi fremmer derfor ti egne forslag. Jeg tar med dette opp disse forslagene.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sivert Bjørnstad (FrP) [22:21:21]: Representanten Hansson går ofte inn i debattene med mye etos, på grunnlag av mye kunnskap og forskning, ifølge ham selv.

I 2014 kom det en rapport fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet som konkluderte med at økologisk mat er verken bedre eller dårligere for helsen enn konvensjonelt produsert mat. De konkluderte med at dyrevelferden er stort sett like bra med begge produksjonsmetodene. Vi vet også at økologisk landbruk forbruker langt mer areal enn konvensjonelt landbruk. Vi vet at økologisk landbruk bruker såkalt grønn gjødsel, som omdannes til klimagassen lystgass. Vi vet at det fører til økt utslipp av metan, utslipp som representanten Hansson vanligvis pleier å uttale seg skeptisk om.

Hva er det representanten Hansson vet, som noen av våre fremste forskere på dette området ikke vet?

Rasmus Hansson (MDG) [22:22:19]: For det første må jeg si jeg er imponert over representanten Bjørnstads innbitte iver etter å ta rotta på – unnskyld uttrykket, president, men det er sent – norsk økolandbruk. Det er vanskelig å se formålet med det, utover å ha en morsom høne å plukke med politiske motstandere.

Det er for det første slik at det forskningsmaterialet som representanten Bjørnstad henviser til, primært går på sunnheten ved økologisk mat. I den grad konvensjonelle matprodukter fra landbruket ikke inneholder medisinerester eller sprøytemidler, er det riktig at forskjellen – i hvert fall i norsk sammenheng – er liten.

Det som samtidig er helt innlysende, er at å bruke økologiske metoder for å behandle jorda og for å produsere mat fra jorda over tid nødvendigvis, fra et biologisk synspunkt, vil være mest bærekraftig – og mer bærekraftig enn landbruksmetoder som baserer seg på å tilføre enten næring eller sprøytemidler.

Presidenten: Presidenten er ikke helt sikker på at «å ta rotta på» er et parlamentarisk uttrykk.

Knut Storberget (A) [22:23:52]: Jeg holdt på å si at rotter er ålreite dyr, men det er vel egentlig ikke det – jo, kanskje. (Munterhet i salen)

Jeg vil ikke fortsette det korstoget jeg nå hørte, mot økologisk landbruk. Jeg har stor respekt for dem som driver økologisk. Fra Arbeiderpartiets side mener vi at det kan ha stor betydning opp mot det konvensjonelle, som i Norge heldigvis veldig ofte ligger nær mange økologiske standarder, globalt sett.

Jeg registrerer at man i Miljøpartiet De Grønnes forslag nr. 13 foreslår at man nå skal «trappe opp prosentmålet om økologisk landbruk». Vi vet at Riksrevisjonen nettopp har påpekt at man har satt seg et mål fra Stortingets side som ikke er realistisk innen 2020. Hvor effektivt er det da å begynne nå å trappe opp et mål som flere av oss ser ikke er innenfor rekkevidde?

Rasmus Hansson (MDG) [22:24:48]: Det Riksrevisjonen påpeker, er ikke at målet ikke er realistisk, men at Stortinget ikke har vist vilje til å følge det målet de selv har satt. Det er to ganske forskjellige ting.

Når Miljøpartiet De Grønne foreslår å trappe opp dette målet, er det av to grunner. Det ene er at norske forbrukere etterspør økologiske varer i økende grad, og ikke i tilstrek-

kelig grad får det fra norske produsenter. Det å understreke at vi må ha et ambisjonsnivå som kan svare på en stigende etterspørsel etter økologiske varer, mener vi er fornuftig, og vi mener det er fornuftig for landbruket selv.

Dessuten er det fare for at etterspørselen etter økologiske varer i økende grad vil bli møtt med import av økologiske varer – som jo til dels er en selvmotsigelse – som jeg synes at norsk landbruk og Stortinget bør være enige om at vi vil forsøke å unngå.

Gunnar Gundersen (H) [22:26:03]: Jeg synes ikke representanten Hansson svarte på spørsmålet fra Sivert Bjørnstad. Det flertallet sier, er at stimulering til økologisk landbruk skal fortsette over jordbruksavtalen, og at partene da får bestemme det.

Men særlig til dette med bruk av landressursen: Vi vet at produksjonen innen økologisk landbruk er vesentlig lavere og varierer med hva slags type produkter det er. Er representanten Hansson virkelig beredt til å innfri de forventningene man da må ha til å øke jordbruksarealet i Norge? Man må sette i gang massiv oppdyrking, særlig av myr og den type arealer. Er representanten Hansson innforstått med den belastningen det kommer til å bli på arealbruken?

Rasmus Hansson (MDG) [22:26:57]: Å ha et mål på 15–20 pst. av norsk landbruk som økologisk er ikke ensbetydende med en massiv oppdyrking av nye arealer i norsk landbruk. Det betyr en begrenset endring, og det betyr at man kan utnytte arealer som i dag blir dårlig utnyttet, på en bedre måte. Fleksibiliteten for å imøtekomme et slikt mål er betydelig, og jeg synes det er underlig at representanten for et parti som er såpass opptatt av å sentralisere norsk landbruk, og såpass lite opptatt av å holde liv i små bruk i utkanten, nå plutselig er bekymret over arealproblemene som vil følge av at noen driver økologisk og litt mer ekstensivt enn andre i landbruket.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Statsråd Jon Georg Dale [22:28:18]: La meg starte med å takke komiteen for den innstillinga som i dag ligg føre. Eg meiner at for alle som er aktørar i norsk jordbruk, er det viktig at vi sørgjer for føreseielegheit. Det gjer ein når Stortinget samlar seg slik ein gjer i denne innstillinga – i nokre tilfelle om forslag som regjeringa har fremja, i andre tilfelle om kompromiss som er utarbeidde av dei fire samarbeidspartia, og i nokre tilfelle er det fleirtal i Stortinget mot regjeringa sine forslag.

I sum gjev dette likevel eit godt grunnlag for å føre jordbrukspolitikken i åra framover. Det er denne regjeringa budd på å ta ansvaret for. Og det er vi, basert på den innstillinga som i dag ligg føre. For sjølv om eg som følgjer debatten her, for så vidt reagerer litt på både ordlyden og anna i måten Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti beskriver norsk jordbruk på, meiner eg likevel at innstillinga gjev eit godt grunnlag for å føre ein ansvarleg og fornuftig jordbrukspolitikk som legg til grunn at vi skal auke innlandsproduksjon av mat, sørgje for å bruke kanaliseringspolitikken aktivt til å ha ein matproduksjon i heile landet og ikkje minst ta vare på dei særsegne verdiane som ligg i norsk matproduksjon.

Allereie før komiteen starta behandlinga av dette, låg viktige og sentrale verkemiddel for å oppnå dei måla fast.

For eksempel – ettersom det var mykje diskusjon rundt marknadsordningane – ligg faktisk dei store, viktige marknadsordningane på f.eks. mjølk og kjøt fast. No får vi gjort forbedringar som gjer at også private aktørar i f.eks. kjøtindustrien i større grad kan regulere slik marknadsregulator hittil har gjort. Det er ingen som har brukt tid på det frå talarstolen, men det bidreg faktisk til ein sunn konkurranse mellom aktørane i større grad enn før – eit av fleire viktige grep som det no er fleirtal for.

Men utgangspunktet for denne jordbruksmeldinga er altså at inntektsutviklinga i norsk jordbruk er sterk – meir enn dobbelt så sterk som for andre grupper i perioden 2014–2017. Vi har hatt ein høgare matproduksjon dei siste åra enn nokon gong før. Produksjonsmålet har reint faktisk vore i aktiv bruk i denne regjeringsperioden. Kornareala går opp for første gong sidan 1991. Mordyrtalet i storfe-kjøtproduksjonen går opp trass i at talet i mjølkeproduksjonen framleis går ned. Importbehov er snudd til potensial dei komande åra for å auke innlandsproduksjon basert på i hovudsak norske føressursar gjennom at produksjonsmoglegheitene er styrkte. Importbehov på lam vart snudd til marknadsbalanse – akkurat i desse dagar ein overproduksjon sett saman med salet.

Men norsk jordbruk har alltid vore i endring og i utvikling. Difor heiter også denne jordbruksmeldinga det – ganske enkelt fordi jordbruket ikkje har stått stille, uavhengig av kven som har vore i regjering, har det utvikla seg. Men det har også vore ein eventyrlig strukturvilje i jordbruket dei siste åra. I 1990 hadde Tine rundt 120 meieri. No har dei litt over 30. Slakteristrukturen har vore i rivande utvikling i same periode. Dersom vi hadde ført ein slik politikk, hadde det antakeleg vorte kalla sentralisering. Når jordbruket sjølv har ført ein nødvendig strukturpolitikk for å vere konkurransedyktige, for å levere gode resultat for bonden, er alle einige om at det er nødvendig. Det er eg glad for. Denne meldinga viser tydeleg retning, og eg sa det den dagen eg gjekk på som landbruksminister, at stillstand er de facto tilbakegang. Det trur eg framleis. Denne meldinga og denne komitébehandlinga medfører at vi framleis beveger oss framover.

Vi får også gjennomslag for mange nye endringar, anten det gjeld kvoteregionar for mjølk – som ikkje går så langt eg føreslo, men som går i rett retning trass i betydeleg motstand frå fleire parti – eller vi snakkar om å leggje om beiteordninga, slik eg gjorde i mitt opphavlege forslag, for å styrkje bruk av utmarksressursane, som har fått støtte frå mange, også i bondestanden. Så registrerer eg at det Stortingets fleirtal står for, og det kompromisset som også regjeringspartia har vore med på, medfører at vi framleis skal bruke pengar på kulturbeite. I praksis medfører det at ein større del av tilskota til beitebruk vert liggjande igjen i flatbygdene på Jæren, i staden for å verte flytte til areal som har mykje utmark: i Hordaland, Oppland, Sogn og Fjordane og andre fylke – de facto-verknad av forslaget. Eg aksepterer at Stortinget meiner at det er hensiktsmessig.

Vi skal framleis arbeide med å gjere det enklare. Vi får styrkt konkurransen i mjølkesektoren. Vi får no over tid på plass ei agronomutdanning for vaksne. Vi får eit teknologiorientert jordbruk som ser på moglegheitene for å auke produksjonen. Vi tek vare på dei viktigaste verdiane norsk jordbruk har representert over tid – trygg matproduksjon i tråd med forbrukars etterspørsel. Det er eg veldig glad for.

Den innstillinga som er levert i dag, er enkel å regjere på, fordi ho tek vare på dei grunnleggjande verdiane som norsk jordbruk representerer, samtidig som vi beveger oss i rett retning. Men ikkje like fort som eg føreslo. Det kan Arbeidarpartiet og Senterpartiet feire i dag, for det er det dei gjer; dei feirar at dei på nokre område bremsar regjeringa, ikkje at dei legg om politikken. Det er eg glad for, for det viser at sjølv om retorikken er mykje tydelegare enn det, innser ein at reformer er nødvendige.

I 2014, i 2015 og i 2016 fekk denne regjeringa gjenomslag for reform av jordbrukssektoren, for endringar i ordningar gjennom jordbruksavtaleforhandlingane og gjennom behandlinga i Stortinget. Det var Senterpartiet og Arbeidarpartiet imot heile vegen. I dag erkjenner dei at det er botnplanken. Med andre ord: Senterpartiet har heldigvis innsett at det er vanskeleg å presse majonesen tilbake på tuben. Det er ein siger for norsk jordbruk. For dei bøndene som har investert, for dei bøndene som er avhengige av føreseielegheit, er det ein stor siger at Senterpartiet, Arbeidarpartiet og SV innser at dei reformgrepa er komne for å verte verande. Eg trur Arbeidarpartiet inst inne er glad for det, gladare enn dei gjev uttrykk for i salen i dag.

Men vi har også vareteke dei små bruka over heile Distrikts-Noreg. Distriktsprofilen i verkemiddelbruken som eg føreslo i denne meldinga, er lik den som var då Senterpartiet regjerte – ei klar forventning om at vi f.eks. brukar meir pengar i budsjettet på dei første litrane produsert mjølk enn på dei siste, og ei klar forventning om at vi brukar meir pengar på å oppretthalde produksjonen i distrikta enn i sentrale strøk. Men i tillegg til det har eg varsla at vi må styrkje kornøkonomien i flatbygdene på Austlandet for å hindre at kjøtproduksjonen flytter dit.

Det er tiltak som eit samla jordbruk alltid har vore for. Det er tiltak som Senterpartiet normalt har vore for, som dei i mindre grad står opp for no. Men også i 2016 var det balanse i strukturprofilen. Fjorårets jordbruksavtale som regjeringa leverte til Stortinget, medførte at det var omtrent lik inntektsutvikling for dei små mjølkebruka som for dei store. Enkelte parti på Stortinget prøver å konstruere ein diskusjon om at dette viskar ut regjeringas linje. Det gjer det absolutt ikkje, det held fast ved linjene som regjeringa gjennom aktiv samtale, dialog og forhandlingar med jordbrukets partar har fått til. Vi fjerna det innførte kravet om å gå over frå båsfejs til lausdrift for å sørge for at aktørar som hadde investert i norsk mjølkeproduksjon, skulle få betre tid, f.eks. – viktige tiltak som hindra aktivt at dei minste bruka ville gått ut av drift. Difor er eg veldig glad for den innstillinga som no ligg føre. Eg meiner det er eit godt grunnlag å regjere på. Eg skulle ønskt at vi gjekk lenger på nokre område, openbert, men eg er heilt sikker på og heilt overbevist om éin ting, og det er at det er betre å gå nokre steg framover, om kanskje litt korte, enn å stoppe heilt opp. Det ville ikkje ført oss nokon veg vidare.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [22:38:31]: Som en av de mest ivrige leserne av regjeringen.no registrerer jeg at statsråden nå har vært på bondepub – ut fra siste pressemelding av alle steder hos Felleskjøpet i Volda. Det er de gode nok til. Og bare for å forsikre meg om at han hadde sansene i behold da han var der: Det ble uttalt at alt går bra i norsk landbruk, forbrukerne har høy tillit, bedre inn-

tekter også på Vestlandet, høye investeringer, stor produktivitetsøkning, mindre nedgang i areal, økende kornareal, sjølforsynt med lammekjøtt.

I dag ser vi altså at regjeringa lider nederlag på svært mange av sine dominerende forslag i stortingsmeldinga. Slår det statsråden noen gang, enten utenfor eller i puben, at ikke å fortsette en slik kurs – ikke rive ned markedsreguleringen, ikke rive ned importvernet, ikke kutte i budsjettet, ikke ta bort avløsertilskuddet – er en forutsetning for å ha det godt på pub i Volda?

Statsråd Jon Georg Dale [22:39:40]: Det er sikkert mange grunner til å ha det morosamt på pub, og også eg har det, sjølv når eg køyrer bil derifrå. Det betyr at eg seier omtrent det same når eg er der som eg seier når eg er her, og det er at det er mange årsaker til at det går godt i norsk jordbruk. Primært har norske bønder æra for det, men vi har lagt opp til ein politikk som har stimulert til å auke produksjonen. Det overordna målet som Stortinget fastset i dag, er eit auka produksjonsmål.

Skal vi få til det, trur eg at både eg og Knut Storberget – i alle fall viss vi går ut av denne salen – kan erkjenne at viss vi skal auke totalproduksjonen, må det medføre at nokre produsentar produserer meir i morgon enn dei gjer i dag. Skal vi få til det, må det faktisk vere ein positiv stimulans til å auke produksjonen. Når det skjer, har Knut Storberget ein tendens til å meine at det bidreg til ein enorm strukturprofil, og bidreg til at berre dei største tener på det. Det eg er oppteken av, er at vi faktisk klarer å auke produksjonen, slik Stortinget no set som mål, og då er det den politikken vi leverer, som trengs.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [22:40:52]: Norge er et grasland, og melkeproduksjon er sentralt for å sikre utnyttelsen av grasarealet og et landbruk over hele landet. Kristelig Folkeparti mener det er fullt mulig å oppnå bedre kvoteløsninger for distriktet med 14 regioner, basert på sammenlignbare produksjonsvilkår, enn med dagens 18 fylkesgrenser. Mitt spørsmål til statsråden er om han kan berolige mine medrepresentanter som heller vil sitte rolig og la kvotelekkasjen gå sin gang, og ikke er villige til å gjøre noen nødvendige justeringer?

Statsråd Jon Georg Dale [22:41:39]: Ja, det meiner eg – viss vi no greier å følgje opp dei merknadene som Stortinget gjev, med å debattere oss fram til ei fornuftig innretning i jordbruket. Det torer eg ikkje å garantere før eg har prøvd, men eg er heilt sikker på at det er mogleg å sørge for at det vil hindre at mjølkeproduksjonen flyttar inn i flatbygdene på Austlandet eller inn på dei mest lett-drivne areala i dei enkelte fylka, med å lage ulike kvoteregionar som faktisk gjev velfungerande kvoteregionar inntert, men samtidig sørgjer for ein desentralisert produksjon.

Men det er ikkje kvoteregionane som er det viktigaste tiltaket for å ha ein desentralisert produksjon, det er to andre forhold i jordbrukspolitikken som i stor grad styrer det. Det eine er dei distriktspolitiske verkemidla, dei som faktisk stimulerer produksjonen til å føregå desentralt. Det er grunnen til at ein f.eks. frykta at mjølka ville ha flytta nordover viss ein gjorde Troms og Finnmark til éin kvoteregion. Det andre er at bønder – som andre – vil ha fagmiljø, og dermed er sterke produsentmiljø avgjerande.

Geir Pollestad (Sp) [22:42:53]: Eg er svært glad for at me i dag høyrer ein noko meir audmjuk statsråd, som varslar at han vil følgje den innstillinga som Stortinget har gjeve. Dette i sterk kontrast til pressemeldinga som vart sendt ut berre minutt etter at komiteen hadde kome med si innstilling. Der skreiv statsråden bl.a. at «inntektsmålet skal kunne vegast mot andre omsyn», noko som absolutt ikkje er nemnt i innstillinga frå komiteen, der det tvert imot står at ein støttar eit eige mål om inntekt, og at det både er eit mål og det viktigaste verkemiddelet for å nå andre landbrukspolitiske mål, og understrekar behovet for eit klart formulert inntektsmål.

Så mitt spørsmål no er: Aksepterer statsråden det som komiteen skriv om inntektsmålet, eller har han fortsatt si eiga tolking om at dette skal kunne vegast mot andre omsyn?

Statsråd Jon Georg Dale [22:43:55]: Eg følgjer Stortingets vedtekne politikk, og den seier bl.a. no at inntektsmogleheitene skal vere betre for jordbruket. Det betyr at vi ikkje kan garantere dei det viss ein f.eks. ikkje har god marknadstilpassing og produktivitetsutvikling, som er ein viktig føresetnad for inntektsdanninga.

Så vil eg gje Kristeleg Folkeparti honnør for å ha formulert eit fornuftig inntektsmål. Eg har også følgd med i debatten i etterkant og sett at Senterpartiet har prøvd å framstå som den store drivaren for det. Det er med respekt å melde så vidt eg kjenner til ikkje rett. Men den forståinga som ligg i dagens innstilling, er mogleg for meg å følgje opp.

Samtidig seier jo den jordbruksmeldinga som vi har levert, klart at det er nødvendig å vurdere inntektsmålet mot andre omsyn. Det seier jo også Stortinget når ein seier at god marknadstilpassing og produktivitetsutvikling er ein viktig føresetnad for inntektsdanninga. Då kan vi med andre ord leggje til grunn at viss ein ikkje evner å ha balanse i marknaden over tid, er det også vanskeleg å love jordbruket ei inntektsutvikling som er høgare enn dei er villige til å arbeide for.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:45:11]: Eg beit meg merke i at statsråden sa at han la til grunn Stortingets vedtak, og det er jo heilt riktig, noko anna grunnlag har ikkje regjeringa å handle innanfor, så ho må leggje det til grunn. Etter behandlinga av meldinga i Stortinget har rammene for det regjeringa føreslo, og det som er sluttresultatet, endra seg. Vi kan sjølvsagt diskutere kor mykje, kor lite, osv., men det har endra seg. Kan statsråden ope fortelje litt om korleis dette vil prege arbeidet hans framover, korleis f.eks. hovudmålet er vesentleg endra, korleis inntektsmålet er endra? Korleis vil dette påverke måten statsråden jobbar på? Korleis vil det endre måten statsråden handhevar virket sitt?

Statsråd Jon Georg Dale [22:46:13]: I samband med behandlinga av jordbruksmeldinga sende komiteen meg fleire titals spørsmål. Av og til kunne det vore freistande å minne om at når ein stiller så mange spørsmål, hadde det vore greitt om ein las svara, f.eks. knytt til korleis eg har vurdert dette med kostnadseffektiv matproduksjon. I svaret på spørsmål 1 og spørsmål 39, f.eks., som komiteen har sendt meg, og som eg svarte på den 6. februar, seier eg jo at basert på den diskusjonen som oppstod, innser eg

at formuleringa mi gav rom for mistolking. I ein akademisk diskusjon om rangering av prioritering av mål kan vi difor like gjerne i mange samanhengar kalle kostnadseffektiv matproduksjon for verkemiddel eller strategi. Fleire parti på Stortinget har gjort det til ein stor diskusjon. Men dette avklarte eg i februar, og det overraskar meg at SV først har funne det ut no.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [22:47:23]: I stortingsmeldinga sier regjeringa:

«Selvforsyningsgraden korrigert for import av føer bør ikke være et resultatmål for økt matproduksjon med grunnlag i norske ressurser.»

Videre:

«Hensynet til forbrukerne og forholdet til våre handelspartnere tilsier at det ikke vil være aktuelt å benytte handlingsrommet i WTO til å øke tollsatser.»

Dette er de viktigste negative setningene i regjeringas jordbrukspolitikk. Heldigvis støtter i innstillinga fra næringskomiteen Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV at sjølforsyningsgraden korrigert for import av føer skal være resultatmålet for norsk matproduksjon. Videre sier de samme partiene at de «støtter ikke regjeringens forslag om ikke å benytte handlingsrommet som ligger i WTO».

For Senterpartiet er dette framtidsrettet med så bred støtte både for jordbrukets samfunnsoppdrag og for bruken av handlingsrommet i den inngåtte WTO-avtalen.

Jeg regner med at det som her skjer, har gjort inntrykk på landbruksministeren, og at regjeringa vil følge opp i de kommende dagene.

Statsråd Jon Georg Dale [22:48:28]: Det eg skriv i jordbruksmeldinga om sjølvforsyningsgrad, er relativt likt det dåverande statsråd Lars Peder Brekk meinte om sjølvforsyningsgrad i den førre jordbruksmeldinga. Det er i alle fall slik at viss Stortinget no endrar posisjon, kjem det primært av at Senterpartiet har fått med Arbeidarpartiet på å endre posisjonar i desse spørsmåla. Det er det nye ved behandlinga av denne jordbruksmeldinga. Der trur eg at eg i all romslegheit kan gje Senterpartiet honnør. Éin ting er at ein på enkelte område bremsar regjeringa sine posisjonar, men det er jo Arbeidarpartiet som står for kuvenninga i landbrukspolitikken i innstillinga. Arbeidarpartiet har jo aldri før meint det same som Senterpartiet, at den beste måten å drive norsk jordbruk framover på var å prøve å stå stille lengst mogleg og håpe det hjelpste.

Odd Omland (A) [22:49:34]: Vi hørte etter avgivelsen og også nå i innlegget til statsråden her i dag at han er veldig godt fornøyd med resultatet av behandlingen her i Stortinget. Etter mitt skjønn må det vel også for statsråden arte seg som et mageplask, sett opp mot alle de tingene som han ikke får igjennom. Kan statsråden utdype hva som er grunnlaget for hans tilfredshet, med tanke på de nederlagene han har lidd?

Statsråd Jon Georg Dale [22:50:09]: Det er mogleg eg feiltolkar eller trur for godt om meg sjølv, men eg trur at eg i utgangspunktet er relativt demokratisk anlagt. Det betyr at eg har respekt for fleirtalet i Stortinget og for at vi har ei mindretalsregjering som har ein samarbeidsavtale med to parti, som gjer at vi prøver å finne ut av dei beste

løysingane. Dei løysingane finn som regel desse fire partia saman. Eg trur det er eit uttrykk for ei relativt demokratisk haldning. Viss eg skulle vore misfornøgd kvar gong eg skulle kompromisse, hadde eg truleg måtta vere omtrent like misfornøgd jamt over som Arbeidarpartiet framstår som over sin manglande innflytelse på jordbrukspolitikken. I sum er eg godt fornøgd med at vi får gjort endringar som gjer at vi får meir fleksible kvoteregionar. Vi får styrkt kanaliseringspolitikken. Vi får ei betre arbeidsdeling i jordbruket. Så har vi fått gjort endringar som stimulerer til bruk av utmarksbeite, og endringar som legg til rette for at bøndene sine pengar til marknadsføring kan brukast meir effektivt, at vi får styrkt produksjonsmogleghetene, at vi får betra investeringar, at vi får halde fram med å styrkje investeringsverkemidla. Eg kunne halde fram i ei evigheit, men det tillèt ikkje tida.

Presidenten: Det gir ikke tiden rom for. Nå er replikkordskiftet over.

Odd Omland (A) [22:51:36]: I dag behandler vi en melding som legger premissene for en av Norges viktigste næringer – en næring som har som sine viktigste oppgaver å produsere trygg og sikker mat, viktig med tanke på både beredskap og klima, og som ikke minst bidrar til høy sysselsetting og verdiskaping gjennom å ta i bruk naturressurser i hele Norge.

I Arbeiderpartiet har vi høye ambisjoner for norsk landbruk. Landbruksplattformen vår, Grønn vekst, var det første dokumentet som vi la fram i opposisjon, og der slår vi fast at matproduksjonen må økes, og at vi skal ha et landbruk over hele landet.

Da ministeren la fram meldingen i desember, var det en forherligelse – en osende beskrivelse – av norsk landbruk. Men når en leste meldingen, skjønnte en fort at de tiltakene og forslagene som ble lagt fram, var et klart angrep på hele den norske landbruksmodellen. Under høringen i komiteen var det så godt som ingen som støttet forslaget fra regjeringen. Ja, det er sågar blitt brent bål over hele landet for å varsle om den faren som norsk landbruk ble utsatt for. Derfor er det bra å kunne konstatere i dag at heller ikke Stortingets flertall finner seg i mange av de forslagene som kom fram. Aldri før etter mitt syn har en minister lidd et slikt nederlag i Stortinget i forbindelse med en melding – og jeg understreker melding – som er lagt fram, og jeg tror representanten Pollestad har sine utsagn i behold når det gjelder den saken som statsråd Helgesen la fram i dag, og som han fikk null tilslutning til. Det var jo en proposisjon.

For det første har nå Stortinget definert et klart hovedmål for jordbrukspolitikken, nemlig økt matproduksjon med grunnlag i norske arealressurser – ikke et kostnadseffektivt landbruk som hovedmål. Vi får klare føringer på at ikke regjeringen lenger kan ta fra de små brukene og gi til de store. Videre har Stortinget i tillegg fastsatt et klart inntektsmål framover. Men dette er ikke det eneste, og hvis en ser på den lista som flere har vært inne på, har altså Stortinget avvist følgende forslag:

- en kostnadseffektiv matproduksjon skal være hovedmålet for norsk matproduksjon
- avvikling av avløsertilskuddet, for ferie og fritid
- avvikling av tidligpensjonsordningen
- avvikling av markedsbalanseringen for geitemelk

- reduksjon i antall melkere regioner fra 18 til 10 – flertallet har redusert det til 14
- avvikling av markedsbalanseringen i eggsektoren
- gi Landbruksdirektoratet ansvaret for administrering av nødvendige tiltak i eggsektoren
- avvikle markedsbalanseringen i kornsektoren
- gi Landbruksdirektoratet ansvaret for administrering av nødvendige tiltak i kornsektoren
- avvikle markedsbalanseringen for epler
- avvikle markedsbalanseringen for matpoteter

Og når det gjelder tilskudd til kulturbeite, skal det nå opprettholdes. Det er da jeg synes det er merkelig å høre at ministeren i etterkant fremdeles sier seg godt fornøyd.

Arbeiderpartiets synspunkt på meldingen har vi konkretisert gjennom våre merknader og gjennom den listen på 20 punkt som vi gikk ut med underveis i behandlingen, sammen med Senterpartiet.

I dag gir Stortinget klare føringer om hvordan vi ønsker å utvikle norsk landbruk framover, føringer som jeg nå forventer at regjeringen tar med seg i de forestående jordbruksforhandlingene. Men jeg har merket meg at regjeringen stadig kommer med nye angrep på norsk landbruk. Kampen for å sikre bosetting og landbruk over hele landet slutter ikke med behandlingen av denne meldingen i dag. På næringskomiteens bord har vi nå fått forslag om endringer i konsesjonslov, jordlov, odelslov og priskontroll. Da vil det stå et nytt slag i denne sal som kan bidra til om vi lykkes eller ikke med de målsettingene som vi i dag vedtar.

Nils Aage Jegstad (H) [22:56:26]: Jordbruksmeldingen handler om framtiden for både utøverne og næringen. Her skal en trekke opp kursen framover. Bakgrunnen for meldingen er og må være at verden er i forandring og stiller landbruket overfor nye krav og utfordringer.

Ser vi utviklingen i et historisk perspektiv, har næringen vært underlagt en omfattende omlegging fra 1950-tallet og fram til i dag. Kanaliseringspolitikken vi fikk på begynnelsen av 1950-tallet og den teknologiske utviklingen som skjøt fart på samme tid, endret landbruket for alltid.

I 1950 var det 844 millioner timer som ble nedlagt i landbruket. Driften var allsidig, og selv små gårdsbruk hadde kuer. I 1959 var gjennomsnittlig melkekubesetning fire kuer. I 2015 var gjennomsnittsbesetningen på 25,6 kuer, og antallet timer var sunket til 92 millioner.

Den teknologiske utviklingen har vært formidabel i samme periode – fra håndmelking til robotmelking, fra hest og vogn til traktor, fra selvbinder og treskeverk til skurtreskere, fra allsidig drift til spesialisering, fra mange hender til få hender, fra et myldrende liv til tomme driftsbygninger, fra å være arbeidsplass for mange til å bli en deltidsarbeidsplass for de få og med vesentlig inntekt fra annet arbeid. Det høres kanskje ut som en nedtur, men konklusjonen er heller at knapt noen ønsker seg tilbake til den tiden og alt det fysiske tunge arbeidet som ligger bak årstimetallet fra 1950, eller til tiden da ferie og fritid definitivt var et ukjent begrep for mange. Utviklingen i landbruket har gitt landbruksbefolkningen del i den generelle velstandsutviklingen som har kommet befolkningen for øvrig til gode.

Bøndene har vært flinke til å ta i bruk ny kunnskap og ny teknologi. Forskningen har spilt på lag med utøverne av yrket i en nødvendig symbiose. Noen har gått foran, og an-

dre har fulgt etter. Dette har gjort at vi i dag er langt framme i teknologisk utvikling og genetikk. I tillegg har vi friske dyr og effektiv produksjon. Frykten for at større besetninger skal undergrave dyrevelferden har ikke slått til.

I dag tas nye kvantesprang i den teknologiske utviklingen. Automatiseringen og robotiseringen skyter fart. Det er lansert et nytt begrep, presisjonsjordbruk, der robotteknologi gjør det mulig å redusere bruken av både plantevernmidler, gjødsel og drivstoff.

Da denne regjeringen tiltrådte, ønsket man å endre kursen i forhold til det som hadde vært gjeldende i noen år – ikke for endringens skyld, men fordi verden rundt oss hadde endret seg. Den virkeligheten vi lever i, har endret seg. En kan ikke løse framtidens utfordringer ved å klamre seg til fortiden. Hvis status quo var målet, hadde man ikke trengt en jordbruksmelding.

Hovedformålet med landbrukspolitikken skal være økt matproduksjon for å dekke behovet til en voksende befolkning. Skal man lykkes med det, må det legges til rette for en god utvikling av landbruksnæringen på små og store bruk i hele landet. Men da må en gi dem som er villig til å satse, lov og mulighet til å gjøre nettopp det. De økonomiske forutsetningene for å investere og drive må være gode nok til at en kan fornye driftsapparatet og ta i bruk ny teknologi.

Med en så sterk reduksjon i antall timeverk i landbruket som vi har sett i hele etterkrigstiden, vil landbrukets rolle i distriktpolitikken måtte ses i en større sammenheng enn tidligere. Det er behov for et bredere sett av arbeidsplasser ute i distriktene – ikke alle kan være heltidsbønder. Skal bosettingen opprettholdes, må det være et spekter av andre attraktive arbeidsplasser i rimelig nærhet som kan dekke innbyggernes behov.

Landbrukspolitikken må innrettes slik at den styrker norske matprodusenters konkurransekraft. Norsk landbruk møter konkurranse om arbeidskraft og kapital – fra andre næringer og fra utenlandske matprodusenter. Det er derfor avgjørende at landbrukspolitikken gjør bøndene i stand til å møte denne utviklingen.

Norge er et grasland hvor jordbruksarealet er best egnet for produksjon av grovfôr. Bare 3 pst. av Norges areal på 325 millioner dekar er dyrkbar, og bare en tredjedel av dette er egnet til kornproduksjon. Med så lite dyrket mark er det klart at utmarksarealene blir ekstremt viktige. 138 millioner dekar utmark anses å være brukbart til beiting. Dette må en også ta i betraktning for å forstå det høye konfliktnivået i rovdyrpolitikken. I Norge er bruken av utmarksarealene til beiting viktigere enn i de fleste andre land.

Hvis det er noe vi kan lære av fortiden, så er det at de mulighetene som ligger i trendene framover, vil bøndene ta i bruk med eller uten politikernes velsignelse. Slik har det alltid vært. Det gir grunnlag for optimisme.

Else-May Botten (A) [23:01:34]: Det har i denne saken vært behov for å parkere regjeringens politikk, om sentralisering som ikke bidrar til at vi utnytter arealer over hele landet, og om dekkoperasjoner som kalles forenklinger, men som i realiteten er å fjerne tilskuddsordningen for bønder, og det har vært en rekke angrep på virkemidler i den norske landbruksmodellen.

Regjeringens forslag slår negativt ut for vestlandsbrukene, for driftsgranskningene viser at snittinntekten til bøn-

der i vestlandsfylkene nå har stått i ro. Det var urovekkende å få en melding som har som målsetting at jordbruket skulle effektiviseres, i betydningen å være kostnadseffektivt, med minst mulig arbeidsinnsats for færre og større bruk. Dette ville også rammet vestlandsbrukene, som består av mange små bruk, og som har geografiske og strukturelle driftsulemper. Det er derfor «kjøle» bra at Stortinget så tydelig slår fast at regjeringens forslag til nytt mål ikke blir vedtatt.

Jeg er fornøyd med at hele komiteen slår fast at et levende landbruk og beitende dyr er en forutsetning for å kunne opprettholde landskapet, som har fått verdensarvstatus langs kysten. Regjeringens oppskrift har vært feil, og det er helt på sin plass at man nå setter foten ned.

Komiteen mener at en betydelig driftsprofil må ivaretas i de landbrukspolitiske virkemidlene. Dette må til for å sikre økt matproduksjon basert på norske ressurser. Regjeringens mantra om økt konkurranse og tilpasning til økt frihandel med jordbruksvarer vil også ramme oss – regjeringens økte sentralisering av produksjon av egg og hvitt kjøtt: det samme. Regjeringens prioritering av utmarksbeite på bekostning av innmarksbeite er også uheldig for kysten, da en del av vårt mest verdifulle kulturlandskap er innmarksbeite.

Jeg må si at jeg undrer meg over måten regjeringen legger opp forenklinger på. De ønsker fortsatt å redusere antall tilskuddsordninger, som bidrar til et mer grovmasket system, og som blir mindre treffsikkert. I snitt bruker bøndene en halv time to ganger i året – ja kanskje mindre – på å fylle ut søknadsskjemaet for produksjonstilskudd. Bøndene er tydelige på at det ikke er tiden det står på, men at de ønsker et finmasket nett av tilskuddsordninger som treffer dem.

Det er ikke overraskende at regjeringen ville svekke velferdsordningene, men det er beklagelig. Inntektsmålet regjeringen foreslo, var lavere enn det intensjonen fra flertallet på Stortinget tydeliggjorde i jordbruksoppgjøret sist. Regjeringen foreslo å redusere antall melkekvoteregioner fra 18 til 10, men når inngangen til diskusjonen er hvor få regioner det kan bli, framfor å se på hvordan en skal innrette grensene slik at en bedre kan sikre grensearealene, blir det hele kun et ideologisk sidespor. Det er derfor bra at stortingsflertallet satte ned foten også på dette punktet, så reduksjonen ikke blir så dramatisk som Høyre og Fremskrittspartiet faktisk foreslo.

Jeg vil takke hele komiteen og spesielt saksordføreren og de landbrukspolitiske talspersonene som har gjort en fantastisk jobb i denne saken. Det at Stortinget nå snur meldingen fra å være et dokument Bondelaget ville brenne, til å vedta en politikk bøndene applauderer, er bra. Det gir et bedre svar på framtidens norske jordbruk.

Stortinget har nå avvist en rekke forslag fra regjeringen og har tydelig vist at Stortinget vil i en annen retning for norsk landbruk enn denne regjeringen.

Arbeiderpartiet vil beholde dagens målsetting i landbrukspolitikken, og vi er glad for at et klart flertall på Stortinget nå slår fast at jordbrukspolitikkenes hovedmål fortsatt skal være økt norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressurser. For Arbeiderpartiet er det også viktig med et tydelig inntektsmål og at det må legges til rette for økt lønnsomhet i hele verdikjeden for norsk mat.

Sist, men ikke minst har det vært viktig for oss å slå ring om de samvirkebaserte markedsreguleringene, sikre, ikke

svekke, velferdsordningene for bøndene og sikre et sterkt importvern.

Gunnar Gundersen (H) [23:06:18]: Jeg tror vi kan være enige om at det bremses så godt man kan, men noe særlig mer oppnår man ikke. Det er i og for seg en mindretallsregjerings liv at man må forhandle og kanskje ikke får igjennom alt sånn som man vil, men når man kommer tilbake til resultatene som er skapt, tror jeg vi skal være fornøyd.

Landbruket er en veldig viktig næring, men den er også utsatt for noe som er omtrent like sterkt som tyngdekraften, og det er den velstandssøkningen som faktisk foregår i samfunnet. Vi var et primærnæringsamfunn, så har vi vært gjennom industrisamfunnet, og så er vi over i tjenestesamfunnet, vi frigjør arbeidskraft for å gå over i tjenestesamfunnet. Det betyr at mye av arbeidskraften i jordbruket frigjøres. Jeg synes Nils Aage Jegstads innlegg var ganske tankevekkende. Det har gått fra ca. 850 millioner timer ned til ca. 90 millioner timer i løpet av en 50-årsperiode, og man produserer altså mer mat. Jeg jobbet på Landbruks-høgskolen på 1980-tallet, og der var det en professor som hadde regnet på dette for norsk skogbruk. Han hadde tatt produktivitetsveksten fra 1950-tallet og fram til da og forlenget den, og da hadde han kommet til at vi ville være én ansatt i norsk skogbruk i 2050, og så sa han: Foreløpig ligger vi foran prognosen.

Det betyr ikke at næringen blir mindre viktig – hver enkelt utøver blir faktisk mye mer viktig – men den gjør også den jobben som alle ser seg tjent med når man ser det i et historisk perspektiv. Igjen som Nils Aage Jegstad sa: Det har vært en fantastisk velstandsutvikling som jordbruket på den måten også har bidratt veldig sterkt til, og den enkelte bonde er uhyre flink til å ta i bruk ny teknologi, til å bruke de mulighetene som er, og det tror jeg ikke man klarer å stanse. Så det som egentlig er spørsmålet mitt, er hva som er det mest offensive – om det er å prøve å lage en politikk som tar denne utviklingen på alvor, eller om det er å prøve å bremse mest mulig, og så om noen år igjen finner vi ut at ja vel, det gikk faktisk sånn som man kunne forvente, at produktivitetsveksten fortsatte.

Jeg synes vår politikk har skapt akkurat de resultatene, og jeg blir litt forundret over språkbruken fra talerstolen. Hvis man ser på resultatene, går investeringene opp, og rekrutteringen – som kanskje burde være det viktigste målet på om en politikk lykkes – er gått kraftig opp. Søkingen til høyere utdanning er gått opp med 20 pst. Vi har plutselig blitt selvforsynt med en rekke ting som det var manko på under rød-grønt styre, bl.a. lammekjøtt. Vi har en selvforsyningsgrad som går oppover istedenfor nedover, som den gjorde med de rød-grønne, og det er en rekke piler som peker i riktig retning. Da blir jeg forundret over at man bruker ord som «mageplask», og at man har parkert denne politikken. Det burde egentlig være ganske tankevekkende for opposisjonen at man parkerer en sånn politikk, når man kommer fra en periode hvor faktisk pilene pekte i en helt annen retning.

Så skal jeg kommentere litt det med å forberede for framtiden, for kostnadseffektivitet har vært diskutert. Jeg tror ikke en næring kommer unna å være kostnadseffektiv, og dessuten vet vi at her er det en næring som består av selvstendig næringsdrivende, og som er uhyre opptatt av å være kostnadseffektive. Vi vet også at norsk mat er god,

ren, og det er lite antibiotikabruk, men den er dyr. Da må man ha et perspektiv på å bli kostnadseffektiv, for vi vet at verden rundt oss kommer til å bli mer åpen, for det er selve velferden vår avhengig av, og igjen er spørsmålet: Er man mest ærlig overfor en næring ved å forberede den på den verden som kommer, eller er man mest tjent med å bremse? Det er litt i jordbrukets natur at man må svartmale ting fordi man er i en forhandlingssituasjon med staten, og staten har et meget sterkt grep på næringen, men jeg håper at man kan innse at de fleste ønsker jordbruket godt, det er en god utvikling i næringen under den regjeringen som sitter nå, og det kunne man faktisk erkjenne.

Ingrid Heggø (A) [23:11:26]: Vi har alle eit forhold til jordbruket, til mat og til matproduksjon. Mykje har stått på spel denne våren. Engasjementet har vore enormt mot Framstegspartiet og Høgre si jordbruksmelding, som ville ha ført matproduksjonen i feil retning.

Dei fleste forslaga i meldinga har møtt unison motstand frå ei samla næring, og ein kan jo lura litt på: Kvar tek regjeringa alle desse forslaga sine frå? Det at Stortinget også denne gongen set ned foten for regjeringa sin landbrukspolitikk, er avgjerande viktig av di fleire av forslaga frå Høgre og Framstegspartiet ikkje berre vil endra norsk landbruk, men faktisk òg vera med og endra Noreg.

Arbeidarpartiet står støtt på at vi må byggja vidare på pilarane i norsk landbruk som har tent landet vårt godt: eit sterkt importvern, samverkebaserte marknadsordningar, jordbruksforhandlingane og juridiske verkemiddel som sikrar den sjølveigde bonden. Høgre–Framstegspartiregjeringa vil ha meir konkurranse, meir marknad og meir effektiv bruk av ressursane. På toppen av det heile ville dei også omdefinera måla som Stortinget tidlegare har samla seg om i landbrukspolitikken. Kostnadseffektivitet skulle verta eit nytt hovudmål for norsk landbruk.

I Sogn og Fjordane, der eg kjem frå, er dei minste bruka i overtal. Vi har nokre mellomstore bruk, men med vår geografi og topografi er det ikkje mogleg med bruk på storleik med dei på Jæren. Slik er det berre. Og slik er det mange stader i landet vårt. I tillegg kjem forskjellige klima i dei ulike landsdelane.

Dersom Høgre og Framstegspartiet hadde fått gjennomslag for politikken sin, ville resultatet ha vorte endå meir sentralisering av matproduksjonen og ei ytterlegare prioritering av store bruk. Dette ville ikkje ha tent Sogn og Fjordane.

Frå Arbeidarpartiet si side har vi vore bekymra over at eit meir grovmaska nett av verkemiddel vil øydeleggja moglegheitene for å nå dei landbrukspolitiske måla, og at det vil redusera moglegheitene for å ha målretta ordningar og for å kunna ta geografiske omsyn. Landet vårt ser forskjellig ut, og då treng vi forskjellige verkemiddel for å kunna driva jordbruk rundt om i heile landet.

Eg vil òg dra fram dette tøyset med å fjerna ordningar og kalla det forenkling. Mellom anna skulle velferdsordningane forenklast bort, både avløyser i ferie og fritid og ei tidleg pensjonsordning skulle råkast. Fleire endringar ville faktisk ha vore irreversible. Det er ikkje så veldig enkelt å få tannkremen inn igjen i tuben når han først er ute.

Eg veit ikkje kva som rir Framstegspartiet sine landbruksstatsrådar når dei i sak etter sak sit her i salen og seier at dei er godt nøgde med at vedtaka deira vert nedstemte. Men éin ting kan ein iallfall slå fast: Det er ikkje nok å vera

fødd og oppvaksen på ein gard for å verta ein god landbruksminister, ein må faktisk ha eit bankande hjarte for næringa, og ein må evna og vilja lytta til næringa ein skal styra. Det er det viktigaste.

Kvifor går det godt i landbruket sjølv om Framstegspartiet og Høgre styrer? Det er jo nettopp fordi Stortinget gong på gong stansar politikken til Framstegspartiet og Høgre, f.eks. består importvernet. Stortinget stemmer i dag ned alle dei punkta som både representanten Omland og representanten Pollestad nemnde i stad, og om dagens politikk er så riktig og bra, kvifor fremja Høgre og Framstegspartiet då ei landbruksmelding som skrotar viktige berebjelkar i landbrukspolitikken?

Høgre–Framstegsparti-regjeringa går på eit landbrukspolitisk mageplask og framstiller det samtidig som om dei er svært nøgde med resultatet. Då er det altså berre symbolpolitikken att – og politikarar som berre vil driva symbolpolitikk, bør ikkje regjera landet. Dei bør få avlasting snarast, for slik styrer vi ikkje eit land.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [23:16:27]: Landbrukspolitikk er beredskapspolitikk. Landbrukspolitikk er næringspolitikk. Landbrukspolitikk er tradisjon og historie – bare se på bildene bak her. Den eneste næringsaktiviteten en ser, er pløying av mark – et flott bilde.

Så har vi en statsråd i dag som skryter voldsomt av inntektsutviklingen i landbruket – det er så fantastisk, alt er så strålende, og alt går til himmels med Fremskrittspartiet i regjering. La meg gå gjennom inntektene krone for krone.

Rentenedgangen alene utgjør 21 500 kr per årsverk, for det er mye gjeld i norsk landbruk. Når renta går ned, framstår det som om inntekten går opp 21 500 kr. Når man får markedsbalanse f.eks. for svin, utgjør det ca. 8 000 kr per årsverk. Når TINE har klart å ha en god drift, har det utgjort en etterbetaling på ca. 11 000 kr per årsverk. Der alene, på grunn av tiltak i landbruket og på grunn av rente, har inntektene i landbruket som det beregnes, gått opp med 40 000 kr per årsverk.

Så gikk Stortinget inn og overstyrte regjeringen i det første jordbruksoppgjøret og tilførte 250 mill. kr mer, for vi var ikke fornøyd med det regjeringen hadde gjort. Det er 5 500 kr per årsverk. I den skrytelista som Jon Georg Dale kom med, er det rundt 5 000 kr, så det er den voldsomme effekten av Fremskrittspartiets landbrukspolitikk. Når en begynner å se på hvordan Fremskrittspartiet har gjort opp sine jordbruksoppgjør, hva har man gjort opp med, er det å øke prisene i markedet gjennom økt målpris og gjennom at markedsregulatorene har hatt en bedre prisbane bl.a. på storfekjøtt.

Hvis Fremskrittspartiet ikke hadde hatt tollvern, hadde inntekten gått ned, og da er det veldig interessant å lese Fremskrittspartiets forslag til program. Hva står det der? Det står «at norske tollsatser og beskyttelsesregimer fjernes over tid.» Det er Fremskrittspartiets mål, mens statsråden sier i Aftenposten 12. april at «det går ikke an å være landbruksminister og ikke mene at importvernet er viktig for norsk landbruk.» Det er en ganske sterk motsetning mellom det statsråden sier, og det som er Fremskrittspartiets mål. Det vi må huske på når vi diskuterer norsk landbruk, er at 70 pst. av inntektene til norsk landbruk kommer

gjennom markedsinntekter. La meg ta et veldig konkret eksempel: Melkeprisen i Norge er ca. 3 kr høyere enn melkeprisen i Sverige. Forskjellen på det er tollvern. Da lønner det seg ikke å ha 1 million liter i kvote. Da lønner det seg å ha 0 i kvote hvis vi hadde hatt en slik melkepris i Norge.

Norsk landbruk er fullstendig avhengig av tollvernet. Så min utfordring til landbruksminister Jon Georg Dale er: Støtter statsråden formuleringen i programmet om at norske tollsatser og beskyttelsesregimer skal fjernes over tid, eller mener statsråden at det er en uklok formulering?

Torhild Aarbergsbotten (H) [23:19:41]: Landbruket er en av våre viktigste næringer og fortjener i høyeste grad en grundig politisk debatt og en egen stortingsmelding. Meldingen har skapt debatt over hele landet og i mange miljø. Det er bra. Det viser at landbruket er en næring det er engasjement rundt og interesse for. Dessverre skulle jeg nok ønske at debatten kunne holdt seg på et litt mer saklig nivå enn hva vi har sett fra enkelte. Står det virkelig så ille til i norsk landbruk at en må tenne varder rundt om i det ganske land?

Svaret på det spørsmålet er etter mitt skjønn et betinget nei. Jeg vil påberope meg å kjenne næringen ganske godt. Når jeg er ute i fjøsene, opplever jeg en helt annen optimisme og framtidstro for næringen enn hva enkelte har presentert her fra denne talerstolen. Under denne regjeringen har vilkårene for svært mange bedret seg vesentlig. Under forrige regjering var det mange som slet økonomisk, da de opplevde å ikke få noe igjen for det de hadde tatt av store investeringer for å produsere mer effektivt. Derfor mener jeg at forslaget om å sette tak på støtte, som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV fremmer, er å gå baklengs inn i framtiden.

Også innenfor landbruket har det skjedd store teknologiske fremskritt. Om lag en tredjedel av melkeprodusentene har investert i melkeroboter. En har fått automatiske føringssystemer, delvis automatiserte innhøstingslinjer og driftssystemer som legger grunnlag for større produksjon per enhet og per årsverk. Færre og større driftsenheter er en naturlig utvikling som vi heller må bygge opp om enn å legge hindringer for. I den sammenheng er det verdt å nevne at antall jordbruksbedrifter har blitt redusert med bare 1,9 pst. per år i forhold til 2,4 pst. under forrige regjering.

Det er bred politisk enighet om at vi skal ha landbruk over hele landet, og at landbruket innehar viktige samfunnsfunksjoner utover bare det å produsere mat. Derfor er det også bred enighet om at landbruket må ha statlige støtteordninger på lik linje med mange andre næringer. Når det er sagt, er bonden en næringsutøver som ønsker en best mulig bunnlinje, slik som alle andre næringsutøvere. Det er ingen motsetning mellom god kvalitet, god dyrevelferd og god økonomi. Tvert imot viser større og mer rasjonelle driftsenheter mindre sykdom, bedre dyrevelferd og økt produksjon.

Jeg håper at den positive utviklingen som denne regjeringen har lagt grunnlaget for, vil fortsette framover. Vår jobb er å legge til rette for utvikling og bygge opp om dem som ønsker å satse. På den måten vil vi sikre økt matproduksjon og landbruk over hele landet, samtidig med at vi opprettholder vår status for det beste og friskeste dyreholdet.

Ketil Kjenseth (V) [23:22:41]: Matproduksjon er viktig. Vi må produsere mer mat, både fordi vi blir flere i Norge, og også fordi vi ikke skal være så avhengig av å importere mat. Men vi må også produsere mer nisjemat – vi blir litt mer kresne når vi får mer penger mellom hendene. Vi ser også en utvikling der flere prøver seg på å utvikle merkevarer. Min kollega Pål Farstad var inne på hva osteproduksjonen på Tingvoll har brakt med seg.

Veldig få næringer satser på deltidsaktører, så heltidsbonden er viktig. Det har vært et viktig ærend for Venstre i landbrukspolitikken i disse fire årene. For at landbruket i Norge skal sikres bærekraft, er vi nødt til å sikre heltidsbondens kår. Men vi skal også sikre spesialbonden – apropos den på Tingvoll som skal produsere den osten eller prøve seg på å utvikle et nytt produkt i landbruket. Mangfoldet er også viktig.

Rundt Mjøsa og i de traktene der jeg ferdes mye, har vi heldigvis noen av dem som tør å prøve og tør å satse, ikke minst på grønnsaksproduksjon og grøntproduksjon. Vi har sett nye produkter. Vi har sett nye måter å oppbevare på. Vi har sett nye måter å distribuere på, bl.a. fra Mat fra Toten og andre aktører på Toten, som finner både sine nisjer og sine store volummarkeder.

Heldigvis går grøntkonsumet opp. I den forbindelse: Jeg har hørt lite om opplysningskontorene i debatten her, men Opplysningskontoret for frukt og grønt er særlig viktig. Det er ikke noe tydelig flertall for hvordan en skal videreføre opplysningskontorene. Det for frukt og grønt er det stor enighet om er viktig, det sier også bransjen selv, fordi økonomien i næringen er krevende, fordi en ikke har så mange andre aktører å spille på i industrien for å fronte det, og fordi det er prispresst blant kjedene på å selge.

En andel av forbrukerkonsumet som også er interessant å se, er at vi er i ferd med å brygge såpass mye mikroøl at etterspørselen etter produkter til det er økende. Nibio Apelsvoll på Toten sier at her har sektoren en jobb med å fylle på med produkter fra landbruket. Så det finnes muligheter.

Også kornarealet rundt Mjøsa er særlig viktig. Derfor gjør en nå et grep: de 14 kvoteregionene. Vi har da mulighet til å sikre mjølkeproduksjonen oppe i dalene og sikre fortsatt vekst i kornproduksjonen rundt Mjøsa og i andre områder der det er gunstig å produsere korn. Det er et grep som vi ikke har sett så mye til i landbrukspolitikken i Norge i de senere årene.

Ove Trellevik (H) [23:26:04]: Det var mykje fokusering frå opposisjonen i dag på dei elementa og tinga som regjeringa kanskje ikkje har fått fleirtal for, og desto mindre fokusering på det som dei faktisk har fått fleirtal for, og ikkje minst konsekvensen av politikken til regjeringa.

I den perioden me har hatt, har det vore svært gode resultat for landbruksnæringa. Rammevilkåra er så gode at både investeringsviljen og produksjonsviljen er rekordstor. Det vert produsert meir lammekjøtt enn på lenge, og det må vera til Trygve Slagsvold Vedums store overrasking. Sjølvforsyningsgraden har gått opp tre prosentpoeng, frå 47 pst. til 50 pst., mens han fall frå 53 pst. til 47 pst. med den førre regjeringa. Delen av norske råvarer i kraftfôret har auka med 12 pst. Hogstaktiviteten i skogbruket er rekordhøg. Regjeringa satsar tungt på investeringar i skogsvegar og tømmerkaier. Talet på søkjarar til utdanning innan landbruket er svært godt.

Det er optimisme, jordbruket er i god utvikling og inntektsutviklinga er svært god. Då vert eg veldig overraska over retorikken til Senterpartiet og Arbeidarpartiet i dag. Her vert det snakka om kollaps og om mageplask og om å parkera regjeringa og om ideologisk sidespor. Eg trur det må vera manglande vilje til å erkjenne kva regjeringa faktisk har oppnådd.

Kritikken frå Senterpartiet og Arbeidarpartiet fell eigentleg på steingrunn dersom me ser på kva dei klarte å få til då dei sat i regjering. Me kan lesa frå Bergens Tidende 27. mars 2009:

«Jordbruket bygges ned raskere enn noen gang, og sentraliseringen er like sterk som før. Tre år med Senterpartiet i regjering har ikke snudd flukten fra bygde-
ne.»

Vidare stod det:

«I 2008 forsvant dyrket jord tilsvarende 8000 fotballbaner.»

Og vidare:

«I 2008 alene ble 16.500 dekar jordbruksareal omgjort til veier, bebyggelse og andre formål. Det betyr at rundt 100 gårdsbruk ble ødelagt for all fremtid.»

Sentraliseringa skaut fart med Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering, og i same artikkel i Bergens Tidende kan me lesa:

«Befolkningen i storbyregionene har økt med over åtte prosent siden 2004. I samme periode har folketallet i periferikommunene sunket med 4,1 prosent.»

Då må det vera lov å spørja både Senterpartiet og Arbeidarpartiet her i dag om dei resultat dei skapte i regjering, var betre for landbruket og for distrikta enn dei resultat regjeringa Solberg skapar. Eg trur svaret gjev seg sjølv, det er berre å sjå på resultatet av den politikken som denne regjeringa har fått til.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [23:29:16]: Norsk landbruk gir oss mat av høy kvalitet. Det er både trygt og godt. Dette må vi ta vare på. Jeg er glad for at Stortinget i denne meldinga har satt en tydelig retning for landbruket vårt og slår fast at vi vil ha mer norsk matproduksjon.

Skal vi klare å øke matproduksjonen, må vi ta i bruk hele landet vårt, og dette ønsker Kristelig Folkeparti å legge til rette for. Vi tror på de små brukene og distriktslandbruket vårt og mener at vi trenger disse, sammen med større bruk, for å klare å oppfylle det ambisiøse produksjonsmålet og å utnytte produksjonsmulighetene over hele landet. Denne meldinga legger nå, etter Stortingets arbeid, til rette for nettopp dette – et aktivt og mangfoldig landbruk, som tar i bruk ressursene våre i hver krik og krok av landet vårt.

Denne meldinga sikrer distriktslandbruket gjennom å videreføre og styrke virkemidler som er differensiert etter geografi og struktur. Det blir nå en vridning av virkemidlene mot små og mellomstore bruk. Vi vet at særlig de kraftfôrbaserte produksjonene er viktig for mange kombinasjonsbruk i distriktene. I motsetning til regjeringa, som ønsker at lokalisering av disse skal være markedsstyrt, mener Kristelig Folkeparti at vi fortsatt skal sikre rammevilkår som gjør det mulig å videreføre dagens geografiske produksjonsfordeling.

Kristelig Folkeparti støtter også en nedtrapping av tilskudd per dyr ved økt driftsomfang, fordi det er naturlig at de med et visst produksjonsomfang i hovedsak baserer seg

på markedsinntektene. Dette vil være med og gi et bedre grunnlag for de små og mellomstore brukene ute i distriktene.

Det har blitt sagt tidligere i denne debatten at melkeproduksjonen er ryggraden i landbruket vårt. Den beskrivelsen er jeg helt enig i, men det ropes et varsku. I mitt hjemfylke, Møre og Romsdal, var det for 15 år siden 1 272 melkebruk, og i dag er det 789 melkebruk igjen. Derfor vil også jeg løfte fram Kristelig Folkepartis redningsplan for gjennomsnitts melkebruk, og at Stortinget i dag sørger for at det blir lagt til rette for økte investeringer for disse brukene. Dette er avgjørende for å motivere eierne av slike bruk til bl.a. å bygge om eller bygge nye driftsbygninger på det jordbruksgrunnlaget de har – dette fordi vi i framtida fortsatt skal ha et aktivt og mangfoldig landbruk over hele landet.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [23:32:24]: Norske bønder produserer trygg mat av høy kvalitet. Dyrehelsen og dyrevelferden er veldig god, bruken av antibiotika er den laveste i verden, og kunnskapen om jorda er også veldig høy. Det gir gode avlinger, med lavt forbruk av sprøytemidler. Dette er veldig bra, og sånn vil vi fortsatt ha det.

Vår landbrukspolitikk har vært utformet med nennsom hånd og har hatt som mål at matproduksjonen skal være høy. Det skal produseres mat over hele landet, og det skal være effektivt. Dette har vi så langt lyktes ganske godt med. Å ha jordbruk over hele landet har betydning for beredskapen om noe utenkelig skulle skje.

I vårt land er det mulig å dyrke på kun i underkant av 3 pst. av arealet. I tillegg har vi et klima og en topografi som gjør at avlingene våre vil koste mer å produsere enn i andre land. Vi vil aldri kunne nå et volum som gjør oss til storbønder på verdensmarkedet, selv om norske bønder i mange år har ligget i produktivitetstoppen i Norge. Men vi vil at de skal produsere ren, trygg og god norsk mat. Skal vi få til et levedyktig landbruk over hele landet, er vi nødt til å ha et effektivt importvern, samvirke, jordbruksforhandling og selveiende bønder. Da er ikke medisinen, som regjeringa foreskriver, å svekke dette. I tillegg må bøndene selvsagt ha en inntekt på linje med andre grupper i samfunnet og velferdsordninger som andre. Målsettingen må imøtekommes gjennom virkemidler som gir lønnsomhet for både større og mindre bruk.

Regjeringas forslag til landbruksmelding ville ha ført til mindre drift, nedlegging av landbrukseiendommer, mindre produktivt areal og utarming av de områdene der utmarka i dag holdes åpen av beitedyr. Det ville på sikt ha ført til at matproduksjonen ville gått ned, og behovet for import av mat til egen befolkning ville gått opp – et paradoks i en tid da mektige land kjøper areal i utlandet for å kunne fø egen befolkning i framtida. Mat vil kunne bli en knapphetsfaktor framover. Land som satser på matproduksjon i eget land, vil være sterkere rustet til å møte framtida. Skal vi nå FN's nye bærekraftsmål, der mål nummer én er å utrydde fattigdom, og mål nummer to er å utrydde sult, er det både moralsk og etisk riktig å produsere mat til egen befolkning så langt vi kan, framfor å kjøpe den ut av munnen på dem som trenger den der de bor.

Derfor har det vært viktig for Senterpartiet å drive tilbake igjen så mange av regjeringens negative forslag som mulig, som saksordføreren gjorde rede for, og holde tunga beint i munnen, sånn at vi både tar vare på matjorda, sørger for sikker produksjon og øker lønnsomheten for brukerne.

Karin Andersen (SV) [23:35:24]: Først har jeg lyst til å si takk for maten, ikke til statsråden, men til alle de flinke bøndene som produserer mat i Norge under, av og til, ganske vanskelige forhold. Når statsråden nå har avkledd tallene – som han smykker seg med – står han igjen med 5 000 kr i økning over tre år, som ikke akkurat er noe å skryte av. Jeg regner med at hans egne lønnsøkninger kanskje har sett litt annerledes ut i denne tidsperioden.

Når vi i tillegg vet at været har vært på bøndenes, og kanskje også på regjeringens, side i disse årene, er det litt rart å høre at regjeringspartiene og statsråden forsøker å la være å ta inn over seg at de faktisk går på svært store nederlag i Stortinget i dag. Politikken de har stått for og lagt fram, har blitt avvist på viktige punkter, og det er bra. Vi har til og med fått høre fra talerstolen at det å ta klimahensyn ikke er fremtidsrettet, og at det å ha pensjon og avløserordninger antakeligvis er noe veldig gammeldags, som man burde ha kvittet seg med. Jeg har i hvert fall ikke hørt en eneste i landbruksnæringen som har delt det synspunktet. Tvert imot, det er viktig med velferdsordninger også i landbruket hvis man ønsker å ha noen som vil fortsette der.

Det å bli stor gjør ikke at man blir mindre avhengig av statlige overføringer, man blir mer avhengig av statlige overføringer. Så ille blir det at når man de siste årene har vridd tilskuddene mer og mer over til de store og de har investert, er de så forgjeldet at det blir nesten umulig å snu det igjen. Å få det slik er vel det som regjeringen ønsket, men det er i sterk motstrid til det å skulle drive landbruk over hele landet, med de små jordlappene og de små jordressursene som er mange steder. Målet om at vi skal det, har Stortinget satt seg, og da må vi rett og slett ha en annen politikk.

Lakmustesten vil bestå også for dem som utgjør flertallet her i dag, av alle partier, når vi skal stemme over landbruksoppgjøret om noen uker. Statsråden har nå fått marsjordre i en annen retning enn den han sjøl har pekt ut. Da må det også være slik at det flertallet som i dag har parkert regjeringens landbrukspolitikk, er villig til å stå opp for det når landbruksoppgjøret kommer til Stortinget. Hvis det ikke er godt nok eller ikke er i tråd med de føringene, må oppgjøret sendes tilbake til regjeringen, med oppdrag om å komme tilbake igjen med et oppgjør som er i tråd med forutsetningene. Det er Stortingets plikt.

Heidi Greni (Sp) [23:38:52]: Vanligvis viser vi til landbruksmeldingen når det skal henvises til det vedtatte politiske grunnlaget for landbrukspolitikken. Det kan vi ikke gjøre, etter dagens behandling. Nå må vi henvise til landbruksinnstillingen, siden de viktigste elementene i regjeringens landbrukspolitikk er satt til side av stortingsflertallet. Ordene som stadig går igjen i innstillingen, er: komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Stortinget har tatt den nødvendige jobben med å utforme mål og tiltak i landbrukspolitikken, som er helt annerledes enn regjeringens forslag.

Jeg vil berømme næringskomiteen for at de har tatt oppgaven med å korrigere en politikk som ville ført til svekket matproduksjon, svekket utnyttelse av norske ressurser, dårlige framtidsmuligheter for små og mellomstore bruk i våre fjord- og fjellbygder og trangere kår for mange yrkesutøvere i matproduksjonen.

Jeg representerer et område av landet der landbruket spiller en stor rolle. I fjellbygdene har vi en stor matproduksjon, der vi utnytter ressursene i inn- og utmark og skaper arbeidsplasser, både i primærproduksjonen og i foredlingsindustrien. Uten landbruket ville det sett dårlig ut for bosettingene i flere av kommunene. Regjeringens landbrukspolitikk har vært belastende for oss. Forslaget i jordbruksmeldingen ville fjernet framtidstroen for mange unge som lurte på om de våget å satse på en framtid som bønder. Det så mørkt ut etter landbruksministerens presentasjon av jordbruksmeldingen. Det ser litt lysere ut etter at næringskomiteen har avgitt en innstilling som korrigerer regjeringens politikk på avgjørende områder.

I komiteinnstillingen vises det bl.a. til at jordbruket bidrar til viktige fellesgoder, som f.eks. åpne kulturlandskap, trygg mat, matvareberedskap og bosetting i hele landet. Dette er en viktig understreking for oss som representerer de delene av landet som blir omtalt som marginale fordi de er preget av små bruk og begrensede produksjonsmuligheter. Vi har gode grasarealer i fjellbygdene, og vi har store utmarksområder, men det gir lite rom for regjeringens ønsker om mer stordrift.

Skal vi opprettholde selvforsyningsgraden, må også grasområdene i fjord- og fjellbygdene utnyttes. Det må gis rom for både heltids- og deltidsbruk. Til gjengjeld får samfunnet kvalitetsmat, et kulturlandskap som holdes i hevd, og bygdesamfunn over hele landet som kan tilby arbeidsplasser innen primærproduksjon, leverandørindustri og foredlingsindustri. Stortinget vil ha slike bygdesamfunn. Regjeringen prioriterer det ikke.

I innstillingen fra næringskomiteen understrekes det at satsing på fjellandbruket har vist seg å være et godt bidrag til utvikling av og rekruttering til landbruket i disse områdene. Det er jeg glad for.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [23:42:10]: Jordbrukets samfunnsoppdrag er å produsere naturlig trygg mat i et volum som gir høy selvforsyningsgrad av jordbruksmatvarer fra norske arealer. Det er den norske forbrukeren som er i sentrum, det er den norske forbrukeren som er oppdragsgiver. Gårdbrukere og næringsmiddelindustri er nødvendige virkemidler. Det må bli langt bedre lønnsomhet i produksjonslivet ute på gårdsbruket og i næringsmiddelindustrien for å kunne gjennomføre samfunnsoppdraget.

Folks helse fremmes gjennom sunn mat og sunt drikke. Når kvaliteten på norsk jordbruksmat systematisk bedres, er vi i pakt med en viktig internasjonal trend. Den blir heldigvis stadig sterkere, og den bevisste forbruker driver debatten framover. Viktig her er redusert bruk av antimikrobielle tilsetningsstoffer og resistensfremmende preparater og utryddelse av antibiotikaresistente bakterier i maten. Derved vil norske jordbruksvarer foretrekkes av forbrukerne, fordi vi i realiteten etablerer et grønt importvern.

Alliansen mellom kyllingprodusenter og deler av matvarehandelen, med NorgesGruppen i spissen, som fjerner antibiotikumet narasin i kyllingfôret, er et eksempel til et-

terfølgelse. Til statsråden: Nå må narasin og monensin også forbys i henhold til norsk lov.

Det er et framskritt i innstillinga at alle partier unntatt Høyre og Fremskrittspartiet går inn for at forbrukerne kan ta opplyste valg og på den måten utøve sin forbrukermakt. Både merking av innhold i maten og informasjon om matens opprinnelse, produksjonsmåte og pris er viktig informasjon til forbrukerne. Flertallet går inn for at det skal gis sammenlignbar informasjon om næringsinnhold, ingredienser, pris, opprinnelsen til produktet, allergier og hvor varene kan kjøpes. Det er svært viktig og positivt, sett fra Senterpartiets side.

Disse flertallsmerknadene må følges opp. Det kan vi gjøre ved å se til Sveits, hvor det allerede er krav til varedeklarasjon på menyen over kjøttet som serveres i restaurantene. Kjøtt som kan være produsert med antibiotika eller GMO i fôret, merkes på den sveitsiske menyen. Slik må vi også få det i norske restauranter.

For å gjennomføre det som her er samfunnsoppdraget, må jordbrukspolitikken fremme bedre lønnsomhet på norske arealer, med de klimatiske, topografiske og arronderingsmessige forhold som vi har. Korn- og kraftfôrpris må derfor økes, som del av en helhet. For å øke sjølforsyningsgraden trenger vi større jordbruksarealer og en mer fruktbar jord, som kan gi større avlinger. Vi trenger de mange små jordbruksarealer over hele landet, men det må lønne seg.

Norsk jordbruk produserer for hjemmemarkedet. Vi må slutte å se til Danmark som vårt forbilde. Vi må få en ny kurs. Dansk eksportjordbruk er på felgen både økonomisk, økologisk og sosialt. Dette faktum må spres hver dag. Vi må derfor se til Sveits.

Det er viktig å kombinere forankring og nyskaping. Jeg er glad for at det som jeg her forteller, får stadig økt oppslutning. Men jeg er realist, folk med kurs for Danmark har fortsatt makten i Landbruks- og matdepartementet.

Kjell-Idar Juvik (A) [23:45:28]: Jeg er først og fremst glad for at flertallet i næringskomiteen ønsker en annen retning for norsk landbruk enn det Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen legger opp til. Heldigvis er de fleste forslagene fra Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen avvist i næringskomiteens innstilling til jordbruksmeldingen. Regjeringen og landbruksminister Dales mantra om mer konkurranse og marked blir i dag parkert av stortingsflertallet, selv om man forsøker å komme seg unna det.

Landbruksproduksjonen i Norge må øke i takt med befolkningsutviklingen. Da må man føre en jordbrukspolitikk som tar hele landet i bruk. Skal vi nå disse målene, må landbrukspolitikken legge til rette for et sterkt landbruk i hele landet, med økt lønnsomhet for alle bruksstørrelser, ikke bare for de store brukene. Arbeiderpartiet og flertallet i komiteen slår fast at jordbrukspolitikkenes hovedmål skal være norsk matproduksjon med grunnlag i norske ressurser.

Stortinget støtter ikke forslaget om nærmest å halvere antallet melkekvoteregioner. Forslaget ville gitt dramatiske følger for melkeproduksjonen i hele landet. Beklageligvis støtter Kristelig Folkeparti og Venstre en reduksjon til 14 regioner.

Norsk landbruk er en næring for framtida, og regjeringen burde vært langt mer offensiv og gjort mer for å øke

sysselsettingen. Dagens regjering fører en landbrukspolitikk som trekker i feil retning, men til høsten kan dette endres ved at velgerne stemmer for en ny regjering med en ny landbrukspolitikk.

Det vil ikke minst være behov for betydelige investeringer i framtida, det er et investeringsbehov på over 20 mrd. kr, men regjeringen har brukt budsjettene og jordbruksoppgjørene til å foreslå kutt i tiltak. Norsk landbruk fortjener bedre, og det trengs mer gjennomføringskraft for å sikre et sterkt landbruk i hele landet og ikke bare en favorisering av de store brukene, som vi har sett til nå. For Nordland og Nord-Norge vil en videreføring av denne politikken være dramatisk, ikke minst på grunn av at vi i hovedsak har små og mellomstore bruk.

Regjeringen legger opp til å redusere samvirkeorganisasjonenes rolle i landbruket. Dette er et stort steg i feil retning, og det vil utfordre distriktslandbruket først. Samvirkeorganisasjonene sikrer lik pris til produsenter i nord og sør og setter landbruket i stand til å levere trygg og fersk mat gjennom hele året.

Jeg er også fornøyd med at komiteen mener det må jobbes med å finne en løsning på bruk og forvaltning av statens eiendom i Nordland og Troms.

Til slutt: Jeg er veldig fornøyd med at en samlet komité sier at arktisk landbruk må løftes fram. Norge er alene i verden om å ha et arktisk landbruk av noe omfang, og satsingen på dette regionale fortrinnet må videreføres og forsterkes. Jeg har store forventninger om at vi ser en forsterket satsing på det arktiske landbruket ved behandlingen av jordbruksoppgjøret.

Liv Signe Navarsete (Sp) [23:48:38]: Det er interessant å lytte til debatten i kveld. Eg vil gratulere saksordføreren og fleirtallet med eit svært godt arbeid. Eg registrerer at statsråden òg er svært nøgd med handsaminga av ei landbruksmelding der han knapt har vunne ein einaste siger.

Det viktigaste grepet Stortinget tek etter dagens debatt, er å nulle ut forslaget frå regjeringa om at det overordna målet for landbruket er kostnadseffektivitet. Norske bønder driv kostnadseffektivt. Det er ikkje mogleg å overleve som gardbrukar i dag utan ei god og effektiv drift på det einskilte gardsbruket, men derifrå til å gjere kostnadseffektivitet til eit overordna mål ville effektivt teke livet av den viktige matproduksjonen me har i fylke som Sogn og Fjordane, Hordaland og fleire distriktsfylke. Her gjer ikkje geografien og topografien det mogleg å omskape dei små og mellomstore bruka til storskalabruk. Difor er eg glad for at det no skal skje ei satsing på nettopp dei små og mellomstore bruka. Det er på høg tid. På mange av desse bruka er det store behov for investeringar i bygningar og jordvegar. Vedtaket i dag må difor følgjast opp med midlar til fornying og utvikling av desse bruka, som har kome i bakleksa.

Jordbruksoppgjøret, der kravet kjem i morgon, vil vise om landbruksministeren vil følgje opp Stortingets vedtak frå i kveld, eller om han vil gjere som sin kollega Helgesen, og dure på utan å lytte til det som Stortinget bestemmer. Eg håpar at landbruksministeren har lært av den lekse Helgesen fekk i dag, slik at han følgjer opp det som no vert bestemt.

Senterpartiet er ein pådrivar for lokal matproduksjon basert på norske ressursar. Me er heldige som trygt kan ete

både blautkokte egg frie for salmonella og salatar utan varmebehandling –utan å vere redde for magesjau.

Senterpartiet er òg ein pådrivar for at me skal eksportere norsk landbrukskompetanse til utviklingsland. Som medlem av utanriks- og forsvarskomiteen er eg oppteken av at òg dei fattige landa skal ha ei satsing på matproduksjon som ein viktig veg ut av fattigdom.

Norsk landbruk har høg kompetanse. Det viktigaste elementet i det norske landbruket er matjord og menneske. Det er viktig å vareta og utvikle begge ressursane med ein politikk som gjer det mogleg å produsere mat i både dalstroka innafor og langs kysten vår. I det fylket som eg kjem frå, Sogn og Fjordane, er landbruket viktig. Næringsmiddelindustrien er viktig – og dei må ha råstoff. Eg håpar at vedtaka i kveld vil gjere det mogleg å vidareutvikle det flotte landbruket me har, både i Sogn og Fjordane og i resten av landet, og næringsmiddelindustrien, som lever av det.

Dag Terje Andersen (A) [23:51:48]: Jeg er også glad for at det blir nye forhandlinger om det statsråden la fram.

Også for oss i Vestfold er landbruk viktig og helt avgjørende. Det er viktig for grøntsektoren. Det er viktig for mye av landbruksproduksjonen. Ikke minst er hele verdikjeden, næringsmiddelindustrien, en av de aller viktigste næringene i Vestfold. Vi er avhengig av en god landbrukspolitikk og ikke minst et sterkt importvern. Jeg er glad for, bl.a. på vegne av Sande kommune, som er et av foregangsområdene innen økologisk produksjon, at formuleringene når det gjelder dette, er betydelig bedre i innstillinga enn i meldinga.

Det er mange som har vært opptatt av at det er mye som går bra i landbruket. Det er riktig. Grunnen til det er det som Trygve Slagsvold Vedum gikk gjennom. Ikke minst er det bra at den forrige landbruksministeren ble stoppet av Stortinget da hun la fram sitt første jordbruksoppgjør. Jeg husker jeg sa den gangen at representanten Line Henriette Hjemdal hadde et stort ansvar for at statsråden ble satt under administrasjon, og sentrumpartiene har bidratt til å holde administreringen sann noenlunde i orden.

Så har statsråden lagt fram en ny melding. Det er jo ikke sann at den ble godt mottatt. Det ble bråk over hele landet, for folk skjønner landbrukspolitikk. Det så ut til at når det gikk bra i norsk landbruk, bestemte landbruksministeren seg for å si: Dette må jeg gjøre noe med. Og så la han fram en ny melding. Heldigvis har mange av forslagene blitt stoppet. Vi får en bedre kanaliseringpolitikk. Vi har bremset utviklingen for melkekvoter, og markedsordningene er stort sett bedre – og ikke minst avløserordningene. La meg bruke det som et eksempel på hvor utrolig viktig mange elementer er for at vi i sum skal klare å opprettholde et relativt småskala landbruk i Norge, som gir oss god dyrevelferd, god dyrehelse og god matvaresikkerhet. Det er det det handler om når vi velger virkemidler.

Statsrådens liberalistiske ideer tålte ikke møtet med Stortinget. Sjelden har jeg hørt noen skryte så mye og ha fått til så lite. Det virker faktisk som om det gjelder å legge lista så høyt at man kan gå rakrygget under uten å rive. (Munterhet i salen) Men landbruksministeren skal få rett i at for mye av denne perioden har handlet om å bremse landbruksministerens forslag. Noe av problemet i landbruket for tida er at det er en nødvendig forsvarskamp. I neste periode håper jeg vi kommer over til en regjering som gjør

at vi kan diskutere offensiv utvikling av landbruket, og ikke bare forsvare oss mot regjeringa.

Geir Pollestad (Sp) [23:54:59]: I innstillinga me behandlar i dag, ser ein framover, og det er ikkje eit historieverk, verken over dagens regjering, ho som var før i dag, eller ho som var før det igjen.

Statsråden har heilt rett når han seier at inntektsformuleringa i innstillinga ikkje er formuleringa til Senterpartiet, for me vil ikkje redusera inntektsgapet, me ønskjer å tetta inntektsgapet. Men eg vil minna statsråden om Stortingets forretningsorden § 25, som seier at møte i komiteen er det ikkje lov å referera frå, og om at han bør vera forsiktig med å tildela dei ulike partia meiningar, kven som har meint kva.

Over til nokre konkrete saker, først opplysningskontor: Venstre har varsla at dei vil stå for merknaden sin. Representanten Kjenseth gjorde godt greie for det. Me er i ein situasjon der ingen av merknadene har fleirtal, men det som er sikkert, er at det ikkje er fleirtal for å leggja ned opplysningskontor. Så eg vil på det sterkaste anbefala statsråden å ta ein prosess på dette, vurderer dei ulike alternativa og greia dei ut skikkeleg før han trekkjer ein konklusjon. På den bakgrunnen ser eg ikkje nokon grunn til å halda fast på forslag nr. 12, frå Senterpartiet.

Vidare er det verdt å merka seg, i meldinga og i innstillinga, at det er ei positiv haldning til dei endringane i marknadsbalanseringa som Nortura og kjøtbransjen elles har vorte einige om. Det forventar eg at statsråden følgjer opp på ein god måte.

Når det gjeld punktet i innstillinga om overgangen frå målpris til volummodell for svin, meiner eg at ein landbruksminister som tenkjer på det beste for landbruket, vil venta med å gjera den endringa til det er nødvendig for å overhalda WTO-forpliktingane våre.

Vidare, når det gjeld oppkjøpsordninga for geitemjolk, har komiteen innsnevra ho betydeleg, ho skal berre vera for å hindra at geitemjolk går til dyrefôr. Det vil seia at slik det ser ut no, er det lite grunnlag for å bruka statlege pengar på ei oppkjøpsordning, at det kan verta handtert via marknadsbalanseringa.

Eg vil oppfordra statsråden til å lesa innstillinga, om det som har vore intensjonen til Stortinget.

Eg nemnde 22 plassar i landet der det er viktig å produsera mat, og som me treng mat ifrå. Eg kom i skade for ikkje å nemna Trysil, og eg har fått sterke reaksjonar på det, så eg vil òg slå fast at me treng mat frå Trysil.

Anders Tyvand (KrF) [23:57:53]: Norge må ta ansvar for å produsere mest mulig av den maten vi trenger selv. Det handler om vår egen matsikkerhet, men det handler også om at vi i en verden med en kraftig befolkningsvekst og stadig flere munnar å mette må ta ansvar for å bidra mest mulig til matproduksjon. I et land som vårt, med mindre dyrkbare jord per person enn det man har i India, med én milliard mennesker, må vi ta i bruk de mulighetene vi har. Da kan ikke effektivisering alene være det eneste målet for landbruket, selv om effektivisering alltid må være et mål. Da trenger vi også en målsetting om et aktivt, levende og mangfoldig landbruk over hele landet.

Jeg er glad for at Stortinget i denne innstillingen har samlet seg i sentrum i norsk landbrukspolitikk. For Kriste-

lig Folkeparti har det vært viktig å bidra til brede flertall i Stortinget og fortsatt forutsigbarhet for aktørene i landbruksnæringen. Jeg er glad for at Stortinget i dag sier nei til regjeringens forslag om å gjøre flere grunnleggende endringer i landbrukspolitikken. De representantene fra regjeringspartiene som kanskje er litt skuffet i dag, og som mange ganger har gjentatt at det aldri har gått bedre i landbruket enn nå, under denne regjeringen, kan kanskje trøste seg med at den forutsigbarheten og de nødvendige rammevilkårene som har ført til denne suksessen, nå blir videreført.

Dagens innstilling har ambisiøse mål for landbruket. Vi skal produsere mer mat enn i dag, og vi skal produsere mat og fôr som det ligger til rette for å produsere i landet vårt. På mange områder er det et potensial for økt verdiskaping i framtiden. Det gjelder innenfor storfe, matkorn, frukt og grønt, og Kristelig Folkeparti mener at det bør satses mer innenfor disse produksjonene. Vi bør både produsere mer frukt og grønnsaker og spise mer frukt og grønnsaker. Fem om dagen er en god leveregel, og hvis vi legger til rette for og stimulerer til økt produksjon og økt inntak av frukt og grønt, kan samfunnet spare milliarder av kroner over helsebudsjettet.

Men vi vet at risikoen innenfor disse produksjonene er høy. Derfor er det viktig å satse på forsknings- og utviklingsarbeid innenfor denne sektoren som kan bidra til både økt konkurransekraft, vekst og en bærekraftig framtidig produksjon av frukt og grønnsaker. Blant fruktprodusentene er det bred enighet om at felles lagre og pakkerier er avgjørende for kvalitet, produktutvikling og økt salgsvolum. Derfor er målrettede ordninger for disse lagrene og pakkeriene og en styrking av disse ordningene viktig for bl.a. å kunne foreta tilpasninger når det oppstår ubalanse i markedet. Jeg er glad for at det er en samlet komité som også uttaler dette i innstillingen, og jeg er ikke minst glad for de initiativene som nå tas rundt rekruttering til nettopp frukt- og grøntsektoren.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [00:01:04]: Jeg er enig med representanten Andersen, som sa at det trengs en offensiv utvikling av norsk jordbruk. Vi trenger en utvikling som er økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig. Den er overmoden for ny kurs. Debatten må ikke lenger bli en diskusjon om hastigheten på en feil kurs.

Senterpartiets oppgave er å fremme økt produksjon av naturlig – og jeg understreker naturlig – trygg mat på norske arealer, ikke på utenlandske arealer, i form av korn og soya. Vi må systematisk fremme bedre matkvalitet. Det gir også et grønt importvern, som jeg så vidt nevnte i mitt første innlegg. Og forbrukerne er på lag. Det er noe av det gledeligste jeg har opplevd de siste årene. Denne kombinasjonen av arealer og kvalitet gir også et kulturlandskap som flere vil sette pris på, og det gir grunnlag for et mangesysleri i norske bygder hvor grønt reiseliv og landbruk går hånd i hånd. Hemsedal er ett eksempel. Reiselivsledere i Hemsedal etterlyser en slik jordbrukspolitikk framover, og det er ikke bare Senterparti-reiselivsledere i Hemsedal som etterlyser det. Også Høyres fremste sier at her ligger det muligheter. Da må vi kombinere røtter og vinger. Vi må kombinere forankring og nyskaping ved å hele tida drive oss i retning av noe som er bedre.

Denne debatten har hatt lite oppmerksomhet på sjølforsyningsgraden. En har hatt liten oppmerksomhet på at re-

gjeringa foreslo at sjølforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, ikke bør være et resultatmål for økt matproduksjon med grunnlag i norske ressurser. Regjeringa prøver altså å få det norske folk til å tro på at enten vi importerer mye eller lite korn til dyra våre, har vi den samme sjølforsyningsgraden. Det er sterkt. Sjølsagt vet enhver praktiker at dess mer fôr en importerer til dyra, dess mindre blir norsk sjølforsyningsgrad. Regjeringa prøver å si det motsatte. Det er utrolig sterkt. Det er falskt, det er feigt, det er feil. Sjølforsyningsgraden er sjølsagt avhengig av hva som produseres på norske arealer.

Men det som er det interessante, er at her får regjeringa støtte fra partiet Venstre, som i sin tid hadde en statsminister og en landbruksminister som het Gunnar Knudsen. Det standpunktet som partiet Venstre er på i dag, var helt fjernt for Gunnar Knudsen, den store kjempen i Venstre. Det er trist at Venstre har gått så langt bort fra sine grunnideer og nå støtter Fremskrittspartiet og Høyre.

Statsråd Jon Georg Dale [00:04:22]: Stortinget kan leggje til grunn at eg gradvis vil innføre dei tiltaka som det i dag vert tilslutning til frå Stortinget i dei årlege jordbruksoppgjera. Eg har planar om å leie dei i mange år framover.

Stortinget kan også leggje til grunn at ein sjølv kjem til å verte målt på ein del av den valkampretorikken som ein fører frå Stortingets talarstol. Når ein beskriv ei verkelegheit, f.eks. av utviklinga i vestlandsjordbruket, som ikkje i det heile er rett, hindrar det det som Stortinget seier at ein målber, nemleg å rekruttere fleire til jordbruket.

Inntektsutviklinga for vestlandsbonden i Sogn og Fjordane var i 2015 om lag 12 pst., i Møre og Romsdal om lag 10 pst – dobbelt så mykje som inntektsutviklinga som andre i det same fylket hadde i det same året. Då kan ein ikkje opptre slik at ein faktisk hindrar at folk investerer når det er grunnlag for det.

Det er investeringar i gjennomsnittsbuket i dag. To tredjedelar av den investerte kapitalen i norsk mjølkeproduksjon skjer i dag på dei bruka som i gjennomsnitt har 10–30 kyr. To tredjedelar av investeringsmidlane som går til mjølkebruk, vert brukte der. Inntektsutviklinga frå 2014 til 2017 er for andre grupper 7,1 pst. eller 35 700 kr, for jordbruket 18,1 pst. eller 55 100 kr. Dersom ein korrigerer for den ubalansen som er i marknaden, kunne jordbruket i tillegg, med marknadsbalanse, auka inntekta med ytterlegare 8 000 kr i denne perioden. Det viser dei grunnleggjande utfordringane som alle dei partia som har sete i regjering, veit om. Dersom inntektsmoglegheitene vert gode nok til at produksjonen veks raskt nok, er det oppskrifta på at inntektene igjen sviktar, ganske enkelt fordi at den største fienden til den norske bonden er overproduksjon som han sjølv er ansvarleg for. Difor må desse tiltaka som Stortinget i dag sluttar seg til, innførast gradvis, slik at ein ikkje byggjer opp ubalanse i enkeltmarknaden, som bonden i neste omgang må betale rekninga for.

Stortinget kan føle seg trygg på at dette vil verte gradvis fasa inn dei neste fem åra under forhåpentlegvis denne gjeringa, men dei må også innsjå at dersom ein skal gjere det utan å byggje opp nye ubalansar, må ein gjere det gradvis. Den forventninga reknar eg med at ein kan ha til Stortinget.

Aud Herbjørg Kvalvik (SV) [00:07:35]: Det begynner å bli sent på kvelden, men jeg må si det har vært sagt mye bra her i debatten. Men jeg er usikker på om det er riktig av statsråden utelukkende å skryte av at det investeres rekordmye i landbruket i Norge. Det kunne vært bra, men ikke nødvendigvis. Det kan være at statsråden skulle ha sett etter om det var noen varsellamper som blinket.

Store investeringer krever store inntekter. Hvis inntektene ikke står i forhold til investeringene, får vi en forgjeldet næring. Husk at smått også kan være godt, særlig om vi tar inn over oss behovet for sysselsetting, nyskaping og kreativitet – eller innovasjon, som det heter – og attraktivitet, som næringa bør ha for å sikre ny rekruttering.

Jeg kjenner ikke til andre typer investorer som aksepterer så lav avkastning på innsatt egenkapital eller så lav godtgjøring for egne timer, innsatt arbeidstid, i landbruket, som vi har. Den norske bonden holder ut med veldig dårlig godtgjøring for kapitalen sin. Regjeringas landbrukspolitikk fører til det som jeg litt uærbødig kan sammenligne med sosial dumping. Vi trenger et mangfoldig landbruk for å ivareta de naturgitte forutsetningene som vi har i Norge. Vi kan ikke bli størst og best og konkurrere med det europeiske eller det amerikanske landbruket. Landet og bonden trenger en ny landbrukspolitikk som på mange områder er nesten det motsatte av det dagens statsråd står i spissen for.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [00:09:42]: Statsråden refererte inntektstall systematisk fra Budsjettnemnda for jordbruket, politisk korrigerende tall, ikke-regnskapstall, tall som viser inntektsutvikling, ikke inntektsnivå. Jeg synes vi burde komme vekk fra denne tallbruken og over til det som representanten fra Arbeiderpartiet sa, nemlig å legge driftsgranskingenes tall til grunn. Driftsgranskingene viser inntektstall, inntekt for nedlagt arbeid på rasjonelt drevne bruk. Stortinget hadde stått seg på å basere debatten på de faktiske regnskapstallene, for det er det som er virkeligheten som gårdbrukerne står oppe i, og det er det en kjenner seg igjen i. Da kunne en få en diskusjon om hvordan en vil utvikle inntektene for ungdommen framover. Det er det ungdommen trenger.

Knut Storberget (A) [00:10:54]: Det er et tema i denne debatten som jeg hadde forventet en kraftigere respons fra regjeringspartiene på, og det er den verdikampen som i realiteten nå pågår, ikke bare i landbruket, men også ellers i samfunnet, kampen mot de liberalistiske strømningene som vi ser har skyllet innover den meldinga som er levert til Stortinget, og som Stortinget massivt har sagt nei til. Forsvaret for de ideene hører vi ikke. Vi har jo internasjonale, gode eksempler på – og en skal ikke reise langt for å se det – at den type oppskrift på å skape mer matproduksjon – ja, for den saks skyld mer sysselsetting – lykkes man ikke med.

Når representanten Bjørnstad, og også representanten Gundersen og flere fra Høyre og Fremskrittspartiet, nærmest har beskrevet det å si nei til den type tiltak hvor vi river opp markedsregulering, vi kutter i støtte, og hvor man egentlig fjerner mye av de offentlige og fellesskapets vir-

kemidler, som enten å stå stille, som representanten Gundersen sa, eller å bremse, som representanten Bjørnstad sa, vil jeg derfor, i hvert fall på vegne av Arbeiderpartiet, ta kraftig avstand fra det. Det er ikke å bremse.

Jeg er helt enig med representanten Karin Andersen når hun forsvarer velferds- og fritidsordninger og tidligpensjonsordning og egentlig beskriver det ganske godt. Hvis det er som representanten Bjørnstad sier, at vi heller fjerner tidligpensjonsordningen og i stedet setter i gang rekrutteringstiltak, ser man ikke verdien av virkemidlene bredere enn som så. Tidligpensjonsordningen vil kanskje ikke så mange unge gå rundt og tenke på, men det er jo en del av pakka for å gå inn i denne næringen. Men det er enda mer konkret enn det. At noen går i kår, er faktisk en mulighet for de unge til å ta posisjon på gården. Og hvis vi skal ha en så – unnskyld meg, president – sneversynt tilnærming til de virkemidlene som faktisk er et stort puslespill, som har bidratt til at vi har god matproduksjon i dette landet og har mulighet for vekst, kan man miste trua.

Det er derfor det er så viktig at vi får et skifte i landbrukspolitikken som er med på å forklare at du står ikke stille når du ønsker et mer aktivt inntektsmål, du står ikke stille når du ønsker mindre omdisponering av matjord, du står ikke stille når du ønsker å ha en strategi knyttet til økologisk jordbruk, du står ikke stille når du ønsker at bønderne skal ha adgang i dagligvarebutikkene og få en ny lov om god handelsskikk. Du står heller ikke stille når du sier til handelspartnere rundt omkring i det ganske land at vi – ensidig – gir ikke avkall på det importvernet vi har bygd opp. Det er ikke å stå stille. Det er å se framover og bygge på en produksjon som vi kan leve godt av i mange, mange år.

Geir Pollestad (Sp) [00:14:15]: Når klokka har passert midnatt og ein teiknar seg til sitt tredje innlegg, er det vel nærmast sedvane å understreka at ein ikkje skal forlengja debatten. Men eg ønskjer likevel å takka komiteen for det arbeidet som er gjort med meldinga, og statsråden og ikkje minst alle dei engasjerte folka som har bidrege inn i prosessen. Ein av dei fine tinga med å jobba med jordbrukspolitikk er at ein kan reisa kor som helst i landet og møta fullsette samfunnshus eller idrettshallar av folk som ønskjer å diskutera jordbrukspolitikk. Der ligg òg litt av jordbrukets styrke, dette at deira stemme vert høyrte i samfunnsdebatten.

Eg vil avslutta med å ønskja Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og statsråden lykke til med jordbruksforhandlingane som startar i morgon. Ein har fått ein veldig god guide frå Stortinget no.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [00:15:24]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2017 under Helse- og omsorgsdepartementet for å dekke økte kostnader i barnevaksinasjonsprogrammet (Innst. 253 S (2016–2017), jf. Prop. 69 S (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 9 [00:15:47]

Lov om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven m.m. (styrket pårørendestøtte) (Lovanmerkning 2 (2016–2017), jf. Lovvedtak 74 (2016–2017), Innst. 239 L (2016–2017) og Prop. 49 L (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 10 [00:16:01]

Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdløven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn) (Lovvedtak 75 (2016–2017), jf. Innst. 246 L (2016–2017) og Prop. 48 L (2016–2017))

Bente Stein Mathisen (H) [00:16:17] (ordfører for saken): I forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 246 L for 2016–2017 ble det ved en inkurie feil henvisning i § 9-11 annet ledd under I. Lovvedtaket kan dermed ikke bifalles, og på vegne av arbeids- og sosialkomiteen vil jeg fremme følgende forslag:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende bestemmelse å skulle endres slik:

§ 9-11 annet ledd skal lyde:

Ytelsen graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre, målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer, se også § 9-12 sjuende ledd. Ytelsen kan graderes ned til 20 prosent. Har barnet tilsyn av andre mer enn 80 prosent, foreligger det ikke rett til pleiepenger.»

Presidenten: Representanten Bente Stein Mathisen har tatt opp det forslaget hun refererte.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [00:17:18]

Stortingets vedtak til lov om endringer i bustøttelova (tilbakebetaling av bustøtte) (Lovvedtak 76 (2016–2017), jf. Innst. 252 L (2016–2017) og Prop. 59 L (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering. Sak nr. 1 har vi allerede votert over.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag. Det er fra presidentskapsmedlemmene Marit Nybakk og Svein Roald Hansen. Forslaget lyder:

«Lov om avgradering av dokumenter i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 1, Tillegg nr. 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av

politiets og Forsvarets objektsikring skal lyde:

§ 1

I forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 1, Tillegg nr. 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring avgraderes følgende dokumenter:

- a) Riksrevisjonens sammendrag av Dokument 1, Tillegg nr. 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring vedtatt i Riksrevisjonens møte 12. januar 2017.
- b) Forsvarsdepartementets brev til Riksrevisjonen 6. januar 2017.

§ 2

Loven trer i kraft straks.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget fra presidentskapets medlemmer Marit Nybakk og Svein Roald Hansen og presidentskapets innstilling.

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Sak om henvendelse fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende avgradering av dokumenter i forbindelse med Stortingets behandling av Tillegg nr. 1 til Dokument 1 (2016–2017) Riksrevisjonens rapport om revisjon av politiets og Forsvarets objektsikring – vedlegges protokollen.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme for innstillingen.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentskapets innstilling og forslaget fra presidentskapets medlemmer Marit Nybakk og Svein Roald Hansen ble innstillingen bifalt med 52 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.27.54)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag. Det er fra Rigmor Andersen Eide på vegne av Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om varig vern mot petroleumsaktivitet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, inkludert hele Nordland VI, Nordland VII og Troms II.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.28.28)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:42 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Pål Farstad om varig vern mot petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 15 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Rigmor Andersen Eide på vegne av Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Ola Elvestuen på vegne av Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 3–6, fra Rasmus Hansson på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 7 og 9–15, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslagene nr. 7 og 9–15, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og fremme forslag til endringer av virkemidlene overfor petroleumsnæringen og statens deltagelse på norsk sokkel, slik at avkastning på eksisterende felt maksimeres og statens eksponering mot nye investeringer og feltavviklingskostnader minimeres. Det skal blant annet gjøres en vurdering av om staten som hovedeier i Statoil og eneeier i SDØE må selge seg ned i nye felt med høye langsiktige investeringskostnader.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge følgende til grunn for norsk petroleumspolitik: Norge skal i perioden 2018–2040 på en økonomisk og miljømessig god måte strategisk omstille og utfase norsk petroleumsproduksjon for å redusere Norges økonomiske risiko og bidra til de globale klimamålene i Paris-avtalen.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede, planlegge og foreslå en gradvis nedtrapping av oljeaktiviteten frem mot 2040 med nærings- og arbeidslivspolitiske virkemidler som legger til rette for at det kan skapes omtrent 10 000 nye arbeidsplasser hvert år i andre sektorer til erstatning for arbeidsplassene i petroleumssektoren.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bruke eiermakten i Statoil til å trekke selskapet ut av fossil energiproduksjon i utlandet og sette i gang en omstilling til et fornybarselskap, med mål om en strategisk transformasjon mot å bli en global leder i fornybar energi.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en vurdering av å opprette et omstillingsfond med mekanismer som gjør det mulig å bruke penger fra en egen særavgift for feltavvikling, samt statlige midler fra oljefondet for å dekke fjerningskostnadene og stimulere til gjenbruk/etterbruk, spin-off, omskolering av arbeidsledige fra bransjen og ny bærekraftig næringsvekst som følge av omstilling, utfasing og feltavvikling.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen melde som tilleggsforpliktelse til FNs klimakonvensjon at norsk olje- og gassvirksomhet skal fases ut over en 20-årsperiode, og at ingen nye lete- og utvinningskonsesjoner skal tildeles etter 2017.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utvikle bistands- og utenrikspolitiske initiativ overfor andre land med kull- og petroleumsressurser for å fremme politiske beslutninger og allianser for ikke å legge til rette for ny produksjon av kull, olje og gass som medfører klimagassutslipp i hele verdikjeden fra produksjon til bruk.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en fradragsberettiget avgift på all olje- og gassaktivitet som går til et eget feltavviklingsfond for å redusere statlige kostnader ved feltavvikling.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 96 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.29.35)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3–6, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne alle sektorspesifikke skattefordeler som petroleumsnæringen er omfattet av. Særlig er det avgjørende at leterefusjonsordningen fjernes så raskt som mulig.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta og legge frem en konkret vurdering med

a.en analyse av kostnader, risiko, ansvar og finansiering av feltavvikling på norsk sokkel med mål om å etablere en politikk som minimerer statlige kostnader, maksimerer gjenbruk, etterbruk og resirkulering av installasjoner og utnytter de enorme feltavviklingsoppgavene til å skape arbeidsplasser og innovasjon i årene fremover.

b.en finansiell risikovurdering av statens eksponering i felt som skal avvikles eller har risiko for aldri å bli lønnsomme, spesielt sett Representantforslag 48 S (2016–2017) i lys av petroleumsbeskatningen og særordningen hvor staten dekker 78 prosent av alle utbyggingskostnader og feltavviklingskostnader gjennom skattesystemet, i tillegg til forpliktelser gjennom eierandeler i oljefeltene.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en analyse av minst to scenarier for norsk oljeproduksjon senest i revidert nasjonalbudsjett for 2017, som oppdaterte alter-

nativ til de rådende premissene for norsk petroleumpolitikk gitt i Meld. St. 28 (2010–2011). Analysen skal presentere fremtidige utslipp av klimagasser fra produksjon og forbrenning av norsk olje og gass, de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene skal vurderes, og de sysselsettingsmessige konsekvensene skal også synliggjøres.

a. Ett scenario skal basere seg på at dagens politikk for oljeleting og oljeskatter fortsetter, men at den langsiktige oljeprisen er halvparten av det som legges til grunn i Statoils analyser.

b. Et annet scenario skal legge til grunn at oljevirkksomheten skal utvikles gradvis i løpet av en 20-årsperiode. Avviklingen foretas gjennom at all videre leteaktivitet stanses, og at nye utvinningstillatelser ikke gis. Den gradvise nedtrappingen vil finne sted når dagens felt i drift avvikles.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen varsle at det ikke vil gis flere lete- og utvinningstillatelser på norsk sokkel fra og med 2018 for å unngå at stadig nye felt kommer i produksjon, og med det gi et tydelig strategisk signal til andre land og verdens energiselskaper.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.29.52)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det er mulig å endre regelverket for fradragsberettigede kostnader for oljeselskapene, slik at det blir mindre skattemessig gunstig for selskapene å kostnadsføre nyinvesteringer i fossil olje og gass og mer gunstig å investere i fornybare energiprojekter.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.30.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en ny petroleumsmelding om norsk olje- og gasspolitikk i lys av klimautfordringen en står overfor, og den nye markeds-situasjonen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.30.35)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:48 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en strategisk omstilling og utfasing av norsk petroleumsproduksjon i perioden 2018–2040 for å redusere Norges økonomiske risiko og innfri klimamålene i Paris-avtalen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Presidenten foreslår at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren for samordning av EØS-saker og forholdet til EU, vedlegges protokollen.
– Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 14 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Lene Vågslid på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 3–9, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 10 og 11, fra Ketil Kjenseth på vegne av Venstre
- forslagene nr. 12–14, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Prop. 12 S (2016–2017) – Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021) – sendes tilbake til regjeringen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et nytt forslag om en forpliktende og helhetlig opptappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, etter modell fra opptappingsplanen for psykisk helse. Planen skal sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning og en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerkede midler.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 59 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.31.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det etableres egne lavterskel hjelpetiltak som sikrer nød- akutt- eller midlertidig botilbud og nødvendig beskyttelse til voldsutsatte kvinner med alvorlig psykisk sykdom og eller rusavhengighet i alle kommuner.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.32.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at barnehusene har nødvendige ressurser som sørger for at ventetidene holdes.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.32.32)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4, 5 og 7–9, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle landets barneavdelinger har minst én lege med spesialkompetanse på barn utsatt for vold (sosialpediatri).»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i nasjonale retningslinjer for Statens barnehus gi barnehusene ansvar for å koordinere oppfølging og behandling av barn som begår seksuelle overgrep.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å kartlegge hvor mange barn som får behandling og oppfølging etter vold og overgrep, hva slags behandling som gis og hvem som gir dette.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i nasjonale retningslinjer for Statens barnehus sikre at både barn og unge som utsettes for vold og overgrep og overgriper som er under kriminell lavalder, avhøres og følges opp.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at kommunene også har tilbud om kriesenter til spesielt sårbare personer som ikke kan være i ordinære kriesenter.»

Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 82 mot 15 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.32.58)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3 og 6, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en bemaningsnorm for skolehelsetjenesten. Det skal øremerkes

midler i planperioden til bemanningsnormen er innfridd.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en konkret plan for opptrapping av barnehusene, som sikrer at ventetidene holdes og at barnehusene er dimensjonert til å avhøre alle barn opp til 18 år.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.33.16)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 13 og 14, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å utvide muligheten til å ilegge omvendt voldsalarm til blant annet til tilfeller ved brudd på besøksforbud.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om å utvide muligheten til å ilegge besøksforbud utover ett år, og utrede muligheten for å ilegge besøksforbud med begrensninger til å bevege seg i et større geografisk område.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Voteringsstavlene viste at det var avgitt 50 stemmer mot og 47 stemmer for forslagene fra Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 00.33.35)

Presidenten: Det ser ut som flere har stemt feil. Da tar vi voteringen på nytt.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble bifalt med 54 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.34.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 11, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å vurdere om rettsikkerheten for barn som dør plutselig og uventet, er ivaretatt på en tilstrekkelig måte, eller om det bør vurderes ytterligere tiltak, og utrede muligheten for å innføre obligatorisk dødsstedsundersøkelse ved plutselig og uventet død, jf. vedtak 630, 8. juni 2015.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble bifalt med 60 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.34.42)

Stortinget hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med KS utarbeide veiledere om hvordan ansatte i kommuner kan avdekke og følge opp vold i nære relasjoner.

II

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan løses at barnevern og politi skal samarbeide bedre, og hvilket ansvar og hvilke rutiner barnevernet skal følge ved mistanke om vold og overgrep.

III

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som klargjør og forenkler bestemmelsen om opplysningsplikt til barnevernet.

IV

Stortinget ber regjeringen gjennom den kommende fagfornyelsen sikre at temaer knyttet til kropp og grenser skal være en del av opplæringen i barnehageløpet, barneskolen, ungdomsskolen og videregående opplæring for å forebygge seksuelle overgrep.

V

Stortinget ber regjeringen sikre rutiner slik at alle gravide blir spurt om de blir utsatt for vold, og at vold er tema på kontaktpunktene mellom nybakte foreldre og helsevesenet.

VI

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som bidrar til at plikten til å tilby hjemmebesøk etter fødsel følges opp.

VII

Stortinget ber regjeringen fortsette opptrappingen av familievernkontorene slik at det sikres egne ansatte som arbeider med voldsarbeid på alle familievernkontor, og at arbeidet med familier med voldsutfordringer ikke går på bekostning av familievernets kjerneoppgaver.

VIII

Stortinget ber regjeringen styrke familievernkontorenes allmenne arbeid med forebygging av vold for å avdekke risikofamilier og gi foreldrene verktøy til å håndtere vanskelige følelser og eventuelt disposisjon for utøvelse av vold.

IX

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at foreldre får tilbud om foreldreveiledning gjennom helsestasjon, barnevern, familievern eller andre ideelle aktører.

X

Stortinget ber regjeringen utvikle en egen strategi for å forebygge og bekjempe internetrelaterte overgrep, som sikrer økt kompetanse og bedre verktøy i politiet.

XI

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å kreve politiattest for yrkesgrupper som er i kontakt med barn, men som ikke faller inn under særlovgivning.

XII

Stortinget ber regjeringen utrede en sertifiseringsordning som alle offentlig ansatte som er i kontakt med barn, må gjennomføre. Ordningen skal sikre at alle har kompetanse om vold og overgrep, den bør være enkel og praktisk å gjennomføre, og det bør stilles krav om fornyelse f.eks. hvert andre år.

XIII

Stortinget ber regjeringen sikre god informasjon og kunnskap om vold og overgrep til flyktninger og innvandrere og andre grupper som er overrepresentert i statistikk over vold og overgrep.

XIV

Stortinget ber regjeringen bidra til å spre god praksis for samvirke i grunnutdanningen mellom relevante utdanninger, som helse- og sosialfag, politi, pedagogikk.

XV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ICDP-foreldreveiledningskurs blir benyttet i introduksjonsprogrammet og på asylmottak.

XVI

Stortinget ber regjeringen bidra til at det er flere med minoritetsbakgrunn og økt kompetanse på minoritetskulturer i barnevernet.

XVII

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ulike trossamfunn og religiøse ledere involveres i opplæring/informasjon om vold og overgrep.

XVIII

Stortinget ber regjeringen arbeide med å forbedre tilgangen på relevant statistikk over hvor mange tilrettelagte avhør som medfører domfellelse.

XIX

Stortinget ber regjeringen øremerke midler til de kommunale tjenestetilbudene gjennom økt psykologkompetanse og helsestasjonsvirksomhet.

XX

Stortinget ber regjeringen legge til rette for et mer teambasert helsetjenestetilbud for å sikre tilstrekkelig kompetanse i møte med volds- og overgrepsutsatte.

XXI

Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt støtte til Stine Sofie Senteret.

XXII

Stortinget ber regjeringen sikre at voldserfaringer og erfaringer fra personer som er utsatt for vold og overgrep, inngår i arbeidet med Pakkeforløp for psykisk helse og rus, ved utredning, tiltak og behandling.

XXIII

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle ATV-kontor får et familiemandat i løpet av planperioden.

XXIV

Stortinget ber regjeringen videreføre arbeidet med å utvikle behandlingstilbud for personer som er dømt for å ha utført seksuelle overgrep, slik at de som trenger behandling, får det.

XXV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at i tilfeller der foresatte ikke deltar på kontroll/hjemmebesøk av barn, og der helsestasjonen aktivt har forsøkt å få kontakt med familien, skal helsestasjonene melde bekymring til barnevernstjenesten.

XXVI

Stortinget ber regjeringen utrede behovet for å tydeliggjøre straffeloven § 311 slik at import av seksuelle dukker fremstilt som barn blir kriminalisert.

XXVII

Stortinget ber regjeringen evaluere besøksforbudet, herunder hvordan politiet følger opp brudd på besøksforbud.

XXVIII

Stortinget ber regjeringen etablere retningslinjer for politiets samarbeid med øvrige tjenester ved bruk av omvendt voldsalarm, og sikre at bruken av omvendt voldsalarm blir kraftig utvidet.

XXIX

Stortinget ber regjeringen etablere retningslinjer for politiets bruk av kode 6 (strengt fortrolig adresse), inkludert samarbeid med øvrige tjenester.

XXX

Stortinget ber regjeringen nedsette en gruppe/kommisjon som skal gjennomgå et utvalg av partnerdrapssaker.

XXXI

Stortinget ber regjeringen sikre at det rapporteres i de årlige budsjettproposisjonene i løpet av planperioden på måloppnåelse på alle tiltak vedtatt i opptrappingsplanen mot vold og overgrep.

XXXII

Stortinget ber regjeringen utarbeide en rapport på lik linje som da opptrappingsplanen for psykisk helse ble utarbeidet, og som skal være grunnlag for vurdering av de

økonomiske behovene knyttet til bekjempelse av vold og overgrep i planperioden.

XXXIII

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2018 komme med forslag til økonomiske forpliktelser og øremerking for planperioden knyttet til tiltakene i opptrapplingsplanen mot vold og overgrep.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 36 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.35.08)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 22 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 2 og 3, fra Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4–6, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 7–11, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 12, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 13–22, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Presidenten: Forslag nr. 12 er i løpet av debatten blitt trukket og vil dermed ikke bli tatt opp til votering.

Det voteses først over forslag nr. 13, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde og trappe opp prosentmålet om økologisk landbruk.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 2 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.36.03)

Presidenten: Det voteses over forslagene nr. 15, 17–19, 21 og 22, fra Miljøpartiet De Grønne.
Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for at bønder som ønsker å legge om til økologisk landbruk har mulighet til å gjøre dette gradvis, med mulighet for at deler av driften er konvensjonell underveis.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gjøre investeringsstøtta for driftsbygninger betinget av lokal forproduksjon og beitetilgang, og gi søknader fra små og mellomstore bruk prioritet.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke bruken av norske gras- og utmarksressurser ved å øke prisene på korn og kraftfôr, redusere prisnedskrivningstilskuddet for korn og styrke areal- og beitetilskudd i kommende jordbruksoppgjør.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stimulere til økt bruk av beite og utmark ved å gjøre beitetilskuddene progressive slik at utbetalingen er knyttet mer direkte til hvor lenge dyrene er på beite.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre arktisk landbruk og mat til en merkevare, både med tanke på eksport av nisjeprodukter og som et ledd i utviklingen av Nord-Norge som turistdestinasjon.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens regioner for melkekvoter.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.36.25)

Presidenten: Det voteses over forslagene nr. 14, 16 og 20, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne kontrollavgiften for økologisk landbruk.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for finansiering av klimainvesteringer i landbruket, herunder klimarådgivning, datafangst på gårdsnivå og arbeid med å finne gode modeller for beregning av klimautslipp.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at norsk landbruk er verdensledende på dyrevelferd, og tilrettelegge for at høy dyrevelferd markedsføres som en kvalitet ved norske matvarer.»

Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.36.45)

Presidenten: Det voteses over forslagene nr. 7–11, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak som sikrer befolkningen i Nordland og Troms like rettigheter på statseiendommer som befolkningen i landets øvrige fylker.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et driftsvansketilskudd med en klar miljøprofil for å ivareta det mest tungdrevne matjordarealet over hele landet.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forsterke innsatsen mot jordbruksavrenning, især i utsatte vannområder med mye jordbruk, for å oppnå mål om bedret tilstand i vannområdene innen 2021.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for vesentlig økt grad av nullutslippsløsninger, som for eksempel elektrifisering, for motorkraft i jordbruket.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sende forslag til revidert nydyrkingsforskrift på høring før sommeren 2017, for å følge opp Stortingets nylige budsjettvedtak om at nydyrking av myr skal forbys.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.37.03)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4–6, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal strategi for økt selvstendig norsk matproduksjon, der mat produsert fra importert fôr ikke medregnes som en del av selvforsyningsgraden.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en tydelig strukturprofil på areal- og husdyrtilskuddene, med et øvre tak, slik at det legges til rette for matproduksjon over hele landet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stramme inn konsesjonsloven, slik at selskapseierskap på gårdsbruk ikke gir konsesjon.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.37.22)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lov om god handelsskikk.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om man gjennom tilskuddsordningene kan innføre insitamenter for å bedre ivareta hensynet til god dyrevelferd.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.37.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere beredskapslagring av matkorn.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.38.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 11 (2016–2017) – Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

I statsbudsjettet for 2017 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
710		Folkehelseinstituttet	
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres, forhøyes med	66 800 000
		fra kr 723 535 000 til kr 790 335 000	

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Sak nr. 9 gjelder tredje gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 74 med den vedtatte anmerkning i Stortingets møte den 18. april 2017.

Det votes dermed over lovforslaget med den vedtatte anmerkning fra andre gangs behandling.

Votering:

Lovforslaget med den vedtatte anmerkning fra andre gangs behandling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved tredje gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Sak nr. 10 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 75.

Under debatten har representanten Bente Stein Mathisen satt fram et forslag på vegne av arbeids- og sosialkomiteen. Forslaget lyder:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Under I antas følgende bestemmelse å skulle endres slik:

§ 9-11 annet ledd skal lyde:

Ytelsen graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre, målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer, se også § 9-12 sjuende ledd. Ytelsen kan graderes ned til 20 prosent. Har barnet tilsyn av andre mer enn 80 prosent, foreligger det ikke rett til pleiepengen.»

Votering:

Forslaget fra arbeids- og sosialkomiteen ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Anmerkningen til lovvedtak 75 er dermed bifalt.

Lovvedtaket, med den vedtatte anmerkning, vil bli satt opp til tredje gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Sak nr. 11 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 76.

Det foreligger ikke forslag til anmerkninger i saken. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling av lovsaker og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 12 [00:40:13]

Referat

1. (288) Statsministerens kontor melder at
 - 1.lov om endringer i passloven og ID-kortloven (nek-telse av reisedokumenter) (Lovvedtak 65 (2016–2017))
 - 2.lov om endringer i naturskadeforsikringsloven (dek-ning for relokalisering ved fare for ny naturskade) (Lovvedtak 66 (2016–2017))
 - 3.lov om endringer i anskaffelsesloven m.m. (retting av feil) (Lovvedtak 69 (2016–2017))
– er sanksjonert under 21. april 2017
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (289) Endringer i sosialtjenesteloven (kommunens adgang til å gi kontaktopplysninger og opplysninger om oppholdssted til politiet og kriminalomsorgen) (Prop. 108 L (2016–2017))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
3. (290) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om et løft for norsk sirkulærøkonomi gjennom gjenvinning av avfall for næringsaktører og kommuner (Dokument 8:101 S (2016–2017))
4. (291) Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkel-lova (mer effektive planprosesser, enklere saksbehand-ling og konsekvensutredninger) (Prop. 110 L (2016–2017))
5. (292) Endringer i konsesjonslovgivningen for vann-kraft (lovrevisjon) (Prop. 117 L (2016–2017))
Enst.: Nr. 3–5 sendes energi- og miljøkomiteen.
6. (293) Endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og helseberedskapsloven (registrerings- og tilsynsord-ning for salg av tobakksvarer mv.) (Prop. 109 L (2016–2017))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
7. (294) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Hans Fredrik Grøvan, Geir Jør-gen Bekkevold, og Kjell Ingolf Ropstad om styrket inn-sats mot at barn utnyttes i menneskehandel (Dokument 8:100 S (2016–2017))
Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for familie- og kulturkomiteen og kom-munal- og forvaltningskomiteen til uttalelse før innstil-ling avgis.
8. (295) Endringer i passloven og ID-kortloven (tilpas-ning til nye systemer) (Prop. 114 L (2016–2017))
9. (296) Endringer i straffeloven mv. (smitteoverføring og allmennfarlig smittespredning) (Prop. 120 L (2016–2017))
Enst.: Nr. 8 og 9 sendes justiskomiteen.
10. (297) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal og Karin Andersen om andre reaksjonsformer enn utvisning ved brudd på utlen-dingsloven (Dokument 8:99 S (2016–2017))
11. (298) Endringer i husbankloven (handsaming av per-sonopplysninger) (Prop. 118 L (2016–2017))
Enst.: Nr. 10 og 11 sendes kommunal- og forvaltnings-komiteen.
12. (299) Endringer i valgloven (tidspunkt for vedtak om todagersvalg) (Prop. 121 L (2016–2017))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
13. (300) Endringer i konsesjonsloven, jordloven og odels-loven mv. (konsesjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, deling og driveplikt mv.) (Prop. 92 L (2016–2017))
14. (301) Endringer i aksjelovgivningen mv. (modernise-ring og forenkling) (Prop. 112 L (2016–2017))

- 15.(302) Endringer i havressurslova m.m. (regulering av turistfiskerieringa m.m.) (Prop. 119 L (2016–2017))
Enst.: Nr. 13–15 sendes næringskomiteen.
- 16.(303) Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Filippinene av 28. april 2016 (Prop. 111 S (2016–2017))
- 17.(304) Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Georgia av 27. juni 2016 (Prop. 113 S (2016–2017))
- 18.(305) Samtykke til inngåelse av avtale med Den europeiske union (EU) om utvidet handel med landbruksvarer etter EØS-avtalens artikkel 19 (Prop. 115 S (2016–2017))
Enst.: Nr. 16–18 sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- 19.(306) Endringer i jernbaneloven og yrkestransportloven (billetteringsløsninger mv.) (Prop. 107 L (2016–2017))
- 20.(307) Endringer i postloven mv. (tilgang til sonenøkelsystemer) (Prop. 122 L (2016–2017))
Enst.: Nr. 19 og 20 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- 21.(308) Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk (Meld. St. 36 (2016–2017))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
- 22.(309) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Liv Signe Navarsete, Torgeir Knag Fylkesnes, Trine Skei Grande og Knut Arild Hareide om sikring av egnet helikopterkapasitet for Hæren og videreføring av hovedbase for helikopter på Bardufoss (Dokument 8:77 S (2016–2017))

Presidenten: Presidenten foreslår at punkt 1 i Dokument 8:77 S for 2016–2017 sendes utenriks- og forsvarskomiteen, og at punkt 2 blir behandlet etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e.

Representanten Liv Signe Navarsete har bedt om ordet.

Liv Signe Navarsete (Sp) [00:41:54]: I punkt 2 i forslaget til vedtak i Dokument 8:77 S for 2016–2017 står det:

«Stortinget ber regjeringen sikre at hovedbasen for helikopter beholdes på Bardufoss, med tilhørende operativ og teknisk ledelse, utdanning, trening, vedlikehold, logistikk og administrasjon.»

Tilrådinga frå presidenten om ikkje å sende dette forslaget til handsaming i komiteen er ikkje grunnlagt og dermed vanskeleg å akseptere. I innstillinga til langtidsplanen for Forsvaret er ikkje hovudbasen til helikopter nemnd i noko vedtak. Korleis kan ein då seie at vedtaket om å behalde hovudbasen på Bardufoss er i strid med vedtaket i langtidsplanen?

339-skvadronen er ein rein helikopterskvadron. Hovudoppgåva til 339-skvadronen er taktisk transportstøtte til Hæren og støtte til spesialoperasjonar. Hovudbasen for helikopter på Bardufoss og 139 Luftving er ein organisatorisk overbygning for alle helikopterskvadronar i Noreg samt dei basane som ikkje har ein naturleg overbygning lokalt – altså er ikkje hovudbasen for helikopter og 339-skvadronen det same.

Me vil oppmode presidentskapet om å gjere greie for korleis ein definerer «hovudbase for helikopter» og korleis

ein meiner at ein hovudbase må innehalde ein 339-skvadron. Dette er ukjent for meg, og det er ukjent for forsvarsfolk og soldatar elles i Noreg.

Dersom stortingsfleirtalet i fjor faktisk vedtok å leggje ned hovudbasen for helikopter på Bardufoss, burde det vore eksplisitt uttalt. Likevel er det ikkje nokon annan måte å tolke presidentens tilråding på enn at Stortinget i fjor haust vedtok å leggje ned hovudbasen for helikopter på Bardufoss utan at det kjem fram i noko vedtak.

Eg vil på dette grunnlaget be om at Dokument 8:77 S for 2016–2017 vert oversendt utanriks- og forsvarskomiteen i sin heilskap, og at komiteen får høve til å drøfte og gjere vedtak på begge vedtakspunkta.

Presidenten: Da åpnes det for en runde med stemmeforklaring, hvis noen ønsker å ta ordet til saken.

Representanten Svein Roald Hansen har bedt om ordet.

Svein Roald Hansen (A) [00:44:02]: Presidentskaps vurdering er at realiteten i vedtaket som ble gjort i forbindelse med behandlingen av langtidsplanen for Forsvaret, var å flytte hovedbasen til Rygge. Da blir dette en omkamp som Stortingets forretningsorden ikke åpner for.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har bedt om ordet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [00:44:37]: SV er enig i Senterpartiets vurdering her. Ein gjekk i behandlinga av langtidsplanen for Forsvaret overhovudet ikkje inn på hovudbasefunksjonen. Dette finn vi også litt spesielt og ønskjer å avvise det.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har bedt om ordet.

Ola Elvestuen (V) [00:45:10]: Fra Venstres side vil jeg også si at vi støtter Navarsetes vurdering. Spørsmålet om hovedbase var ikke en del av behandlingen av langtidsplanen, og vi mener at hele dette forslaget bør oversendes til utenriks- og forsvarskomiteen. Så jeg vil anbefale Venstres medlemmer å stemme for forslaget fra Navarsete.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har bedt om ordet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [00:45:50]: Med den samme begrunnelsen som representanten Liv Signe Navarsete ga, vil jeg også anbefale Kristelig Folkepartis stortingsgruppe å stemme for at saken i sin helhet går til komiteen.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har bedt om ordet.

Rasmus Hansson (MDG) [00:46:21]: Miljøpartiet De Grønne deler representanten Navarsetes oppfatning om at det ikke ble fattet noen slik beslutning, og vi støtter oversendelse til utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

Da har representanten Liv Signe Navarsete fremmet forslag om at både punkt 1 og punkt 2 i representantforslaget sendes til komitébehandling, og presidenten vil nå ta forslagene opp til votering.

Det votes alternativt mellom presidentens forslag og forslaget fra representanten Liv Signe Navarsete.

Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme for presidentens forslag.

Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme for Liv Signe Navarsetes forslag.

Votering i sak nr. 12

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra representanten Liv Signe Navarsete ble presidentens forslag bifalt med 74 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.18)

Videre ble referert:

23.(310) Lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold (Prop. 116 L (2016–2017))

24.(311) Investeringar i Forsvaret og andre saker (Prop. 123 S (2016–2017))

Enst.: Nr. 23 og 24 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 00.48